

16X271679
6.3.2017

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI

Rakuunamäen asemakaava

Luontoselvitys

Sisältö

1	JOHDANTO	1
2	SELVITYSALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS	1
3	MENETELMÄT	2
3.1	Lähtötiedot	2
3.2	Maastokartoitukset	2
4	LUONNONYMPÄRISTÖN YLEISPIIRTEET	3
4.1	Maa- ja kallioperä	3
4.2	Vesistöt ja pohjavesialueet	3
4.3	Kasvillisuus	4
4.4	Eläimistö	12
4.4.1	Lepakot	12
4.4.2	Liito-orava	12
4.4.3	Linnusto	13
4.4.4	Muut eläimet	13
5	LUONTOARVOILTAAN MERKITTÄVÄT KOHTEET	14
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	15
7	LÄHTEET	16

Liitteet:

Liite 1. Lepakkoselvitys.

Liite 2. Linnustoselvitys.

Pohjakartat: Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen karttapalvelu (peruskarttarasteri 11/2016). Lisenssi: Creative Commons, <http://www.maanmittauslaitos.fi/avoimen-tietoaaineiston-cc-40-lisenssi>.

Pohjavesialueiden rajaukset: SYKE, Suomen ympäristökeskuksen ladattavat paikkatietoaineistot. Lisenssi:

Creative Commons Nimeä 4.0. RKY-rajaus: Museoviraston paikkatietoaineisto 11/2016. Lisenssi:

<http://www.nba.fi/fi/File/2104/lisenssi-su-sv.pdf>. FINIBA-alueen rajaus: BirdLife Suomi ry, ladattava paikkatietoaineisto, <http://www.birdlife.fi/suojelu/paikat/finiba/finiba-aluelista.shtml>.

Valokuvat: Soile Turkulainen 2016 (kuva 18 2010). Kannen kuva: Rakuunamäen pohjoisrinnettä Kasarmikadun varressa. Kasvi kuvan keskellä on valkomesikkä.

Pöyry Finland Oy

Soile Turkulainen
biologi, FMWilliam Velmala
biologi, FM**Yhteystiedot:**

Pöyry Finland Oy

Juhana Herttuan puistokatu 21, 20100 Turku

puh: 010 33 31525

e-mail: etunimi.sukunimi@poyry.com

1 JOHDANTO

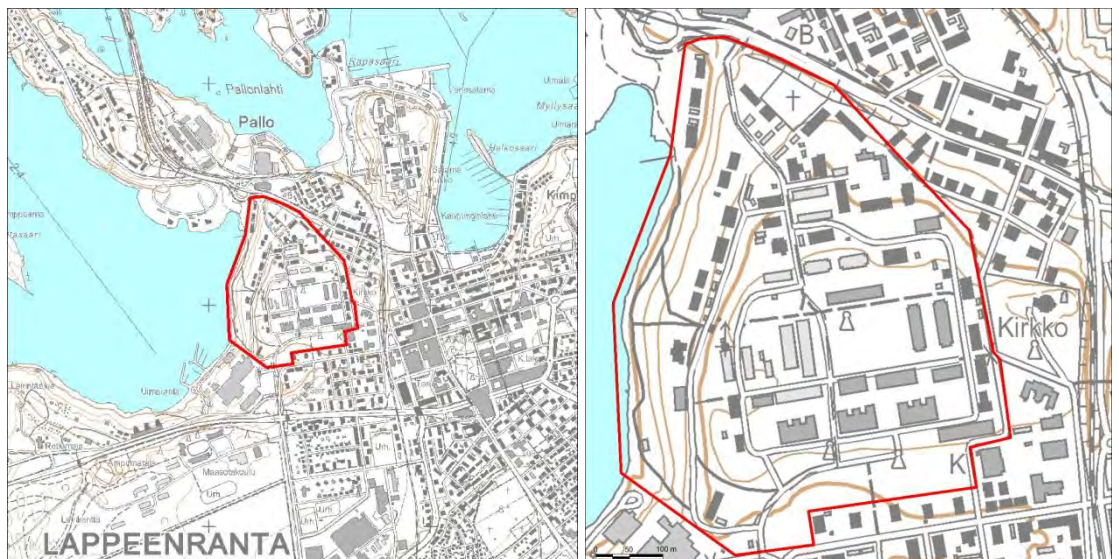
Tämä luontoselvitys on tehty Lappeenrannan kaupungin Rakuunamäen alueelle asemakaavoitusta varten. Selvityksen tarkoituksena oli kartoittaa lähtötietojen ja maastokartoitusten perusteella alueen luonnonympäristön yleispiirteet ja luontoarvoiltaan merkittävät kohteet sekä antaa ohjeita ja suosituksia luontoarvojen huomioon ottamisesta maankäytön suunnittelussa. Selvityksen teki biologi FM Soile Turkulainen Pöyry Finland Oy:stä. Lepakko- ja linnustoselvitykset (liitteet 1 ja 2) teki MMM Karri Kuitunen. Selvityksen maastokartoitukset tehtiin kesän 2016 aikana. Selvitys korvaa Rakuunamäen alueelle vuonna 2011 tehdyn luontoselvityksen (Pöyry Finland Oy 2011).

2 SELVITYSALUEEN SIJAINTI JA YLEISKUVAUS

Selvitysalue sijaitsee Etelä-Karjalan maakunnassa Lappeenrannan kaupungin Leirin kaupunginosassa (kuvat 1 ja 2). Se sijoittuu rakennetun keskusta-alueen länsiosaan. Etelässä se rajoittuu Valtakatuun, idässä Liisankatuun, pohjoisessa Taipalsaarentiehen ja lännessä noin 700 metrin matkalla Saimaan Sunisenselkään. Selvitysalueen pinta-ala on noin 32 hehtaaria.

Rakuunamäki on pitkään ihmistoiminnan vaikutuspiirissä ollutta rakennettua aluetta. Se toimi noin sadan vuoden ajan rakuunarykmentin ja ratsuväen sijoituspaikkana, kunnes varuskuntatoiminta loppui 1990-luvulla. Joitakin Puolustusvoimien toimintoja säilyi kuitenkin vielä alueella. Sotilaskäytöstä vapautuneita rakennuksia alettiin ottaa muuhun käyttöön ja lisäksi alueelle on rakennettu niiden tyyliin sopivia uudisrakennuksia. Rakuunamäen vanhat punatiiliset kasarmirakennukset ovat 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alusta (Putkonen 2013). Lisäksi alueella on talli- ja kalustovajakäytössä olleita rakennuksia ja upseeriston asuinrakennuksia ja upseerikerho. Rakennusten ympärillä on hoidettuja puisto- ja piha-alueita ja katujen varsille istutettuja lehmusrivejä. Keskellä entistä kasarmialuetta sijaitsee sorapintainen kenttä, Adolf Ehrnroothin aukio. Länsiosan rantarinne on metsäinen.

Rakuunamäki on osa valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY) kuuluvaa Lappeenrannan linnoitus- ja varuskuntakaupunkia (Museovirasto 2009). Keskeiset rakennukset on suojeltu osayleiskaavassa.

Kuvat 1 ja 2. Selvitysalueen sijainti ja raja.

3 MENETELMÄT

3.1 Lähtötiedot

Luontoselvityksen lähtötietoina käytettiin alueelle vuonna 2011 tehtyä luontoselvitystä (*Pöyry Finland Oy 2011*), osayleiskaavan luontoselvitystä (*Pöyry Finland Oy 2016*), Suomen ympäristökeskuksen avoimen tiedon palvelua (*SYKE 2017*) ja Lappeenrannan kaupungin luontokohdetietoja. Lisäksi käytettävissä olivat Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämän Eliölajit-tietojärjestelmän uhanalaistiedot (*SYKE 2016*) ja Suomen metsäkeskuksen (2015) tiedot metsälakikohteista ja muista arvokkaista elinympäristöistä. Rakuunamäen alueelle on tehty kasvillisuus selvitys vuonna 2003 (*Aura 2003*) ja Upseeripuiston alueelle rantarinteeseen vuonna 2014 (*Kolari 2014*). Lisäksi ranta- aluetta on käsitelty Sunisenselän rantaraitin yleissuunnitelmassa (*Veijovuori 2010*).

Aikaisemmissa luontoselvityksissä Rakuunamäen huomionarvoisina luontokohteina on pidetty osia rantarinteen metsästä sekä kasarmialueen ketomäisiä alueita. Rakuunamäkeä lähimmät Natura-alueet ovat yli 5 kilometrin päässä ja lähimmät luonnonsuojelualueet 3–5 kilometrin päässä (*SYKE 2016*). Metsäkeskus ei ole rajannut alueelta metsälakikohteita tai muita arvokkaita elinympäristöjä.

3.2 Maastokartoitukset

Rakuunamäen aikaisempien luontoselvitysten tietoja täydennettiin kesän 2016 aikana maastokartoituksilla. Tavoitteena oli löytää ja rajata alueelta seuraavat maankäytön suunnittelussa huomioon otettavat luontokohteet:

- luonnonsuojelulain (29 §) suojellut luontotyytit
- vesilain (2 luku 11 § ja 3 luku 2 §) luonnontilaisina säilytettävät vesiluontotyytit ja purot
- metsälain (10 §) erityisen tärkeät elinympäristöt
- uhanalaisille lajeille ja luontodirektiivin liitteen IV(a ja b) lajeille soveltuvat kasvupaikat ja elinympäristöt (luonnonsuojeluasetuksen liitteet 4 ja 5, *Sierla ym. 2004*, *Rassi ym. 2010*, *Tiainen ym. 2016* ja *Liukko ym. 2016*)
- uhanalaiset luontotyytit (*Raunio ym. 2008*)
- liito-oravaesiintymät ja liikkumisyhteydet
- lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikat ja ruokailualueet
- linnuston kannalta tärkeät pesimä- ja ruokailualueet
- muut luonnon monimuotoisuuden kannalta huomionarvoiset kohteet

Liito-oravaselvityksen maastokäynti tehtiin 4.5.2016 ja kasvillisuustarkistusten maastokäynti 10.7.2016. Liito-oravaselvityksessä etsittiin liito-oravan ulostepapanoita kuusten ja isojen lehtipuiden juurelta liito-oravan kartoitusohjeiden mukaisesti (*Sierla ym. 2004*). Lepakkoselvitys tehtiin kolmella yöaikaisella kartoituskerralla kesän 2016 aikana (liite 1). Pesimälinnusto selvitettiin kolmella maastokierroksella touko–kesäkuussa 2016 (liite 2).

4 LUONNONYMPÄRISTÖN YLEISPIIRTEET

4.1 Maa- ja kallioperä

Selvitysalue sijaitsee ensimmäisen Salpausselän alueella kuten koko Lappeenrannan keskusta (*Geologian tutkimuskeskus 2016*). Salpausselkien reunamuodostumat syntyivät jääkauden loppuvaiheessa, kun ilmasto kylmeni, ja lähes paikallaan pysyneen jäätikönreunan kohdalle kasaantui paksuiksi kerroksiksi moreenia, soraa ja hiekkaa.

Rakuunamäen tasainen lakialue sijoittuu reunamuodostuman korkeimmalle kohdalle noin tasolle +106 m mpy. Se on noin 30 metriä Saimaan keskivedentaso (+75,7 m mpy) ylempänä. Jääkauden jälkeen Baltian jääjärven I-vaiheen vedenpinnan taso oli samalla korkeudella kuin Rakuunamäen mäenlaen tasanne, ja samalle korkeudelle on kerrostunut myös mm. Lappeenrannan lentokentän alueen delta (*Etelä-Karjalan liitto 2006*). Myöhemmin Baltian jääjärven III-vaiheessa vedenpinta oli noin tasolla +95 m mpy, ja silloin Rakuunamäen rantarinteeseen nykyisen Upseeritien kohdalle muodostui rantatasanne (*Etelä-Karjalan liitto 2006*). Vanha rantatasanne on näkyvässä muuallakin Lappeenrannassa muun muassa Huhtiniemessä leirintäalueen kohdalla. Rannan lähellä alarinteessä erottuu Vuoksen puhjetessa kuiville jäänyt muinaisen Suursaimaan ranta, joka on Lappeenrannassa noin tasolla +80 m mpy (*Etelä-Karjalan liitto 2006*).

Selvitysalue sijaitsee svekokarjalaisen kallioalueen ja sitä nuoremman rapakivigraniitti-alueen rajalla. Kallioperäkartan mukaan kivilajina on mäen länsiosassa granodioriitti ja mäen itäosassa kalkkisiilikaattikivi (*Geologian tutkimuskeskus 2016*). Eteläpuolelle ulottuu etelästä Ihalaisen kalkkikiviesiintymä. Kallioperän ei havaittu tulevan näkyviin missään kohdassa selvitysalueella.

4.2 Vesistöt ja pohjavesialueet

Selvitysalue sijaitsee Vuoksen vesistöalueen Suur-Saimaan alueella ja siellä tarkemmin Ala-Saimaan alueella ja Ala-Saimaan lähialueella (vesistöalueen tunnus 4.112) (SYKE 2017). Pintavesien valumasuunta on kohti rantaa, mutta pääosin ne imeytynevät maaperään. Pien-Saimaan Sunisenselkä avautuu selvitysalueen länsipuolella muutaman neliökilometrin laajuisen avoimena vesialueena. Pintavesien ekologisen tilan luokittelussa alue on läntisen Pien-Saimaan länsiosaa, jonka tila on arvioitu vuonna 2013 tyydyttäväksi (SYKE 2017). Läntinen Pien-Saimaa on matala, rikkonainen ja eriytynyt vesialue, jossa veden vaihtuvuus on hidasta (*Saimaan Vesiensuojeluyhdistys ry 2017*). Sunisenselkää ovat aikaisemmin lianneet mm. kaupunkikeskustan jäte- ja hulevedet. Veden laadun parantamiseksi Pien-Saimaan alueella on käynnissä useita hankkeita, joihin on kuulunut mm. hulevesiä pidättävien kosteikkojen rakentaminen.

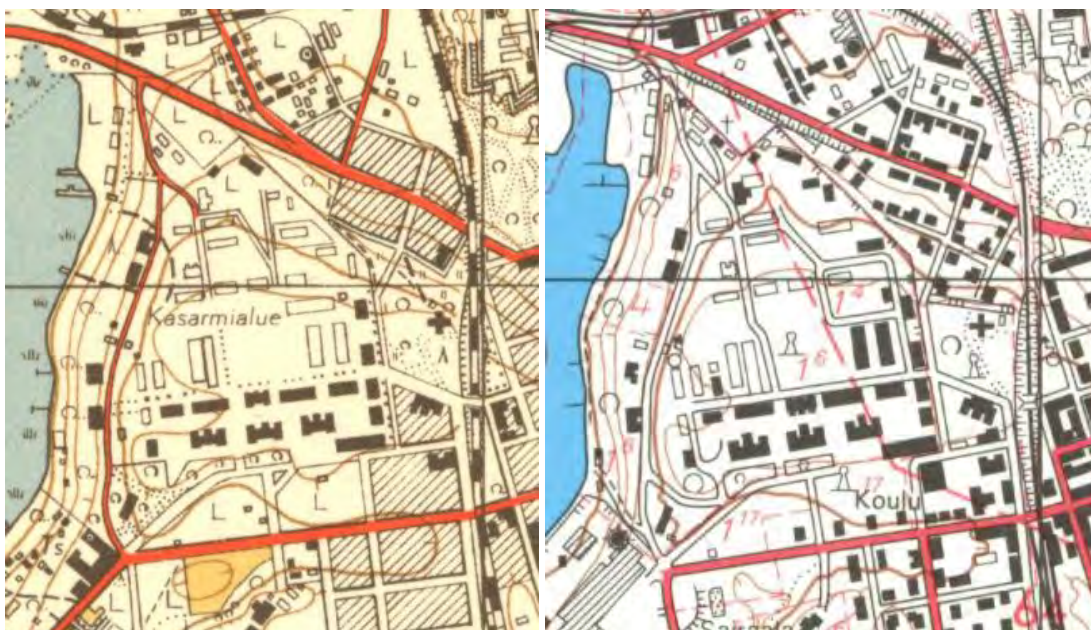
Selvitysalue sijoittuu III luokan pohjavesialueeksi luokitellun Lappeenrannan keskusta – Lauritsala -pohjavesialueen länsiosaan (0540510) (SYKE 2017). Pohjavesialueen pinta-ala on 12,88 km², muodostumisalueen pinta-ala 10,2 km² ja arvio muodostuvan pohjaveden määrästä 3500 m³/d. Pohjavesialueen pohjoisosassa maa-aines on pääasiassa soraa ja hiekkaa, ja etelään päin se hienonee hienoksi hiekaksi ja siltiksi. Pohjaveden pinta on syvällä. Pohjaveden muodostumista haittaavat asutus ja teollisuus sekä paikoin moreenipeitteisyys. Selvitysalueen länsipuolella pohjavesialue jatkuu vedenhankintaa varten tärkeänä I luokan pohjavesialueena Huhtiniemi A (0540501A). Selvitysalueen lounaisin kulma ulottuu sen alueelle.

4.3

Kasvillisuus

Selvitysalue sijoittuu eteläborealiselle kasvillisuusvyöhykkeen Järvi-Suomen alueelle (SYKE 2017). Eliömaakuntana on Etelä-Savo ja maisemamaakuntana Suur-Saimaan seutu.

Rakuunamäki on ollut rakennettua ja intensiivisen ihmistoiminnan vaikutuspiirissä olutta aluetta yli sadan vuoden ajan. 1950-luvun alun ja 1980-luvun jälkeen joitakin rakennuksia on purettu pois ja joitakin rakennettu lisää ja monissa käyttötarkoituksia on muuttunut (kuvat 3 ja 4). Sotilaskäytössä olleella kasarmialueella ihmisten ja hevosten aiheuttama kulutus oli ennen nykyistä voimakkaampaa ja puustoa ja muuta kasvillisuutta saattoi olla niukasti. Toisaalta alueella oli silloin hevosaitauksia, niitty laikkuja ja hoitamattomia joutomaa-alueita, jotka nyt ovat hävinneet tai siistiytyneet hoidetuiksi puistoiksi ja nurmikoiksi. Rantarinne oli 1900-luvun alussa harvapuustoinen, ja siellä oli puistokäytäviä ja koriste- ja hyötykasvi-istutuksia (Kolari 2014).

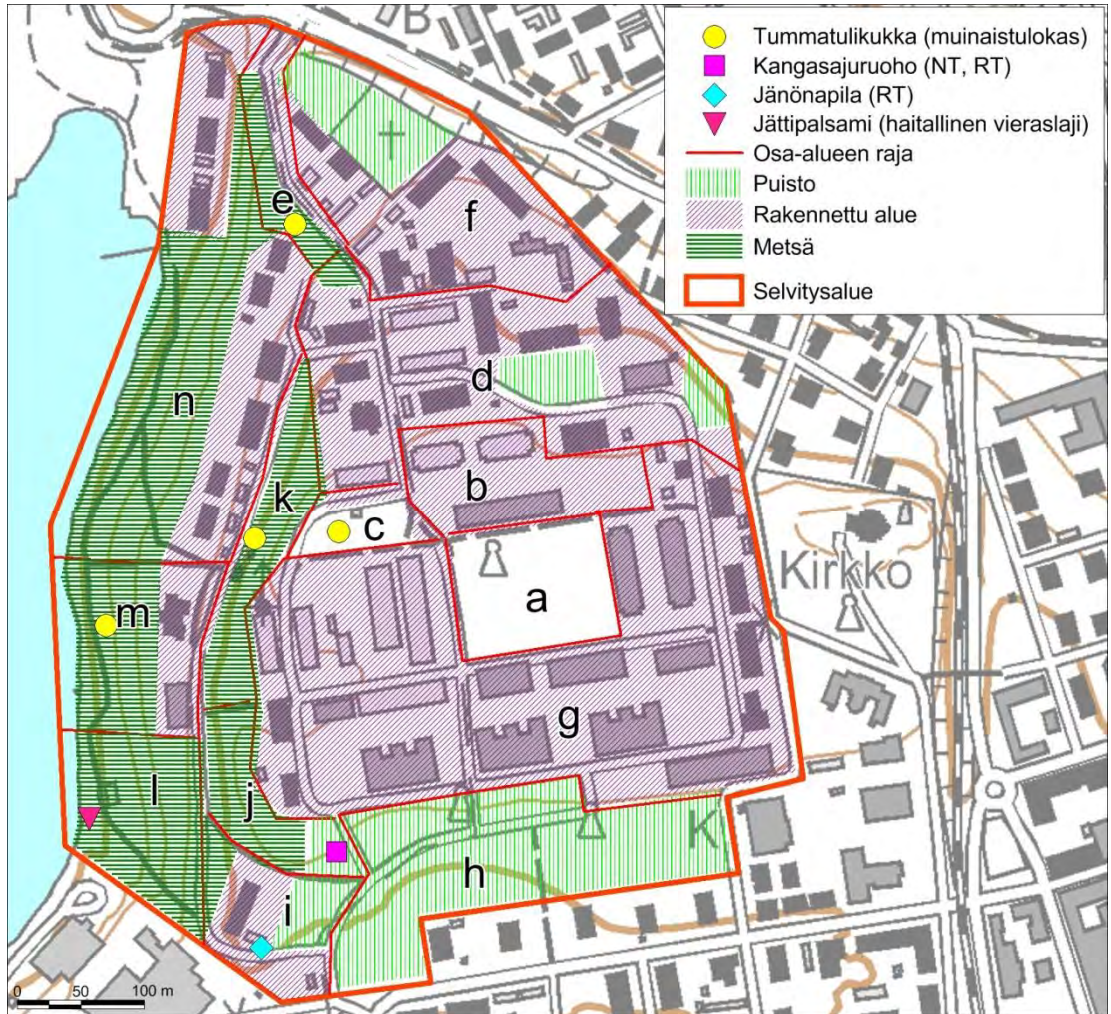
Kuvat 3 ja 4. Selvitysalue vuosien 1951 ja 1983 maastokartoissa.

Rakuunamäen kasvilajistoon kuuluu useilta eri aikakausilta peräisin olevia kulttuuriympäristöjen kasvilajeja. Niissä on samoja lajeja kuin on Linnoituksen alueella Rakuunamäen koillispuolella (Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiiri ry 2007). Muinaistulokiksi luokiteltavia lajeja molemmilla alueilla ovat mm. kumina, jänönapila, tummatulikukka. Venäläisen sotaväen ja siemenviljan mukana taas ovat kulkeutuneet mm. idänkattara, harmio ja ukonpalko. Nuorempia tulokaslajeja ovat mm. valkomesikkä, ketomarina, pihasaunio ja pukinparta. Rakuunamäellä oli vielä vuonna 2003 useissa kohdissa hoitamattomia kenttiä ja pientareita (Aura 2003). Vuonna 2010 niitä oli vielä siellä täällä, mutta vuonna 2016 enää hyvin vähän.

Rantarinteen alueella tavataan viljelyjäänteinä vanhoja koriste- ja hyötykasveja, ja sinne on levinnyt myös haitallisiksi vieraslajeiksi luokiteltuja lajeja kuten jättipalsamia. Alun perin koristekasveiksi alueelle istutettuja ovat mm. useat ruusut (mm. punalehtiruusu, papulanruusu ja koiranruusu), idänvirpi- ja pajuangervo, pensaskanukka, kiiltotuhkapensas, syreeni ja harjaneilikka (Kolari 2014). Rakuunamäen alueella kasvavia ja loja lehtipuita ovat vaahtera, puisto- ja metsälehmus, vuorijalava, tammi ja saarni. Niitä on istutettu alueelle puisto- ja kadunreunapuiksi, mutta rantarinteen alueella ne ovat levinneet myös luontaisesti. Ainoa tiedossa oleva havainto uhanalaisista kasvilla-

jeista Rakuunamäeltä on vanha havainto vaarantuneeksi lajiksi (VU) arvioidusta keto-raunikista (SYKE 2016). Lajista ei ole havaintoja viime vuosikymmeniltä.

Rakuunamäen nykyinen kasvillisuus on lähinnä puisto- ja piha-alueiden kasvillisuutta sekä ja länsiosan rinteessä metsäkasvillisuutta. Seuraavassa on kuvattu kasvillisuutta tarkemmin osa-alueittain (kuva 5).

Kuva 5. Kasvillisuuskuvausten osa-alueet (a-n), rakennetut alueet, metsät ja puistot sekä muutamien huomionarvoisten kasvilajien havaintopaikat.

a. Adolf Ehrnroothin aukio. Noin hehtaarin laajuinen aukio sijaitsee mäen laella keske-
lä vanhaa kasarmialuetta. Aukio on osittain paljasta sorapintaa ja osittain sitä peittää
matala heinä- ja ruohokasvillisuus, jonka lajeja ovat mm. valkoapila, siankärsämö, ho-
peahanhikki, niittynurmikka, nurmirölli, piharatamo, pihatatar, kanadankoiransilmä ja
pihasaunio (kuvat 6 ja 7). Keskikesällä kasvillisuus oli ajettu ruohonleikkurilla. Aukiolla
sijaitsee rakuunamuistomerkki, ja sitä halkovat sorapintaiset kulkureitit. Etelä- ja itä-
reunat ovat käytössä parkkipaikkoina. Aukio rajoittuu etelä- ja länsireunalla katuihin ja
lehmusriveihin ja itäreunalla matalaan kasarmirakennukseen. Pohjoisreunalla on uu-
den toimitilarakennuksen edestä kulkeva raitti. Sen reunaan istutettujen nuorten leh-
musten välissä kasvoi niitty- ja joutomaalajeja kuten ketomaruskaa, siankärsämöä, juo-
lavehnää, saunakukkaa, pujoa, jauhosavikkaa ja pietaryrttiä.

Kuvat 6 ja 7. Adolf Ehrnroothin aukio.

b. Rakennettu alue aukion pohjoispuolella. Alueella oli vielä vuonna 2010 niittyalue ja hoitamattomia rakennusten seinustoja, joissa kasvoi mm. ketomarunaa, harmiota, pietaryrttiä, ukonpalkoa ja ahdekaunokkia (Pöyry Finland Oy 2011). Sen jälkeen alueelle on rakennettu uusi (Eksoten) toimitilarakennus ja piha-alueet ovat muuttuneet hoide-
tuiksi ja osin asfaltoiduiksi (kuva 8). Nurmikoilla kasvoi runsaasti valkoapilaa. Uudisra-
kennuksen alapuolisen vanhan tallin edustalla on pensashanhikkiaita.

Kuvat 8 ja 9. Rakennettua ympäristöä Eksoten uudisrakennuksen pohjoispuolella ja rakentamattoman maa-alueen niitty- ja joutomaakasvillisuutta sen länsipuolella.

Kuvat 10 ja 11. Harmio ja tummatulikukka ovat vanhoja kasvitulokkaita.

c. Rakentamaton alue aukion luoteispuolella. Toistaiseksi rakentamattomalla maa-
alueella aukion luoteispuolella kasvoi kesällä 2016 niitty- ja joutomaalajeja kuten seitti-
takiaista, hevonnierakkaa, ketomarunaa, valkomesikkää, ruusuruohoa, kannusruohoa,
paimenmataraa, koiranheinää, juolavehnää, pietaryrttiä ja vadelmaa (kuva 9). Ra-

kuunamäen vanhoista kasvitulokkaista harmiota kasvoi melko runsaasti soratien varressa pohjoisreunalla ja muutamia ukonpalkoja ja tummatulikukkia keskiosassa (kuvat 10 ja 11). Alueen reunoilla kasvoi muutamia nuoria vaahteroita ja eteläreunalla koivuja, joiden alle oli varastoitu rakennustarvikkeita.

d. Ratsumestarinkadun ja Kasarmikadun rakennettu alue. Ratsumestarinkadun ympäristö on lähes kokonaan rakennettua aluetta ja hoidettuja piha-alueita (kuva 12). 2000-luvun alussa alueella oli vielä hiekkakenttiä ja niittymäisiä alueita (Aura 2003). Kadun varsilla on nurmikoita, pensasistutuksia ja reunapuina vaahteroita, hopeapajuja ja nuoria puistolehmäksi. Pohjoispuolella on pieni uusi puistoalue Tallipuisto. Itäosassa on kadu mutkassa on pieni puisto, jossa kasvaa puistolehmäksi, vaahteroita, sembrämäntyjä ja tuoksuvatukkaa. Myös Kasarmikadun alueella rinteessä on tapahtunut uudis- ja korjausrakentamista (kuva 13). Muutamissa hoitamattomissa kohdissa kasvaa mm. pujoa, valkomesikkää, saunakukkaa, puna-apilaa ja hevонhierakkaa (kansikuva). Vuonna 2003 alueella kasvaneita pukinpartaa ja idänhierakkaa ei havaittu. Kadunvarsi-puina on vaahteroita.

Kuvat 12 ja 13. Ratsumestarinkadun ja Kasarmikadun rakennettua ympäristöä.

e. Kasarmikadun pohjoispää. Kasarmikadun varressa kasvaa järeitä mäntyjä, niiden seassa nuorempia koivuja ja muutamia pihlajia ja pensaskeroksessa pihlajan vesoja (kuva 14). Puutalon päädyssä on avoin kohta, jossa kasvaa polku-urien välissä maitohorsmaa, vadelmaa ja vuohenputkea sekä idänkattaraa ja useita tummatulikukkia (kuva 15). Ennen Taipalsaarentietä on Kasarmikadun itäpuolella jyrkkä rinneleikkaus. Sen alaosassa kasvaa kuitenkin vähän mm. ketomarunaa, harmiota, paimenmataraa, kissankelloa, päivänkakkaraa, kissankelloa ja nurmikohokkia. Lisäksi on muutamia nuoria vaahteroita ja haapoja, männyn ja lehtipuiden taimia.

Kuvat 14 ja 15. Järeitä mäntyjä ja idänkattarakasvusto Kasarmikadun varressa.

f. Selvitysalueen pohjoisosa. Pohjoisosassa on rakennettua ympäristöä ja vanha ortodoksinen hautausmaa. Hautausmaan puustossa on mäntyjä, vaahteroita ja koivuja (kuva 16). Lisäksi on joitakin tuomia, pihlajia ja syreenejä. Nurmikko hautamuistomerkkien välissä on hoidettu. Hautausmaan pohjoispuolella kasvaa voimajohdon alla ja sähköaseman ympäristössä nuoria mäntyjä ja lehtipuita sekä mm. vadelmaa, koiran-, vuohen- ja ukonputkea, maitohorsmaa, idänkattaraa, hevонhierakkaa, seittitakiaista ja timoteita (kuva 17). Voimajohdolta viettää rinneleikkaus jyrkästi alas Taipalsaarentielle. Selvitysalueen koillisraja on varjoisa kuja, jonka reunoilla vaahteroita sekä mm. vuohenputkea ja nokkosta.

Kuvat 16 ja 17. Vanha hautausmaa ja voimajohto sen pohjoispuolella.

g. Eteläosan rakennettu alue. Rakuunamäen eteläosassa on punatiilisiä kolmikerroksisia kasarmirakennuksia, matalia tallirakennuksia ja vanhoja puutaloja (kuvat 18 ja 19). Rakennusten ympärillä on asfaltoituja kulkuväyliä, hoidettuja nurmikoita, pensasistutuksia ja puistopuina vaahteroita ja lehmuksia.

Kuvat 18 ja 19. Rakuunamäen eteläosan kasarmirakennuksia ja hoidettuja pihalueita niiden ympärillä.

h. Eteläosan puisto (Vilho Petter Nenosen puisto). Rakuunamäen eteläosassa on loivasti etelään päin viettävässä rinteessä puistoalue, jossa kasvaa mm. harmaajalokuusia, makedonianmäntyjä, vaahteroita, lehmuksia, vuorijalavia, poppeleita ja hopeapajua. Nurmikko on hoidettu, mutta Aura (2003) kuvaa sitä silti monilajiseksi. Puiston itäosassa on leikkipuisto.

i. Rakennuksen ympäristö Rykmentinpuiston eteläpuolella. Alueella on asuinkäyttöön kunnostettu tiilirakennus ja piharakennuksia. Niiden itäpuolella on reunapuisto, jossa kasvaa isoja koivuja, harmaajalokuusi ja yläreunassa ajotieyhteyden varressa vaahteroita ja puistolehmuksia. Puiden alla on hoidettua nurmikkoa. Rakennusten länsipuolel-

la on lehtipuuvaltainen metsikkö, jossa kasvaa järeitä koivuja ja vaahteroita. Eteläosassa on kivetty reunapenger, jonka kivien väleissä kasvaa hopeapajun taimia, vähän hopeahanhikkia, keltamaksaruohoa ja harmiota. Länsireunalla on pieni kasvusto jänönapilaa (kuva 20). Jänönapila on arvioitu Järvi-Suomessa alueellisesti uhanalaiseksi lajiksi (RT) (Ryttäri ym. 2012).

Kuvat 20 ja 21. Jänönapila ja kangasajuruoho

j. Rykmentinpuiston eteläosa. Rykmentinpuisto sijoittuu Upseeritien itäpuolella koivaan jyrkkään rinteeseen, joka mataloituu kohti pohjoista ja kaartuu etelässä Kasarmikadun varteen. Alueen eteläosan puustossa on koivuja ja vaahteroita sekä pihapiirin ja ajoyhteyden reunassa vanhoja puistolehmuksia. Vaahteroissa on muutamia osin lahoja puita. Puustoa on harvennettu keskiosasta pihapiirin alapuolelta. Pensas-kerroksessa on pihlajia, tuomia ja muutamia nuoria vuorijalavia ja metsälehmäksi. Koristepensaista alueelle on levinnyt pensaskanukkaa ja orapihlajaa. Myös aluskasvillisuudessa esiintyy kulttuuriperäistä kasvilajistoa kuten vuohenputkea, koiranheinää, paimenmataraa, niittynätkelmää, poimulehteä ja nurmitädykettä. Kasarmikadun lähellä hoidetun nurmialueen reunassa kasvaa hietakastikkaa, idänkattaraa, pietaryrttiä ja ahdekaunokkia. Reunaluiskassa on parin neliömetrin laajuinen kasvusto kangasajuruohoa (kuva 21) sekä vähän kissankelloa, siänkärsämöä ja ahopukinjuurta. Kangasajuruoho on arvioitu silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi (Rassi ym. 2010) ja Järvi-Suomessa alueellisesti uhanalaiseksi (RT) (Ryttäri ym. 2012).

k. Rykmentinpuiston pohjoisosa. Rinteen keskiosassa laskeutuvat Mannerheiminkadun jatkeena portaat alas Upseeritielle. Portaiden pohjoispuolella on kivetty valumavesiuoma. Portaiden eteläpuolella kasvaa nuoria koivuja ja pohjoispuolella nuoria mäntyjä. 2000-luvun alussa portaiden molemmin puolin esiintyi matalaa ketokasvillisuutta kuten mäkitervakkoa, siänkärsämöä ja kissankelloa (Aura 2003), mutta ne ovat hävinneet puuston varjostuksen takia. Upseeritien reunassa entisen leivintuvan ympärillä on avoimena pidettyä nurmialuetta, jossa kasvaa mm. päivänkakkaraa, hiirenvirnaa, peurankelloa, vuohenputkea, ruusuruohoa, paimenmataraa ja muutamia tummatulikukkia (kuva 22). Rinteen pohjoisosassa on järeiden mäntyjen ja koivujen sekä nuorten vaahteroiden ja pihlajien muodostamaan sekapuustoa. Aluskasvillisuudessa on mm. vadelmaa, koiranheinää, ahomansikkaa ja laikuittain mustikkaa. Ylätasanteen reunimmaisen matalan tiilirakennuksen vierustalla kasvaa rivi kohtalaisen järeitä kuusia ja pohjoisempana metsän reunassa tuomia.

Kuvat 22 ja 23. Niittymäistä kasvillisuutta entisen pyykkituvan ympärillä ja harvennettua puustoa Upseerinpuiston eteläosassa.

l. Upseeripuiston eteläosa. Upseeripuiston eteläosa on lehtipuustoinen. Valtapuina ovat puumaiset nuorehkot vaahterat, joiden lisäksi alueella kasvaa nuoria vuorijalavia ja nuoria haapoja sekä tammen taimia ja Kolarin (2014) mukaan myös metsälehmusta ja lehtikuusta. Yläosassa on vanhoja koivuja ja ainakin yksi saarni ja alaosassa tuomia. Syksyllä 2010 pensaskerroksessa oli tiheässä vaahteroita ja pihlajaa (Pöyry Finland Oy 2011). Sen jälkeen rinteiden alaosassa on harvennettu puustoa ja raivattu pensaskerrostta (kuva 23). Ennen raivausta alueen aluskasvillisuus oli varjostuksen takia melko niukkaa. Lajeja olivat mm. ahomatar, ahomansikka, vadelma, kyläkellukka, vuohenputki ja poimulehti. Kyläkellukka on arvioitu Järvi-Suomessa alueellisesti uhanalaiseksi lajiksi (RT) (Rytttäri ym. 2012). Tuoreille lehdoille tyypillisistä lehtolajeista alueella kasvoi Auran (2003) mukaan syyläjuurta ja mustakonnanmarjaa; Kolarin (2014) mukaan myös lehtopähkämöä, sudenmarjaa ja lehtohorsmaa. Alas rantaan laskeutuvan sorapolun reunassa kasvoi kesällä 2016 idänkattaraa, ja alarinteen entisen pumppuhuoneen ympärillä vuohenputkea ja maitohorsmaa. Pumppuhuoneen ohi kulkevaa rantaraittia reunustavat kookkaat tervalepät ja vaahterat ja yksi iso hopeapaju. Raitin ja rannan väliin on levinnyt jättipalsamia, joka on luokiteltu haitalliseksi vieraslajiksi (Vieraslaajit.fi 2017). Rannassa selvitysalueen etelärajalla kasvaa vesihierakkaa. Vuosina 2010 ja 2014 rantaan laskevassa ojassa havaittiin ojatädykettä (Pöyry Finland Oy 2011, Kolarin 2014). Ojatädyke on arvioitu silmälläpidettäväksi (NT) lajiksi (Rassi ym. 2010) ja Järvi-Suomessa alueellisesti uhanalaiseksi (RT) (Rytttäri ym. 2012).

m. Upseeripuiston keskiosa. Entisen komendantintalon ja sen eteläpuolisen upseerikerhon alapuolella on rehevää sekametsää, jota aiemmin on hoidettu puistona (kuvat 24 ja 25). Upseerikerhon kohdalla valtapuina ovat järeät männyt ja muutamat vanhat koivut, joiden aluspuustona on vaahteroita sekä nuoria mäntyjä ja haavan, koivun ja vaahteran vesoja. Rantapuustossa on noin kymmenen kookasta tervaleppää sekä tuomia, vaahteroita, vanhoja koivuja ja kaksi kookasta hopeapajua. Rantaraitin ja entisen tenniskentän ympärillä kasvaa villiintyneinä idänvirpiangervoa, ruusuja, tuhkapensasta ja syreeniä. Rinteessä on portaat ja kivetty vesiuoma. Kolarin (2014) mukaan rinteestä löytyy vanhan puutarhan jäänteinä myös pensaskanukkaa, ruostehappomarjaa ja lehtoakileijaa. Lisäksi yläosassa kasvaa vähän karhunköynnöstä, joka on luokiteltu haitalliseksi vieraslajiksi (Vieraslaajit.fi 2017). Entisen komendantintalon alapuolella kasvaa tiheänä metsikkönä koivuja, puumaisia vaahteroita, tuomia, pihlajia, haapaa ja raitoja. Pihan reunassa on kookas mänty ja metsälehmus. Kolarin (2014) mukaan metsälehmusia on useita. Pensaskerrokseen on levinnyt punaherukkaa, pajuangervoa ja syreeniä; kenttäkerrosta vallitsee vuohenputki. Lehtokasveista esiintyy lehtopähkämöä ja

Auran (2003) mukaan myös letohorsmaa ja mustakonnanmarjaa. Rinteen alaosassa kasvaa siperianhernepensas ja yksi pähkinäpensas ja rantaraitin varressa joitakin tummatulikukkia.

Kuvat 24 ja 25. Rinne upseerikerhon alapuolella keväällä 2016 ja komendantintalon alapuolella kesällä 2016.

n. Upseeripuiston pohjoisosassa. Rantarinteen pohjoisosassa on harvaa mäntyvaltaista puustoa (kuvat 26 ja 27). Männyt ovat järeitä ja niiden lisäksi on isoja koivuja ja yksittäisiä kuusia. Pensaskerroksen nuoria vaahteroita ja pihlajia on raivattu pois äskettäin, niin että metsän yleisilme on väljä. Aluskasvillisuudessa on kangasmetsälajeja kuten mustikkaa, metsäapilaa, metsälauhaa, metsäkurjenpolvea, lehtokortetta ja metsäkastikkaa sekä kulttuuriperäistä lajistoa kuten koiranheinää, nurmitädykettä, paimenmataraa ja ahomansikkaa (kuvat 28 ja 29). Valoisimmilla kohdilla kasvaa vadelmaa, ja ylärinteessä vuohenputkea ja pienenä kasvustona valkopiippoa.

Kuvat 26 ja 27. Upseeripuiston pohjoisosan rinne keväällä 2016.

Rantaraitti kulkee lähellä rantaa, ja sen sivuhaara nousee eteläosassa ylös rinnettä. Rannassa on uimalaituri. Sivuhaaran lähellä ylärinteessä kasvaa kookas metsälehmus. Upseeritien varren talojen pihossa on pihapuina muutamia vaahteroita. Rannassa kasvaa isoja tervaleppiä ja kymmenkunta nuorehkoa haapaa. Rinteen yläosaan ja rantaraitin varteen on levinnyt tai alun perin istutettu koristepensaita idänvirpi- ja pajuangervoa ja pensaskanukkaa. Kolarin (2014) mukaan rannan lähellä uimalaiturin kohdalla kasvaa myös vanhoja koristekasveja harjaneilikkaa ja ukkomansikkaa. Rannan edustalla kasvaa vähän järviruokoa.

Kuvat 28 ja 29. Upseeripuiston pohjoisosan rinne kesällä 2016.

4.4 Eläimistö

4.4.1 Lepakot

Kesän 2016 lepakkoselvityksessä (liite 1) tehtiin kolmella kartoituskierröksellä 193 havaintopaikalla yhteensä 271 lepakkohavaintoa. Havainnoista 245 koski pohjanlepakkoa, 2 vesisiippaa, 21 määrittämätöntä siippaa ja 3 määrittämätöntä lepakkoa. Havaintojen perusteella Rakuunamäen länsiosassa on lepakoille tärkeä ruokailualue (II luokan lepakkoalue, *Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry 2012*). Eteläosan puiston ja kasarmirakennusten aluetta sekä hautausmaan ympäristöä pohjoisosassa voidaan pitää muina huomioarvoisina lepakkoalueina (III luokan lepakkoalue). Kasarmirakennusten ympäristössä tehdyt lepakkohavainnot saattavat viitata kulkureittiin tai lähistöllä sijaitsevaan levähdyspaikkaan. Lisäksi lisääntymis- ja levähdyspaikkoja voi olla vanhoissa puissa. Tunnistettujen lepakkolajien pohjanlepakon ja vesisiipan lisäksi alueella saattaa ainakin ajoittain esiintyä muitakin lepakkolajeja. Länsiosan rantametsä on uhanalaiselle, vaarantuneeksi (VU) arvioidulle (*Liukko ym. 2016*) pikkulepakolle sopivaa elinympäristöä. Kaikki Suomessa esiintyvät lepakot kuuluvat luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeihin, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella kielletty.

4.4.2 Liito-orava

Rakuunamäeltä ei ollut ennen kevättä 2016 tiedossa liito-oravahavaintoja eikä alueella ole lajille tyypillisintä elinympäristöä eli kuusivaltaista metsää jossa kasvaisi haapoja. Lehtipuiden kolot, linnunpöntöt ja rakennukset tarjoavat kuitenkin pesäpaikkoja, joita liito-oravatkin voisivat käyttää. Länsiosan metsäinen rantarinne voi toimia lajin liikkumisyhteytenä esimerkiksi länteen päin Huhtiniemeen, jossa on liito-oravan elinpiiri (*Pöyry Finland Oy 2016*). Toukokuussa 2016 tehdyssä liito-oravaselvityksessä rantarinteen pohjoisosasta löytyi liito-oravan papanoita noin kymmenen puun alta niukasti (kuva 30). Pääosin ne olivat talvipapanoita. Puiden joukossa oli muutamia koivuja ja kuusia sekä vaahtera, metsälehmus, mänty, haapa, raita ja tervaleppä. Minkään puun alla papanoita ei ollut erityisen runsaasti, eikä varmuudella liito-oravalle sopivaa pesäkoloa tai pönttöä havaittu. Liito-orava on lepakoiden tavoin luontodirektiivin liitteen IV(a) laji. Viimeisimmässä uhanalaisuusarvioinnissa liito-orava arvioitiin silmälläpidettäväksi (NT) (*Liukko ym. 2016*).

4.4.3

Linnusto

Rakuunamäen pesimälinnustaselvityksessä (liite 2) kesällä 2016 havaittiin 35 pesivää tai mahdollisesti pesivää lintulajia. Yhteenlaskettu parimäärä oli noin 106–151. Yleisimpiä lajeja (5 paria tai enemmän) olivat kirjosiippo, pajulintu, peippo, punarinta, räkättirastas, sinitäinen, talitiainen ja tervapääsky. Lajit ovat tavallisia rakennettujen ympäristöjen ja metsien lajeja.

Havaituista lajeista tukkakoskelo on arvioitu erittäin uhanalaiseksi (EN), haapana, punatulkku, tervapääsky ja viherpeippo vaarantuneiksi (VU) ja kivitasku ja silkkiuikku silmälläpidettäväksi (NT) (*Tiainen ym. 2016*). Vesilintujen tukkakoskelon, haapanan ja silkkiuikun havainnot viittasivat pesintään, ja pesäpaikat saattoivat olla joko selvitysalueella tai sen ulkopuolella. Vanhojen metsien lajista punatulkusta tehtiin yksittäinen havainto ja viherpeippoja havaittiin muutamia. Tervapääskyjä pesii kasarmirakennuksissa, ja kivitaskulle sopivaa elinympäristöä on sorapintaisilla kentillä.

Rakuunamäellä aikaisemmin havaittuja huomionarvoisia lajeja ovat valkoselkätikka, joka on arvioitu vaarantuneeksi (VU) ja kuuluu erityisesti suojeltaviin lajeihin, sekä mustaleppälintu, joka on Suomessa harvalukuinen laji (liite 2). Valkoselkätikka havaittiin ruokailevana syksyllä 2010, ja länsiosan rantametsä saattaa ainakin ajoittain olla valkoselkätikkujen ruokailualue. Mustaleppälintu on mahdollinen pesijä vanhoissa kasarmirakennuksissa. Länsiosan rantametsän linnustoon kuuluu Etelä-Karjalan oloissa vaateliaita lehtolajeja, kuten mustapääkerttu ja kultarinta.

Selvitysalueen edustan Sunisenselän vesialue sisältyy Suomen tärkeisiin FINIBA-lintualueisiin kuuluvaan Saimaan–Lietveden aluekokonaisuuteen (*Leivo ym. 2002*) (kuva 30). Lähes tuhannen neliökilometrin laajuinen järviolue sijaitsee Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon raja-seudulla ja on tärkeä pesimisalue mm. isokoskelolle, selkälökille ja kalatiirille. Sunisenselkä sisältyy myös maakunnallisesti tärkeäksi lintualueeksi arvioituun Pien-Saimaan koskeloselkien kokonaisuuteen (*Konttiokorpi & Konttiokorpi 2014*). Pien-Saimaa on maakunnan tärkein isokoskeloalue, jossa voi syksyisin ruokailla tuhansia isokoskeloita. Sunisenselän alueella voi syksyisin lepäillä myös suuria määriä arktisia vesilintuja kuten kaakkureita ja sotkia. Pesimälinnuston osalta alue tunnetaan puutteellisesti.

4.4.4

Muut eläimet

Adolf Ehrnroothin aukio sisältyi Lappeenrannan paahdeympäristöjen esiselvitykseen vuonna 2009 (*Faunatica Oy 2009*). Se arvioitiin laadultaan kohtalaiseksi, paikallisesti huomionarvoiseksi paahdeympäristöksi. Silloin se oli laaja, avoin joutomaa-alue, johon liittyi pohjoispuolella nykyisen (Eksoten) uudisrakennuksen kohdalla oleva kenttä. Alueella kasvavia perhosten kannalta huomionarvoisia kasveja olivat mm. karvaskallioinen, ketomaruna, siankärsämö ja päivänkakkara. Viime vuosina uudisrakentaminen ja viheralueiden muuttuminen hoidetuiksi on muuttanut aluetta ja todennäköisesti vähentänyt sen arvoa perhosille ja paahdehyönteisille. Aukion sorapinnoilla ja mm. valkoapilakasvustoissa voi kuitenkin elää joitakin lajeja. Myös Rakuunamäen jaloilla lehti- puilla voi esiintyä huomionarvoista hyönteislajistoa.

Muita maastokäyntien aikana havaittuja eläimiä olivat orava ja kettu.

LUONTOARVOILTAAN MERKITTÄVÄT KOHTEET

Kohteiden rajaukset on esitetty kuvassa 30.

1. Länsiosan rantametsä (Upseeripuisto)

Rakuunamäen länsirinteessä on useita luontoarvoja. Se on puustoltaan monipuolinen: pohjoisosassa ovat valtapuina järeät männyt ja eteläosassa kasvaa vaahteroita ja muuta lehtipuustoa. Aikaisemmin rinne on ollut nykyistä puistomaisempana hoidettu, ja äskettäin pensaskerrosta on raivattu sekä pohjoisosassa että eteläosan alarinteessä. Eteläosassa on vaahteravaltainen metsikkö, jonka alueella esiintyy myös tuoreen lehdon kasvilajeja. Kasvilajistossa on etenkin useita koristepensaita, jotka ovat viljelyjään- teitä tai -karkulaisia. Pohjoisosassa oli keväällä liito-oravan papanoita noin kymmenen puun alla niukasti. Metsä ei ole tyypillisintä liito-oravametsää ja papanoita oli niukasti, joten todennäköisesti se ei ole elinpiirin ydinalue vaan elinpiirin osa tai liikkumisyhteys. Lepakkoselvityksessä alueella tehtiin runsaasti lepakkohavaintoja, ja se arvioitiin lepakoille tärkeäksi ruokailualueeksi (II luokan lepakkoalue). Rinnemetsällä, erityisesti sen eteläosalla, on arvoa lehtolintujen pesimäalueena ja ranta-alueella vesilintujen pesimä- ja lepäilyalueena. Rinnemetsä on myös mahdollinen valkoselkätikan ruokailualue. Alue on myös tärkeä lähivirkistysalue.

Arvo: Rinnemetsä on kokonaisuutena paikallisesti arvokas luontokohde. Se on kasvillisuudeltaan ja linnustoltaan huomionarvoinen, ja sinne sijoittuu liito-oravien elinpiiri tai liikkumisyhteys ja lepakoiden ruokailualue (II luokan lepakkoalue). Liito-orava ja lepakot kuuluvat luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeihin, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella kielletty. Valkoselkätikka on vaarantuneeksi (VU) arvioitu erityisesti suojeltava laji. Pesimälintujen joukossa on vaatelaita lehtolajeja. Alueen eteläosan vaahterametsikkö on puistometsänä hoidettu, eikä täytä luonnonsuojelulain (29 §) suojeltuihin luontotyypeihin kuuluva jalopuumetsikkönä eikä metsälain rehevän lehtolaikun kriteerejä. Luonnontilaisia jalopuulehtoja esiintyy runsasravinteisilla ja lämpimillä kasvupaikoilla, joissa on puiden juurten ulottuvilla liikkuvaa pohjavettä. Useimmat lehtotyytit on arvioitu uhanalaisiksi, esimerkiksi vaahteralehdot erittäin uhanalaisiksi (*Raunio ym. 2008*).

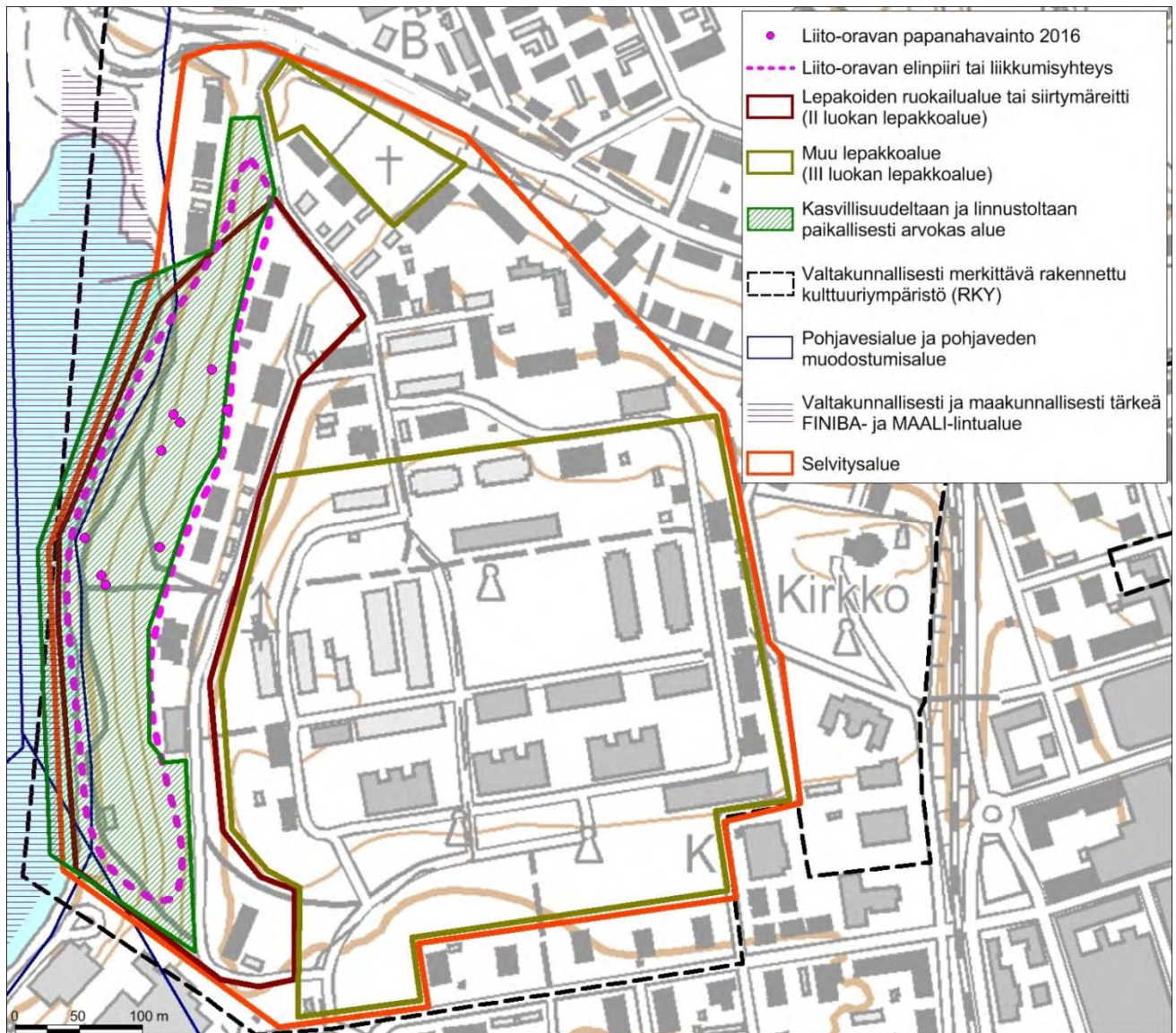
Suositukset: Rinnemetsän luontoarvot tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa ja metsänhoidossa. Osittain se voidaan pitää harvapuustoisena ja puistomaisena, niin että vanhat istutukset tuodaan esiin. Alueella tulee säilyttää kuitenkin myös rai- vaamattomia osia ja pensaikkoa mm. lehtolintujen elinympäristöinä. Vanhat puut ja lahoppuut sekä rantapuusto ja rantakasvillisuus on suositeltavaa säilyttää. Lepakoita häiritseviä kirkkaita ulkovaloja tulee välttää (ks. tarkemmat ohjeet liitteen 1 lepakkoselvityksessä). Liito-oravien esiintymistä alueella on syytä seurata ja varmistaa ennen mahdollista puiden kaatoa, että liito-oravan pesäpuita tai muita tärkeitä puita ei kaadeta. Rinteeseen on suositeltavaa ripustaa liito-oravalle pönttöjä. Haitallinen vieraslaji jättipalsami tulisi hävittää rannasta, niin että se ei pääse leviämään laajemmalle alueelle. Alueelle aikaisemmin tehdyissä selvityksissä on annettu samansuuntaisia suosituksia (*Aura 2003* ja *Kolari 2014*), ja tarkemmat suunnitelmat on esitetty rantaraitin yleis- suunnitelmassa (*Veijovuori 2010*).

2. ja 3. Muut lepakkoalueet. Rakuunamäen keski- ja eteläosassa rakennettu alue ja puistoalue sekä vanhan hautausmaan alue pohjoisosassa rajattiin lepakkoselvityksessä muiksi huomioarvoisiksi lepakkoalueiksi (III luokan lepakkoalueet). Kasarmirakennus-

ten ympäristössä tehdyt lepakkohavainnot saattavat viitata kulkureittiin tai lähistöllä sijaitsevaan levähdyspaikkaan. Lisäksi lisääntymis- ja levähdyspaikkoja voi olla vanhoissa puissa. Rakennuksissa pesii myös lintuja, joista huomionarvoisia ovat ainakin tervapääsky ja kivitasku.

Arvo: Lepakot kuuluvat luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeihin, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella kielletty. Tervapääsky on arvioitu vaarantuneeksi lajiksi (VU) ja kivitasku silmälläpidettäväksi (NT).

Suositukset: Lepakoiden pesäpaikat tulee ottaa huomioon, kun rakennuksia korjataan tai puretaan. Pesimäkolonioiden ja talvehtimispaikkojen kartoittaminen on suositeltavaa. Niiden läheisyydessä tulee kiinnittää huomiota myös valaistukseen.

Kuva 30. Luontoarvoiltaan merkittävät kohteet selvitysalueella sekä pohjavesialueen ja valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön rajaukset.

alue on otettu asuin- ja toimitilakäyttöön. Aikaisempi historia antaa kuitenkin edelleen leimansa alueen kasvi- ja eläinlajistoon. Alue jakaantuu metsäiseen rantarinteen alueeseen sekä rakennettuun kasarmialueeseen, jossa on puistoja ja istutuksia. Aiemmin alueella olleet ketomaiset joutomaa-alueet ovat lähes kokonaan hävinneet.

Luontoselvityksen perusteella alueen merkittävimmät luontoarvot ovat länsiosan rantarinteen. Se on kasvi- ja lintulajistoltaan huomioarvoinen ja sinne sijoittuu liito-oravien elinpiiri tai liikkumisyhteys ja lepakoiden ruokailualue (II luokan lepakkoalue). Lepakot kuuluvat luontodirektiivin IV(a) liitteen lajeihin, ja niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain (49 §) kielletty. Liito-oravan esiintyminen alueella tulee tarvittaessa kartoittaa uudelleen ja ottaa huomioon Ympäristöministeriön (2016) ohjeistuksen mukaisesti. Luontoarvot tulee ottaa huomioon rantarinteen käytön ja hoidon suunnittelussa. Muita lepakoiden käyttämiä alueita (III luokan lepakkoalueita) on kasarmialueen keski- ja eteläosissa ja pohjoisosan vanhan hautausmaan alueella. Tarvittaessa lepakoiden pesimä- ja talvehtimispaikat tulee kartoittaa alueelta.

Selvitysalueella ei todettu luonnonsuojelulain (29 §) suojeltuja luontotyyppejä, vesilaila (2 luku 11 § ja 3 luku 2 §) suojeltuja vesiluontotyyppejä ja puroja eikä metsälain (10 §) erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Länsiosan rantametsän alueelle esiintyy kuitenkin lehtokasvilajeja ja jaloja lehtipuita. Rakuunamäen kasvilajistossa on muutamia silmäläpidettäviksi tai alueellisesti uhanalaisiksi arvioituja lajeja sekä alueen historiaan liittyvää lajistoa. Ketomaisten kasvupaikkojen, sorakenttien ja hoitamattomien piennarten säilyttäminen alueella edes pienialaisina on toivottavaa. Länsiosan rinteen yläosassa Rakuunapuiston alueella ja osissa rinteen alaosan Upseeripuistoa voidaan suosia puistomaisuutta.

Rakuunamäki on osa valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin kuuluvaa Lappeenrannan linnoitus- ja varuskuntakaupunkia (*Museovirasto* 2009). Se sijoittuu III luokan pohjavesialueelle. Sunisenselkä länsipuolella sisältyy Suomen tärkeisiin FINIBA-lintualueisiin ja maakunnallisesti tärkeisiin vesilintujen muu-
ton aikaisiin levähdysalueisiin.

7

LÄHTEET

Aura, R. 2003. Rakuunamäen kasvillisuuskartoitus kesällä 2003. – 13 s.

Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiiri ry 2007. Linnoituksen kasvit. <http://www.sll.fi/etela-karjala/toiminta/linnoituksenkasvi.pdf>.

Etelä-Karjalan liitto 2006. Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osa 1. 1. Vesistöjen kehitys ja 2. Maankamara http://www.ekarjala.fi/liitto/wp-content/uploads/2013/12/Maisema-ja-kulttuurialueselv_vesiston-kehitys.pdf ja http://www.ekarjala.fi/liitto/wp-content/uploads/2013/12/Maisema-ja-kulttuurialueselv_2maankamara.pdf.

Faunatica Oy 2009. Lappeenrannan keskustan ja läntisten paahdealueiden uhanalaisten perhosten esiselvitys.

Geologian tutkimuskeskus GTK 2017. Maankamara-karttapalvelu. Maaperäkartta 1:20 000/1:50 000 ja kallioperäkartta 1:200 000. <http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>.

Kolari, T. 2014. Upseeripuiston maisema- ja kasvillisuusinventointi 2014. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Kontiokorpi, A. & Kontiokorpi, J. 2014. Läntisen Etelä-Karjalan maakunnallisesti tärkeät lintu-alueet. MAALI-hankkeen raportti. Etelä-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys ry.

- Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E-M. & Pitkänen, J. 2016. Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Mammal Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 34 s.
- Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E. Lampolahti, J., Mikkola-Roos, M. ja Virolainen, E. 2002: Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisuja (No 4). <http://www.birdlife.fi/suojelu/paikat/finiba/finiba-johdanto.shtml>.
- Maanmittauslaitos 2017. Vanhat painetut kartat -palvelun peruskartat. <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>. Lisenssi: Creative Commons, <http://www.maanmittauslaitos.fi/avoimen-tietoaineiston-cc-40-lisenssi>.
- Museovirasto 2009. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. <http://www.rky.fi>
- Putkonen, L. 2013. Lappeenrannan keskustan osayleiskaavan. Rakennetun kulttuuriympäristönselvitys.
- Pöyry Finland Oy 2011. Rakuunamäen luontoselvitys.
- Pöyry Finland Oy 2016. Lappeenrannan keskiosan osayleiskaavan luontoselvitys.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. ja Mannerkoski, I. (toim.) 2010. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. 685 s. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Helsinki.
- Raunio, A., Schulman, A. ja Kontula, T. (toim.) 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264 + 572 s. Suomen ympäristökeskus.
- Ryttäri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen R. (toim.) 2012. Suomen uhanalaiset kasvit. 384 s. Tammi, Helsinki.
- Saimaan Vesiensuojeluyhdistys ry 2017. Läntinen Pien-Saimaa. <http://www.svsy.fi/ry/index.php?p=25&yl=2&el=18>.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004. Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Suomen ympäristö 742. Ympäristöministeriö.
- Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry 2012. Suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. http://www.lepakko.fi/docs/SLTY_lepakkokartoitusohjeet_2012_12.pdf
- Suomen metsäkeskus 2015. Tiedot metsälain 10 § kohteista, ympäristötukialueista ja muista arvokkaista elinympäristöistä. 09/2015. Maankäytön suunnittelua varten käyttöön saatu aineisto (ei julkinen).
- Suomen ympäristökeskus SYKE 2016. Uhanalaisten lajien havaintorekisteritiedot. Paikkatietoaineisto 8.4.2016.
- Suomen ympäristökeskus SYKE 2017. Ympäristökarttapalvelu Karpalo ja ympäristötietojärjestelmä Hertta. http://www.syke.fi/fi-FI/Avoim_tieto/Karttapalvelut ja http://www.syke.fi/fi-FI/Avoim_tieto/Ymparistotietojarjestelmat.
- Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016. Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49.
- Veijovuori, A. 2010. Lappeenrannan Suninselän rantaraitin yleissuunnitelma välillä Saunarananpuisto – Tervahaudanpuisto. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. – 66 s
- Vieraslajit.fi 2017. Vieraslajiportaali. <http://www.vieraslajit.fi>.
- Ympäristöministeriö 2016. Liito-oravan suojelu. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Lajiensojelu/Yksittaisten_lajien_suojelu/Liitooravan_suojelu.

Lappeenrannan Rakuunamäen lepakkoselvitys 2016

T:mi Ympäristötutkimus Karri Kuitunen

Lappeenrannan Rakuunamäen lepakkoselvitys 2016

Karri Kuitunen

SISÄLLYS

Tiivistelmä	2
1. Selvitysmenetelmät	3
2. Tulokset	5
3. Tulosten tarkastelu	7
4. Johtopäätökset	9
5. Kirjallisuus	9

LIITTEET 1–3: Lepakkohavainnot kartoituskerroilla I–III.

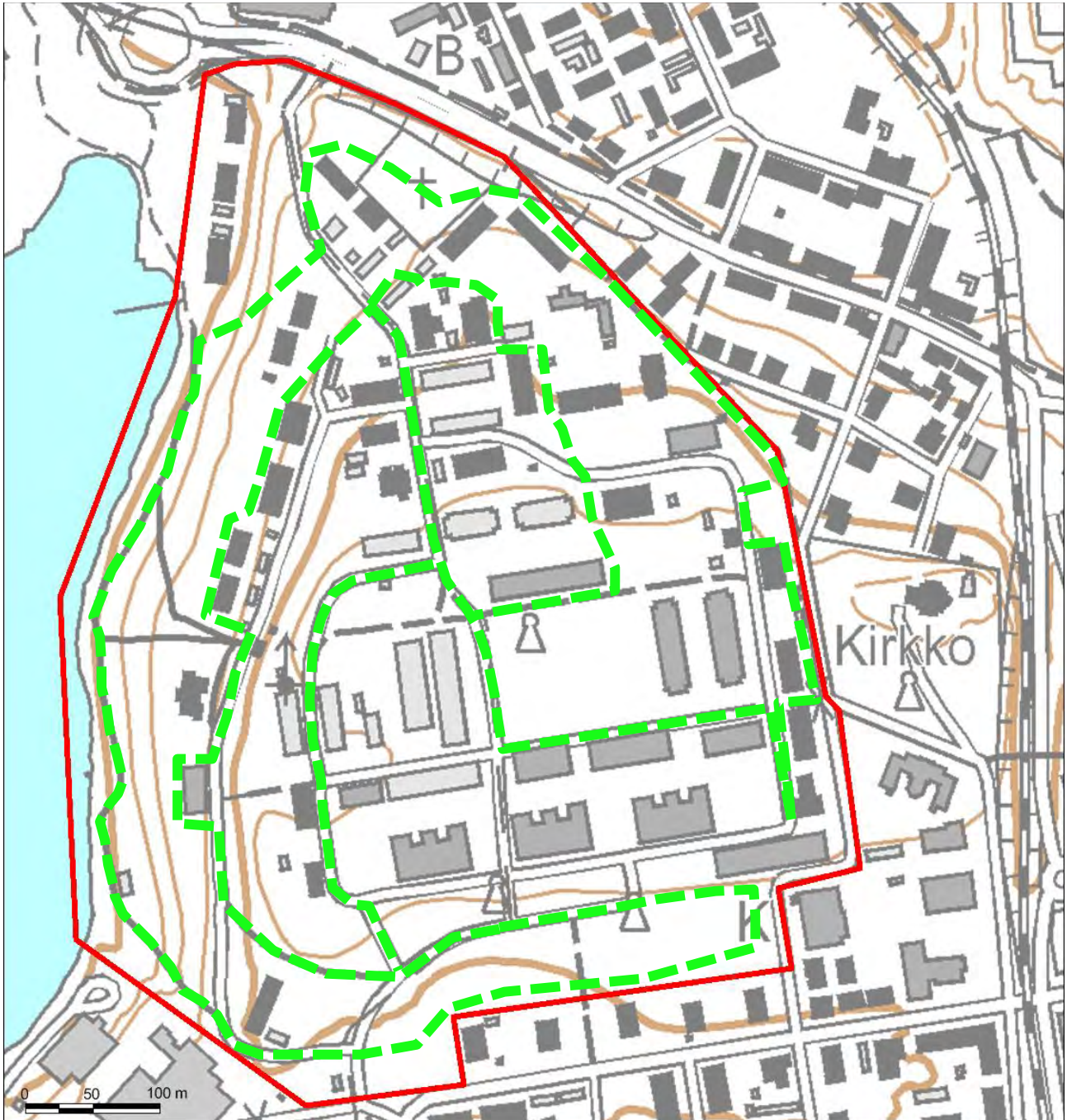
Tiivistelmä

T:mi Ympäristötutkimus Karri Kuitunen selvitti Pöyry Finland Oy:n toimeksiannosta lepakoiden esiintymistä kolmella detektorikartoituksella Lappeenrannan Rakuunamäellä 21.–22.6., 22.–23.7. ja 30.–31.8. 2016.

Selvityksessä ei havaittu uhanalaisia lepakkolajeja. Erityisesti Rakuunamäen länsiosan ranta-alue soveltuu kuitenkin esimerkiksi uhanalaisen ja vaarantuneen pikkulepakon elinympäristöksi. Lepakokartoituksessa tehtiin 193 havaintopaikalla yhteensä 271 lepakkohavaintoa vähintään 2 lajista (pohjanlepakko, vesisiippa). Selvityksessä ei havaittu lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, vaikka niitä saattaa kuitenkin olla esimerkiksi alueen kolopuissa ja vanhoissa rakennuksissa. Selvitysalueella ei ole tiedossa lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi soveltuvia luolia tai bunkkereita. Selvitysalueen länsiosa muodostaa Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen ohjeessa tarkoitetun tärkeän saalistusalueen eli II luokan lepakkoalueen, jonka huomioiminen maankäytön suunnittelussa on suositeltavaa. Lisäksi rajattiin kaksi muuta huomionarvoista lepakkoaluetta eli III luokan lepakkoaluetta selvitysalueen etelä- ja keskiosasta sekä pohjoisosasta. Muu huomionarvoinen lepakkoalue voidaan mahdollisuuksien mukaan huomioida maankäytön suunnittelussa.

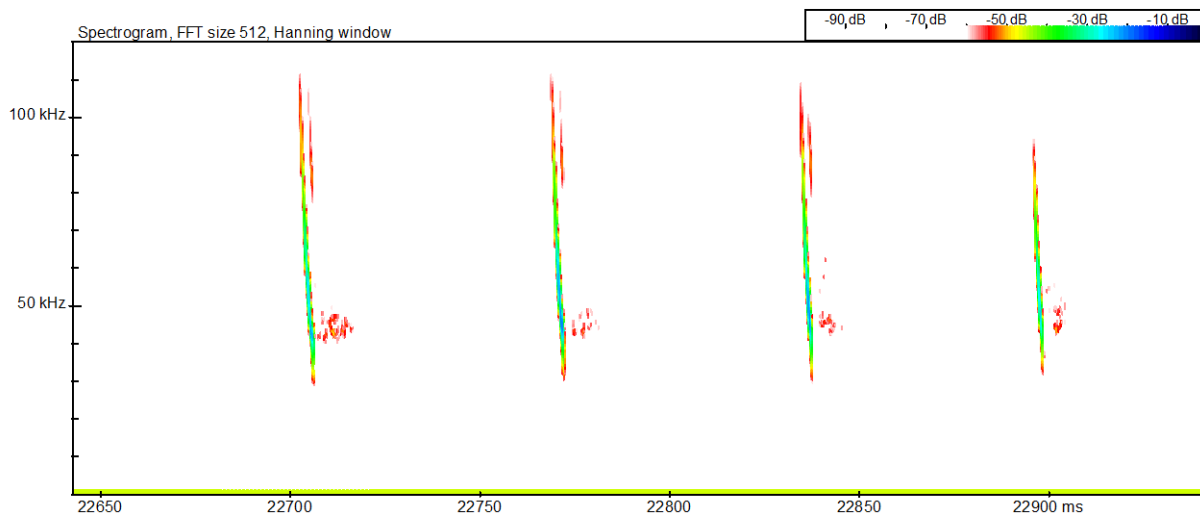
1. Selvitysmenetelmät

Kartoituksen tarkoituksena oli lepakkolajiston, lepakkoaktiivisuuden ja tärkeimpien elinympäristöjen selvittäminen Lappeenrannan Rakuunamäen alueella. Lepakkokohteiden merkityksen arvioinnin perusteena käytettiin Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen (2012) ohjetta. Lepakkolajistoa ja lepakkoaktiivisuutta havaintojen lukumäärän perusteella arvioituna selvitettiin noin 4,6 kilometrin pituisella kuuntelureitillä kesä-, heinä- ja elokuussa vuonna 2016 (kuva 1).

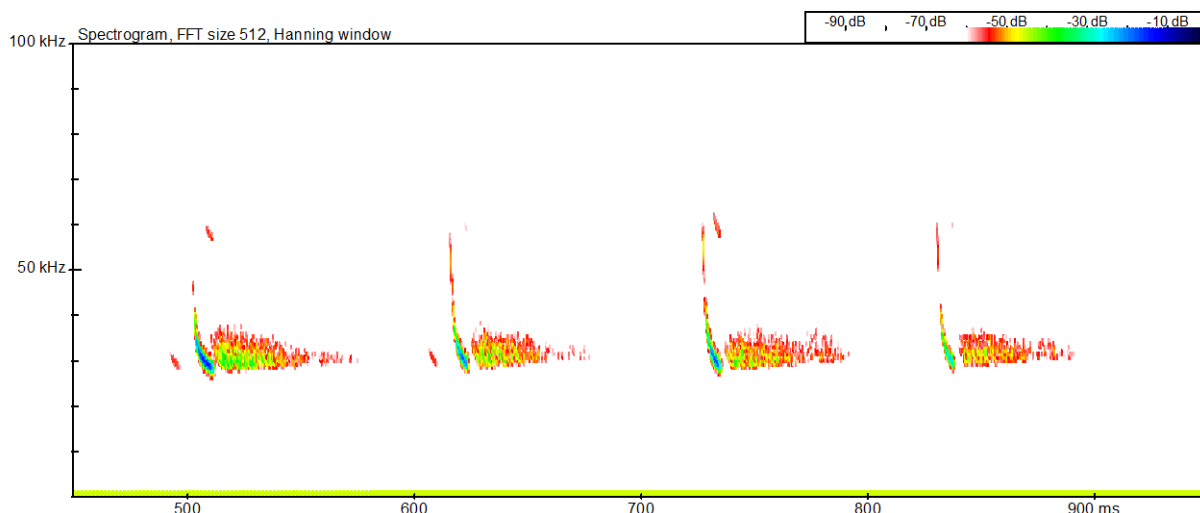

Kuva 1. Lepakkoselvityksen yhtenäisellä punaisella merkitty alue Lappeenrannan Rakuunamäellä vuonna 2016. Selvityksessä käytetty kulkureitti (noin 4,6 km) on merkitty vihreällä katkoviivalla.

Reitti kuljettiin läpi jalan 21.–22.6. klo 23.53–2.05, 22.–23.7. klo 23.40–1.35 ja 30.–31.8. klo 22.45–0.50. Kartoitukset tehtiin tyynessä/heikkotuulisessa ja poutasäässä. Lämpötila kartoitusta aloitettaessa oli 21.6. +17 °C (pilv. 4/8), 22.7. +17 °C (8/8) ja 30.8. +9 °C (6→4/8). Lepakoita havainnoitiin Pettersson D1000X -merkkisellä tallentavalla detektorilla. Kartoitusreitillä kuljettaessa detektorilla havainnoitiin jatkuvasti ja haarukoitiin heterodyne-menetelmällä pääasiassa taajuusalueella 20–50 kHz. Lepakkohavainnoksi tulkittiin ohilento (äänen ilmestymisestä äänen katoamiseen). Samanaikaishavainto esimerkiksi kahdesta lepakkoyksilöstä tulkittiin kahdeksi ja samanaikaishavainto kolmesta yksilöstä kolmeksi havainnoksi jne. Lepakkoyksilö tulkittiin saalistavaksi, kun detektorilla kuultiin surahtava äänipulssien tihentymä (eng. feeding buzz) tai muu saalistukseen viittaava muutos kaikuluotausäänien rytmissä.

Kuva 2. Esimerkki määrittämättömän siipan (*Myotis sp.*) kaikuluotausäänistä Lappeenrannan Rakuunamäen selvitysalueella 30.8.2016 BatSound 4.1 -ohjelmalla esitettyä. Pystyakseli kuvaa taajuutta kilohertseinä (kHz) ja vaaka-akseli aikaa (mittaväli 100 ms).

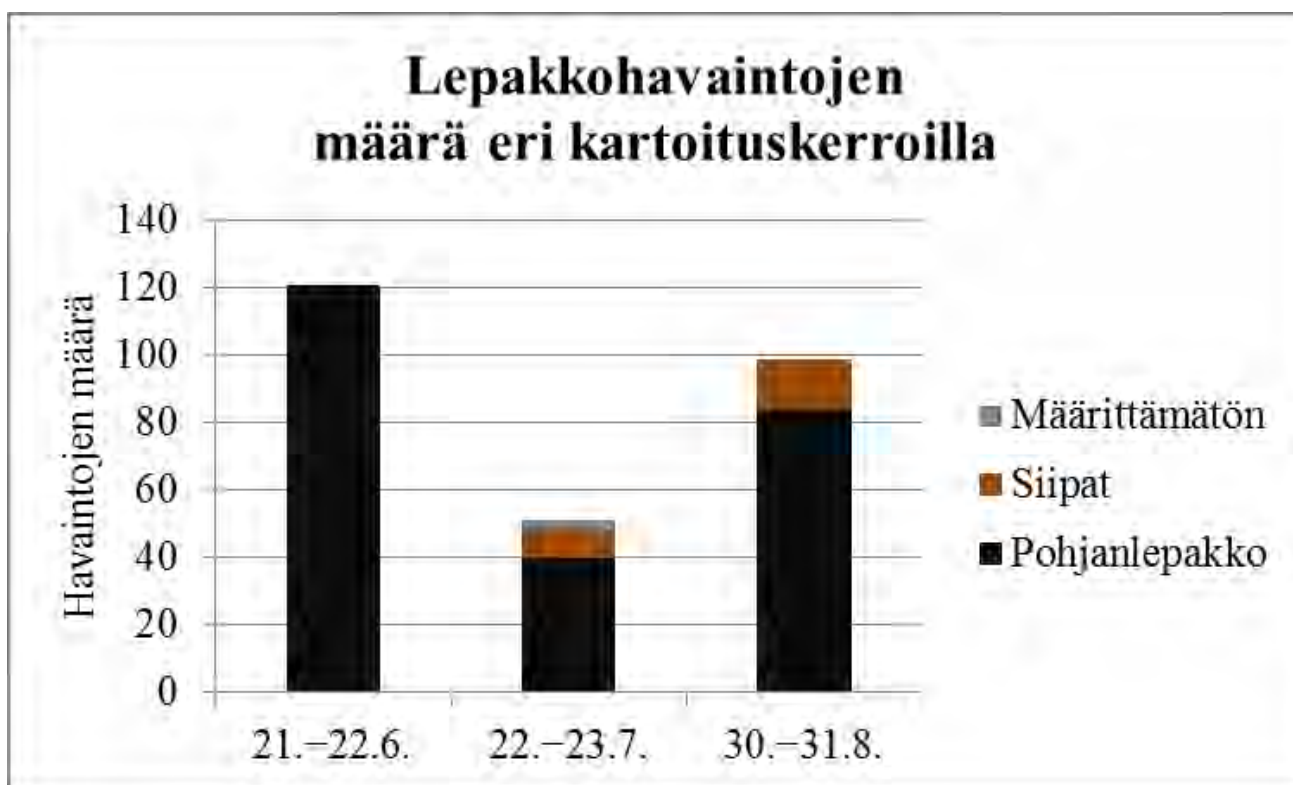

Kuva 3. Esimerkki saalistavan pohjanlepakon kaikuluotausäänistä Lappeenrannan Rakuunamäen selvitysalueella 30.8.2016 BatSound 4.1 -ohjelmalla esitettyä. Pystyakseli kuvaa taajuutta kilohertseinä (kHz) ja vaaka-akseli aikaa (mittaväli 100 ms).

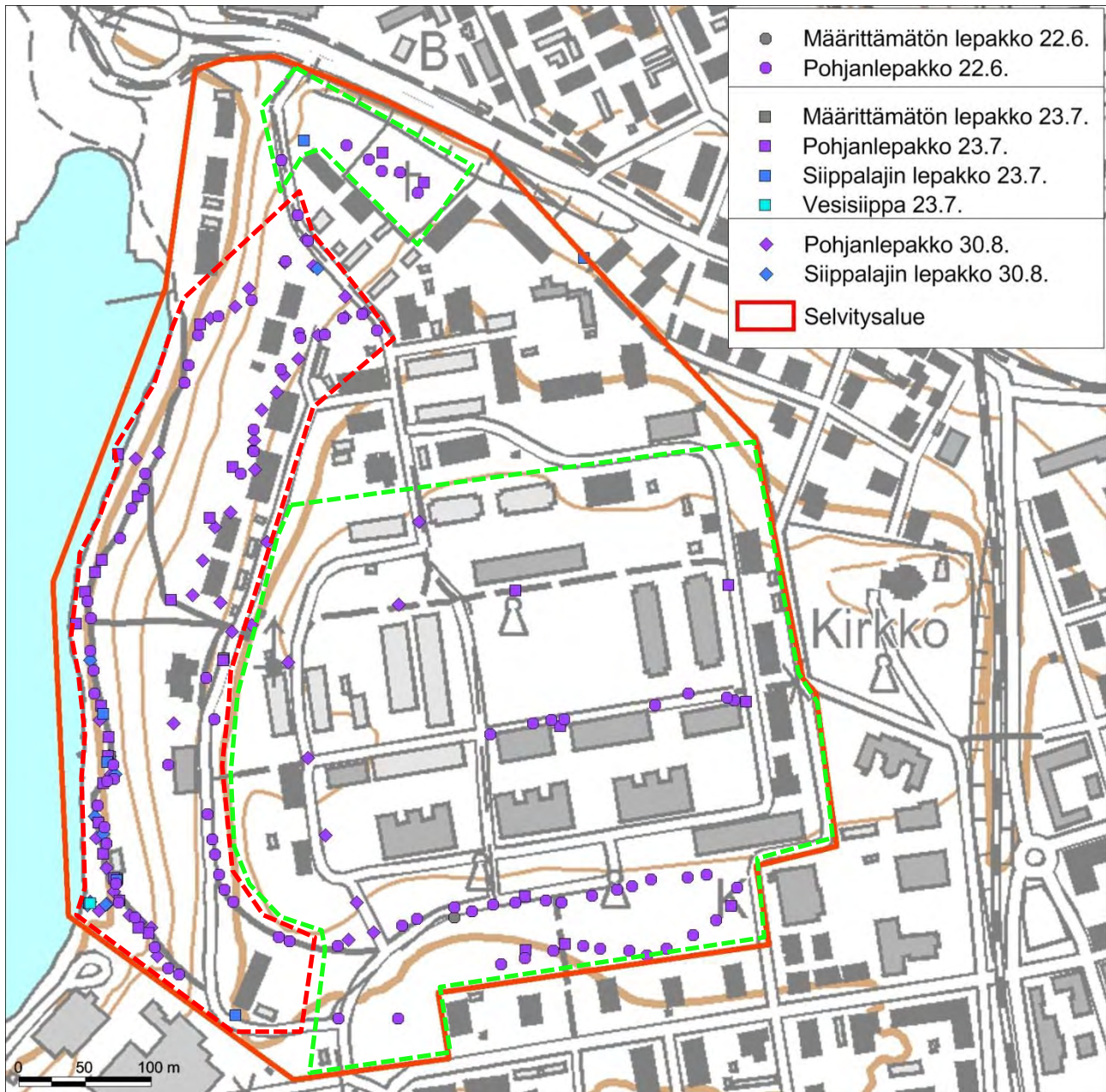
Lajintunnistuksen perusteina olivat näköhavaintojen lisäksi kaikuluotausäänien taajuus, pulssipituus, pulssiväli, pulssin muoto, rytmi ja sointi. Referenssinä käytettiin keskeistä lepakoiden määrittyskirjallisuutta (esim. Barataud 1996 ja 2015, Russ 2012, Skiba 2009). Lepakkohavaintojen koordinaatit ja havainnon tyyppi (ohilento, saalistus) tallennettiin gps-paikantimeen. Osa äänistä tallennettiin tietokonetarkastelua (Audacity ja BatSound) varten (kuvat 2 ja 3).

2. Tulokset

Selvityksessä ei havaittu uhanalaisia lepakkolajeja. Kolmella kartoituskerroksella tehtiin 193 havaintopaikalla yhteensä 271 lepakkohavaintoa vähintään 2 lajista (pohjanlepakko, vesisiippa; kuvat 4, ja 5). Havainnoista 245 koski pohjanlepakkoa, 2 vesisiippaa, 21 määrittämätöntä siippaa ja 3 määrittämätöntä lepakkoa. Lepakkohavaintojen määrä oli noin 58,9/km.

Kuva 4. Lepakkohavaintojen määrä kolmella eri kartoituskerralla Lappeenrannan Rakuunamäen lepakkoselvityksessä 22.6. – 31.8.2016.

Kuva 5. Lepakoiden havaintopaikat (193; yhteensä 271 havaintoa) Lappeenrannan Rakuunamäen lepakkoselvityksessä 21.–22.6., 22.–23.7. ja 30.–31.8.2016. Suomen lepakotieteellisen yhdistyksen (2012) ohjeessa tarkoitettu tärkeä saalistusalue (luokka II) on merkitty punaisella ja kaksi muuta lepakoiden käyttämää aluetta (luokka III) yhtenäisellä vihreällä katkoviivalla.

3. Tulosten tarkastelu

Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen (2012) ohjeessa lepakkoalueet jaetaan merkityksensä perusteella kolmeen luokkaan:

Luokka I: Lisääntymis- ja levähdyspaikka

- Kaikki Suomen lepakkolajit mainitaan luontodirektiivin IV a liitteessä ja siten niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä (Luonnonsuojelulaki 49 §, Neuvoston direktiivi 92/43/ETY; luontodirektiivi).

Luokka II: Tärkeä ruokailualue tai siirtymäreitti

- Tärkeät ruokailualueet sekä päiväpiilon ja ruokailualueen väliset siirtymäreitit tai muut kulureitit eivät ole luonnonsuojelulailla suojeltuja, mutta niiden huomioiminen maankäytön suunnittelussa on vahvasti suositeltavaa.
- Suomi liittyi Euroopan lepakoidensuojelusopimukseen (EUROBATS) vuonna 1999 (Valtiosopimus 104/1999). Sopimuksen mukaan jäsenmaiden tulee pyrkiä säästämään lepakoille tärkeitä ruokailualueita.
- Tärkeillä ruokailualueilla saalistaa a) monta lajia ja/tai merkittävä määrä yksilöitä, b) aluetta käyttää harvinainen tai harvalukuinen laji.

Luokka III: Muu lepakoiden käyttämä alue

- Maankäytössä mahdollisuuksien mukaan huomioitava alue.
- Lepakoiden käyttämä alue, jossa laji- ja/tai yksilömäärä on pienempi kuin luokan II kohdeilla.
- Ei luonnonsuojelulailla suojeltu.
- Ei suosituksia EUROBATS-sopimuksessa.

Rakuunamäen kartoituksessa tehtyjen havaintojen (yhteensä 271 ja 58,9 havaintoa/km) perusteella etenkin alueen länsi- ja eteläosalla on merkitystä lepakoiden elinympäristönä. Havaittujen lepakkolajien määrä (vähintään 2; pohjanlepakko, vesisiippa) on sen sijaan tavanomainen. Kolmeenkin käyntikertaan perustuvassa kartoituksessa vähälukuiset lepakkolajit jäävät kuitenkin helposti huomaamatta. Lisäksi lajinmäärityksen ongelmien vuoksi äänitettyjä siippayksilöitäkin jää usein tarkemmin määrittämättä. Esimerkiksi maan yllä lentävän vesisiipan erottaminen viiksi- ja isoviiksisiiipasta on vaikeaa. Siten on varsin todennäköistä, että alueella ainakin ajoittain esiintyy enemmän kuin kaksi lepakkolajia. Suuripuustoinen sekametsä selvitysalueen länsiosassa on esimerkiksi uhanalaiselle (vaarantunut) pikkulepakolle sopivaa elinympäristöä (Liukko ym. 2016).

Vertailukohtana Rakuunamäen havaintomäärälle ovat esimerkiksi Imatran Vuoksella 6.–9.9.2014 yhdelle automaattidetektorille tallentuneet noin 2350 lepakon ohilentoa, jotka koskevat 4–5 lajia. Vastaavasti Vuoksen Niskalammella havaittiin 31.8.2016 infrapunalaitteella yhdellä havaintopäivällä vähintään kolme lepakkolajia ja yli 70 yksilöä. Vuoksi on Etelä-Karjalan merkittävimpiä lepakoiden saalistusalueita (Karri Kuitunen, julkaisematon). Lepakoiden yksilömäärän arvioiminen detektorilla on vaikeaa, jos samanaikaisesti äänтелеe enemmän kuin kolme yksilöä. Rakuunamäen lepakkoselvityksessä oli todettavissa, että suurin osa havainnoista koski vain yhtä lepakkoyksilöä. Pohjanlepakko havainnoista 146 koski yhtä ja 29 vähintään kahta yksilöä. Vastaavasti määrittämättömiä siippoja koskevista havainnoista 12 koski yhtä ja kaksi vähintään kahta yksilöä. Ainoa vesisiippahavainto (23.7.) koski yhtä yksilöä.

Rakuunamäen länsiosa muodostaa Lepakkotieteellisen yhdistyksen (2012) ohjeessa tarkoitetun II luokan lepakkoalueisiin kuuluvan tärkeän ruokailualueen (useita yksilöitä, vähintään kaksi lajia, havaintoja kaikilla kartoituskerroilla; kuva 5). Tärkeiden ruokailualueiden huomioiminen maankäytön suunnittelussa on vahvasti suositeltavaa. Huomioiminen voi tapahtua esimerkiksi säilyttämällä monipuolinen puustorakenne ja mahdolliset kolopuut. Lisäksi matalalla lentäviä lepakkolajeja, kuten siippoja ja korvayökköä, häiritsevää ulkovalaistusta tulisi pyrkiä välttämään. Pohjanlepakkoa ja muita avoimessa ympäristössä korkealla lentäviä lajeja valaistus ei ilmeisesti häiritse, sillä ne etenkin loppukesällä ja syksyllä saalistavat katuvalojen ympärille kerääntyneitä hyönteisiä. Valaisemisen haitallisia vaikutuksia voidaan vähentää esimerkiksi seuraavin keinoin (Bat Conservation Trust 2009):

- Pienpaine- tai suurpainenatriumlamppujen (PPNa, SPNa) käyttäminen elohopea- tai monimetallilamppujen sijaan.
- Valaistuksen kohdistaminen sinne, missä sitä tarvitaan. Tarvittaessa esimerkiksi istutusten käyttäminen valon esteenä.
- Mahdollisimman matalien valaisinpylväiden käyttäminen vähentää yleensä ekologisia vaikutuksia.
- Valaistuksen suunnittelu esimerkiksi tarkoitusta varten kehitetyllä tietokoneohjelmalla.
- Mahdollisimman vähäisen valaistustason käyttäminen.
- Valaistuksen ajastaminen tai liiketunnistimien käyttö.

Selvitysalueen etelä- ja keskiosasta (varuskunta-alue ja sen eteläpuolinen puisto) sekä pohjoisosasta (hautausmaan ympäristö) rajattiin kaksi muiksi huomioarvoiseksi lepakkoalueiksi tulkittavaa kohdetta (III luokan lepakkoalueet). Näillä kohteilla havaittiin saalistavia lepakoita vain kahdella käyntikerralla. Selvitysalueen keskiosan rakennusten ympäristössä tehty lepakko havainnot saattavat viitata kulkureittiin tai lähistöllä sijaitsevaan levähdyspaikkaan. Luokan III lepakkoalueita voidaan huomioida maankäytön suunnittelussa mahdollisuuksien mukaan.

Lisääntymis- ja levähdyspaikat

Lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä (Luonnonsuojelulaki 49 §, Neuvoston direktiivi 92/43/ETY; luontodirektiivi). Rakuunamäen selvitysalueella ei tiettävästi sijaitse lepakoiden levähdyspaikoiksi soveltuvia luolia tai bunkkereita. Lepakoiden ainakin kesäaikana käyttämiä koloja sijaitsee todennäköisesti esimerkiksi alueen kolopuissa ja vanhoissa rakennuksissa. Rakennukset eivät kuitenkaan soveltune lepakoiden talvehtimispaikoiksi. Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen etsiminen rakennuksista ja puista on työlästä ja vaatii erillisen selvityksen.

4. Johtopäätökset

- 1) Selvityksessä ei havaittu uhanalaisia lepakkolajeja. Suuripuustoinen sekametsä selvitysalueen länsiosassa on kuitenkin esimerkiksi uhanalaiselle (vaarantunut) pikkulepakolle sopivaa elinympäristöä.
- 2) Selvitysalueella ei havaittu lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Ainakin levähdyspaikkoja (kolopuut, vanhat rakennukset) alueella kuitenkin todennäköisesti on. Selvitysalueella ei ole tiedossa lepakoiden levähdyspaikoiksi soveltuvia kellareita ja bunkkereita.
- 3) Selvitysalueen länsiosa muodostaa Lepakkotieteellisen yhdistyksen ohjeessa tarkoitetun tärkeän saalistusalueen (II luokan lepakkokohde). Tärkeän saalistusalueen huomioiminen maankäytön suunnittelussa on vahvasti suositeltavaa.
- 4) Selvitysalueen etelä- ja keskiosa sekä pohjoisosa muodostavat muun huomionarvoisen lepakkoalueen eli III luokan lepakkoalueen. Muu huomionarvoinen lepakkoalue voidaan mahdollisuuksien mukaan huomioida maankäytön suunnittelussa.

5. Kirjallisuus

Barataud, M. 1996: The Inaudible World. 50 s. + 2 CD-levyä.

Barataud, M. 2015: Acoustic Ecology of European Bats. Species Identification, Study of their Habitats and Foraging Behaviour. Biotope, Mèze; Muséum national d'Histoire naturelle, Paris (Inventaires et biodiversité series), 352 s.

Bat Conservation Trust 2009: Bats and lighting in the UK. Bats and the Built Environment Series. http://www.bats.org.uk/data/files/bats_and_lighting_in_the_uk_final_version_version_3_may_09.pdf

Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E-M. & Pitkänen,

J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Mammal Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 34 s.

Luonnonsuojelulaki 1096/1996.

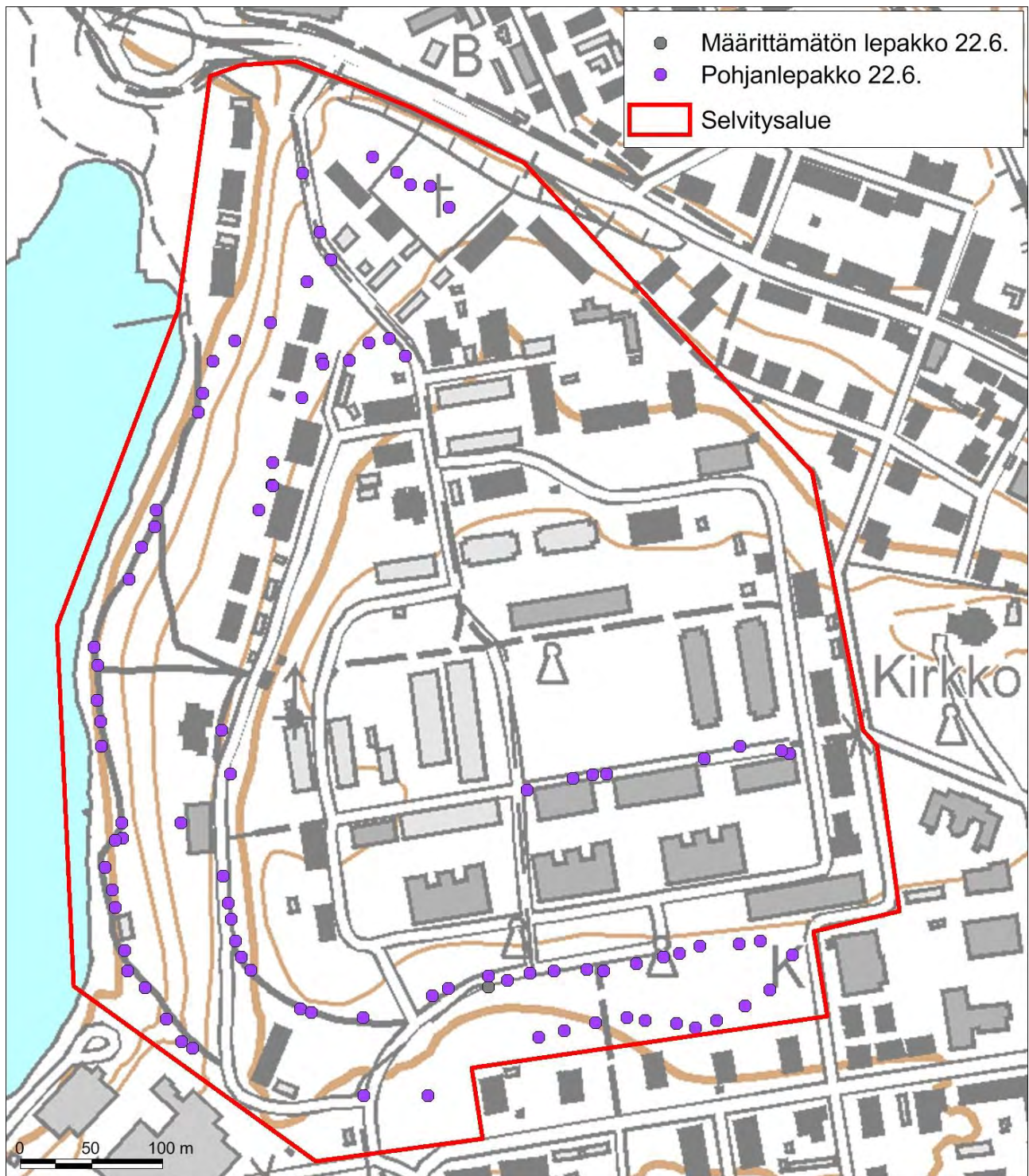
Neuvoston direktiivi 92/43/ETY: luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (luontodirektiivi).

Russ, J. 2012: British Bat Calls: A Guide to Species Identification. – Pelagic Publishing. 192 s.

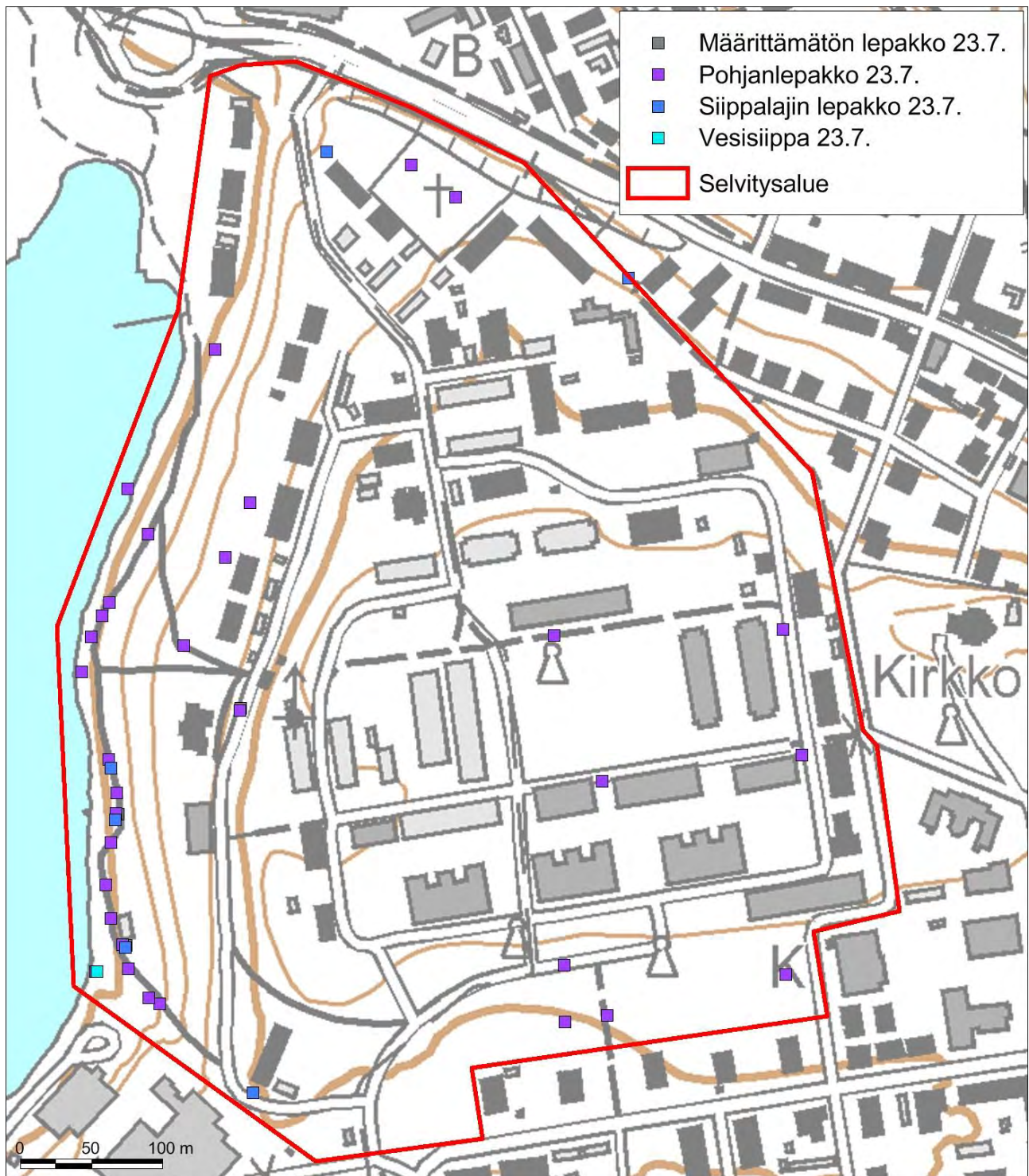
Skiba, R. 2009: Europäische Fledermäuse. Kennzeichen, Echoortung und Detektoranwendung. – Hohenwarsleben (Westarp Wissenschaften). Die Neue Brehm-Bücherei Bd. 648. 220 s.

*Suomen lepakkotieteellinen yhdistys r.y. 2012: Suomen lepakkotieteellinen yhdistys r.y:n suositukset lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille.
http://www.lepakko.fi/docs/SLTY_lepakkokartoitusohjeet_2012_12.pdf*

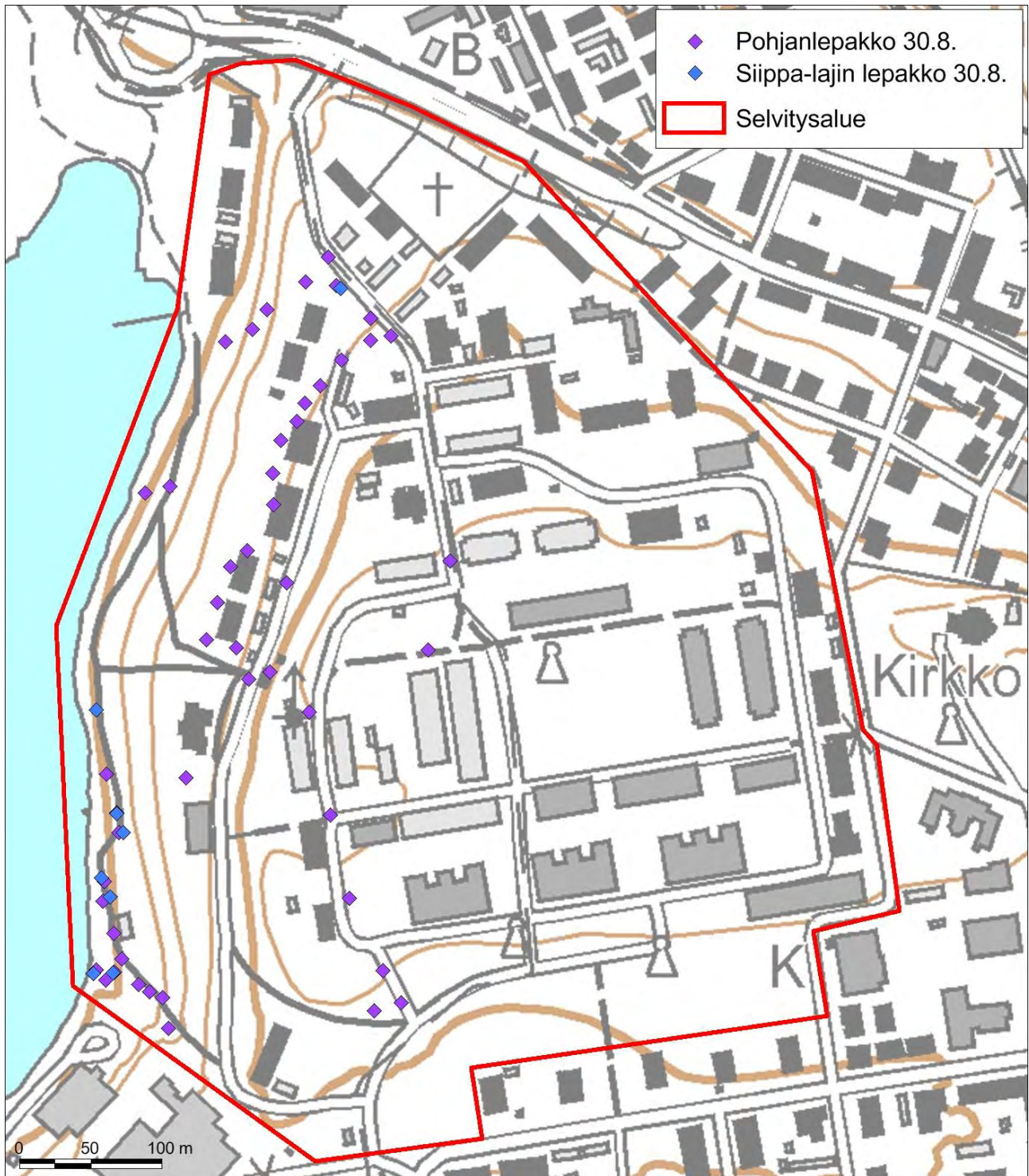
Valtiosopimus 104/1999

LIITE 1. Lepakoiden havaintopaikat Lappeenrannan Rakuunamäen lepakkoselvityksen ensimmäisellä käyntikerralla 21.–22.6.2016. Selvitysalueen raja on merkitty yhtenäisellä punaisella viivalla.

LIITE 2. Lepakoiden havaintopaikat Lappeenrannan Rakuunamäen lepakkoselvityksen toisella käyntikerralla 22.–23.7.2016. Selvitysalueen rajausta on merkitty yhtenäisellä punaisella viivalla.

LIITE 3. Lepakoiden havaintopaikat Lappeenrannan Rakuunamäen lepakkoselvityksen kolmannella käyntikerralla 30.–31.8.2016. Selvitysalueen raja on merkitty yhtenäisellä punaisella viivalla.

Lappeenrannan Rakuunamäen pesimälinnustoselvitys 2016

Ympäristötutkimus Karri Kuitunen

Lappeenrannan Rakuunamäen pesimälinnustoselvitys 2016

Karri Kuitunen

SISÄLLYS

Tiivistelmä	2
1. Selvitysmenetelmä	3
2. Tulokset	3
3. Tulosten tarkastelu	6
4. Johtopäätökset	7
5. Kirjallisuus	8

T:mi Ympäristötutkimus Karri Kuitunen
karri.kuitunen@pp.inet.fi
Puh. 040 590 7082

Lappeenranta, helmikuu 2017

Tiivistelmä

T:mi Ympäristötutkimus Karri Kuitunen selvitti Pöyry Finland Oy:n toimeksiannosta pesimälinnustoa Lappeenrannan Rakuunamäellä vuonna 2016. Selvitys toteutettiin kartoitusmenetelmää soveltaen kolmella käyntikerralla 20.5.–30.6.2016.

Pesimälinnustoselvityksessä havaittiin 35 pesivää tai mahdollisesti pesivää lintulajia. Yhteenlaskettu parimäärä oli noin 106–151. Erittäin uhanalaisia lajeja havaittiin yksi (tukkakoskelo) ja vaarantuneita neljä (haapana, punatulkku, tervapääsky, viherpeippo). Silmälläpidettävistä lajeista havaittiin kivitasku ja silkkiuikku. Selvitysalueella länsiosaan rajoittuvalla vesialueella havaittiin lisäksi lintudirektiivin I liitteen lajeista kalatiira ja kuikka. Kalatiira- ja kuikkahavainnot koskevat todennäköisesti pesimättömiä tai selvitysalueen ulkopuolella pesiviä yksilöitä.

Vuonna 2010 selvitysalueella tai sen välittömässä läheisyydessä tehtiin kaksi syyshavaintoa vaarantuneesta ja erityisesti suojeltavasta valkoselkätikasta (lintudirektiivin I liitteen laji). Pesimähavaintoja ei ole tiedossa, mutta selvitysalueen länsiosan metsäalue saattaa ainakin ajoittain olla osa Voisalmessa ja Huhtiniemessä havaittuihin valkoselkätikkareviireihin kuuluvaa ruokailualueutta. Etenkin lehtilahopuiden säästäminen selvitysalueen länsiosassa on suositeltavaa. Selvitysalueen länsiosan metsäalueella pensaskerroksen säästäminen hyödyttää vaateliaita lehtojen varpuslintuja, kuten kultarintaa, mustapääkerttua ja satakieltä. Syksyllä 2010 Rakuunamäen varuskunta-alueella havaittiin enimmillään kolme Suomessa harvalukuista mustaleppälintua. Havainto saattaa viitata pesintään selvitysalueella tai sen läheisyydessä.

Selvitysalueen länsiosan ranta-alueella on paikallista merkitystä vesilintujen pesimä- ja levähdysalueena. Linnustollisen arvon ylläpitämiseksi rantakasvillisuuden niittämistä ja raivaamista tulisi välttää. Vaarantuneista lajeista punatulkku, tervapääsky ja viherpeippo eivät vaadi erityistä maakäytöllistä huomiota. Tervapääskyn sekä silmälläpidettävistä lajeista kivitaskun ja muista huomionarvoisista lajeista mustaleppälinnun pesinnän kannalta vanhojen varuskuntarakennusten säilyminen on edullista.

Selvitysalue sijaitsee kansallisesti tärkeän (FINIBA) Saimaa-Lietvesi -lintualueen ja maakunnallisesti tärkeän Pien-Saimaan koskeloiden levähdysalueen (MAALI) läheisyydessä. Mahdolliset maankäyttöön liittyvät toimet selvitysalueella eivät vaaranna mainittujen tärkeiden lintualueiden arvojen säilymistä.

1. Selvitysmenetelmä

Pesimälinnustaselvityksen tarkoituksena oli erityisesti suojeltavien, uhanalaisten, silmälläpidettävien, alueellisesti uhanalaisten ja lintudirektiivin I liitteessä mainittujen lintulajien ja niiden elinympäristöjen esiintymisen selvittäminen selvitysalueella (Neuvoston direktiivi 79/409/ETY; lintudirektiivi, Tiainen ym. 2016, Suomen ympäristökeskus 2013). Pesimälinnustoa selvitettiin maalintujen kartoitusmenetelmää soveltaen kolmena tyynenä/heikkotuulisena ja poutaisena aamuna: 20.5. klo 5.25–8.15, 3.6. klo 6.39–9.28 ja 30.6.2016 klo 4.35–7.21 (Koskimies ja Väisänen 1988). Kartoituksessa selvitysalue käveltiin systemaattisesti läpi lintuja jatkuvasti havainnoiden siten, että mikään osa selvittävästä alueesta ei jäänyt noin 100 metriä kauemmaksi kulkureitistä (kuva 1).

Kartoitettaessa reviirihavainnot merkittiin kartalle. Pesiväksi pariksi tai muuksi pysyväksi reviiriksi tulkitseminen edellytti havaintoa laulavasta koiraasta tai muuta reviiriin viittaavaa havaintoa koiraasta/naaraasta kahdella laskentakerralla samalla paikalla sopivassa pesimäympäristössä. Edellä kuvatus kaltaisen havainto yhdellä käyntikerralla tulkittiin mahdolliseksi reviiriksi. Siten esimerkiksi merkintä ”3–5 paria” tarkoittaa kolmea varmaa reviiriä ja lisäksi kahta yhteen havaintokertaan perustuvaa havaintoa mahdollisesta reviiristä. Yksikin havainto riitti pesiväksi pariksi tulkitsemiseen, jos se koski pesää, poikuetta, pesää rakentavaa, varoittlevaa tai ruokaa/ulosteita kantavaa emoa. Puolikkaaksi reviiriksi tulkittiin tilanne, jossa kahdesta reviiriin viittaavasta havainnosta toinen tehtiin selvitysalueella ja toinen alueen ulkopuolella.

2. Tulokset

Vuoden 2016 havainnot

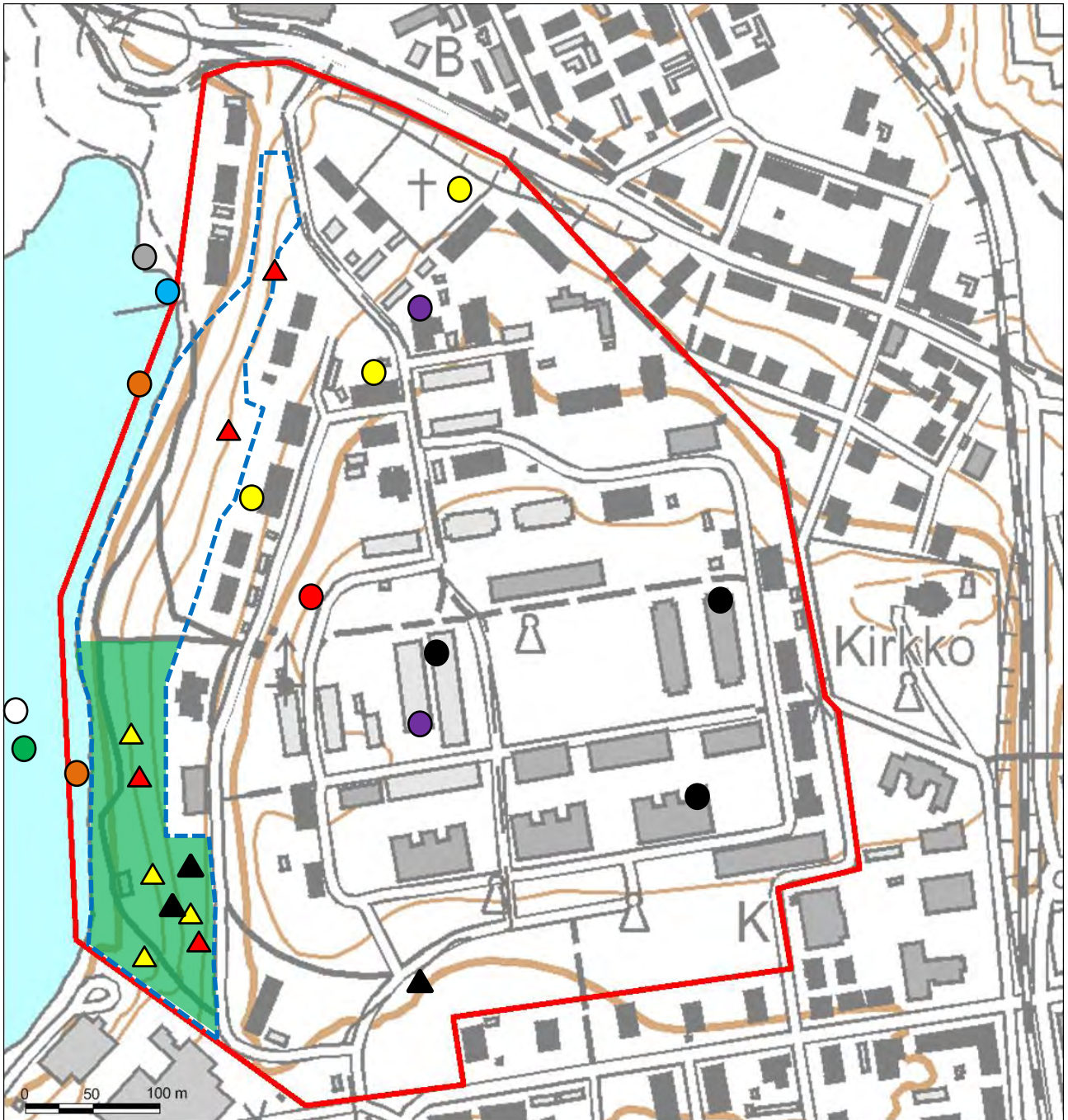
Selvitysalueella havaittiin yhteensä 35 pesivää tai mahdollisesti pesivää lajia ja 106–151 paria tai reviiriä (taulukko 1). Runsaslukuisimpia lajeja (vähintään 5 paria) olivat tervapääsky, pajulintu, peippo, räkättirastas, sinitiainen, talitiainen ja kirjosiippo. Erittäin uhanalaisista lajeista koiras tukkakoskelo havaittiin ensimmäisellä laskentakerralla (20.5.), mikä saattaa viitata pesintään lähialueella. Ei kuitenkaan ole varmuutta siitä, sijaitsiko mahdollinen pesimäpaikka selvitysalueella vai sen ulkopuolella. Vaarantuneista lajeista havaittiin haapana (mahdollinen pesintä), punatulkku (yksi havainto), tervapääsky (n. 15–20 paria) ja viherpeippo (kolme reviiriä/pesintää). Silmälläpidettävistä lajeista havaittiin kivitasku (kolme reviiriä) ja silkkiuikku (mahdollinen pesintä). Muista huomionarvoisista lajeista havaittiin härkälintu (mahdollinen pesintä), sinisorsa (naaras + viisi poikasta) sekä lehto- ja pensaikkolajeista kultarinta (0–2 reviiriä), mustapääkerttu (1–2 reviiriä), viitakerttunen (pesintään viittaava havainto ja yksittäishavainto laulavasta koiraasta) ja satakieli (2–3 reviiriä) (kuva 2). Kultarinnan, mustapääkertun ja satakielen reviirit havaittiin selvitysalueen länsiosan met-

säalueella. Lintudirektiivin I liitteen lajeista yksittäinen kuikka (20.5.) ja kalatiira (20.5. ja 30.6.) havaittiin selvitysalueen länsipuolisella vesialueella. Havainnot koskevat todennäköisesti pesimättömiä tai selvitysalueen ulkopuolella pesiviä yksilöitä. Muista huomionarvoisista lajeista 30.6. havaittiin hieman selvitysalueen luoteispuolella kaksi aikuista kanadanhanhea ja niiden seurassa 15 suurikokoista maastopoikasta. Poikasten suuri määrä viittaa kahden poikueen yhdistymiseen. Pesäpaikkojen sijainnista ei ole tietoa. On kuitenkin mahdollista, että pesä/pesät olisivat sijainneet selvitysalueen länsirannalla.

Taulukko 1. Lappeenrannan Rakuunamäen linnustoselvityksessä havaitut pesivät ja mahdollisesti pesivät lintulajit (35) aakkosjärjestyksessä sekä niiden reviiri- tai parimäärät vuonna 2016.

LINTULAJI	Parimäärä	LINTULAJI	Parimäärä
Harakka	1	Sinisorsa	1
Harmaasieppo	3–4	Sinitäinen	7–8
Härkälintu	1–2	Talitiainen	6–7
Hernekerttu	1	Varis	1
Kanadanhanhi	0–2 ¹	Viitakerttunen	1–2
Kesykyhky	0–2	Västaräkki	1
Kirjosieppo	5–9		
Kottarainen	1	Erittäin Uhanalaiset	
Kultarinta	0–2	Tukkakoskelo	0–1 ²
Käpytikka	1		
Lehtokerttu	2–4	Vaarantuneet	
Leppälintu	4	Haapana	0–1 ²
Mustapääkerttu	1–2	Punatulkku	0–1
Mustarastas	1–2	Tervapääsky	n. 15–20
Pajulintu	14–17	Viherpeippo	3
Peippo	13–21		
Pikkuvarpunen	1–2	Silmälläpidettävät	
Punakylkirastas	4	Kivitasku	3
Punarinta	4–6	Silkkiiukku	0–1
Räkättirastas	8–9		
Satakieli	2–3		
Sepelkyhky	1–2		

¹ Pesimähavainto. Pesimäpaikka saattaa sijaita selvitysalueella tai sen ulkopuolella. ² Mahdollinen pesintään viittaava havainto. Ei tietoa siitä, sijaitseeko mahdollinen pesä selvitysalueella vai sen ulkopuolella.

Kuva 1. Huomionarvoiset lintuhavainnot Lappeenrannan Rakuunamäen linnustoselvityksessä vuonna 2016. Ympyräsymbolit: **vihreä**= koiras tukkakoskelo, **ruskea**= härkälintuhavainto, **valkoinen**= silkkiuikkuhavainto, **harmaa**= kanadanhanhipoikue, **sininen**= haapanahavainto, **violetti**= mahdollinen tervapääskyn pesimäpaikka, **musta**= kivitaskureviiri, **keltainen**= viherpeippohavainto, **punainen**= punatulkkuhavainto. Kolmiosymbolit: **musta**= mustapääkerttuhavainto, **keltainen**= kultarintahavainto, **punainen**= satakielihavainto. Sinisellä katkoviivalla on merkitty metsäalue, jossa tikkojen ruokailuun soveltuvan lehtilahopuuston säästäminen on suositeltavaa (tärkein alue vihreällä värjäyksellä). Pesimälinnustoselvityksen alue on merkitty yhtenäisellä punaisella viivalla.

Aiempien vuosien havainnot

Mustaleppälintu

Selvitysalueella Adolf Ehrnroothin aukion ympäristössä havaittiin 12.9.–10.10.2010 enimmillään 3 yksilöä, joista yksi koiras ja kaksi naaraspukuista (Loippo ym. 2010). Varuskunta-alueen vanhat tiilirakennukset ympäröivine avomaineen ovat mustaleppälinnulle sopivaa elinympäristöä, joten havainto saattaa viitata pesintään selvitysalueella tai jossain lähiympäristössä.

Valkoselkätikka

Valkoselkätikka havaittiin syksyllä 2010 Rakuunamäen selvitysalueella tai sen lähiympäristössä kahdesti: 20.9. vaeltava yksilö, joka laskeutui hetkeksi Rakuunamäelle upseerikerhon läheisyyteen ja 21.9. renkaaton koiras selvitysalueen lounaisreunan läheisyydessä (Totti Toiskallio, kirjallinen tiedonanto).

3. Tulosten tarkastelu

Rakuunamäen linnustollisesti tärkeimmät alueet ovat länsiosan metsäalue rantoineen sekä vanhojen varuskuntarakennusten ja niitä ympäröivien avomaiden muodostama ympäristökokonaisuus. Rantametsän linnustoon kuuluu Etelä-Karjalan oloissa vaateliaita lehtolajeja, kuten kultarinta, mustapääkerttu ja satakieli sekä ajoittain mahdollisesti vaarantunut ja erityisesti suojeltava valkoselkätikka (ks. erillinen kappale alla). Pensaskerroksen voimaperäinen raivaaminen heikentää maassa pesivien lehtojen varpuslintujen elinympäristön laatua. Sen sijaan valkoselkätikan elinympäristöön lehtipensaiden raivauksella ei ainakaan kohtuullisesti toteutettuna ole merkittävää vaikutusta.

Ranta-alueella on paikallista merkitystä vesilintujen pesimä- ja lepäilyalueena. Arvon säilyttämiseksi rantakasvillisuuden raivaamista ja niittämistä tulisi välttää. Vaarantuneista lajeista punatulkku, tervapääsky ja viherpeippo eivät vaadi erityistä maankäytöllistä huomiota. Tervapääskyn sekä silmälapidettävistä lajeista kivitaskun ja muista huomionarvoisista lajeista mustaleppälinnun pesinnän kannalta vanhojen varuskuntarakennusten säilyminen on edullista.

Selvitysalue sijaitsee kansallisesti tärkeän (FINIBA) Saimaa-Lietvesi -lintualueen ja maakunnallisesti tärkeän Pien-Saimaan koskeloiden levähdysalueen (MAALI) läheisyydessä (Leivo ym. 2001, Kontiokorpi & Kontiokorpi 2014). Mahdolliset maankäyttöön liittyvät toimet selvitysalueella eivät vaaranna edellä mainittujen tärkeiden lintualueiden arvojen säilymistä.

Valkoselkätikka

Rakuunamäeltä ei ole tiedossa valkoselkätikan pesimähavaintoja tai muuhun pysyvään reviiriin viittaavia havaintoja, vaikka laji on satunnaisesti tavattu selvitysalueen länsiosan rantametsässä (Jouko Rantanen, suullinen tiedonanto, Totti Toiskallio, kirjallinen tiedonanto). Lähimmät tunnetut pesimäreviirit sijaitsevat Huhtiniemen ja Voisalmen ympäristössä, eli lajin liikkuvuus huomioiden varsin lähellä. Rakuunamäen länsiosassa varuskunta-alueen ja Saimaan välissä sijaitseva lehti- ja sekametsä saattaa ainakin ajoittain olla osa edellä mainittujen tikkareviirien kesä- ja talviaikaista ruokailualueetta. Etenkin lehtilahopuuston säästämällä on siten merkitystä valkoselkätikan suojelussa. Varhaisen pesinnän (poikaset jättävät pesäkolon tavallisesti jo toukokuun kuluessa) ja usein huomaamattoman käyttäytymisen vuoksi laji jää helposti huomiotta tavanomaisissa kesäaikaissa pesimälinnustokartoituksissa. Valkoselkätikan pesimäaikainen esiintymisen toteaminen edellyttääkin oikea-aikaisia erityisselvityksiä. Valkoselkätikka käyttää etenkin talvella ravinnokseen lahoppuussa eläviä hyönteisten toukkia, minkä vuoksi runsaasti etenkin lehtilahopuustoa sisältävien metsäalueiden säästämällä on suuri merkitys reviirin säilymisen kannalta (kuva 1). Kesäaikana tikan ruokavalio on monipuolisempi ja siihen kuuluu myös erilaisia puun rungoilla ja lehvästössä liikkuvia hyönteisiä.

4. Johtopäätökset

- 1) Länsiosan rantametsäalue saattaa olla uhanalaisen ja erityisesti suojeltavan valkoselkätikan ruokailualueetta, minkä vuoksi etenkin lehtilahopuuston säästäminen on suositeltavaa.
- 2) Lehtipensaikon säilyttäminen länsiosan metsäalueella hyödyttää vaateliaita lehtolajeja, kuten kultarintaa, mustapääkerttua ja satakieltä.
- 3) Länsiosan ranta-alueella on paikallista merkitystä vesilintujen pesimä- ja lepäilyalueena. Arvon säilyttämiseksi vesi- ja rantakasvillisuuden raivaamista ja niittämistä tulisi välttää.
- 4) Vaarantuneista lajeista punatulkku, viherpeippo ja tervapääsky eivät vaadi maankäytöllistä erityishuomiota. Tervapääskyn sekä silmälläpidettävistä lajeista kivitaskun ja muista huomionarvoisista lajeista mustaleppälinnun pesinnän kannalta vanhojen varuskuntarakennusten säilyminen ennallaan on edullista.
- 5) Mahdollinen kaavoitukseen liittyvä toiminta selvitysalueella ei vaaranna läheisen kansallisesti merkittävän lintualueen (FINIBA) ja maakunnallisesti merkittävän lintualueen (MAALI) linnustollisten arvojen säilymistä.

5. Kirjallisuus

- Kontiokorpi, A. & Kontiokorpi, J. 2014: *Läntisen Etelä-Karjalan maakunnallisesti tärkeät lintualueet. Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale ja Taipalsaari. MAALI-hankkeen raportti. Etelä-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys. 53 s.*
- Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988: *Linnustonseurannan havainnointiohjeet. Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki. 143 s.*
- Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Lehtiniemi, T., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. 17.8.2001: *Suomen tärkeät lintualueet FINIBA.* [www-dokumentti]. <<http://www.birdlife.fi/suojelu/paikat/finiba/finiba-johdanto.shtml>>.
- Loippo, M., Pirhonen, J., Rantanen, P. & Toiskallio, T. 2010: *Lintuharvinaisuudet Etelä-Karjalassa 2010. – Ornis Karelica 34: 50–58.*
- Neuvoston direktiivi 79/409/ETY: *luonnonvaraisten lintujen suojelusta (lintudirektiivi).*
- Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: *Suomen lintujen uhanalaisuus 2015. The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.*
- Suomen ympäristökeskus 2013: *Alueellisesti uhanalaisista lajeista.* http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Uhanalaiset_lajit/Suomen_lajien_punainen_lista_2010/Alueellisesti_uhanalaisista_lajeista

28.10.2017

LAPPEENRANNAN KAUPUNKI
Tekninen toimi
Kaavoitus

RAKUUNAMÄEN GEOMORFOLOGINEN SELVITYS

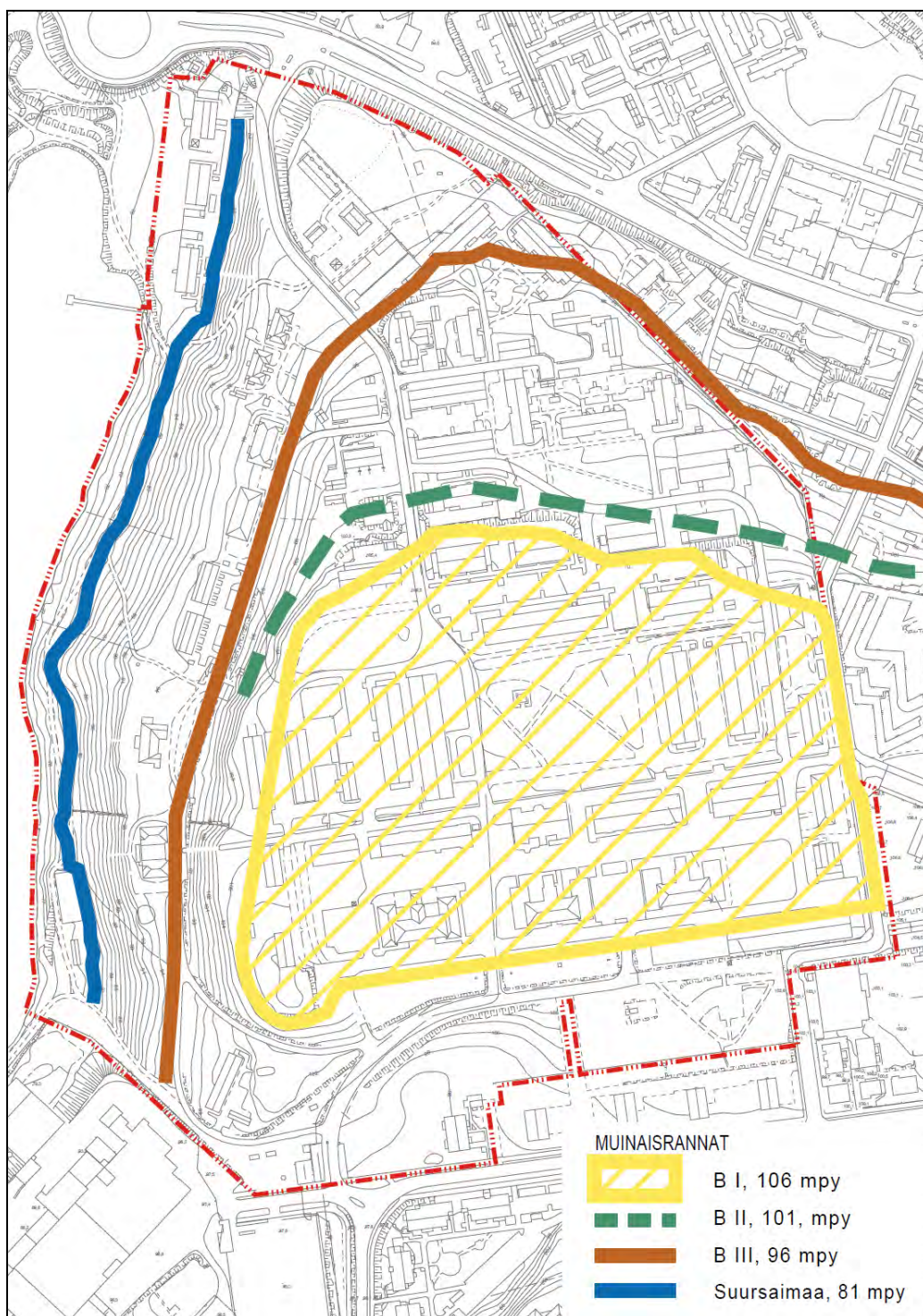
Rakuunamäen Vanha ortodoksinen hautausmaa

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	RAKUUNAMÄKI SYNTYY	4
3	ITÄMERI MUOKKAA RAKUUNAMÄKEÄ	6
4	MUINAIS-SAIMAAN RANTA.....	10
5	RAKUUNAMÄEN GEOMORFOLOGISET PIIRTEET	12
	KIRJALLISUUTTA.....	13

1 JOHDANTO

Rakuunamäki muotoutui viimeisen jääkauden mannerjään sulamisvaiheiden muokkaamana. Tällöin syntyi Ensimmäinen Salpausselkä ja sen pohjoisreunalle Rakuunamäki. Luonnontilaista maankamaraa ovat mannerjään lisäksi muokanneet Itämeri ja Muinais-Saimaa (Suursaimaa), joiden muinaisrannat näkyvät monin paikoin Rakuunamäellä (kuva 1).

Kuva 1. Rakuunamäen muinaisrannat. Rannat on tarkemmin selostettu jäljempänä, mpy tarkoittaa metrejä nykyisen merenpinnan yläpuolella.

Rakuunamäen geomorfologisessa selvityksessä kuvataan alueen maankamaran syntyhistoria ja sen maaperän rakenteiden ja muotojen arvot sekä selostetaan miksi maaperä näyttää siltä kuin se näyttää.

Työn tausta-aineisto on pääosin Geologisen tutkimuskeskuksen tuottamaa. Itämeren vesistövaiheiden kartta (kuva 5) on Etelä-Karjalan museon teettämä.

Työssä ovat pohja-aineistona olleet yleinen geologinen tietämys, aiemmat alueelta tehdyt selvitykset ja työn aikana tehdyt maastokäynnit.

Itämeren vaiheet tunnetaan hyvin, Saimaan altaassa näitä muinaisrantoja ovat selvittelleet mm. Hellaakoski, Saarnisto ja Hakulinen (ks. Kirjallisuutta s.13).

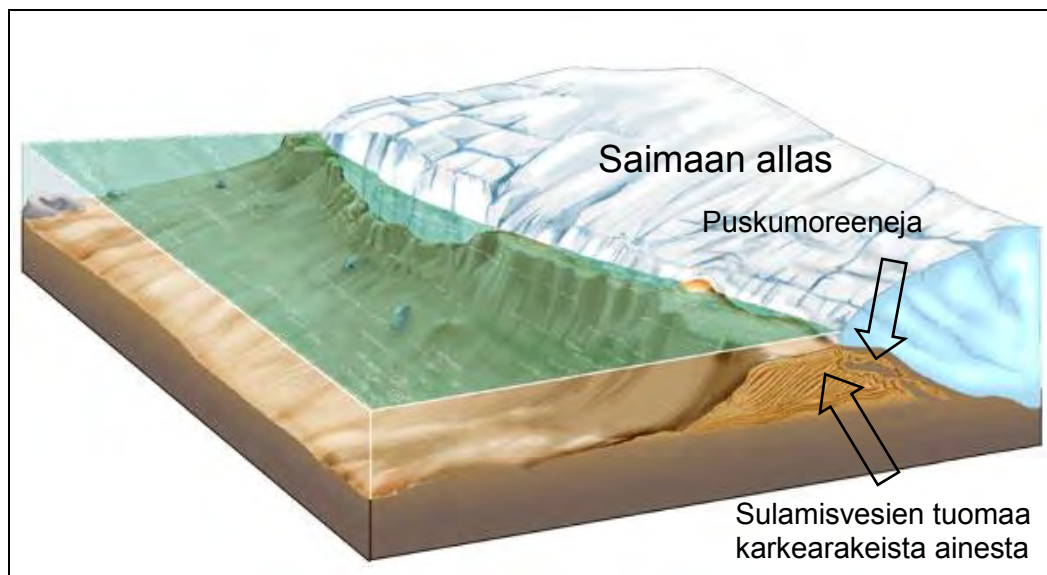
2 RAKUUNAMÄKI SYNTYY

Viimeisimmän mannerjään laajimmasta vaiheesta on kulunut noin 20 000 vuotta. Ilmaston lämmitessä jäänreuna siirtyi vähitellen Venäjän Valdai-ylängöltä luoteeseen, välillä pysähdellen ja välillä myös laajentuen ilmaston vaihteluiden mukaisesti.

Noin 12 300 vuotta sitten ilmasto kylmeni muutamassa vuodessa useita asteita ja jäänreuna pysähtyi pariaksi sadaksi vuodeksi myös nykyisen Lappeenrannan kaupungin tasalla. Ensimmäisen Salpausselän reunamuodostuma muotoutui 12 300 – 12 100 vuotta sitten Itämeren altaan Baltian jääjärven I – vaiheen (B I) aikana. Ensimmäiseksi Salpausseläksi nimitetään Suomessa Hangosta Värtsilään ulottuvaa muodostumaa, mutta samanaikainen – joskin usein vaatimattomampi - reunamuodostuma kehittyi myös ympäri Skandinavian jäätikköä.

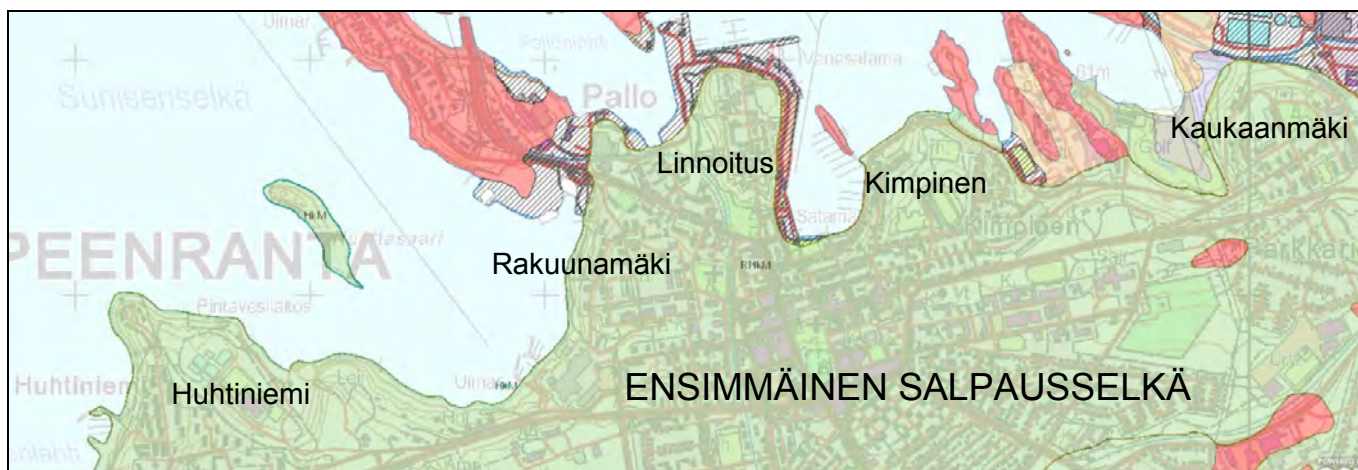
Pysähtymisestään huolimatta jään reuna ei ollut täysin paikoillaan. Lämpiminä kausina jään reuna lyhytaikaisesti vetäytyi ja kylmempinä kausina eteni. Tämän seurauksena syntyi Salpausselän tyypillinen rakenne (kuva 2).

Salpausselän Saimaan puolelle kasaantui jään liikkeiden työntämänä puskumoreeneja, jotka sisälsivät kaikkia maalajitteita: lohkareita, soraa, hiekkaa, silttiä ja savea. Eräälle puskumoreenikumpareelle on rakennettu Lappeenrannan vesitorni. Jään työntämän puskumoreenivallin eteen kasaantui puolestaan jäätikön sulamisvesien tuomia huuhtoutuneita karkearakeisia maa-aineita laajoiksi tasalakisiksi sora- ja hiekkakankaiksi. Nämä deltakerrostumat kohosivat vedessä sen aikaisen Baltian jääjärven I-vaiheen (B I) vedenpinnan tasoon. Lappeenrannan lentokenttä on rakennettu tällaisen tasaisen karkearakeisen maakerrostuman päälle. Itämeren alueella olleen Baltian jääjärven pinta oli Atlantin valtameren korkeammalla, koska ahtaat salmet erottivat Itämeren altaan valtamerestä. Salpausselän kaakkoispuolella oli avoin lähes saareton jääjärvi. Nykyiset Karhusjärven kalliit olivat lähimmät suurimmat luodot ja saaret.

Kuva 2. Salpausselän synty (GTK).

Rakuunamäki on osa Ensimmäistä Salpausselkää, mutta sen maakerrokset eivät ole täysin edellä esitetyn tyypillisen rakenteen kaltaisia. Rakuunamäki ja myös esimerkiksi Huhtiniemi, Linnoitus, Kimpinen ja Kaukaanmäki ovat muokkautuneet Salpausselän sisäreunaan Saimaan altaan puolelle (kuva 3).

Kuva 3. Maaperäkartaote (GTK). Kartassa vihreän karttamerkintä on RHKM (hiekkaaltainen reunamuodostuma).

Kirjallisuudessa on harvoin kuvattu Rakuunamäen muodostuman kaltaista maaperän rakennetta sellaisenaan, vaikka se on yleinen. Salpausselän kehittymisen aikana jäänreunan muoto ja liikkeen suunta vaihteli pikkupiirteissään paikallisesti. Liikkeisiin vaikutti ja niitä suuntasi erityisesti paikallinen kallioperä, vaikka Rakuunamäellä kallio ei kohoa missään maanpinnan yläpuolelle.

Välillä jäänreuna työnsi Rakuunamäkeen sekarakeisia moreeneja suurine lohkareineen ja välillä jäätikön sulamisvedet kerrostivat mäelle hiekkaa ja soraa. Rakuunamäeltä ei ole löydetty kalliota ja se on otaksuttavasti rakentunut pääosin pelkästään paksuista maakerroksista.

Rakuunamäen laen tasoitti pääpiirteissään nykyiselle tasolle noin 106 mpy (nykyisen merenpinnan yläpuolella), sen syntyajan Baltian jääjärven I-vaiheen (B I) merenkäynti: aallokko ja jäät (kuva 4).

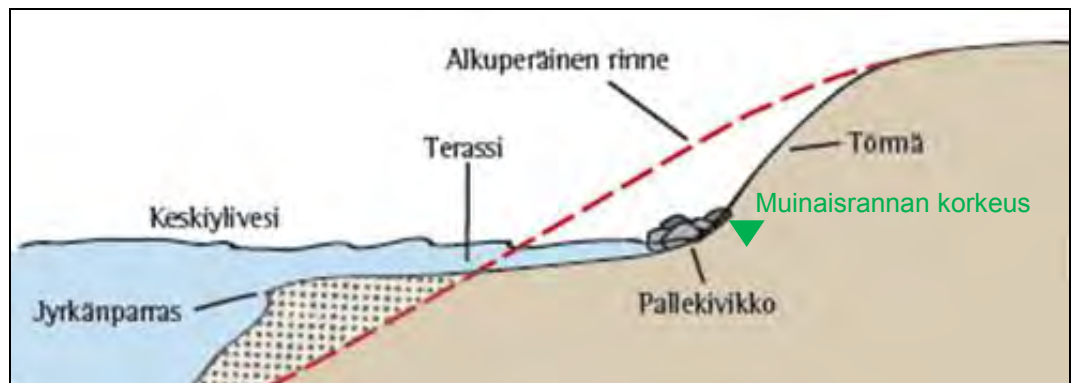

Kuva 4. Rakuunamäen laki on pääosin Baltian jääjärven I-vaiheen merenkäynnin tasoittama.

3 ITÄMERI MUOKKAA RAKUUNAMÄKEÄ

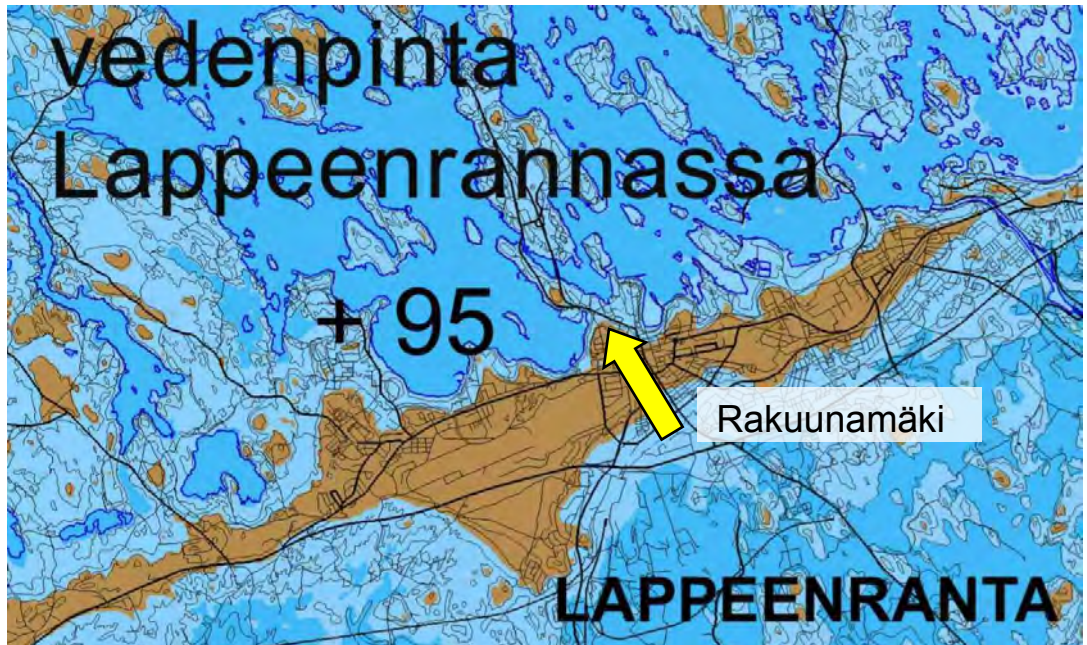
Ilmaston lämmetessä jäätikön reuna vetäytyi Ensimmäiseltä Salpausselältä. Samalla mannerjään painama maankuori kohosi nopeasti Baltian jääjärvestä. Mannerjään sulaminen pysähtyi toisen kerran kahdeksisadaksi vuodeksi noin kolmekymmentä kilometriä Ensimmäisestä Salpausselältä luoteeseen, Savitaipaleen ja Kyläniemen alueella. Paikalle muodostui Toinen Salpausselkä noin 11 800 - 11 600 vuotta sitten.

Erityisesti Salpausselkien syntyaikaiset vesistövaiheet kuluttivat ja muokkasivat Rakuunamäen rinteille muinaisrantoja (kuva 5).

Kuva 5. Tyypillinen eroosioitumalla syntynyt muinaisranta. Vihreällä kolmiolla on merkitty keskiyliveden muokkaaman muinaisrannan korkeus terassin ja törmän taitteessa. Kun maa-aines on kivistä, jäät työntävät kivet usein pallekivikoksi. Aina pallekivikkoa ei ole tai kivet on poimittu pois.

Toisen Salpausselän synnyn aikainen Baltian jääjärven (BIII) muinaisranta on Lappeenrannassa edustavimmillaan Rakuunamäellä. Rannan korkeus on nykyisin noin 96 mpy ja sen rantaterassi Rakuunamäellä on monin paikoin useita kymmeniä metrejä leveä. Leveimmillään muinaisranta on ortodoksisen hautausmaan kohdalla. Siellä ja monin paikoin muuallakin Rakuunamäellä meren aallot ovat huuhtoneet näkyviin suuriakin lohkaraita.

Kuva 6. Baltian jääjärven III-vaiheen laajuus Lappeenrannan seudulla 11 600 vuotta sitten. Ruskeat alueet ovat merenpinnan yläpuolella.

Kuva 7. Baltian jääjärven B III muinaisranta, jonka terassille Upseerikerho on rakennettu.

Muinaisranta reunustaa Rakuunamäen länsireunaa upseerikerhon paikkeilta pohjoiseen ja kiertää mäen ja jatkuu koillisreunassa pitkin Kutojankatua, jonka itäpäässä muinaisranta katkeaa rautatieleikkaukseen (Kuvat 7,8 ja 9).

Kuva 8. *Baltian jääjärven B III muinaisranta Upseeritiellä.*

Kuva 9. *Kutojankatu on rakennettu Baltian jääjärven (B III) muinaisrannan terassille.*

Baltian jääjärven (B III) rantatasanteita on Lappeenrannassa nähtävissä myös mm. Huhtiniemen leirintäalueella, Kimpisessä harjoituskentän kohdalla, Kaukaan mäellä entisen pappilan kohdalla, Mattilassa lohkaremuodostumiseen, Alakylässä ja Kauppakadulla hautausmaan pohjoisreunassa Lallukan muistomerkin kohdalla.

Mannerjään vetäytyessä Ensimmäiseltä Salpausselältä pohjoiseen, Baltian jääjärven vedenpinta muokkasi havaittavan muinaisrannan Rakuunamäelle muinaisrantojen B I ja B III väliin. Tämä noin 12 000 vuoden ikäinen Baltian jääjärven II – vaiheen (B II) ranta on nähtävissä selvimmin Rakuunamäen korkeimman laen pohjoisreunassa Ratsumestarinkadun tienoilla tasolla noin 101 mpy (kuva 10). Muinaisranta jatkuu havaittavana Upseeritien itäreunan yläpuolella metsikössä lähelle Upseerikerhoa.

Muualla Lappeenrannassa B II – vaiheen muinaisrannan on monin paikoin hävittänyt myöhemmän B III vaiheen voimakas merenkäynti. Rakuunamäellä näin ei ole käynyt, koska Rakuunamäen pohjoisreuna on suhteellisen loiva ja nämä korkeussuunnassakin lähekkäiset rannat (korkeusero noin viisi metriä) ovat voineet kehittyä ja säilyä erillisinä.

Kuva 10. Baltian jääjärven II-vaiheen (B II) muinaisranta Kasarminkadulla.

Pian jään vetäydyttyä Toiselta Salpausselältä sen aikaisen Itämeren vaiheen Baltian jääjärven vedenpinta aleni muutamassa vuodessa valtameren tasoon, kaikkiaan yli 25 metriä. Valtameri ja siten myös Itämeren uusi vaihe Yoldiameri ulottui ainoastaan Ensimmäisen Salpausselän kaakkoispuolella lähelle Lappeenrantaa noin tasolla 67 mpy.

Saimaan altaan puolella vedenpinnan muutos ei ollut yhtä suuri, koska vetäytyvä mannerjää, Ensimmäinen Salpausselkä sekä korkea maankamara Saimaan altaan länsireunalla estivät vedenpinnan laskua Saimaan altaassa. Saimaan altaaseen syntyi useita jääjärviä. Niiden vedenpinnan korkeudet, lasku-uomat ja laajuudet vaihtelivat sitä mukaan kun jäänreuna vetäytyi luoteeseen. Etelä-Karjalassa jääjärvi laski pääasiassa Lavikanlahden kynnyksen kautta Kivijärveen. Toinen laskureitti Kivijärveen oli Kärenlammen kynnyksen kautta. Kivijärvestä vedet virtasivat länteen ja Yoldiamereen Luumäen Kannuskoskella.

Korkeimmillaan Saimaan jääjärven vedenpinta oli Rakuunamäellä jääjärven HIV-vaiheessa tasolla noin 82 -83 mpy noin 11 500 vuotta sitten. Tämän lyhyt aikaisen jääjärven muinaisranta on vaikeasti hahmotettavissa Rakuunamäen länsireunalla. Sen on suurelta osin hävittänyt myöhempi Suursaimaa nouseva vedenpinta. Muut jääjärvivaiheiden vedenpinnat ovat nykyisen Saimaan vedenpinnan (76 mpy.) alla.

4 MUINAIS-SAIMAAN RANTA

Mannerjään vetäytymisen jälkeen Saimaan altaan vedet laskivat pohjoisessa Pielaveden uomaa myöten Päijänteen altaaseen ja edelleen Pohjanlahteen. Lappeenrannan Rakuunamäen rannoilla Muinaisen Pien- Saimaan vedenpinta aleni noin tasolle 65 mpy. Tällä tasolla noin kymmenen metriä nykyisen Saimaan vedenpinnan alapuolella, vedenpinta oli noin 11 400 – 8000 vuotta sitten. Vedenpinnan korkeutta tänä aikana säätelivät Lauritsalan pohjoispuoleiset matalat kapeikot, joiden kautta vedet virtasivat alempaan Muinaiseen Etelä-Saimaaseen.

Kun vedenpinta asettuu vaakatasoon, Saimaan altaan järvien rannat kohosivat Pielaveden lasku-uoman kaakkoispuolella maan epätasaisen kohoamisen myötä. Muinaisen Suursaimaan nouseva vedenpinta saavutti Lappeenrannan noin 8000 vuotta sitten ja vedenpinta alkoi kohota myös Rakuunamäen rannalla.

Suursaimaan vedenpinta ylitti noin 6800 vuotta sitten Ristiinan Matkuslammen kynnyksen ja edelleen Lappeenrannan Rutolassa Kärenlammen kynnyksen noin 6300 vuotta sitten. Samalla Pielaveden uoma nousi vähitellen vedenpinnan yläpuolelle. Näiden Suursaimaan uusien lasku-uomien kaakkoispuolella vedenpinta kohosi edelleen ja kun tulviva Suursaimaa mursi Ensimmäisen Salpausselän Vuoksenniskalla, syntyi Vuoksi noin 6000 vuotta sitten ja Suursaimaan Ristiinan ja Kärenlammen lasku-uomien virtaus loppui.

Kuva 11. Rantaraitti kulkee Rakuunamäen länsireunalla paikoin Suursaimaan rantaterassilla.

Vuoksen syntyessä vedenpinta aleni nopeasti noin kolme metriä ja maankohoamisen jatkuessa aleni hitaasti vuosituhansien aikana nykyiselle tasolleen (76 mpy). Kuiville jääneitä rantatasanteita on monin paikoin

nähtävissä harjujen reunoilla koko Saimaan altaan alueella. Lappeenrannassa Suursaimaan muinaisranta on nähtävissä esimerkiksi Huhti- ja Kotaniemessä sekä Ruohosaaressa.

Suursaimaan korkein muinaisranta on Rakuunamäen länsirinteessä noin tasossa 80,5 mpy. (NN-korkeusjärjestelmä). Rannan kevyen liikenteen raitti kulkee Suursaimaan rantaterassilla tai sen lähituntumassa Rakuunamäen länsirannalla (kuva 11). Suursaimaan rantaterassille sitä muokaten on rakennettu myös Upseerikerhon tenniskenttä. Sen viereistä pumppulaitosta rakennettaessa on luonnontilaista rantaterassia luultavasti kaivettu rakennuksen ympäristöstäkin alemmaksi rakentamisen ja veden pumppaamisen helpottamiseksi (kuva 12).

Kuva 12. Rantaraitti ja vanha pumppulaitos ovat Suursaimaan muinaisrannalla.

Muinaisrantojen korkeudet on kuvassa 1 määritetty NN-korkeusjärjestelmässä, jossa ne on niiden tutkimusaikana alun perin määritetty. Maankohoamisen vuoksi nykyisin käytössä olevassa N2000 korkeusjärjestelmässä korkeudet olisivat 26 senttimetriä NN-järjestelmän korkeuksia ylempänä. Tällä erolla ei ole yleensä merkitystä, koska muinaisrantojen määrittystarkkuus on tätä eroa suurempi, vanhempien rantojen osalta jopa pari metriä. Suursaimaan rannan määrittystarkkuus on samaa suuruusluokkaa korkeusjärjestelmien korkeuseron (26 cm) kanssa.

5 RAKUUNAMÄEN GEOMORFOLOGISET PIIRTEET

Rakuunamäki muotoutui viimeisen jääkauden mannerjään sulamisvaiheiden muokkaamana. Tällöin syntyi Ensimmäinen Salpausselkä ja sen pohjoisreunalle Rakuunamäki.

Rakuunamäki on osa Ensimmäistä Salpausselkää, mutta sen maakerrokset poikkeavat tyypillisen Salpausselän rakenteista.

Ensimmäisen Salpausselän kehittymisen aikana jäänreunan muoto ja liikkeen suunta vaihteli pikkupiirteissään paikallisesti. Liikkeisiin vaikutti ja niitä suuntasi erityisesti paikallinen kallioperä. Välillä jäänreuna työnsi Rakuunamäkeen sekarakeisia moreeneja suurine lohkareineen ja välillä jäätikön sulamisvedet kerrostivat mäelle hiekkaa ja soraa. Rakuunamäeltä ei ole löydetty kalliota ja se on otaksuttavasti rakentunut pääosin pelkästään paksuista maakerroksista.

Luonnontilaista maankamaraa ovat mannerjään lisäksi muokanneet Itämeri ja Muinais-Saimaa (Suursaimaa), joiden muinaisrannat näkyvät monin paikoin Rakuunamäellä. Mannerjään sulamisen aikaisen Itämeren Baltian jääjärven vaiheiden muinaisrannat: BI, BII ja BIII ovat kehittyneet Lappeenrannan keskustan parhaiten Rakuunamäellä. Suursaimaan Vuoksen synnyn aikainen muinaisranta on myös paikoin selvästi nähtävissä Rakuunamäen länsireunalla.

1800-luvun lopulla alkanut rakentaminen on suurella osaa aluetta vain vähäisessä määrin muuttanut maaperän rakenteita. Luonnontilaiset piirteet ovat verrattain hyvin nähtävissä rakennetussakin ympäristössä. Suurin muutos tapahtui Taipalsaarentietä rakennettaessa ennen toista maailmansotaa. Tällöin tuhoutuivat Pallon redutti eli apulinnoitus ja osa ortodoksista hautausmaata.

Lappeenrannassa 28. lokakuuta 2017

Matti Hakulinen

KIRJALLISUUTTA

- Hakulinen, M. 2009. Saimaan jääjärvet – sininen hetki yli 10 000 vuotta sitten, Geomatti Oy.
- Hakulinen, M. 2012. Suursaimaa – hiekkarantojen elämää 6 000 vuotta sitten, Geomatti Oy.
- Hellaakoski, A. 1922. Suursaimaa. Fennia 43:4, s.1-122.
- Hellaakoski, A. 1934. Die Eistauseen des Saimaa-Gebietes. Fennia 59:4, s. 1-102.
- Saarnisto, M. 1970. The Late Weichselian and Flandrian History of the Saimaa Lake Complex – Comment Physicomath 37: 1-107.
- Saarnisto, M. 2011. Challenging the Early Holocene Isolation Dating of the Saimaa and Ladoga Ringed Seal. Teoksessa: Harjula, J., Helamaa, M. ja Haarala, J. (toim.). Times, Things & Places, 36 Essays for Jussi-Pekka Taavitsainen, 28 – 41.

LAPPEENRANNAN RAKUUNAMÄEN RAKENNUSINVENTOINTI 2017

RAPORTTI 1.12.2017, täydennetty 27.2.2018
Tilaaaja

Selvitystyö Ahola, FM Teija Ahola
Lappeenrannan kaupunki, Tekninen toimi, kaavoitus

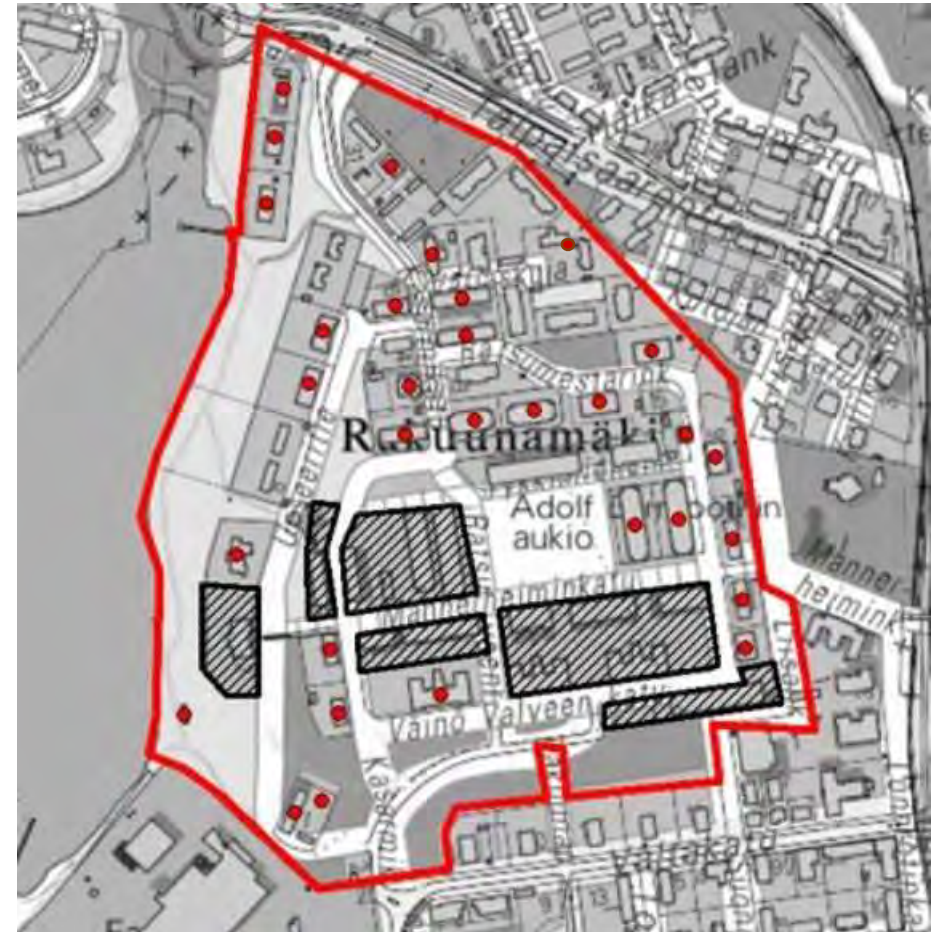
Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Tilaaja	Lappeenrannan kaupunki, Tekninen toimi, kaavoitus
Tekijä	Selvitystyö Ahola FM Teija Ahola
Ajankohta	2017
Valokuvat	Teija Ahola, ellei toisin mainita
Kannen kuva	Vanhaa, uudistettua ja uutta Ratsuväen raitilla
Kuva s. 2	Osasuurennos planssista: Asemapiirros (1889). KA

HANKKEEN PERUSTIEDOT

Tilaaaja	Lappeenrannan kaupunki, yhteyshenkilönä asemakaava-arkkitehti Matti Veijovuori
Tekijä	FM Teija Ahola, Selvitystyö Ahola, Mikkeli
Ajankohta	2017
Tarkoitus	Asemakaavamuutoksen perusselvitys
Alue	Lappeenrannan Rakuunamäen varuskunta-alue
Kohteet	31 rakennusta
Sijainti	Lappeenrannan 5. kaupunginosa
Aineistot	Inventointiraportti 1.12.2017, täydennetty 27.2.2018 Inventointilomakkeet Etelä-Karjalan maakuntamuseon KIOSKI-inventointitietokannassa: Rakuunamäki Valokuvat (jpg.), arkisto-DVD
Käyttöoikeudet	Valokuvien käyttö tilaajan omissa julkaisuissa ja raporteissa. Kuvaaja ilmoitettava: Teija Ahola, Selvitystyö Ahola 2017.

Kuva: Inventointialue ja kohderakennukset osoitettu punaisella. Vinoviivoitetuille alueille jäävät rakennukset on inventoitu Senaattikiinteistöjen tilauksesta ja raportti valmistui 17.11.2017.

Sisällys

1	JOHDANTO.....	5
1.1	MENETELMÄT JA SISÄLTÖ	5
1.2	KAAVAT JA SUOJELUTILANNE	6
2	KASARMIALUE.....	8
2.1	Perustiedot	8
2.2	Sijoituspaikka	9
2.3	Rakennusvaiheet	12
2.4	Rakennuskanta ja rakenteet 2017	15
3	KOHDEKUVAUKSET OSA-ALUEITTAIN.....	29
3.1	Osa-aluejako	29
3.2	Osa-alue 1: Kasarmialue	30
3.3	Osa-alue 2: Harjoitusalue	43
3.4	Osa-alue 3: Asuinalue	48
3.5	Osa-alue 4: Varastoalue.....	58
3.6	Osa-alue 6: Pallon ortodoksinen hautausmaa.....	71
4	JOHTOPÄÄTÖKSET	72
4.1	Muutosherkkyys	72
4.2	Selvitys- ja suojelutarve	73
5	LÄHTEET	76
6	VIITTEET	78

1 JOHDANTO

Rakennusinventointi tehtiin Lappeenrannan Rakuunamäen varuskunta-alueen rakennuksista asemakaavamuutoksen perusselvitykseksi.

Rakuunamäki on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY 2009) kaupunkikuvallisesti arvokkaana, kasarmitoimintaa varten rakennettuna kokonaisuutena. Yleis- ja asemakaavoissa on Rakuunamäen aluetta ja rakennuksia koskevia suojelumääräyksiä. Maakuntakaavassa on alueen kulttuuriympäristöarvoja koskevia suunnittelumääräyksiä.

Rakuunamäki siirtyi kaupalla Suomen valtiolta Lappeenrannan kaupungille 1996. Inventoidut rakennukset ovat yksityisten, kaupungin tai yritysten omistuksessa. Valtion omistuksessa olevat rakennukset on inventoitu Senaatti-kiinteistöjen tilauksesta 2017. Rakuunamäen ydinalue ja varuskuntasairaalan alue vapautuvat piakkoin uuteen käyttöön, koska Puolustusvoimat keskittää Lappeenrannan toimintojaan (Maasotakoulu) Leirikentän alueelle.

Vanhan varuskunta-alueen pohjoisosaan on rakennettu kerros- ja pientaloasutusta 2000-luvulla. Yksittäisiä rakennuksia on kunnostettu opiskelija-asunnoiksi. Rakuunamäellä on myös eri alojen yritysten toimipisteitä. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri (Eksote) avasi syksyllä 2013 Lasten ja nuorten talon Adolf Ehrnroothin aukion laidan uudisrakennukseen.

Käsitelmäärittely

Rakennusinventointi on systemaattinen ja vakiintunein menetelmin tehty kartoitus, jonka tavoitteena on maantieteellisesti rajatulta alueelta, ennalta sovitulla tai järjestelmällisellä tavalla valikoitujen rakennusten paikantaminen, dokumentaatio, ominaispiirteiden määrittely, arviointi ja luettelointi. Kaikki inventoinnit sisältävät samat työvaiheet, mutta tulosten käyttötarkoituksesta riippuen inventoinnit voivat vaihdella sisällöllisesti, esitystavaltaan ja tiedon määrältään.

1.1 MENETELMÄT JA SISÄLTÖ

Rakennusinventointi tehtiin 31:sta Rakuunamäellä sijaitsevasta, ennalta sovitusta, rakennuksesta, ja työ oli luonteeltaan aikaisempia inventointeja päivittävä ja täydentävä totaali-inventointi. Rakuunamäellä ja Sairaalamäellä sijaitsevasta Senaatti-kiinteistöjen omistuksessa olevasta 19 rakennuksesta tehty

inventointiraportti valmistui 17.11.2017. Arkistotutkimus tehtiin pääosin toukokuussa ja maastotyöt kesän ja syksyn 2017 aikana. Tietosisällöltään perustasoa olevassa rakennusinventoinnissa keskityttiin rakennusten ulkoarkkitehtuuriin, erityispiirteisiin ja rakennushistorialliseen säilyneisyyteen.

Maastotyövaiheessa rakennuksista ja alueesta kerättiin havaintoaineistoa, ja ne dokumentoitiin valokuvaamalla. Tiedot rakennuksiin ennen 1990-lukua tehdyistä peruskorjauksista ovat Puolustushallinnon rakennuslaitoksen kiinteistökorteista tai aikaisemmista inventoinneista. Korjaushistoriaa täydennettiin uusimmista rakennusluvista, rakennus- ja huoneistorekisteristä sekä kirjallisuuslähteistä ja paikan päällä tehdyillä havainnoilla. Sisätiloja ei dokumentoitu. Rakennuksista ilmoitetut tilavuudet ja pinta-alat ovat suuntaa-antavia, koska ne ovat rakennus- ja huoneistorekisteristä.

Vanhimpien 1890-luvulla valmistuneiden rakennusten alkuperäisiä rakennuspiirustuksia löytyi Kansallisarkistosta, Rakennushallituksen II arkistosta. Sen sijaan Venäläisen insinöörikomennuskunnan laatimia piirustuksia 1910-luvulla rakennetuista kasarmirakennuksista on säilynyt erittäin vähän suomalaisissa arkistoissa. Vanhimmat inventoinnin käytössä olleet piirustukset Lappeenrannan varuskunnan rakennuksista olivat Puolustushallinnon rakennuslaitoksen piirustusarkistossa säilyneitä muutospiirustuksia 1930-luvulta. Koska venäläiset käyttivät tyyppiipiirustuksia, käytettiin piirustuslähteinä myös muiden 1910-luvulla perustettujen tai täydennysrakennettujen varuskuntien rakennuksista löytyviä piirustuksia ja inventointeja.

Inventointiraportissa esitellään Rakuunamäen varuskunta-alue, sen kehitysprosessit ja rakennustyyppit, sijoitetaan inventoidut rakennukset kartalle ja osaksi laajempaa rakennettua kokonaisuutta. Tuloksissa kuvataan ne ominaispiirteet, joilla on erityistä merkitystä sekä alueen että yksittäisen rakennuksen osalta. Jokaisesta rakennuksesta on myös kohdekuvaus, joihin sisältyy rakennuksen arvopiirteiden määrittely.

Tämän inventoinnin pohjalta päivitettiin ja täydennettiin Etelä-Karjalan maakuntamuseon ylläpitämän rakennusinventointitietokannan (KIOSKI) aikaisempia inventointitietoja.

1.2 KAAVAT JA SUOJELUTILANNE

Rakuunamäki on suomalaisen kasarmiarkkitehtuurin merkittävä edustaja. Alue on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009).

RKY-aluekokonaisuus: *Lappeenrannan linnoitus- ja varuskuntakaupunki muodostuu eri aikoina rakennetuista perustetuista puolustus- ja varuskuntatoimintaan liittyvistä rakennuksista ja linnoitteista. Yksi osakokonaisuuksista on Rakuunamäen kasarmialue, johon liittyy myös erillinen sairaalanmäki. Rakuunamäen ranta-alueilla toimi Lappeenrannan linnoituksen Saimaan laivasto. Laivaston rakennusten viereiselle mäelle perustettiin 1889 Suomen rakuunarykmentti, jonka punatiiliset, kolmikerroksiset kasarmit rakennettiin 1889–1893 alun perin kansallisen asevelvollisen ratsuväen käyttöön (arkkitehdit S. Gripenberg, J. Ahrenberg). Suomen rakuunarykmentti lakkautettiin 1901 ja rakennukset luovutettiin venäläisille joukoille, joille rakennettiin myös uusia kasarmeja 1910-luvulla. Rakuunamäen kasarmialue on säilynyt pääosin alkuperäisessä muodossaan. Rantatien varrella on ryhmä kaksikerroksisia, osin tiili-, osin puurakenteisia upseeriston asuinrakennuksia sekä upseerikerho. Tallit ja kalustovajat muodostavat oman laajan kokonaisuutensa. Sairaalanmäen punatiilisen sotilassairaalan toiminta alkoi 1893 ja se on maamme vanhin yhtäjaksoisesti toiminut sotilassairaala. Rakennuksia, joiden sotilaskäyttö päättyi 1990-luvulla, on Lappeenrannan kaupunki kunnostanut asuin- ja toimitilakäyttöön. Nykyään Rakuunamäellä on sotilas- ja siviilitoimintoja rinnakkain.*

RAKUUNAMÄEN OYK:N sr-MÄÄRÄYKSET

sr-1 Suojeltava rakennus

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. MRL 57§:n nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivun, vesikaton tai sisätilojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa. Merkittävistä korjaus- tai muutostöistä on pyydettävä museoviranomaisten lausunto.

Korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti ja historiallisesti arvokas luonne ja ominaispiirteet säilyvät. Erityisesti julkisivukorjauksissa tulee käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja.

Maakuntakaava

Maakuntavaltuusto on hyväksynyt Etelä-Karjalan maakuntakaavan 9.6.2010 ja ympäristöministeriö vahvisti sen 21.12.2011.

Rakuunamäki on osoitettu aluemerkinällä ma/kv valtakunnallisesti merkittävänä kulttuurihistoriallisena ympäristönä.

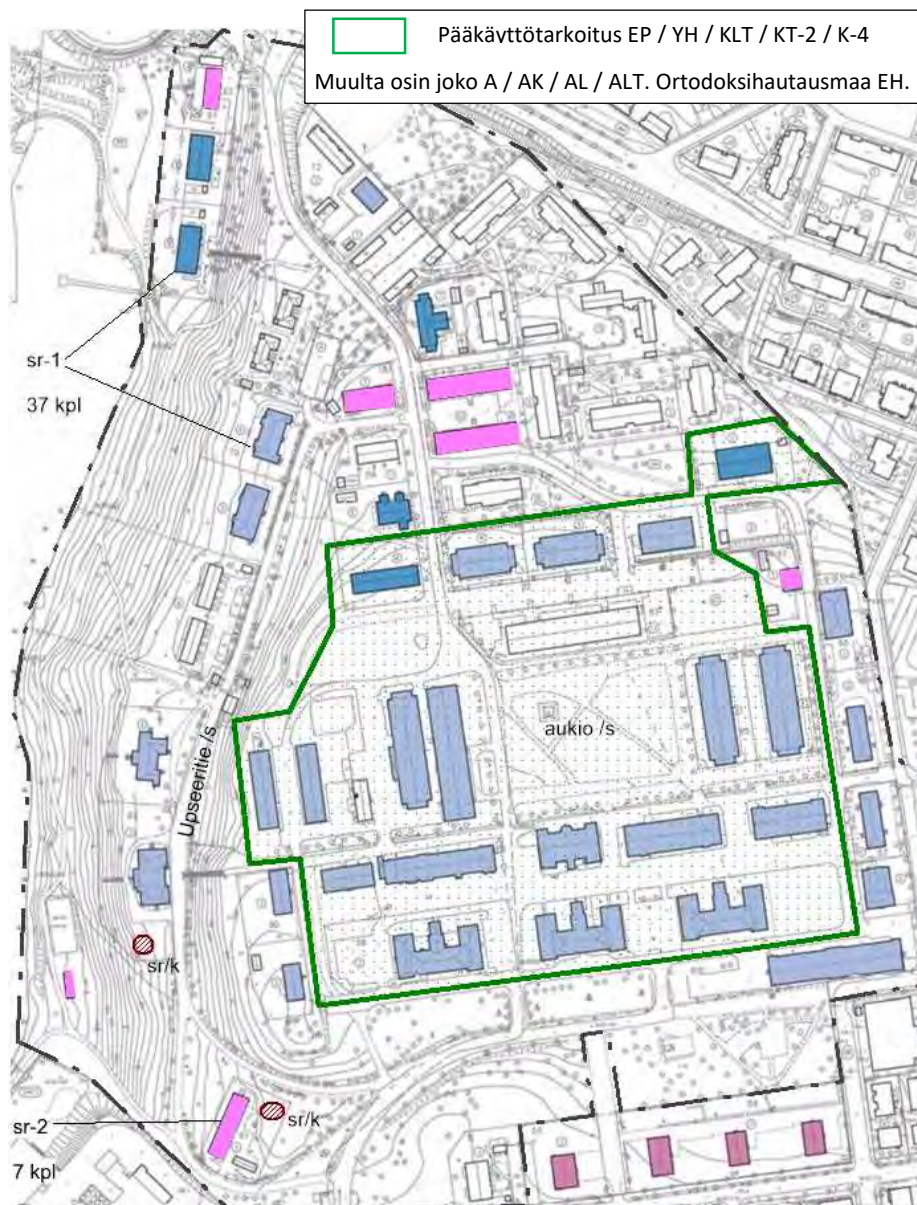
Yleiskaavat

Rakuunamäen osayleiskaava 2011 sai lainvoiman 28.5.2014 (KHO 15.4.2014). Kaavassa kaikki vanhat tiili- ja puurakennukset on suojeltu (sr-1 tai sr-2). Adolf Ehrnroothin aukio on osoitettu aukiona, jonka historiallinen luonne on säilytettävä (/s). Alueen länsiosassa kulkeva Upseeritie on osoitettu katuna, jonka alkuperäinen luonne on säilytettävä (/s). Viheralueet on osoitettu joko lähivirkistysalueiksi tai puistoksi. Hautausmaan käyttötarkoituksmerkintään liittyy muinaismuistolakiin perustuva suojelumääräys (/sm).

sr-2 Suojeltava rakennus.

Rakennustaiteellisesti, historiallisesti tai kaupunkikuvallisesti arvokas rakennus. MRL 57§:n nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa ilman ympäristö- ja rakennuslautakunnan lupaa. Purkuluvasta on pyydettävä museoviranomaisten lausunto. Purkuluvan saa myöntää vain, jos rakennuksen purkamiseen on pakottava syy.

Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Erityisesti julkisivukorjauksissa tulee käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja.

Kuva: Asemakaavoilla suojellut rakennukset (OAS 20.4.2016)
Täydennetty merkinnöillä sr-2, sr/k ja /s.

Asemakaavat

Rakuunamäen alueella on voimassa asemakaavoja eri aikakausilta, ja ne kaikki on laadittu ennen voimassa olevaa osayleiskaavaa. Vuonna 2017 vireille laitetun asemakaavatyon tavoitteena on päivittää Rakuunamäen asemakaava vastaamaan Rakuunamäen osayleiskaavaa sekä jo toteutunutta tilannetta.

Asemakaavat on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 30.3.1998 (K2089), 30.3.1998 (K2092), 24.8.1998 (K2097) ja 25.9.2000 (K2120). Rakuunamäeltä on suojeltu kaikki ennen vuotta 1940 rakennetut rakennukset: sr-1 (37 kpl), sr-2 (7 kpl), sr/k (2 kpl) ja /s (Adolf Ehrnroothin aukio ja Upseeritie). Eri kaavojen suojelumerkintöjen määräykset poikkeavat hieman toisistaan.

Asemakaavamuutosten perusselvityksenä on käytetty 1990-luvulla tehtyä paikallista rakennusinventointia sekä valtakunnallista RKY-inventointia.

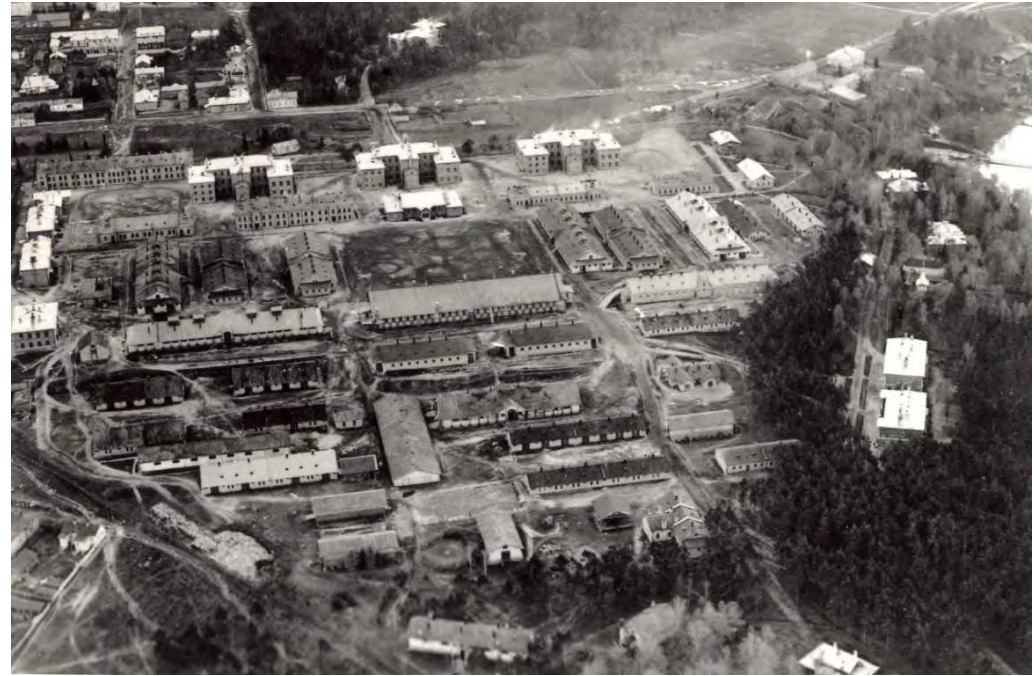

Kuva: Sairaalamäellä ei ole oikeusvaikutteista asemakaavaa. Ainoa asemakaava on vuodelta 1892! / Ote ajantasa-asetuksesta 2017. Lappeenrannan karttapalvelu.

2 KASARMIALUE

2.1 Perustiedot

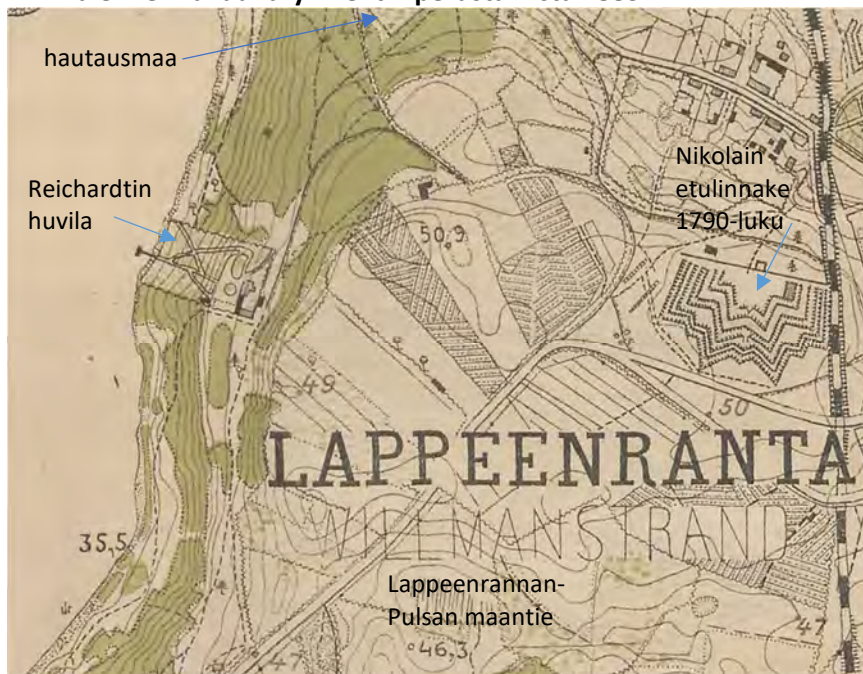
Sijainti Lappeenrannan kaupunki 405, V. kaupunginosa
Omistus Senaatti-kiinteistöt, Lappeenrannan kaupunki, yksityiset
Kohdetyyppi Ratsuväkivaruskunta (rakuunakasarmi)
Nimike Lappeenrannan varuskunta (Maasotakoulu)
Toimijoita¹
(osa)
Suomen rakuunarykmentti 1889–1901
Suomenmaalainen rakuunarykmentti 1901–1917
Tykistövaruskunta 1918–1920, Tykistökoulu 1918
Ratsuväkiprikaati 1921–1944
- Hämeen ratsurykmentti HRR 1921–1944
- Uudenmaan rakuunarykmentti URR 1921–1947
Ratsuväkiprikaatin soittokunta per. 1921 >
Rakuunasoittokunta 1990–
Uudenmaan rakuunapataljoona 1957–1989
Kenttätykistörykmentti 3 1944–, Karjalan tykistörykmentti 1957–1980
Aliupseerikoulutusta 1945 > Päälystööpisto 1974–,
Maanpuolustusopisto 1993–, Maasotakoulu 2001–
(siirtymässä Leirin alueelle)
Rakuunaeskadroona eli Lippueskadroona 1990–2016.

Kuva: Rakuunamäen kasarmialue ennen vuotta 1924. / Kuvaotteet: Etelä-Karjalan museon valokuvakokoelma.

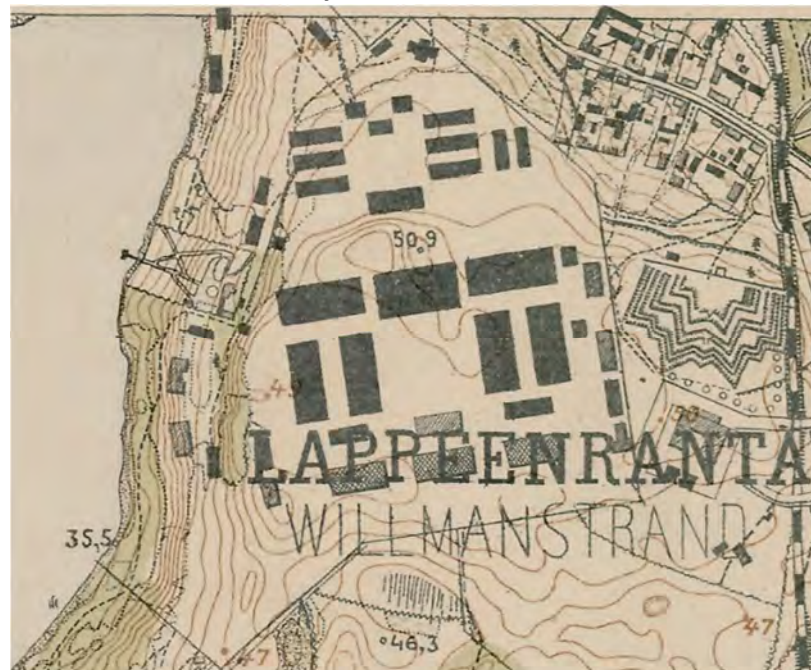
2.2 Sijoituspaikka

1. Aika ennen rakuunarykmentin perustamista 1883.

Kuva: Maaliskuun 17. päivänä 1889 julkaistiin asetus Lappeenrantaan sijoitettavasta ja Suomen rakuunarykmentti -nimisestä ratsuväkiosastosta sekä sen varustamisesta hevosin. Lappeenrannan kaupunki luovutti maan maksutta ratsuväelle, mutta säilytti itsellään luovutetun alueen kalastusoikeuden, sai korvauksen menetyistä metsästä ja säilytti omistusoikeuden Reichardtille vuokrattuun huvilapalstaan. Valituksi tulleen sijoituspaikan hyvinä puolina pidettiin kuivaa maaperää, Saimaan rannan läheisyyttä, rautatieyhteyttä ja vesiyhteyttä sisämaahan. Erittäin tärkeänä pidettiin myös ratsuväen rintamaharjoituksiin sopivan kentän olemassaoloa lähellä sijaitsevalla leirialueella. / Suomen_sotaväelle_ehdotetun_leiripaikan_kartta 1, 1883, KA

2. Suunnitelma rakuunarykmentin kasarmialueesta 1891.

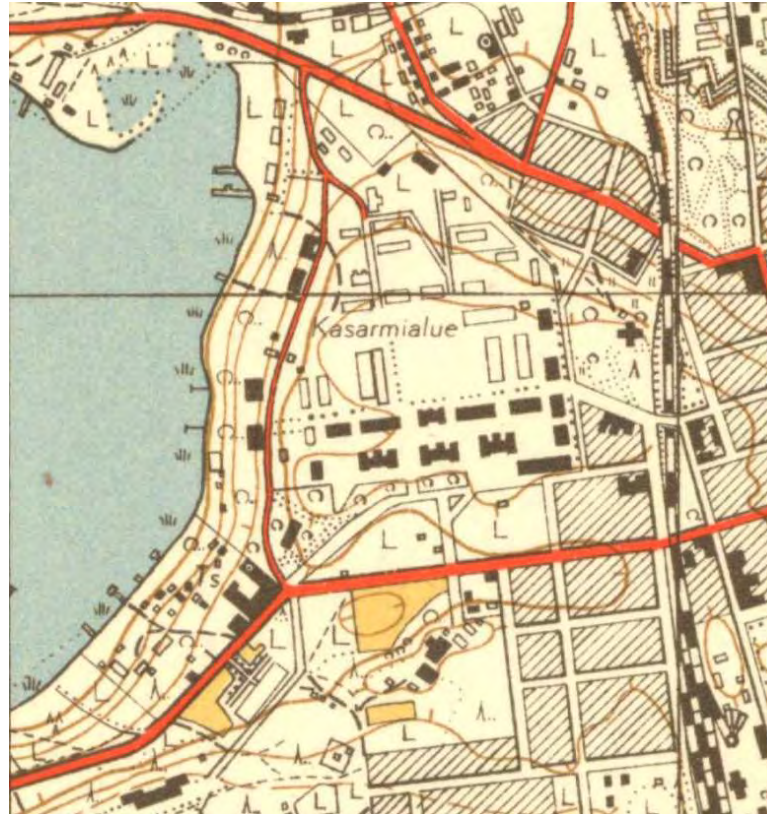
Kuva: Rakuunarykmentin kasarmialueeksi luovutettu alue sijaitsi kaupungin länsipuolella, vuonna 1885 valmistuneen radan takana. Kasarmin pääryhmä suunniteltiin rakennettavaksi selänteen lakitasanteelle. Maa-alueella oli peltoja ja niittyjä, mutta ei mainittavaa asutusta. Ortodoksisen hautausmaan historia alkaa 1740-luvun alusta, mutta virallisesti se vihittiin käyttöön vasta 1787. Rannassa oli ainakin jo 1883 huvila, jonka oli rakennuttanut viipurilainen kauppias Reichardt. Hän lunasti vuokratontin kaupungilta 1898. Nikolain etulinnake oli rakennettu 1790-luvulla. Lappeenrannasta Pulsaan ja edelleen rannikolle ja sisämaahan Mikkeliin haarautuva maantie esiintyy jo 1700-luvun kartoissa. Muut kulkuväylät olivat kärryiteitä ja rantapolkuja. / Suomen sotaväelle suunniteltu kasarmialue, korjattu kartta 1891. KA 4-8, MTM_Lappeenranta

3. Rakuunamäki 1. rakennusjakson lopulla 1893

Kuva: Senaatin vahvistaman rakennussuunnitelman mukainen kasarmialue oli pääosin valmis vuoden 1893 lopulla. Pääurakoitsijoina olivat Anders Wiklund (1890–92) ja H. E. Lohman (1892–93). Suunnitelmasta poikettiin alueen pohjoisosassa, heinälatopihan luona, jonne latoja tuli vähemmän ja rakennettu sommitelma jäi epäsymmetriseksi. Vanhan maantien linjaus on siirretty kasarmialueen ulkopuolelle, etelämmäksi. Keskimmäisen sotilaskasarmin ja varuskuntasairaalan välillä on suora tieyhteys. Rantaan viettävät rinteet ovat metsäisiä. Reichardtin huvilatontti on merkitty karttaan istutetuksi puutarha-alueeksi. Rakuunamäen lounaispuolelle, järven rantaan, perustettiin 1893 venäläisten joukkojen leiri. /Senaatin kartasto, [Lappeenranta] XV 46, 1893. KA

4. Rakuunamäen varuskunta-alue 1951

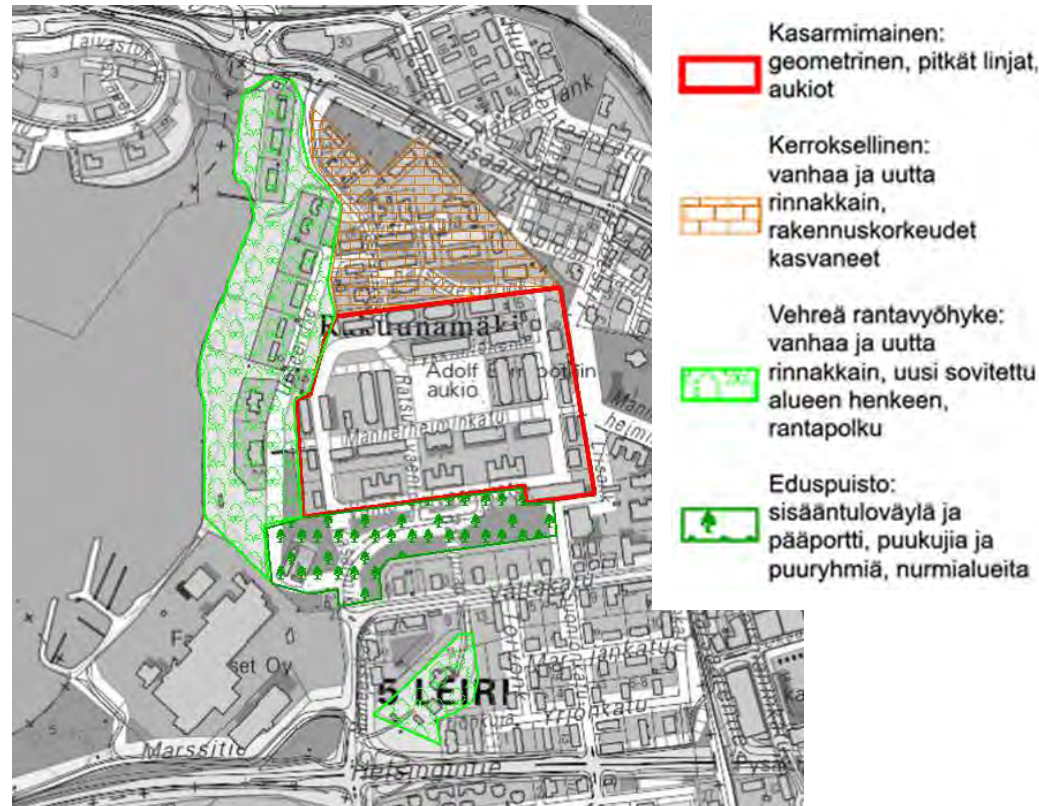
Kuva: Viime vuosisadan alkupuolella Rakuunamäellä toteutettiin laajimmat armeijan suorittamat uudistustyöt. Suomalaisten viranomaisten rakennustyöt kasarmialueella loppuivat rakuunarykmentin lakkautuessa. Venäjän insinöörihallinto siirtyi rakennustöiden johtoon 29.1.1902, jolloin kasarmialue rakennuksineen siirrettiin venäläisille ratsuväkijoukoille. Aluksi kunnostettiin silloisen 55. rakuunarykmentin entisiä rakennuksia. Lisärakennussuunnitelmien laadinta alkoi 1907, mutta rakentaminen painottui 1910-luvulle. Vuoteen 1918 mennessä oli rakennettu ainakin 27 uudisrakennusta, joiden tieltä puretuksi tulleet rakennukset olivat puurakenteisia. Nikolain etulinakkeen tasanteella sijaitseva Lappeenrannan luterilainen kirkko suunniteltiin alun perin ortodoksiseksi sotilaskirkoksi. Kirkko oli keskeneräinen, kun se maamme itsenäistymisen jälkeen jäi valtion omaisuudeksi. Puukujia on istutettu vanhan pääportin ja Upseerikerhon välisen kadun varteen ja keskustan länsireunalle. Hautaukset Pallon ortodoksihautausmaalle loppuivat 1900-luvun vaihteessa, ja tierakentaminen on leikannut aluetta pienemmäksi. Keskusta on laajentunut Rakuunamäen eteläpuolelle. / Peruskartta 1:20 000. 3134 07. 1951. kartoitus 1949. MML

5. Rakuunamäki varuskunnan loppuaikoina 1980-luvulla

Kuva: Rakuunamäki oli yksinomaan varuskunnan käytössä aina 1980-luvun loppuun. Aliupseerikoulutus oli keskitetty Rakuunamäelle viime sotien jälkeen. Kasarmin vanhaa rakennuskantaa on jonkin verran purettu keskuskentän pohjoispuolelta, samoin Reichardtin huvila Upseeritien varrelta. Varuskunnan henkilökuntaa varten oli 1950-luvulla rakennettu neljä asuintaloa, nk. Tinnan pistetalot, Rakuunamäen ja Sairaalanmäen välillä kulkevan kadun varteen. Varuskuntaan oli perustettu myös Mannerheim-liiton osasto ja rakennettu lastentarha. Rannalle, varuskunta-alueen lounaispuolelle oli tullut teollisuutta. Maantien linjaus siirtyi jälleen etäämmäksi Rakuunamäestä, nyt Sairaalanmäen eteläpuolelle. / Peruskartta 1:20 000, 3134 07, 1983, kartoitus 1980. MML

6. Rakuunamäki vuonna 2017

Kuva: Rakuunamäen alueen liittäminen osaksi Lappeenrannan ydinkeskustaa käynnistyi 1990-luvulla, kun puolustusvoimat päätti luopua sotilaskäyttöön tarpeettomista alueistaan ja rakennuksistaan. Kaupunki laati Rakuunamäelle osayleiskaavan 1996 ja maisemasuunnitelman 1997. Tämän jälkeen on entisestä kasarmialueesta tehty asuinalueita ja matkailukohdetta sekä työyhteisöä julkisille palveluille ja yritysten toimipisteille. Vuonna 2015 Leirin kaupunginosaan kuuluvalla kasarmialueella asusti jo liki 700 siviiliä, joiden joukossa myös opiskelijoita. Uudisrakentamisesta on pyritty sovittamaan alueen vanhaan rakenteeseen sekä punatiiliarkkitehtuuriin. Toisaalta saneerauskohteissa on vanhaa tiiliarkkitehtuuria modernisoitu. Maisemanhoidossa on lähtökohtana pidetty vanhan varuskunnan historiallista ominaispiirteitä. Uusin osayleiskaava sai lainvoiman 2014. / Opaskartta 2017. Lappeenrannan karttapalvelu.

2.3 Rakennusvaiheet

Kuva: Inventointikohteet ympyröity. / Rakuunamäen kartta, planssi, ei vl. KA.

Luetteloissa on korostettuina inventoidut rakennukset.

Rakennussuunnitelma 1890 / Suomen Rakuunarykmentti

- 1 Komentajan asuinrakennus**
- 2 Ed. ulkorakennus
- 3 Upseerien asuinrakennus**
- 4 Upseerien asuinrakennus**
- 5 Ulkorakennus
- 5a Upseerien leivin- ja pesutupa**
- 6 Upseerikerho ja upseeriasunto
- 7 Kanslia ja kirjurien asunnot**
- 8 Nro:n 6 ja 7 ulkorakennus**
- 9, 10 ja 11 Sotilas- eli rakuunakasarmi**
- 12 Päävartio, putka**
- 13 Artelli eli ruokala-keittiö
- 14 Verstas, alipäällystön/miehistön asuinrakennus**
- 15 Perheellisten alipäällystön/miehistön asuinrakennus**
- 16 Perheellisten alipäällystön/miehistön asuinrakennus ja klubi**
- 17 Nro:n 8, 14 - 16 ulkorakennus
- 18 Leipomorakennus**
- 19 Varusvarasto**
- 20 Sauna ja pesutupa**
- 21 Sepän paja**
- 22-27 Hevostallit eskadroonille
- 28 Trumpetistien hevostalli
- 29 24:n hevosen sairastalli
- 29a 8:n hevosen sairastalli
- 30 Kauramakasiini**
- 31 Heinälato 6 kpl
- 31a Vaakarakennus
- 32-33 Vaunuvaja
- 34-35 Halkovarasto-ulkohuone
- 36 Maneesi
- 37 Maneesi (ei rakennettu)
- 38 Sairaalarakennus
- 39 Sairaalahenkilökunnan asuin- ja talousrakennus
- 40 Ruumishuone
- 41 Sairaalan ulkorakennus
- 42 Liiteri ja ulkohuone
- 43 Pumppuhuone ja konehoitajan asunto**
- 44 Palokalustovaja

Kuva: Inventointikohteet ympyröity. / Kartta ja luettelo, 1918. KA

Rakennuskanta 1918, venäläiskauden jälkeen

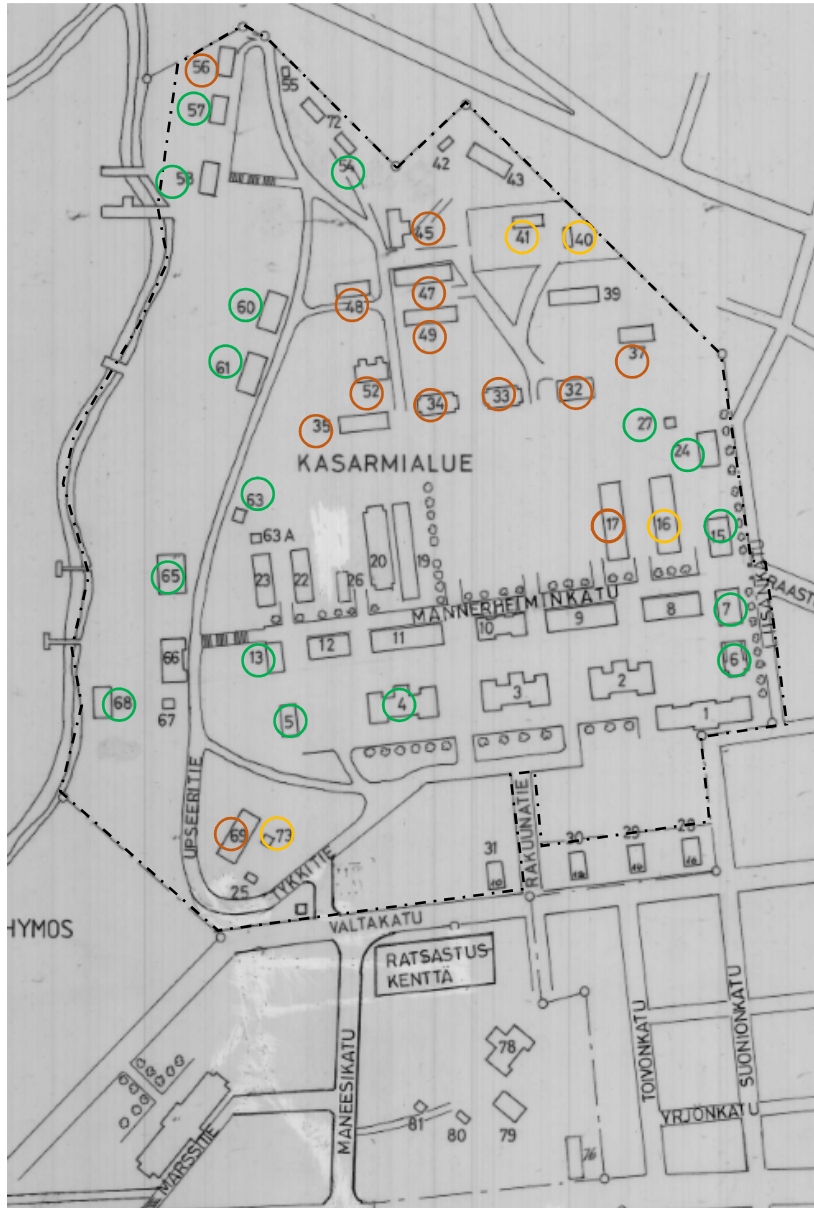
- 1 - 6 Kasarmirakennuksia (4)
- 7 Vanha sotilaskeittiö
- 8 Uusi sotilaskeittiö
- 9 Päävahti
- 10, 11 Aliupseerien asuntoja
- 12 Työversta
- 13 Kauramakasiini
- 14 Klosetti
- 15 - 19 Vanhoja puisia hevostalleja
- 20 Väliaikainen hevostalli
- 21, 22 Sairastalleja
- 23 - 28 Uusia talleja (23, 26-28)
- 29 Sokkeli tallia varten
- 30 Maneesi
- 31 - 44 Varastot (34, 36, 37, 41-44)
- 45 Palokalusto
- 46 - 50 Heinävajaja
- 51 Kellari
- 52 Kengityspaja
- 53 Korjauspaja
- 54 Hiilivaja
- 55, 56 Leipomoita
- 57 Sauna
- 58, 59 Upseerien asuntoja
- 60 Rykmentin päällikön asunto
- 61 Upseeriklubi
- 62 Pumpuhuone
- 63 Ruutikellari
- 64 Likakasti
- 65 Kanslia
- 66, 67 Halkovaja
- 68 Upseerien leipomo ja pesutupa

Suomen armeijan lakkauttamisen jälkeen rakuunoiden kasarmialue rakennuksineen luovutettiin venäläisten joukkojen käyttöön.

Uudet sotilasrakennukset sijoitettiin lisärakennuksina vanhoille alueille; uudet tallit täyttivät aiemmat tallienväliset ratsastuspihat, ja kasarmialueen pohjoisosan väljyys katosi uusien varastojen ja tallien jälkeen.

Olli Immosen tutkimuksen (1992) mukaan venäläisjoukoille tehty uudet rakennukset rakennettiin Rakuunamäelle ajanjaksolla 1914-17. Immonen perustaa ajoituksen Lappeenrannan varuskunnan rakennustoimistossa olleeseen piirustus- ja asiakirja-aineistoon, joskin toteaa, että jo vuodelta 1910 oli säilynyt joitakin uusien rakennusten suunnitelmapiirustuksia. Lappeenrannan majoituslautakunnan lausuntojen mukaan oli osa kasarmeista ollut valmiina jo vuonna 1915. Vuonna 1917 valtuusto totesi sotilasrakennushankkeet jo rauhan aikana päätetyiksi.

Näiden lisäksi Sairaalanmäellä sijaitsivat rakennukset: **sairaala, henkilökunnan asuin- ja talousrakennus, ruumishuone ja ulkorakennus.**

Kuva: Inventointikohteet ympyröity. / Piirros, Senaatti-kiinteistöt

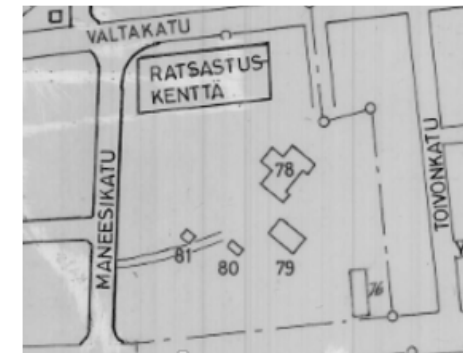
Käytössä oleva rakennusnumerointi

- 1 Maasotakoulu
- 2 (Kasarmi) tyhjiillään
- 3 Maasotakoulun esikunta
- 4 Toimistorakennus
- 5 Asuinrakennus
- 6 Asuinrakennus
- 7 Opiskelija-asuntosäätiö
- 8 Puolustushallinnon rakennuslaitos PHRAKL
- 9 Maasotakoulu
- 10 (Sotilaskoti) tyhjiillään
- 11 (Ruokala) tyhjiillään
- 12 (Tutkimusos.) tyhjiillään
- 13 Asuinrakennus
- 15 Opiskelija-asuntosäätiö
- 16 Toimistorakennus
- 17 Toimistorakennus
- 19 Puolustushallinto
- 20 Maasotakoulu
- 22 Puolustushallinto PVJJK
- 23 Maasotakoulu
- 24 Asuinrakennus
- 26 (Lämpökeskus) tyhjiillään
- 27 Asuinpientalo
- 32 Asuin- ja työtilat
- 33 Eksote
- 34 Eksote
- 35 Asuinrakennus
- 37 Asuin- ja päiväkotirakennus
- 40 Päiväkoti
- 41 Päiväkoti
- 45 Asuinrakennus
- 47 Autotalli
- 48 Asuinrakennus
- 49 Autotalli

- 52 Asuin- ja toimistorakennus
- 54 Asuinrakennus
- 56 - 58 Asuinrakennuksia
- 60 - 61 Asuinkeuhastalo
- 63 Asuinrakennus
- 63 A Muuntamo
- 65 Asuinrakennus
- 66 Upseerikerho
- 67 Kellari
- 68 (Pumppaamo) tyhjiillään
- 69 Opiskelija-asuntosäätiö
- 73 Kellari

Purettu: 25, 39, 42, 43, 55 ja 72

Valtakadun keuhastalot nro:t 28 - 31 ovat armeijan henkilökunnalle rakennettuja asuinkeruhastaloja 1950-luvulta.

- 78 Terveysasema, SOTLK
- 79 Päiväkoti (yks.)
- 80 Ulkorakennus
- 81 Kellari

2.4 Rakennuskanta ja rakenteet 2017

Tarkastelualue

Rakennukset

- Suomalaiskaudelta 1889 - 1901, Suomen rakuunarykmentti
- Venäläiskaudelta 1902 - 1917, Suomenmaalainen rakuunarykmentti
- Itsenäistymisen jälkeen, aikavälillä 1917 - 1960
- Vuoden 1960 jälkeen, pääasiassa 2000-2017

Rakennelmat

- Portti
- Portaati
- Kivetty painanne tai avo-oja
- Muistomerkki
- Masto

Viheralue

- Erityyppisiä viheralueita; luonnonvaraisia metsiä, hoidettuja nurmipihvoja, villiintyneitä puutarhoja, rantapuustoa

Puurivi

- Istutettu ennen 1940-lukua

Hautausmaa-alue

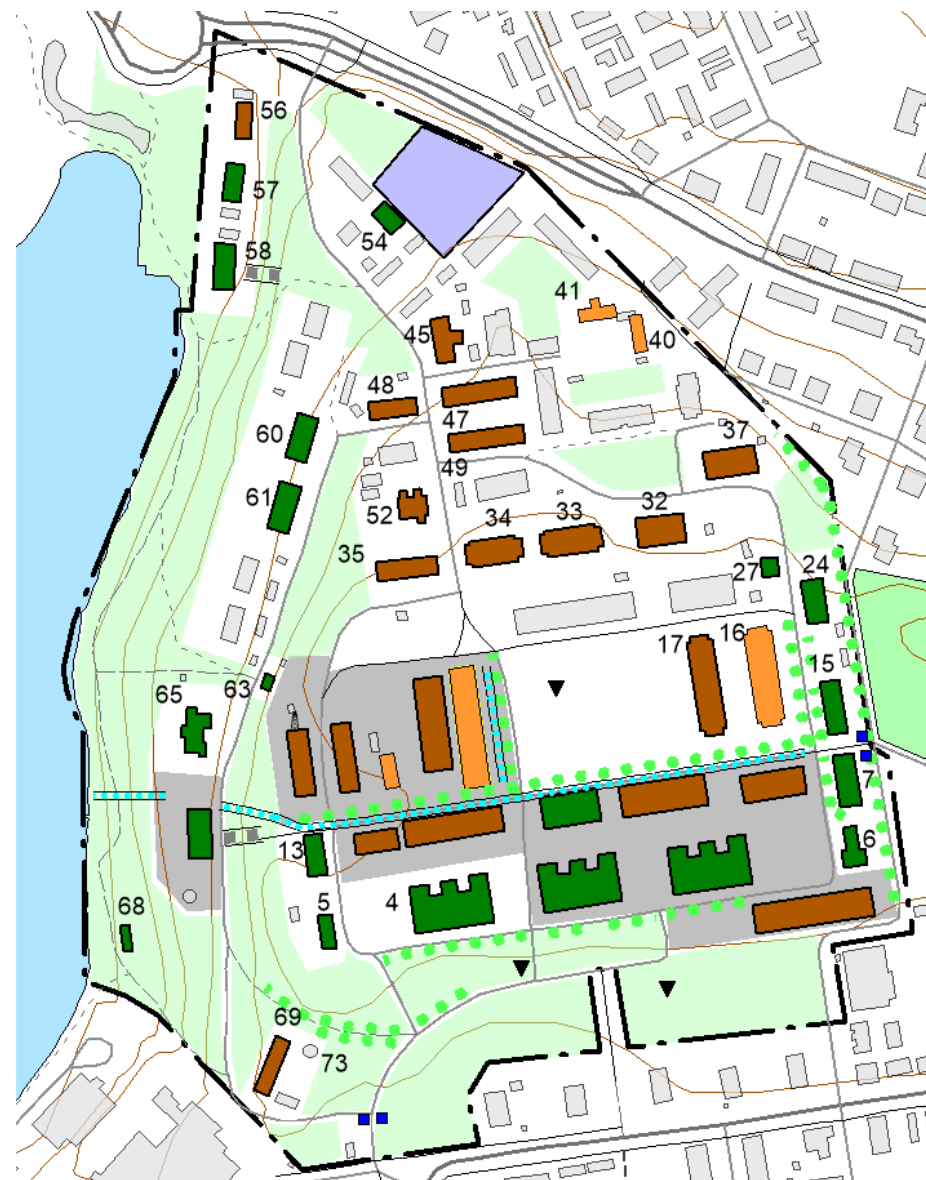
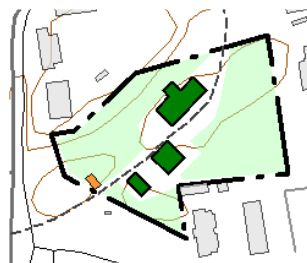

Puisto

Kasarmialueen ulkopuolella

- Alueen rakennusinventointi tehty 2017 Senaatti-kiinteistölle

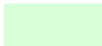
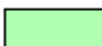

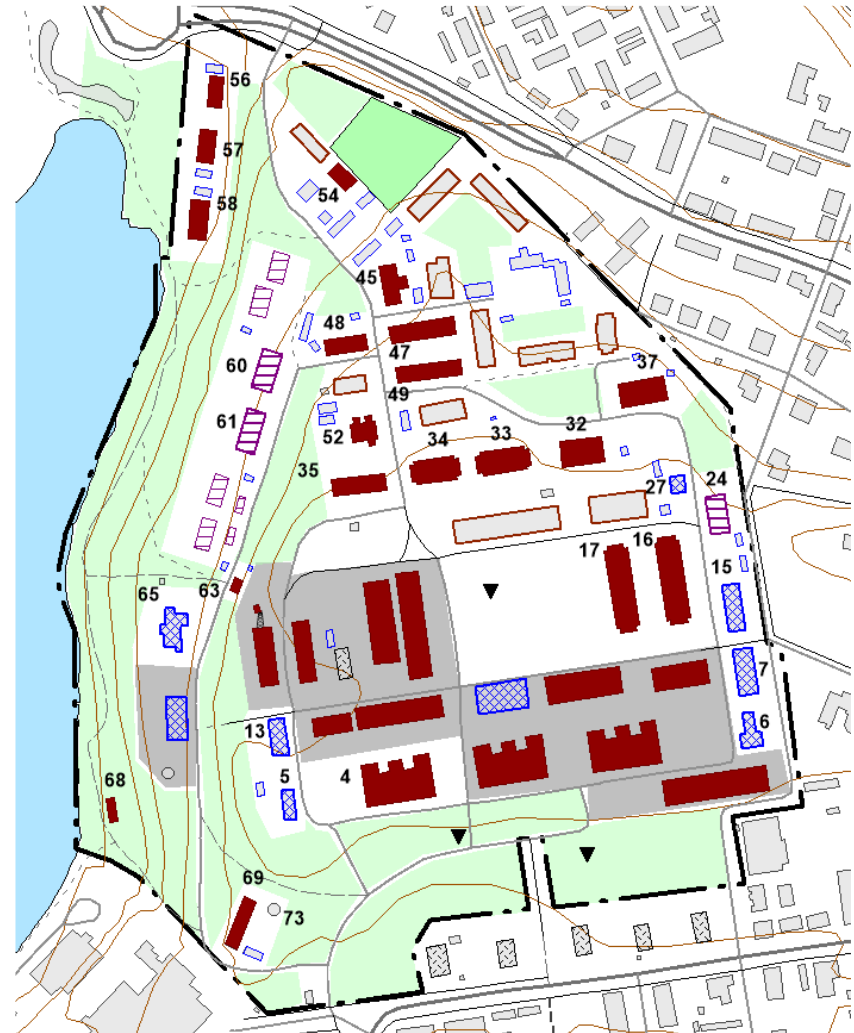
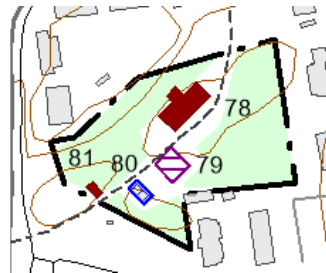
Rakuunarykmentin aikaisesta 1800-luvun rakennuskannasta on jäljellä 22 rakennusta. Venäläiskaudelta on säilynyt 21 rakennusta ja itsenäistymisen jälkeiseltä ajalta 3 varuskunnan rakennusta. Lisäksi on kolme maakellaria, mahdollisesti yksi kultakin eri kaudelta. Alueella on myös kaksi jyrkein rappauspintaisin pilarein varustettua porttia, Pääportti ja Alaportti, joista jälkimmäisen luona on vartiokatos.

Julkisivumateriaalit

- Puu / kasarmivaihe
- Puu / uudet
- Tiili / kasarmivaihe
- Tiili / uudet
- Puu ja tiili / kasarmivaihe
- Puu ja tiili / uudet
- Rappaus / ei ajoitettu

Muut merkinnät

- Muistomerkki
- Masto
- Viheralue
- Hautausmaa
- Alueen rakennusinventointi tehty 2017 Senaatti-kiinteistölle

Rakuunarykmentin kasarmialueella puurakennuksia oli määrällisesti enemmän kuin punatiilirakennuksia. Jälkimmäiset olivat ja ovat edelleen hallitsevassa asemassa sotilaskasarmialueella, mutta puurakennukset ovat saaneet väistyä keskustan ympäriltä ja entiseltä varasto- ja latoalueelta, jossa nykyään on venäläisten punatiilirakennuksia sekä uudempia tiilellä verhoiltuja rakennuksia. Alkuperäistä puurakennuskantaa on suoriin riveihin rakennettuina pieninä ryhminä alueen reunoilla, rantavyöhykkeellä ja kaupunkikeskustaan avautuvalla sivulla. Uudet piharakennukset ovat pääasiassa puurakenteisia. Kartassa uudeksi puurakennukseksi on merkitty myös 1940-luvun lopussa rakennetut kaksi päiväkotirakennusta (vinkkelit) alueen koillisreunalla.

Alkuperäinen käyttötarkoitus

 Vartio, klubi, kanslia, ruokala

 Miehistökasarmit

 Päälystön ja aliupseeriston asunnot

 Talousrakennukset

 Hevostallit

 Varastot, kellarit

 Lastentarha

Inventointialue

Yleisyys

 Kasarmit, 3 samanlaista, tiili

 Kasarmit, ruokala, leipomo, tyyliltään yhtenäiset, tiili

 Tallit, 4 tyyliltään yhtenäistä, tiili

 Tallit, 2 tyyliltään yhtenäistä, tiili

 Varastot, 5 tyyliltään yhtenäistä, tiili

 Varastot, 2 samanlaista, tiili

 Varastot, yhtenäisiä tyylipiirteitä (2), tiili

 Asuinrakennukset, 2 samanlaista, puu

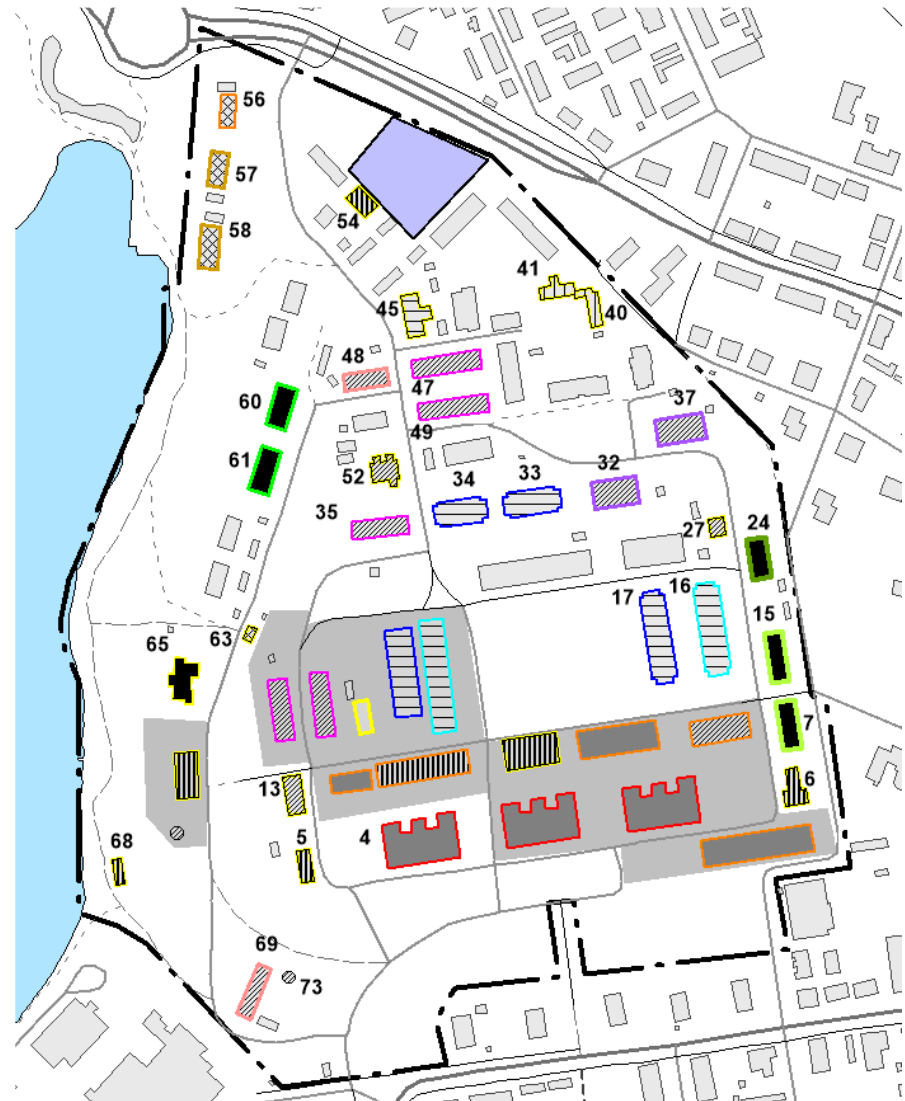
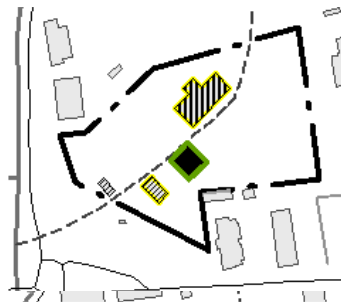
 Asuinrakennukset, 2 tyyliltään yhtenäistä, puu ja tiili

 Asuin-talous/verstasrakennus, 2 tyyliltään yhtenäistä, puu ja tiili

 Talousrakennukset, 2 muodoltaan yhtenäistä, tiili
tiilikoristelu ks. 1890-l kolme kasarmia

 Yksilölliset (14) hahmoltaan ja/tai tyyliltään, puu tai tiili

 Alueen rakennusinventointi
tehty 2017 Senaatti-kiinteistölle

Inventointialueella sijaitsevat 1910-luvun kasarmirakennukset ovat julkisivukoristelultaan ryhmänsä rikkaimmat. Kaikissa venäläiskauden tiilirakennusten julkisivuissa on käytetty samoja tiilikoristemuotoja ja -aiheita, mutta erilaisina yhdistelminä. Venäläisille kasarmialueille oli tyypillistä yhtenäinen monimuotoisuus, joka perustui variaation mahdollisuuteen tiukan normiston asettamissa rajoissa. Näistä lähtökohdista syntyivät pienet eroavaisuudet venäläisten Suomeen perustamien tai täydennysrakentamien kasarmien välille, esimerkiksi Lahden Hennala, Hämeenlinnan Suomen kasarmit tai Riihimäen kasarmi.

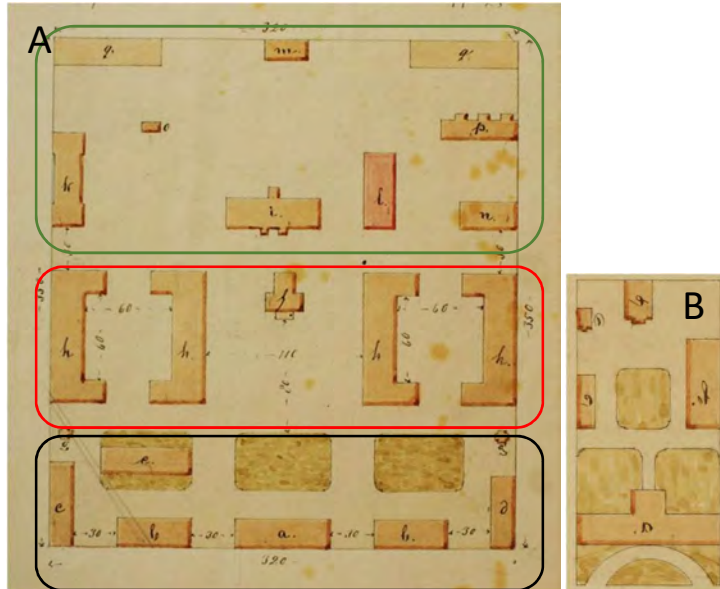
TIETOTAULU: PAVILJONKIJÄRJESTELMÄ²

Paviljonkijärjestelmä oli suunniteltu tartuntatautien leviämisen estämiseksi. Tätä Krimin sodan jälkeen Englannissa kehitettyä järjestelmää sovellettiin kasarmeihin ja sairaaloihin 1800-luvun jälkipuoliskolla. Keskeistä oli majoitustilojen väljyys sekä toimintojen ja majoitustilojen eriyttäminen; ruokalat ja muut vastaavat toiminnot tuli sijoittaa omiin rakennuksiinsa.

Suomessa paviljonkiperiaatetta pidettiin ainakin 1890-luvun puolivälissä parhaana mahdollisena hygieenisesti. Koska se vaati paljon tilaa, sen katsottiin vähentävän niitä terveydellisiä haittoja, joita suuren väkimäärän kasautuminen aiheutti. Pidettiin myös edullisena, että järjestelmän sotilaallinen perusyksikkö eli komppania asui ja toimi muuten mahdollisimman itsenäisenä ja erillisenä osastona. Suomeen 1800-luvulla rakennetuista kasarmialueista useimmat edustivat tätä rakennustapaa.

Suomen sotaväen tarkka-ampujapatallijoonien kasarmialueiden toteuttamista varten laadittiin rakennusten malliryhmytykset viiteen kokonaisuuteen: A pääryhmä, B sairaala, C verstaas, D maneesi ja E maaliinammuntatalo. Malleissa rakennukset sijaitsivat paviljonkijärjestelmän mukaisesti toisistaan erillään. Malliryhmytysten tarkoituksena oli antaa yleiskuva kasarmikokonaisuudesta ja esittää kasarmialueen vaatima pienin mahdollinen pinta-ala. Myös ainoan **ratsuvälikasarmin** rakennukset sijoitettiin geometriseen sommitelmaan, suoriin riveihin tai neliöpihojen ympärille, mutta tilavammin, kuin malliryhmytyksissä, ja maasto-olosuhteet huomioiden. Olli Immonen kirjoittaa (1992), että Lappeenrannan rakuunakasarmin asemakaava on ratkaistu sotilaiden majoitustilojen, erillisten talousrakennusten ja tallirakennusten rajaamien kolmen ratsastuspihan osalta samoin kuin saksalaisten rakennuttaman Tilsitin kasarmialueella, jota esiteltiin Deutsches Bauhandbuchin ratsuvälikasarmeja varten laaditussa julkaisussa 1884.

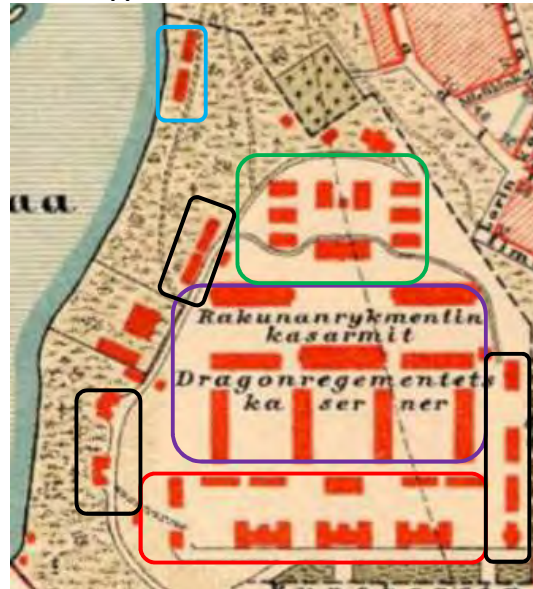
Kuva: Malliryhmät A (pääryhmä) ja B (sairaala), 1879. A. Boman. KA

A: **Keskellä** isot sotilaskasarmit ja vartio, **alareunassa** upseeriasunnot, ja **yläreunassa** artelli ja talousrakennukset.

B: Alareunassa sairaala, oikeassa reunassa asuin- ja talousrakennus, lisäksi ruumiskellari ja ulkorakennuksia.

Kuva: Lappeenrannan kartta, 1894. KA.

Alareunassa sotilaskasarmit, artelli ja kanslia

Reunoilla upseerien ja aliupseerien asunnot ja talousrakennukset, klubi ja vartio

Keskellä aukio ja sitä reunustavat tallit ja maneesi

Yläreunassa heinäladot ja talleja, **rannassa** leipomo ja sauna-pesutupa

Lappeenrannan ratsuväen kasarmialue oli Suomessa kokonaan uusi rakennuskoostuma. Sen suunnittelijoina olivat arkkitehti S. Gripenberg ja muu avustava suunnittelijakunta yleisten rakennusten ylihallituksessa vuosina 1889–90.

Alueen erityispiirteitä

- 2-kerroksiset tiiliset sotilaskasarmit
- Alueen väljyys, iso keskusaukio, ratsastuspihat ja leveät kulkuväylät
- Maaston huomioon ottaminen aluerakenteessa.

- Pikkukuvassa sairaala ja talousrakennus kulmittain, muut rakennukset reunoilla.

TIETOTAULU: Suomalaisten ja venäläisten kasarmiarkkitehtuurista

Vuoden 1878 asevelvollisuuslain nojalla Suomen autonomiseen suuriruhtinaskuntaan perustettiin oma armeija, joka käsitti kahdeksan tarkka-ampujapataljoonaa ja yhden rakuunarykmentin. Tarkka-ampujapataljoonia varten rakennettiin 1880-luvun alkupuolella seitsemän puukasarmialuetta, 1890-luvulla yksi kivikasarmialue sekä vuonna 1893 valmistunut **kivi- ja puurakennuksia** käsittänyt Lappeenrannan ratsuväkikasarmi. Rakennustyytit olivat molemmissa pitkälti samat, mutta ratsuväkeä varten sotilaskasarmirakennukset rakennettiin tiilestä, samoin sairaala, ja lisäksi upseeriston asuinrakennuksia oli myös tiili-puurunkoisina. **Rakuunavaruskunta erosi puukasarmialueista** myös arkkitehtuurityylin osalta. Molemmissa suunnittelu tapahtui Yleisten rakennusten ylihallituksessa, mutta eri arkkitehdin johtamana. Puukasarmien suunnittelusta vastasi pääasiassa arkkitehti August Boman, kun taas ylirehtööri (1887–1904) S. Gripenberg laati Lappeenrannan kasarmialueen rakennusten luonnokset, jotka arkkitehti Jac. Ahrenberg viimeisteli tai piirsi puhtaaksi. Bomanin suunnittelemat puurakennukset olivat tyyliltään klassistisia. Gripenbergin suunnitelmissa vaikuttaa 1800-luvun lopulla suosittu uusrenessanssi. Terveydelliset näkökohdat painoivat suunnittelussa ja rakennuksissa käytettiin modernia rakennus- ja saniteettitekniikka, rakenteissa betonia ja teräsrakenteita.

Rakuunamäellä kaikki venäläiskaudelta säilyneet rakennukset ovat **tiilirakennuksia** ja valmistuneet arviolta 1914–1917. Uudet rakennukset täydensivät ja tiivistivät vanhaa rakuunoiden kasarmialuetta. Samaan aikaan venäläiset rakensivat kasarmirakennuksia ainakin yhdeksälle muulle varuskunta-alueelle Suomessa, ja perustivat viisi kokonaan uutta kasarmialuetta.³ Eri alueiden kasarmeista tuli toistensa näköisiä, koska venäläistä kasarmirakentamista määrittivät normit, mallipiirustukset ja sama rakennustekniikka. Tarkemmin katsottuna kasarmien rakennuksissa ja rakennuskokonaisuuksissa on eroja. Paikalliset rakennuskomissiot saivat soveltaa rakennustensa malleina joko päärakennuskomission laatimia tyyppi- ja piirustuksia, muilla kasarmialueilla jo toteutettujen kasarmien suunnitelmia tai omia piirustusversioitaan.⁴ Malleja ei kopioitu pikkutarkasti, jolloin niin pohjakaavojen kuin julkisivujen kohdalla **syntyi paikallista variaatiota**.

Kuva: Tiilikasarmi 1910-luvulta, Suomen kasarmi, Hämeenlinna. / Kuva (osa) Hämeenlinnan kaupungin historiallisen museon arkisto

Kuva: Tiilikasarmi vuodelta 1913, Hämeenlinnan kasarmi, Hämeenlinna. / Kuva (osa), RHS, Lauri Putkonen 2012. Ramboll.

Kuva: Tiilikasarmi 1914–17, nro 1 Rakuunamäki.

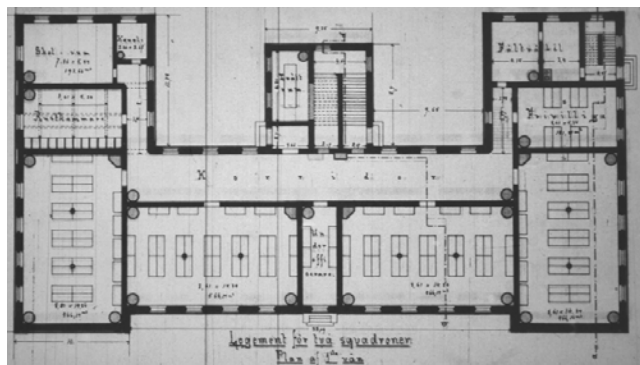
Rakuunoille 1880-luvun lopulla suunniteltujen kasarmirakennusten arkkitehtuuri nojaa rakennusmassan **veistokselliseen ryhmittelyyn**. Rakennusten pohjat ovat monimuotoisia; isoissa sotilaskasarmeissa, sairaalassa ja upseerikerhossa lähtökohtana on U-tai H-muoto, johon liittyy keskisiipi. Porrashuoneet muodostavat selvästi rungosta ulkonevia osia tai ovat siipien päissä. Huonetilojen funktio vaikuttaa rakennuksen muotoon esimerkiksi päävartiorakennuksessa, johon liittyy putkasiipi. Ruokalarakennus on saanut vahvan H-volyymin keskussalista ja sitä reunustavista porrashuone-keittiö -päädyistä.

Venäläisten 1910-luvulla rakennuttamat kasarmirakennukset ovat pääasiassa harjakattoisia ja pohjaltaan suorakaiteen muotoisia. Poikkeuksen tekee kellarirakennus, johon liittyy kolme siipimäistä uloketta. Kasarmien ja ruokalan julkisivuja rytmittävät matalat sivu- tai keskisaliitit. Pitkien tallien ja varastojen päädyissä on matalat ulkonevat tiiliset eteisosat.

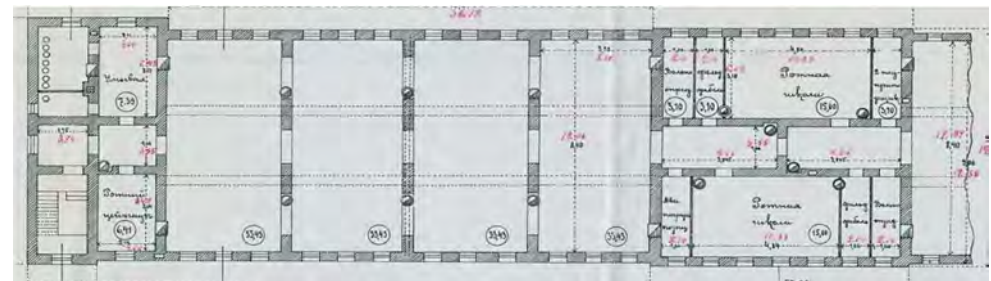

Suomen sotaväen 1890-luvun sotilaskasarmien pohjaratkaisut nojautuvat sivukäytävään, josta kuljettiin erikokoisiin tupiin ja upseerien huoneisiin. Porrashuoneet olivat siivissä.

Kuva: / Lappeenranta, Rakuunamäki, Rakuunarykmentille suunniteltujen sotilaskasarmien pohjaratkaisu. Rakennushallitus, kasarmipiirustukset. KA

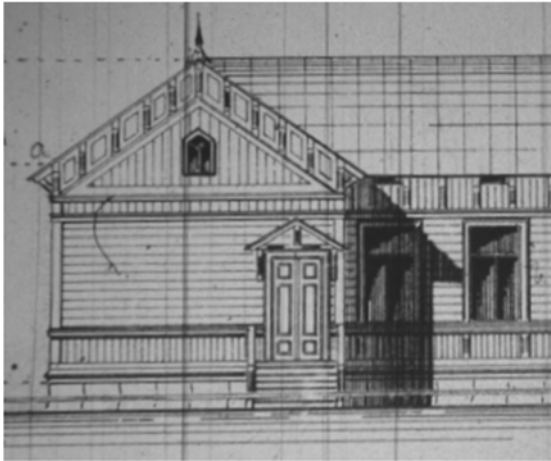
Venäläinen erikoisuus kasarmirakentamisessa oli läpikuljettaviin huoneriveihin perustuva pohjakaavatyyppe. Muissa maissa käytettiin käytävämalleja.

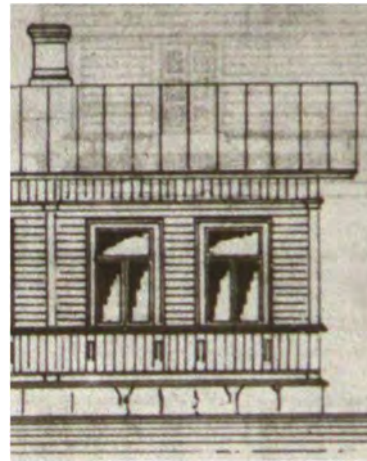
Kuva: Riihimäki, 10. suomenmaalaisen tarkka-ampujarykmentin kasarmirakennus (puolikas) nro 18. KA. Rakuunamäellä olevien venäläisten rakennusten piirustukset eivät ole niiden nykykäytön vuoksi saatavilla.

Suomalaiskauden puurakennukset 1890-luvulta

Julkisivun vuorilaudoitus noudattaa samaa järjestelmää useimmissa kasarmialueen puurakennuksissa. Ikkunan alareunan korkeudella kulkevan rintalistan alapuolella on pystypaneeli, sen yläpuolella vaakalaudoitus ja ylimpänä räystäään alla jälleen pystylaudoitus, jota on kasetoitu listoin tai haukkaikkunoin; räystäään alta voi löytyä myös profiloituja katonkannattajia. Julkisivuja rytmittävät nurkkalaudat tai -pilasterit sekä lähinnä poikkipäätyjen kohdille sijoitetut pystylistat. Ikkunoiden sivuvuorilautojen alapuolella on jalkalistaan ulottuvia profiloituja pystylistoja. Siiven tai risaliitin päätyyn on listoilla ja laudoituksella muodostettu klassistinen päätykolmio tai katon räystäslinjan mukainen ”friisi”. Rakennusten sokkeli on tehty säännöllisistä graniittilohkokivistä (saumaus).

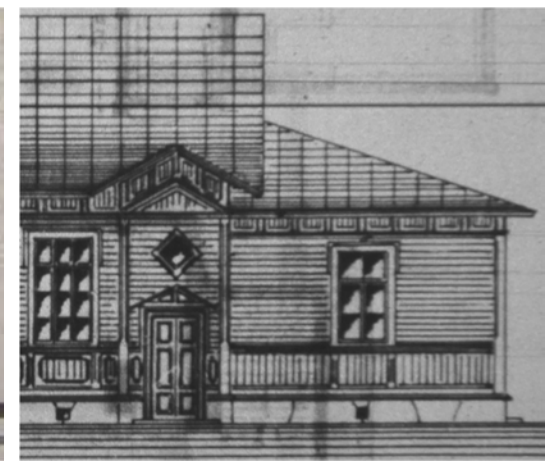
Komentajan asuinrakennus nro 65.

Kansliarakennus nro 5.

Upseerikerhorakennus nro 66.

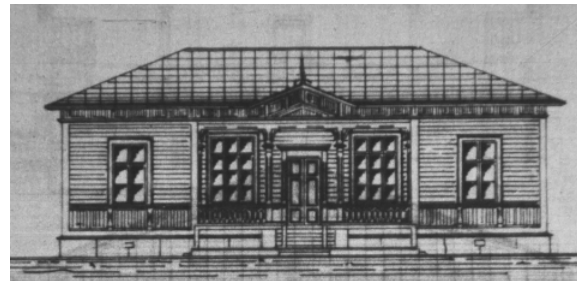

Artellirakennus nro 10.

Puurakennusten ikkunat ovat alun perin olleet kaksipuitteisia sisään-ulosaukeavia puuikkunoita, joissa T-karmi tai ristikarmi on jaettu välipienoin kuuteen ruutuun. Muutamissa rakennuksissa – ruokalassa ja päävartiossa – on ollut yksittäisiä suuria 12-ruutuisia ikkunoita. Räystäään alapuoliset haukkaikkunat ovat pääsääntöisesti pieniä ja suorakaiteen muotoisia. Koristeellisimpien rakennusten päätykolmioissa on kiilaharjaisia ullakkoikkunoita. Ulko-ovina on erilaisilla peilijaoilla olevia puuovia. Sisäänkäyntien yhteydessä on yleensä ulkoportaikko ja sadesuojana harjakattoinen katos, jota kannatteleva koristeellinen puuristikkorakenne kiinnittyy seinään vinotuin. Upseerien asuinrakennukset on varustettu ristikkokaiteisilla parvekkeilla.

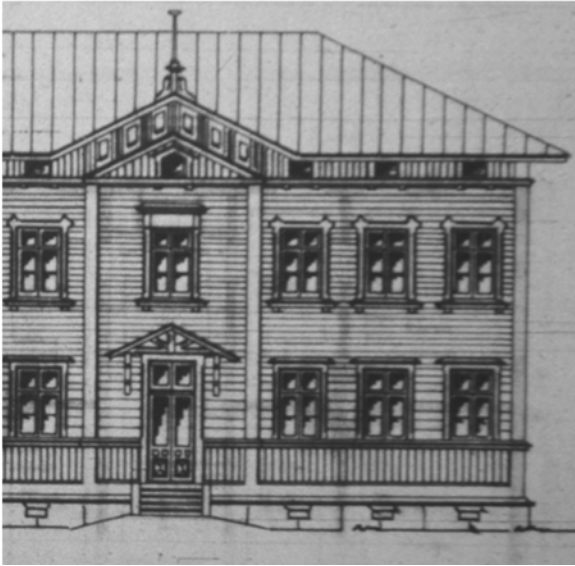
Päävartio, August Boman.

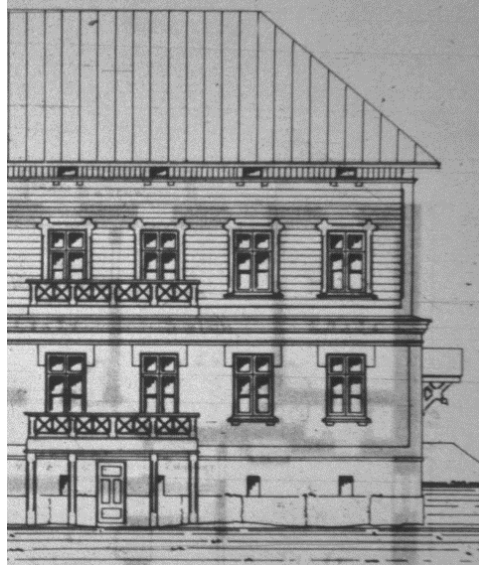
Päävartio, S. Gripenberg.

Yleisten rakennusten ylläpidossa laadittiin Lappeenrantaan perustettavaa ratsuväkikasarmia varten uudet kasarmirakennusten piirustukset. Pohjakaavoissa näkyy kuitenkin kasarmi-suunnittelun jatkumo, ja yksittäisissä rakennuksissa on melko suoraan käytetty mallina 1880-luvun puukasarmien tyyppi- ja piirustuksia (August Boman). Esimerkkinä Rakuunamäen päävartiorakennus, jonka pohjakaava ja julkisivujäsentely ovat samanlaiset kuin vanhemmassa tyyppissä (putkasiipi pidempi), mutta tyyli on muutettu uusrenessanssin henkiseksi arvokkaan klassismin sijaan.

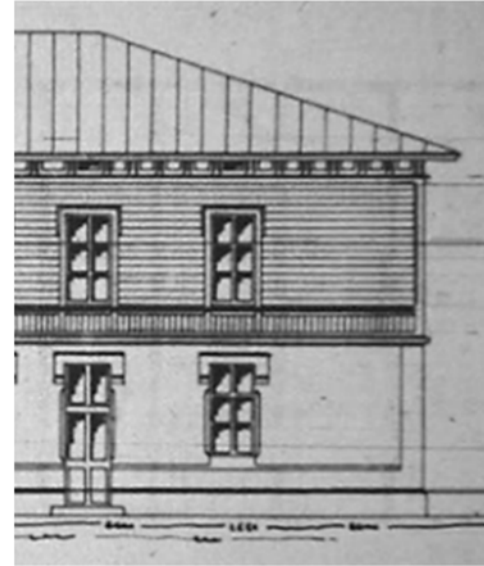
Rakuunarykmentin kasarmialue eroaa tarkka-ampujapataljoonia varten rakennetuista puukasarmeista siinä, että asuinrakennuksissa on myös kaksikerroksisia. Sotilaskasarmien ja asuinrakennusten kaksikerroksinen rakennustapa säästi kasarmialueella tilaa rakuunoille tärkeille ratsupihoille. Upseereita varten rakennettujen talojen ensimmäinen kerros on tiiltä ja toinen puurunkoinen. Aliupseerien asuinrakennukset ovat kokonaan puurunkoisia. Yhdistelmärakennukset, joissa on ollut verstaista tai taloustiloja asuinhuoneistojen lisäksi, ovat puu- ja tiilirunkoisia.

Asuinrakennus nro 7.

Puu- ja tiilirunkoinen upseerien asuinrakennus nro 3.

Puu- ja tiilirunkoinen verstaas-asuinrakennus nro 24.

Suomalaiskauden tiilirakennukset

Lappeenrannan ratsuväen kasarmialueelle rakennettiin kokonaan punatiilestä kolme suurta 2–3-kerroksista sotilaskasarmia (2–4), leipomo (57), sauna- ja pesutuparakennus (58), upseerien leivin- ja pesutupa (63), paja (52) ja pumppuhuone (68) sekä lisäksi sairaala omalle mälleen. Rakennusten julkisivut on puhtaaksimuurattuja. Kolmessa rakennuksessa on harjakatto ja kuudessa aumakatto. Yleisten rakennusten ylihallituksen ylitirehtöörin (1887–1904) S. Gripenbergin suunnittelemissa rakennuksissa huomio kiinnittyy enemmän rakennusosien ryhmittelyyn kuin pintakoristeluun. Julkisivuissa käytetyt tiilikoristeet ovat matalia, mutta korostavat rakennuksen muotokieltä. Gripenberg oli viehätynyt 1800-luvun lopun kertaustyyleistä erityisesti uusrenessanssiin, mutta hän kuitenkin toteutti tyyliä omintakeisen rationalistisesti. Hän suosi selkeitä ja taloudellisia pohjakaavoja sekä linjakasta yksinkertaista arkkitehtuuria.⁵ Sotilaskasarmien julkisivujen aiheistoon kuuluu mm. matalia liseeneitä, lokerofriisi ja hammaslistat, räystäään korokemuuraus ja konsolit, alimman kerroksen ikkunoiden tasolla oleva muurattu koroke, ikkunoissa U-volyymiset kehykset (ikkuna-aukot suorakaiteen muotoiset). Kaikki 1890-luvulla rakennetut (ehkä kellareita lukuun ottamatta) kasarmien punatiilirakennukset ovat säilyneet.

Rakuunakasarmi nro 4.

Leivin- ja pesutupa nro 63.

Sauna- ja pesutupa nro 58.

Leipomo nro 57.

Rakuunakasarmi nro 3.

Venäläiskauden tiilityyli sekä muutamat Suomen itsenäistymisen jälkeen rakennetut tiilirakennukset

Merkittävimmät venäläisten 1910-luvulla toteuttamista rakennushankkeista Rakuunamäellä olivat kolmen vanhan rakuunakasarmin täydennykseksi rakennetut kaksi uutta kaksikerroksista kasarmirakennusta (nro 1 ja 9). Lisäksi rakennettiin muun muassa uusi ruokala (11) ja leipomo (56). Useimmat uudisrakennukset olivat talleja ja varastoja. Rakennukset ovat punatiilipintaisia ja harjakattoisia. Julkisivujen arkkitehtuuri nojaa enemmänkin julkisivujen koristeluun, kuin rakennusmassan veistokselliseen ryhmittelyyn. Tiilijulkisivujen koristeellisuus kuvasti alueen sisäistä hierarkiaa. Goottilaiseen traditioon perustuvassa tiilityylissä on hammaslistoja räystäiden ja ikkunoiden alapuolella, sakarapäätyjä ja erilaisia liseeneitä, joista vaikuttavimmat jyrkeviä hammaslistaan päättyviä kaksoisliseeneitä rakennusten kulmissa. Ikkuna-aukot ovat yläreunastaan suoria tai kaarevia ja yläpuolista muurattua kaarta koristi lakikiven omainen koriste. Varastorakennusten päädyissä on myös käytetty klassismin aiheisiin kuuluvaa ”kissanpenkki” -koristetta. Alueella on myös kaksi Suomen itsenäistymisen jälkeen rakennettua tiilirakennusta, joiden julkisivukoristelussa on palattu klassismiin.

Ruokalarakennus nro 11.

Ammusvarasto nro 69.

Varastorakennus nro 49.

Tallirakennus nro 17.

1920-luvun tallirakennus nro 19.

1910-luvun tallirakennus nro 20.

Lappeenrannan varuskunta-alueesta Rakuunamäen asuinalueeksi

Vanhalle varuskunta-alueelle on rakennettu asuntotaloja, asunto- ja toimistotaloja sekä sosiaali- ja terveyshuollon rakennuksia. Ensimmäiset kerrostalot suunniteltiin 1990-luvun lopulla, mutta lähes kaikki uudisrakennukset on tehty 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Kaksi viimeisintä valmistuivat keskusaution pohjoisreunalle 2013 ja 2016. Uudiskohteiden pääsuunnittelijoina on ollut mm. Arkkitehtitoimisto Heikki Kirjalainen, Arkkitehtitoimisto Timo Vuori oy, Arkkitehtuuritoimisto Riitta ja Kari Ojala oy, Arkkitehtistudio Vuorinen Oy ja RA Kari Kymäläinen. Vanhoja rakennuksia on peruskorjattu perheasunnoiksi, oppilasasunnoiksi ja toimistoiksi sekä sosiaali- ja terveyshuollon rakennuksiksi. Pääsuunnittelijoina on ollut mm. Arkkitehtistudio Vuorinen Oy, Rakennussuunnittelu T. Kemppinen, Arkkitehtuuritoimisto Riitta ja Kari Ojala oy, Arkkitehtisuunnittelu Petri Kemppinen ky, Arkkitehti Tapio Rönkönharju ja Insinööritoimisto Siluc Oy. Rakennuslupahakemuksista on pyydetty lausunnot Etelä-Karjalan museolta, joka on alueella rakennetun kulttuuriympäristön asiantuntija.

Alueen täydennysrakentamisessa on otettu huomioon varuskunnan aluerakenteelle ominaiset geometriset sommitelmat, suorat linjat ja rakennusten rajaamat aukiot. Kasarmialueen ydinaluetta hallitseva tiiliarkkitehtuuri on vaikuttanut siihen, että punatiili on hallitseva julkisivumateriaali myös uudisrakennuksissa. Lauta on ollut sallittu pienissä piharakennuksissa, joita näkyy paljon pohjoisosassa ja Upseeritiellä. Kaupunki on laatinut alueelle rakennustapaohjeita, ja lupaehdoissa todetaan, että uudisrakennuksen tulee sopeutua rakennustavaltaan (julkisivumateriaalit, kattomuoto ja -kaltevuus, värit) valtakunnallisesti merkittävään varuskuntaympäristöön. Ohjeistusten mukaan uudisrakentamisessa tuli korostaa rakennuksen horisontaalisuutta, myös vierekkäisten rakennusten kesken, porrastuksia ei sallittu.

Kuva: Yksikerroksinen, harjakattoinen rivitalo.

Kuva: Kaksikerroksinen, harjakattoinen rivitalo.

Kuva: Kaksikerroksinen. U-volyyminen ja aumakattoinen rivitalo.

Uudisrakennukset ovat selkeästi vanhasta varuskunnan aikaisesta rakennuskannasta erottuva moderni rakennuskerrostuma. **Yksi- ja kaksikerroksiset rivitalot** asettuvat osaksi vanhaa tiili- ja puukasarmia ensisijaisesti punatiilijulkisivujen sekä mustanharmaalla saumapeltikatteella katettujen harja- tai aumakattojen puolesta. Uudisrakennuksissa näkee myös vanhassa tiiliytylissä suosittuja neliön ja puoliympyrän muotoisia pikkuikkunoita, kaarimuotoa, liseeneitä ja ristikkokaiteita. Yksittäistapauksissa on saatettu jäsentää julkisivuaukotus tiilisten varistorakennusten tapaan.

Uudisrakennuksissa yleisiä julkisivumateriaaleja ovat seuraavat: maalattu, konesaumattu peltikate, punatiilinen julkisivumuuraus, polttomaalattu ikkunan alumiinipuite (ulkopokat), maalattu vesipelti, alumiinirunkoinen lasiovi tai peittomaalattu paneeliovi, betonisokkeli (maalaamaton, puuhierretty, pystylautamuottikuviointi).

Värit noudattelee seuraavaa kaavaa: musta tai mustanharmaa katto, maalaamaton tai harmaaksi maalattu sokkeli, tummasävyinen ovi, tummasävyiset ikkunoiden vuorilaudat (ruskea, sininen, tummanharmaa). Piharakennusten värit on pääsääntöisesti vaaleampi kuin päärakennusten.

Aivan uudenlainen rakennustyyppi on **III-tai IV-kerroksinen lamellikerrostalo**, joita on valmistunut 2000-luvulla alueen pohjoisosaan, keskusauiota matalammalle tasanteelle. Armeijan henkilökunnan käyttöön jo 50-luvulla rakennetut neljä yhden porrashuoneen taloa, nk. Tinnan talot, ovat III-kerroksisia pistetaloja, harjakattoisia ja rapattuja. Niiden jatkoksi valmistui -samantyylinen kerrostalo 2000-luvun alussa. Alueen eteläosassa sijaitsevia kerrostaloja ja varsinaisia kasarmirakennuksia erottaa puistovyöhyke.

Kuvat: Ratsumestarinkadun III-kerroksisia lamellitaloja 2000-luvun keskivaiheilta.

Kuva: Hautausmaan reunalla on IV-kerroksinen betonielementtirunkoinen lamellitalo vuodelta 2002.

Kuva: Tinnan neljä III-kerroksista kerrostaloa valmistuivat 1950-luvulta.

Kuvat: Vanhoille rakennuspaikoille tehdyillä pitkillä harjakattoisilla uudisrakennuksilla on palautettu entistä tilarakennetta.

Kuva: Upseeritien kortteleita on täydennysrakennettu vanhojen upseerirakennusten kokonaishahmoon ja julkisivumateriaaleihin sovitetuilla kaksikerroksisilla rivitalopareilla.

Kuva: Kerrostalojen sijoittaminen suorakaidekoordinaatistoon on tuonut jatkuvuutta varuskunta-alueelle tyypilliseen geometriseen sommitteluun.

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi, Lappeenrannan kaupunki

Rakennuksissa näkyy eri aikoina tehtyjen korjaustoimenpiteiden jälkiä. Vanhimmissa korjauksissa julkisivut saivat tyyllistä kerroksellisuutta, myös aukotus ja sitä kautta seinäpintojen jäsentely saattoi muuttua, mutta materiaaleja ei vaihdettu. Uusimmissa korjauksissa on puun sijaan käytetty metallia tai lasia, ja yhdessä uusi materiaali ja sen tumma väriyty ovat voimakkaasti modernisoineet muutamien vanhojen rakennusten ilmettä. Lisäksi katoille tehty ilmanvaihtoon liittyvät rakenteet sekä muutokset kattojen rakennelmissa (ilmanvaihto, kattoikkunat, piiput) ovat näkyviä uudistuksia.

Kuva: Tummasävyistä lasia ja metallia on käytetty vanhoissa ja uusissa rakennuksissa.

Kuva: Vanha varastohuone 2010-luvulla uudistetussa asussaan.

Kuva: Uudet ikkunat ja ovet on saatettu tehdä alkuperäisen kaltaisina tai selvästi uudenlaisina ja uutta käyttöä ilmentävinä.

Kuva: Entinen kauramakasiini on muuttunut alueen rakennusta kaikista kokonaisvaltaisemmin. Peruskorjaus tehtiin jo kohta sotien jälkeen.

Kuva: Tavallisimpia varuskuntatoiminnan aikaisia ulkoasullisia muutoksia olivat oviaukkojen suurentaminen tai lisääminen sekä ikkunoiden uusiminen alkuperäistä yksinkertaisemmalla karmi- ja puitejaolla.

3 KOHDEKUVAUKSET OSA-ALUEITTAIN

3.1 Osa-aluejako

1. vaihe (vihreä)

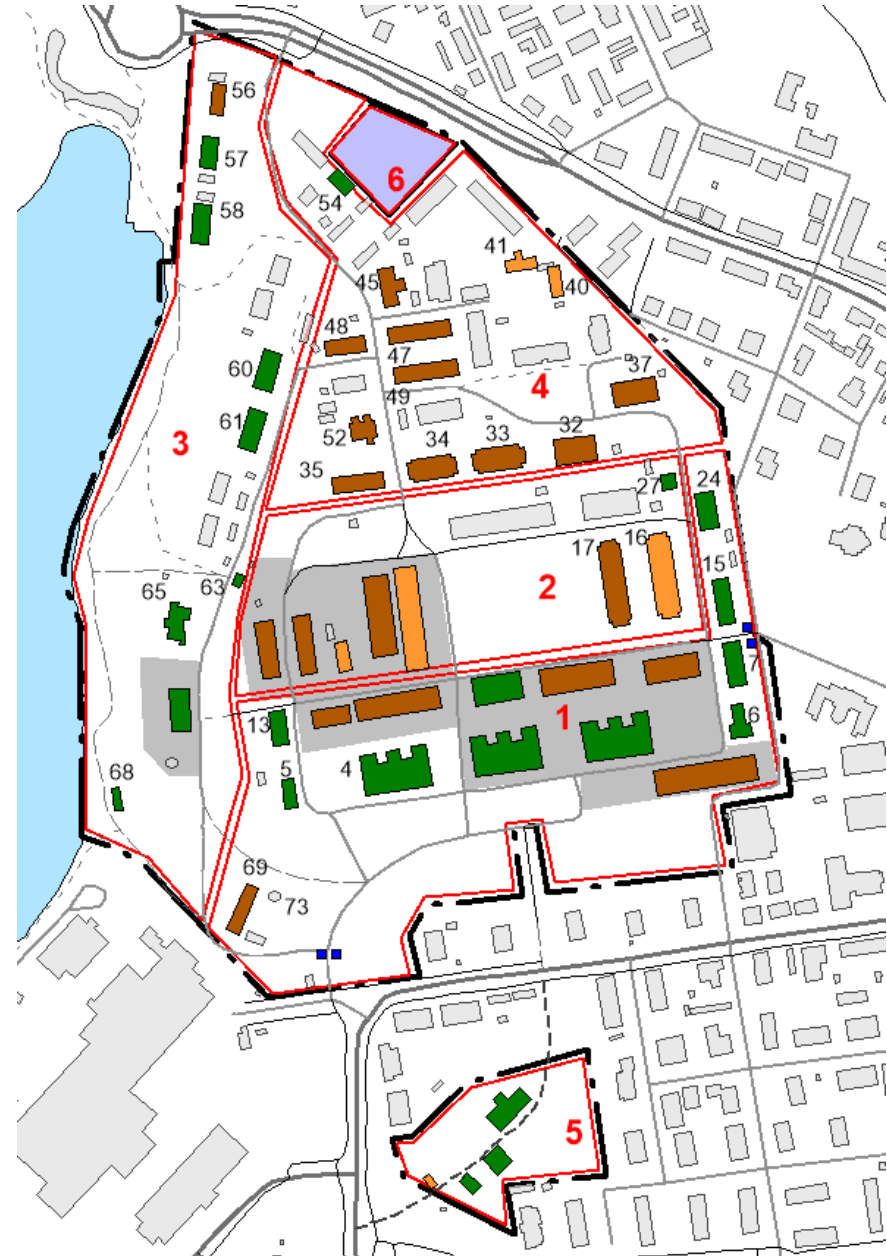
Rakennuttaja Suomen suuriruhtinaskunta, Suomen sotaväki
Ajankohta 1890–1893 (myös Sairaalanmäki)
Suunnittelu 1889, vahv. 28.1.1890.
Yleisten rakennusten ylihallitus YRYH, allekirjoittajana ylijohtaja Sebastian Grinpenberg ja arkkitehti Johan Jacob Ahrenberg, työnvalvojana arkkitehti John Lybeck.
– Lappeenrannan ratsuväki- eli rakuunakasarmi oli ainoa laatuaan
– Muut suomalaisen sotaväen kasarmit (puukasarmit) rakennettiin August Bomanin laatimien tyyppipiirustuksien mukaan 1880-luvulla, paitsi Uudenmaan pataljoonan tiilikasarmit ja myöhemmät lisärakennukset.

2. vaihe (ruskea)

Rakennuttaja Venäjän valtio, sotilasrakennuskomitea
Ajankohta 1914–1917
Suunnittelu 1910-luku
Venäläinen Insinöörikomennuskunta, mallipiirustusten pohjalta

3. vaihe (oranssi)

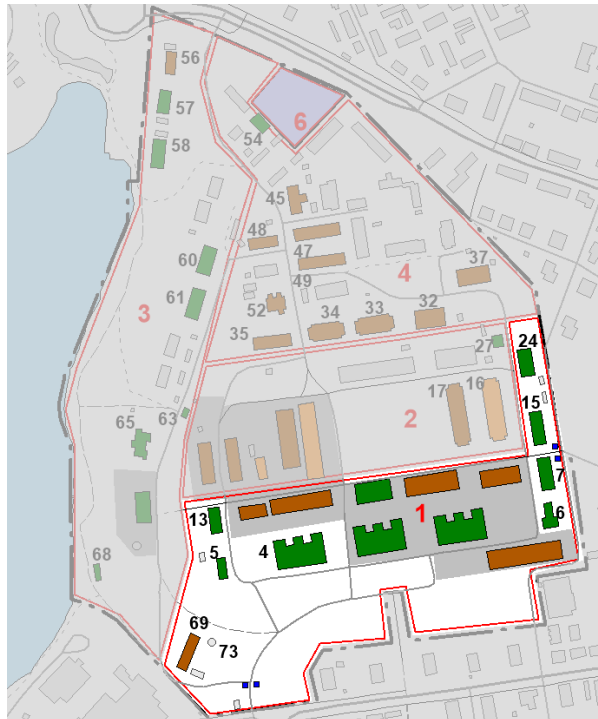
Rakennuttaja Suomen valtio, armeija
Ajankohta 1918 ja sen jälkeen
Suunnittelu 1918–19 Sotaministeriön intendenttiosaston majoitustoimisto (majoitus- ja kasarmitoimisto) ja YRYH
1919–22 Sotaministeriön insinööriosasto ja (YRYH -1925)
1922–27 Puolustusministeriön Insinööriosaston rakennustoimisto (1926 otti kokonaan vastuun suunnittelusta ja ylläpidosta)
1927–40 Puolustusministeriön Teknillisen osaston rakennustoimisto
Myöhempi rakennustoiminta
1941–1994 Puolustusministeriön rakennusosasto
1994– Puolustushallinnon rakennuslaitos

3.2 Osa-alue 1: Kasarmialue

Ajankohta 1890–1893 (suomalaiskausi)
Rakennukset nro 4–7, 13, 15, 24
Asemakaava ak 405–2097, lv 10.10.1998, ALT, AL, AK
Kaavasuojele sr-1: nro 4–7, 13, 15, 24
Muu suojele oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 4–7, 13, 15, 24

Ajankohta 1914–1917 (venäläiskausi)
Rakennukset nro 69 ja 73
Asemakaava ak 405–2097, lv 10.10.1998, ALT
Kaavasuojele 1) sr-1: nro 69
 2) sr/k: nro 73
Muu suojele oyk lv. 28.5.2014, sr-2: nro 69

INVENTOINTIKOhteet

- 4 Toimistorakennus
- 5 Asuinrakennus
- 6 Asuinrakennus
- 7 Oppilasasuntola
- 13 Asuinrakennus
- 15 Oppilasasuntola
- 24 Asuinrakennus
- 69 Oppilasasuntola
- 73 Maakellari

Kuvaus (historia⁶ ja luonne)

Osa-alueella sijaitsevat sotilaskasarmit, artelli, kanslia ja varusvarasto sekä päävartio, aliupseeriasunnnot ja versta-asuinrakennus kuuluvat kasarmialueelle ensimmäisessä vaiheessa, 1890-luvun alussa, rakennettuihin rakennuksiin. Venäläiskaudella aluetta tiivistettiin ja puiset ulkorakennukset saivat väistyä Mannerheiminkadun varrelle pystytettyjen tiilirakennusten tieltä.

Inventoinnin aikaan oli puolustushallinnon (ml. maasotakoulu ja rakennuslaitos) käytössä edelleen yksi suomalaiskauden sotilaskasarmi ja kaksi venäläiskaudella rakennettua kasarmirakennusta. Valtion omistuksessa oli lisäksi yksi vanhoista suomalaiskauden sotilaskasarmeista ja artelli sekä venäläiskaudella rakennetut ruokala ja kasarmirakennus. Kaikki inventoitavat rakennukset olivat yksityisessä omistuksessa ja peruskorjattu asunnoiksi tai toimistotiloiksi.

Kasarmialueen rakennukset on sijoitettu geometriseen sommitelmaan, neliöpihojen ympärille tai suoriin riveihin. Osa-alueella on säilynyt koko alueen kannalta tärkein sommitelma alkuperäisessä muodossaan. Se käsittää riviin rakennetut kolme samanlaista 2–3-kerroksista sotilaskasarmia, niiden päissä olevat pienet aukiot sekä keskimmäisen sotilaskasarmin ja keskusaukion välillä sijaitsevan puisen ruokalarakennuksen (sotilaskoti). Artellin kanssa samalla NW–SE -linjalla sijaitsi ennen myös suuri maneesi aukion pohjoisreunalla sekä suora kulkureitti Sairaalanmäelle.

Rykmentin kanslia ja varusvarasto ovat rakennusparina pääalueen länsireunalla. Aliupseeriston asuntolina toimineet puutalot ovat yhdessä rivissä kaupungin puoleisella reunalla. Puisen päävartion rakennuspaikka sijaitsi alun perin varuskunta-alueen eteläreunalla, mutta 1910-luvulla venäläisten rakensivat sen ja puiston eteläpuolella kulkeneen maantien väliin ison kasarmirakennuksen. Venäläiskaudella ei pitäydtytty yhtä tiukasti symmetrisissä sommitelmissa, vaan arvostettiin tiivistä rakentamista. Kasarmipihaan uudistaminen tapahtui kuitenkin vanhan asemakaavan pohjalta, ja uudet tiilirakennukset, isointa kasarmirakennusta lukuun ottamatta, rakennettiin yhteen riviin Mannerheiminkadun varteen.

Keskusaukiota sivuava Mannerheiminkatu, joka alkaa pääportilta ja päättyy upseerikerhon portaikkoon, muodostaa keskeisen poikittaisakselin. Katua reunustava lehmusrivi on alueen vanhin, kaupunkikuvallinen viheraihe.

Rakuunamäen rakennukset ovat nimensä mukaisesti mäellä, mutta kookkaiden tiilikasarmien vaikutus ympäröivässä kaupunkimaisemassa jää vaatimattomaksi. Etelässä niiden ja Valtakadun (maantien uusi linjaus 1893) välissä on alkuperäiseen suunnitelmaan sisältynyt istutettu viheralue (Vilho Nenosen puisto) sekä neljä pistetaloa, nk. Tinnan talot, jotka valmistuivat 1950-luvulla armeijan henkilökunnan käyttöön. Suora tieyhteys keskimmäisen sotilaskasarmien luota Sairaalanmäelle on katkaistu ja ns. Leiriportti pylväineen on siirretty alaportiksi Tykkitielle, joka perustuu vanhaan maantiehen. Ainoastaan pitkä venäläiskauden tiilikasarmi erottuu jo kaukaa Soinionkadun pääterakennuksena.

Kasarmirakennusten piha-alueet ja ympäröivät kadut on asfaltoitu. Kasarmikatu kanslian ja varushuoneen edustalla on hiekkapintainen. Sotilaskasarmien itäpäässä sijaitsevaa hiekkapintaista päävartiokenttää reunustaa kapea nurmialue. Se, samoin kuin ryhmän länsipäässä oleva asfaltoitu aukio toimivat nykyään pysäköintialueina. Ulkotiloja, kuten aukioita ja sisäpihoja, jäsentävät selkeärajaiset nurmialueet, joita on myös kapeina kaistaleina rakennusten ympärillä. Lehmus- ja vaahterarivistöt sekä -kujanteet ovat nykyiselle kasarmialueelle tunnusomaisia. Alueen eteläosassa sijaitsevan Vilho Nenosen puistossa on vaahteroiden lisäksi jalokuusia, poppeleita ja hopeapajuja. Pensasistutuksia on ollut niukasti näihin päiviin saakka, mutta nyt rakennusten yksityiskäytön myötä runsastunut pihakasvillisuus alkaa vaikuttaa alueen yleisilmeeseen. Viheralueita on kunnostettu 1998 valmistuneen maisemasuunnitelman pohjalta.

Kuva: Kookkaat 1890-luvulla rakennetut sotilaskasarmit muodostavat hyvin säilyneen rakennuskokonaisuuden alueen eteläreunalle.

Historialliset merkitykset

- *Rakuunarykmentin kasarmialue on ainoa tyyppiään Suomessa:* Arvokkainta suomalaiskaudelta periytyvä aluerakenne ja rakennukset.
- *Kasarmirakentamisen historia, tiilirakentaminen:* Tiiliarkkitehtuurin yhtenäisyys aikavaiheittain (1890-luku, 1910-luku). Julkisivujen kohtuullinen autenttisuus (osaan tehty ikkuna- ja ovimuutoksia).
- *Kasarmirakentamisen historia, puurakentaminen:* Artellin käyttötarkoitusta ilmentävä muoto ja julkisivujen alkuperäiset tyylipiirteet.

Ympäristölliset merkitykset

- *Sommitelma suomalaiskaudelta eli 1890-luvulta:* Kolme sotilaskasarmia ja artellirakennus, pienet kenttäpihat ja kulkuyhteys Sairaalanmäelle.
- *Alueen julkisivu:* Sotilaskasarmien vaikuttava, yhtenäinen, julkisivu Väinö Valveen kadulle.
- *Keskusaukiota rajaava julkisivu:* Mannerheiminkatua reunustavat 1910-luvun tiilikasarmirakennukset.
- *Tilanjakajat, jatkuvuus:* Mannerheiminkadun ja Väinö Valveen kadun puurivit sekä sotilaskasarmien ja Valtakadun välinen vihervyöhyke (puisto).
- *Varuskunta-alueen luonne:* Pihatilojen avaruus ja selkeäpiirteisyys (geometrinen jäsentely, ei pensaskasvillisuutta).

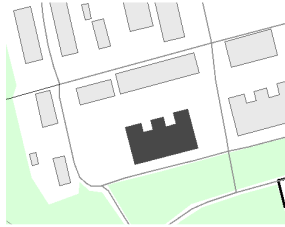

Kuva: 1910-luvun tiilirakennusten julkisivu avautuu keskusaukion suuntaan.

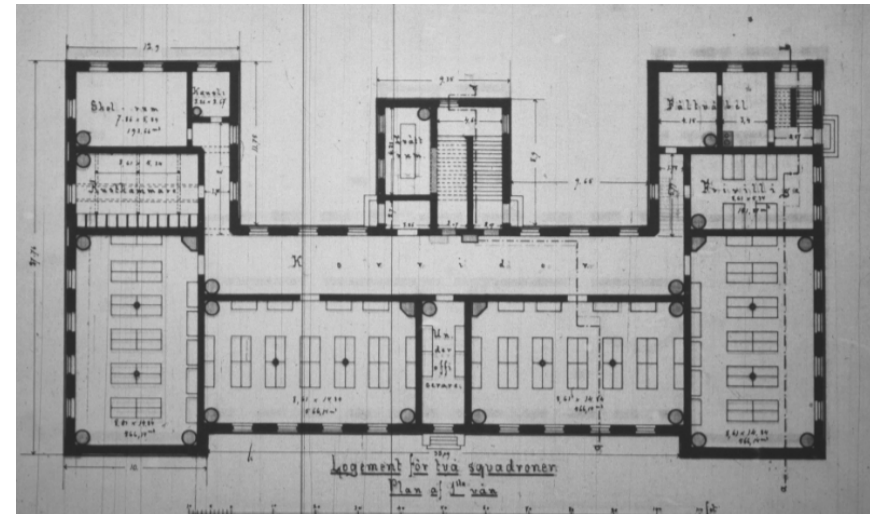
Nro = käytössä oleva Alkuperäinen käyttö (Nro = muu vanha), Osoite

4 Kasarmi (9), Väinö Valveen katu 2

Tunnus	405-5-59-2
VTJ-PRT	101490572D
Ajoitus	1890
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Toimistotiloja
Tilavuus	14 800 m ³ Kokonaisala 3 444 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys, rautapylväät ja rautapalkit (kiskot), puiset kattotuolit / 2-3
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimurattu
Katto	Aumakatto porrasteinen, saumapelti musta
Pohjaratkaisu	Alun perin sivukäytävä ja isot majoitustuvat, pienemmät huoneet sakaroissa, pääportaikko keskisakarassa

Kuva: Toimistotiloiksi peruskorjattuun kasarmirakennukseen on palautettu alkuperäisten kaltaiset ikkunat. Ulkopuitteiden väriksi on valittu harmaansininen. Katto on varustettu räystäskouruihin ja syöksytorvin.

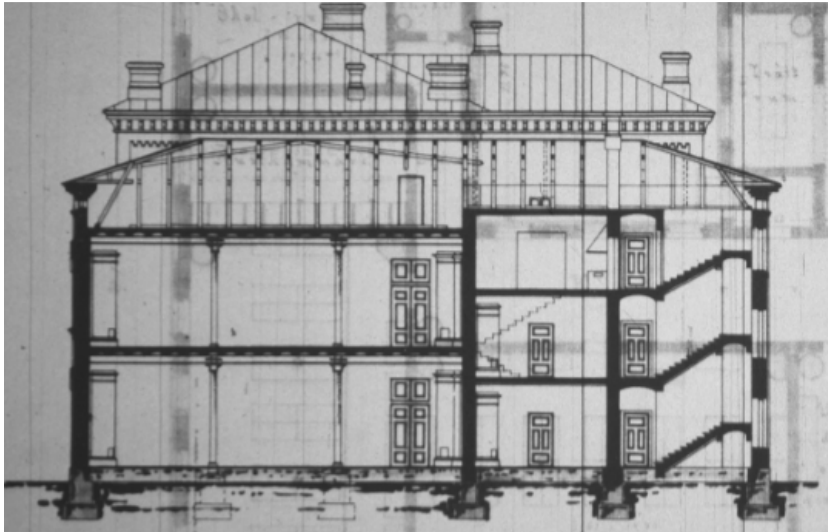

Kuva: Tilan on alun perin rakennettu sivukäytäväratkaisun varaan. Porrashuoneet ovat siivissä.

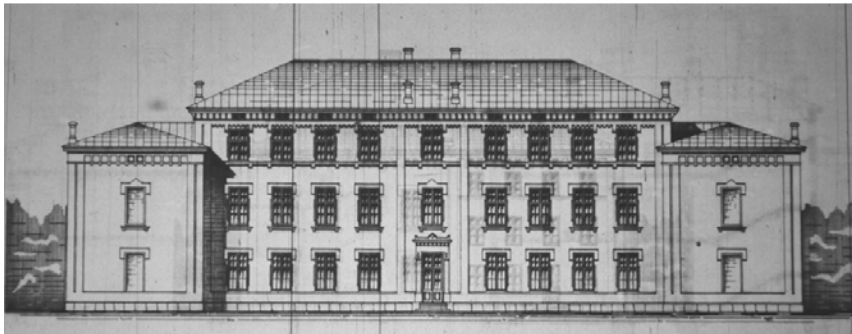
Kuvaus Entinen rakuunakasarmi (myöhemmin URR)⁷ pohjoissivun keskisakaran päähän eli porrashuoneen viereen oli jo 1910-luvun puolella rakennettu pieni lisäosa, johon tuli latrinit (käymälät). Rakennus toimi vuodesta 1996 (Arkkitehtisuunnittelu Oy, Vesa Juola) oikeustalona ennen siirtymistä yksityiseen omistukseen (2012). Rakennus saneerattiin toimistorakennukseksi 2012–13 (Insinööritoimisto Siluc oy). Korjaushankkeen yhteydessä korjattiin mm. lattiarakenteita siten, että saatiin poistettua kreosootista eli kivihiilitervasta aiheutuvat haitat (lattioiden kapselointi yläpuolelta epoksihartsilla ja laattojen läpimenojen tiivistäminen). Sisällä tehtiin muutoksia, jotka ovat peittäneet alkuperäisen sivukäytävällisen pohjaratkaisun. Keveillä väliseinillä ja kantaviin tiiliseiniin tehdyillä aukoilla on muodostettu työhuoneita, jotka ryhmittyvät keskiosan aulatilojen tai keskikäytävän ympärille. Porrashuoneet ovat säilyneet paikoillaan. Sisätiloja oli remontoitu edellisen kerran 1980-luvun puolivälissä, ja laajempi peruskorjaus tehty 1955. Vuonna 2016 palautettiin vanha, porrashuoneeseen ja väepelin asuntoon johtanut, sisäänkäynti itäsakaran sivuseinälle.

Erityistä Kohde on yksi kolmesta samoilla piirustuksilla rakennetusta suomalaiskauden kasarmirakennuksesta 1890-luvun alusta. Volyymitaan U-muotoiset, keskisakaralla varustetut, sotilaskasarmit ovat ehein säilynyt osakokonaisuus alkuperäisestä kompositiosta.

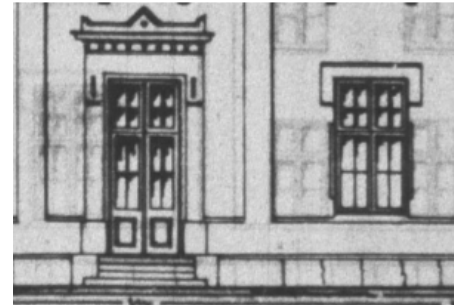
Lisätutkimuksen **tarve** Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva Sotilaskasarmissa erikorkuisten osien porrasteinen aumakatto on keskeinen ulkoasullinen piirre. Sisätiloissa välipohjia tukevat rautapylväät ja -palkit. /Sotilaskasarmien julkisivupiirustus. KA

Kuva: Sotilaskasarmeissa julkisivujen koristelu on hillittyä ja klassismiin pohjautuvaa. Vaakasuuntaisia aiheita ovat räystään alapuolinen leveä hammasfriisi ja kolmannen kerroksen ikkunoiden alareunan tasolla kulkeva hammaslista. Pystysuuntaisia aiheita ovat profiloidut kaksoisliseenit. Runsain koristelu on keskittetty pääoven kehykseen. Gripenberg ehdotti alueen keskeisimpiin rakennuksiin vesikatemateriaaliksi galvanoitua peltiä ja halvempiin pärettä. /Sotilaskasarmien julkisivupiirustus. KA

Kuva: Ikkunoissa on suoraviivainen U-volyyminen otsikko, ristikarmi ja neljään ruutuun jaetut puitteet. Siivissä on myös valeikkunoita. /Sotilaskasarmien julkisivupiirustus. KA

Kuva: Sotilaskasarmien sivusiipien päädyissä on alkuperäiset valeikkunat. Kolme sotilaskasarmia sijaitsevat alueen kaakkoisreunalle muodostetun puistokadun varrella.

5 Rykmentin kanslia ja asuinrakennus (7, 65), Kasarmikatu 4

Tunnus 405-5-60-2
VTJ-PRT 101490574F
Ajoitus 1890, jatkettu
Suunnittelu S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö Asuinrakennus
Kokonaisala 304 m² **Huoneala** 250 m²
Perustus Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr Puu vaaka- ja pystyrakenteissa, hirsi, kattotuolit / 1

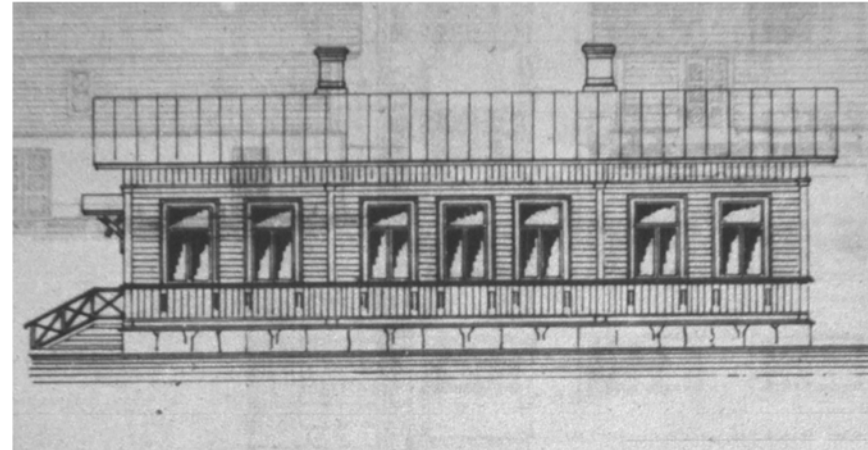

Julkisivut Pysty-vaaka-pysty -lauditus
Katto Loiva harjakatto, saumapelti musta
Pohjaratkaisu Sydänseinä, pääsisäänkäynti keskeltä

Kuvaus Rakuunarykmentin kanslian alkuperäinen suunnitelma oli pohjakaavaltaan valittua suorakaidemuotoa monimuotoisempi. Rakennukseen sijoitettiin myös kirjurien asunnot. Entinen rykmentin kansliarakennus on pysynyt tyylillisesti kohtuullisen eheänä, vaikkakin ulkoasuun on tehty muutoksia. Päädyssä ollut asuntojen sisäänkäynti on poistettu ja rakennusta on jatkettu etelään; liitoksen kohdalla on pystylistä. Keskiosan kolmen ikkunan ryhmästä on yksi ikkunat korvattu ovella. Rakennuksen ikkunoiden alapuolisesta pystylaudoituksesta kentästä on poistettu koristeet. Varuskunnan soittokunnankin käytössä ollut rakennus myytiin 1990-luvun lopulla yksityisille, jotka vuosituhaten vaihteessa korjasivat sen kokonaan asutuskäyttöön. Ikkunoihin palautettiin alkuperäisen kaltainen T-karmi. Autotalli/varasto rakennettiin takapihalle 2010.

Erityistä Rakuunavaruskunnan alkuperäinen kansliarakennus on tärkeä osa alkuperäistä aluerakennetta, jossa puurakennukset sijoittuvat suoriin riveihin pääalueen laiduille.

Lisätutkimusten tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

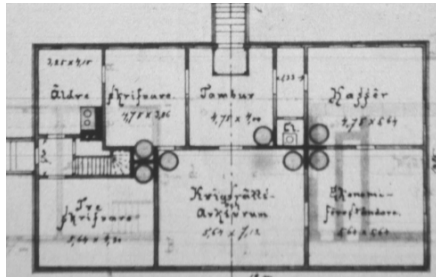

Kuva: Rykmentin kanslia ja kirjurien asunto. Talossa on ollut myös URR:n esikunta.⁸ /Julkisivu länteen. KA

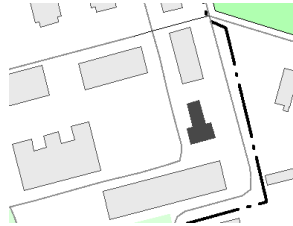
Kuva: Alkujaankin melko vaatimattoman puurakennuksen tyylipiirteet ovat hieman köyhtyneet julkisivuremonteissa.

Kuvat vasemmalla: Rakennuksen takafasadi rannan suuntaan. Ovi on lisätty jälkeempäin. Uusi ulkorakennus takapihalle. Kanslian ja upseerikerhon yhteinen ulkorakennus sijaitsi niiden välissä rinteessä. / Pohjapiirustus, KA.

6 Päävartio, putka (12, 9), Väinö Valveen katu 3

Tunnus	405-5-57-2
VTJ-PRT	101490571C
Ajoitus	1891
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg (samanlainen, mutta putkasiiven osalta lyhempi on A. Bomanin suunnittelema päävartio vuodelta 1879)
Nykykäyttö	Asunto- ja toimistorakennus
Tilavuus	1 316 m ³ Kokonaisala 334 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Puu vaaka- ja pystyrakenteissa, hirsi/ 1
Julkisivut	Pysty-vaaka-pysty -laudoitus
Katto	Auma- ja harjakatto, saumapelti, musta
Pohjaratkaisu	T-pohja, alun perin peräkamaritupa (keskellä vahtitupa) ja keskikäytävällinen pitkäsakara.

Kuva: Päävartion julkisivu länteen. Vyöhykkeittäin suuntaa vaihtava lautavuoraus ja yläosan peilikomeronauha ovat tyypillisiä kasarmialueen puurakennuksille. Päävartiorakennuksessa julkisivun koristelu on rikkainta talon eteläisivulla, pääsisäänkäynnin kohdalla. Katto on varustettu räystäskouruin ja syöksytorvin.

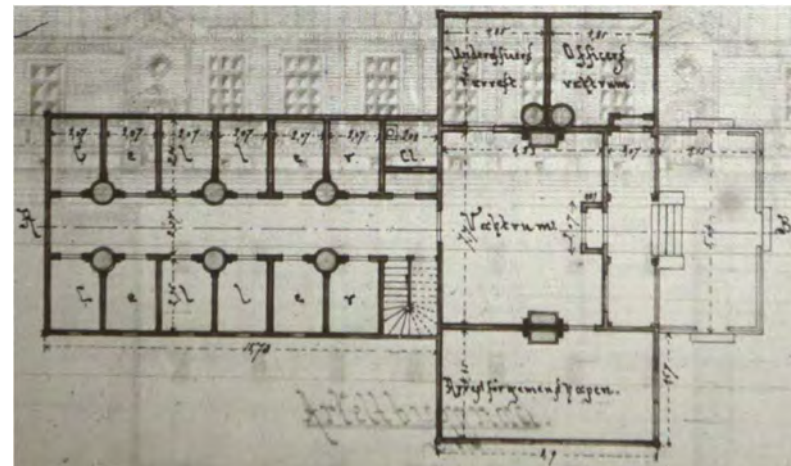
Kuvaus Entinen päävartio sijaitsee kasarmialueen itäkulmassa, pääsisäänkäynti kohden alueen eteläpuolelle siirrettyä maantietä. Rakennuksen vieressä olevaa piha-alueutta kutsuttiin päävartiokentäksi. Rakennus myytiin 1990-luvun lopulla yksityisille, jotka peruskorjasivat sen asuin- ja toimistorakennukseksi 2000-luvun alussa (insinööri Markku Huusko). Ulkopuolen osalta muutosta oli maalauksen myötä tullut uusi väritys ja ikkunoiden palauttaminen lähelle alkuperäistä mallia. Sisällä tehtiin vähäisiä tilamuutoksia lähinnä entisessä putkasiivessä. Edellinen peruskorjaus oli tehty 1961. Rakennuksen pohjoispäättyyn ja länsisivun nurkkaan on jossakin vaiheessa avattu sisäänkäynti ja itäseinälle on rakennettu pieni varasto. Alkuperäisten piirustusten mukaan eteläseinän sisennetyn verannan edessä on ollut kaiteellinen terassi.

Erityistä Alkuperäinen päävartiorakennus sijaitsee alueen kaakkoiskulmalla muodostaen kasarmialueen julkisivua Liisankadulle. T-pohjamuoto oli tavallinen Suomen väen puukasarmialueilla, ja sellainen oli myös Leirin päävartiorakennuksessa.

Lisätutkimusten tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaava- muutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

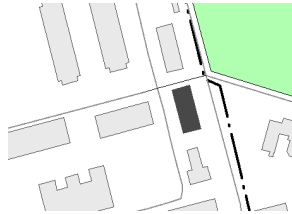
Kuva: Eteläisivulla on sisennetty kuisti ja suuret ikkunat, joissa piirustusten mukaan on ollut 12-ruutuiset ikkunat.

Kuva: Vahtitupa sijaitsi pääsisäänkäynnin kohdalla. Sen toisella sivulla oli päällystön huoneet ja toisella puolella miehistölle tarkoitettu huone. Pitkässä sakarassa oli 12 selliä eli putkaa. Vahtituvan pohjapiirustus, KA.

7 Asuinrakennus, klubi (16, 10), Väinö Valveen katu 5

Tunnus	405-5-57-1
VTJ-PRT	101490570B
Ajoitus	1893
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Oppilasasuntola
Tilavuus	3 444 m ³ Kokonaisala 922,5 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/krs	Puu vaaka- ja pystyrakenteissa, hirs/ 2
Julkisivut	Pysty-vaaka-pysty -laudoitus
Katto	Aumakatto poikkipäädillä, saumapelti musta
Pohjaratkaisu	Alun perin huoneet ryhmittäytyivät symmetrisesti kahden läpikäytävän molemmin puolin, keittiöt eteisen vieressä, päätyulonne

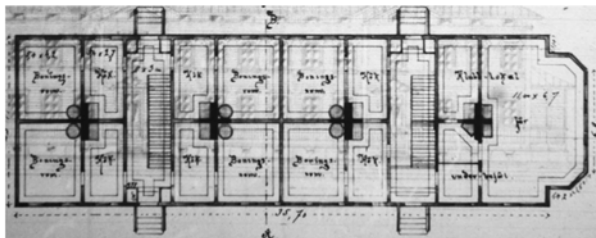

Kuvaus. Rakennuksessa on ollut perheellisten aliupseerien asuinhuoneistoja, sekä luoteispäädyssä alipäällystön kerhohuoneisto; jälkimmäiseen liittyi 3 m korkea ulonne. Myöhemmin taloon oli sijoitettuna Ratsuväkiprikaatin rakennustoimisto.⁹ Rakennus korjattiin oppilasasuntolaksi vuosituhannen vaihteessa, ja siinä on erilaisia yksiöitä 16 kpl (eli 2 enemmän kuin alun perin, koska entisiin kerhotiloihin tehtiin kaksi asuntoa). Vuonna 2001 valmistuneen peruskorjauksen yhteydessä tehtiin mm. lisäeristys rakennuksen sisäpuolelle sekä muutoksia huoneistojakoon (Arkkitehtuuritoimisto Riitta ja Kari Ojala oy). Osa huoneistoista jätettiin peltikuoriset uunit, mutta keittiön hellat purettiin tilamuutosten vuoksi. Lisäksi ullakkokerrokseen rakennettiin 2 h ja kk asuinhuoneisto ja pesutilat. Huoneiston kohdalle katonlappeelle tuli neljä ikkunaa (kolmion muotoista). Uusien ikkunoiden ulkopuolella on tehty alkuperäisen kaltaisella karmi- ja puutejaolla. Ulkovaoraa maalattiin, samoin konesaumattu peltikatto. Pihalle rakennettiin aumakattoinen, puurunkoinen jätekatos. Edellinen peruskorjaus oli tehty 1961.

Erityistä Väinö Valveen kadun varrella sijaitsevat kaksikerroksiset asuntokasarmit ovat tärkeä osa alkuperäistä aluerakennetta, jossa asuntoja sisältävät puurakennukset on keskitetty suoriin riveihin tiilikasarmien ja harjoitusalueiden laidoille. Arkkitehtuuriltaan yhtenäinen ja tyyllisesti hyvin säilynyt rakennuspari sijaitsee Pääportin luona ja nousee hyvin esille varuskunnan itäpuolella kulkevan Liisankadun kaupunkikuvassa.

Lisätutkimusten tarve

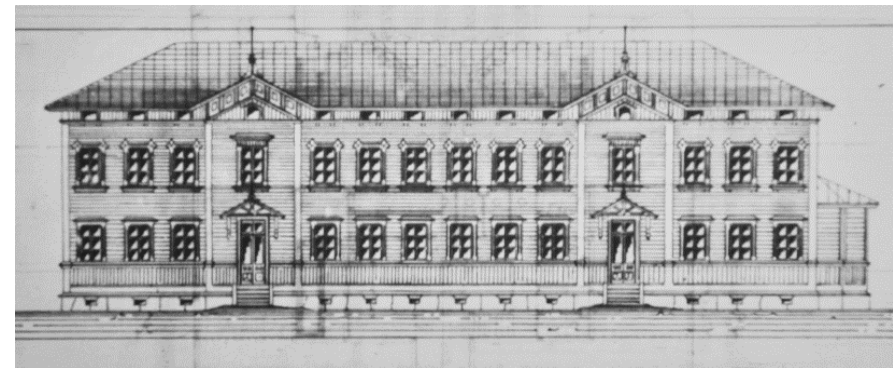
Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Pohjapiirustus. KA

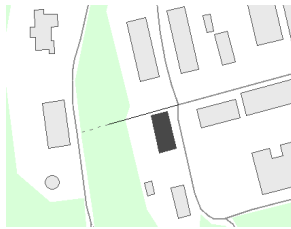
Kuva: Asuinrakennuksen Liisankadun puoleinen julkisivu. Rakennuksen päädyssä on purettu mutteri-ulonne. Päätekoristeet ovat säilyneet katosten harjalla. Katto on varustettu räystäskouruin ja syöksytorvin.

Kuva: Pitkillä sivuilla sijaitsevia sisäänkäyntejä koristavat katon poikkipäädty ja seinän korkuiset pilasterit. Ikkunat ovat tiheässä ja niitä on vain talojen pitkillä sivuilla. Ikkunoiden vuorilautojen koristelu vaihtuu kerroksittain. Raskas klassistinen palkisto-otsikko vaihtuu yläkerroksessa koristeileikkauksiin, joita on käytetty myös kuistin katoksen rakenteissa. / Julkisivupiirustus. Asuinrakennus perheellisille aliupseereille ja miehistölle sekä alipäällystön klubi. KA

13 Varusvarasto (19, 34), Kasarmikatu 6

Tunnus	405-5-60-1
VTJ-PRT	101490573E
Ajoitus	1890
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	asuinrakennus
Tilavuus	1 192 m ³ Kokonaisala 304 m ²
Perustus	Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/krs	puu, hirs / (1) +1½
Julkisivut	pystylauditus
Katto	Harjakatto, konesaumattu pelti tummanharmaa
Pohjaratkaisu	Alun perin isot huoneet rakennuksen päissä ja niiden välissä huone sekä keskiakselille sijoitettu sisäänkäynti sivuhuonein, toinen sisäänkäynti pohjoispäädyssä.

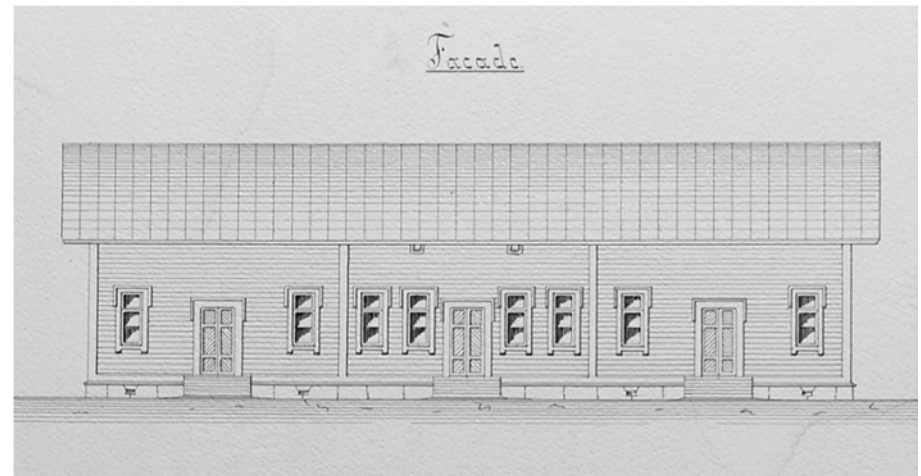
Kuvaus Rakuunamäeltä on purettu suurin osa ensimmäisen rakennusvaiheen puurunkoisista varasto- ja ulkorakennuksista. Ainoita säilyneitä ovat varusvarasto ja Sairaalanmäen halkovaja. Ennen viime sotia varusvarastorakennusta käytti rakuunasoittokunta.¹⁰ Rakennus myytiin 1990-luvun lopulla yksityisille, jotka peruskorjasivat sen vuoteen 2001 mennessä asuin- ja ateljeerakennukseksi (arkkitehti Tapio Rönköharju). Korjauksen yhteydessä rakennuksen länsisivun sisäänkäynnin eteen rakennettiin pieni kaiteellinen terassi, jonka suojaksi tehtiin kevytrakenteinen katos. Kadunpuoleisten sisäänkäyntien yläpuolelle asennettiin pienet metalliset sadekatokset. Katto varustettiin räystäskouruin ja syöksytorvin. Rakennuksessa säilyi entinen ulkokuoraus, kate ja väriyty. Edellinen peruskorjaus oli tehty 1980-luvun lopulla.

Erityistä Varusvarasto on tärkeä osa alkuperäistä aluerakennetta, jossa puurakennukset sijoittuvat suoriin riveihin pää- ja harjoitusalueen laiduille. Rakennus liittyy maisemallisesti Keskusaukion vierestä kulkevan Mannerheiminkadun ja alempana rinteessä alkavan Upseeritien kaupunkitilaan. Kohde on viimeisiä säilyneitä puurunkoisia varastorakennuksia Suomen rakuunarykmentin ajoilta.

Lisätutkimusten tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

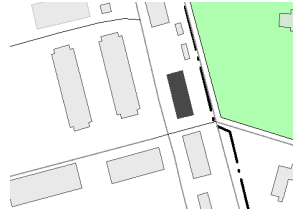
Kuva: Alkuperäisten rakennuspiirustusten mukaan varusvarasto oli alueen muiden ulkorakennusten tavoin vaakalaudoitettu. Rakennuksessa on vanhat ikkunat; yläruutu on saranoitu yläreunastaan. Ulko-ovet on vaihdettu uusiin; samaa ovityyppiä on käytetty muissakin alueen rakennuksissa.

Kuva: Varusvaraston julkisivukuva. PHRAKL:n piirustusarkisto.

15 Asuinrakennus (15, 11), Väinö Valveen katu 7

Tunnus	405-5-66-2
VTJ-PRT	101490582R
Ajoitus	1890
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Oppilasasuntola LOAS
Tilavuus	3477 m ³ Kokonaisala 929 m ²
Perustus	Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/krs	Puu vaaka- ja pystyrakenteissa, hirs / 2
Julkisivut	Pysty-vaaka-pysty -laudoitus
Katto	Aumakatto poikkipäädillä, saumapelti musta
Pohjaratkaisu	Alun perin huoneet ryhmittäytyivät symmetrisesti kahden läpikäytävän molemmin puolin, keittiöt eteisen vieressä

Kuvaus Puurakennuksessa on ollut perheellisten aliupseerien ja miehistön asuinhuoneistoja, välillä siinä toimi aliupseerikerho ja sotilaspiirin esikunta. Julkisivuja hallitsevat tiheät ikkunarivit ja sisäänkäyntien määrä viittaavat huoneistojen isoon määrään. Rakennus saneerattiin oppilasasuntolaksi vuosituhannen vaihteessa, ja siinä on erilaisia yksiöitä saman verran, kuin valmistuessa oli 2 h asuntoja eli 16 kpl. Osaan huoneistoista jätettiin peltikuoriset uunit, mutta keittiön hellat purettiin tilamuutosten vuoksi. Vuonna 2001 valmistuneen peruskorjauksen yhteydessä tehtiin mm. lisäeristys rakennuksen sisäpuolelle sekä muutoksia huoneistojakoon (Arkkitehtuuritoimisto Riitta ja Kari Ojala oy); keskiosassa jouduttiin tukkimaan väliseiniin tehtyjä aukkoja (30-luku). Lisäksi ullakkokerrokseen rakennettiin asuinhuoneisto ja pesutilat (2 h + kk). Uusien ikkunoiden ulkopuite on tehty alkuperäisen kaltaisella karmi- ja puitejaolla. Pariovet on uusittu. Pihalle rakennettiin aumakattoinen, puurunkoinen jätekatos. Edellinen peruskorjaus oli tehty 1961.

Erityistä Väinö Valveen kadun varrella sijaitsevat kaksikerroksiset asuntokasarmit ovat tärkeä osa alkuperäistä aluerakennetta, jossa asuntoja sisältävät puurakennukset on keskitetty suoriin riveihin tiilikasarmien ja harjoitusalueiden laidoille. Arkkitehtuuriltaan yhtenäinen ja tyyllisesti hyvin säilynyt rakennuspari sijaitsee pääportin luona ja nousee hyvin esille varuskunnan itäpuolella kulkevan Liisankadun kaupunkikuvassa.

Lisätutkimusten tarve: Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Kaksi samanlaista 1890-luvun alun asuinrakennusta muodostavat porttiaiheen niiden väliin jäävän Mannerheiminkadun alkupäähän, Pääportille.

Kuva: Katolla näkyvät neljä kolmionmuotoista pikkuikkunaa avautuvat ullakkohuoneistoon, joka rakennettiin 2000-luvun alussa. Talojen sivuitse kulkevaa Väinö Valveen katu reunustavat lehmuspuut.

24 Verstaas, asuinrakennus (14, 12), Väinö Valveen katu 9

Tunnus	405-5-66-1
VTJ-PRT	101490580N
Ajoitus	1890
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Asuinrakennus
Tilavuus	3560 m ³ Kokonaisala 946 m ²
Perustus	Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Puu, hirsi ja tiilimuuri ristilimitys / 2
Julkisivut	Pysty-vaaka-pysty -laudoitus, punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Aumakatto, saumapelti musta
Pohjaratkaisu	Alun perin huoneistot ryhmittäytyivät kahden läpikäytävän molemmin puolin; korjausten jälkeen myös käytävätila muuttunut.

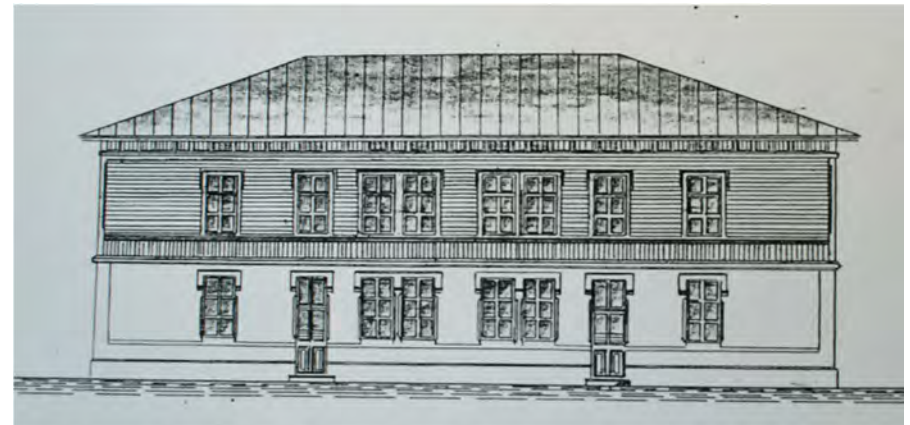
Kuvaus Asunto-osakeyhtiön omistuksessa oleva entinen verstaasrakennus peruskorjattiin 2000-luvun vaihteessa (Rakennustoimisto V. E. Juntunen oy). Alakerrassa oli tuolloin kuusi huoneistoa, joihin tehtiin talosaunaosaston rakentamisen vuoksi oviaukkomuutoksia. Yläkerroksessa säilytettiin entinen hirsiseinäinen huoneistojako (8) täydennettynä WC- ja suihkutiloilla. Ikkunat uusittiin puurakenteisina (MSE) ja alkuperäisellä karmijaolla (isoissa ruuduissa kapea pintaan asennettu jakopienä). Sisäänkäyntien suojaksi asennettiin peltiset sadekatokset. 2010-luvun alussa yhdistettiin kaksi huoneistoa. Edellinen suurempi remontti oli 1949, kun alakerran verstaat muutettiin asunnoiksi (uusia väliseiniä). Peruskorjausta tehtiin myös 1980-luvulla. Ulko-ovi on uusittu jossakin vaiheessa (samanlaiset ovet ovat varusvarastossa). Rakennus on toiminut myös esikunnan tiloina; ennen viime sotia HRR:n esikuntana. Aumakattoinen piharakennus rakennettiin 2000-luvun alussa ja se on samanlainen kuin viereisellä tontilla.

Erityistä Tyylipiirteitään säilynyt entinen tiili- ja puurunkoinen verstaasrakennus täydentää Väinö Valveen kadun kaksikerroksisten aumakattoisten puutalojen kokonaisuutta. Rakennus vaikuttaa myös itäpuolella kulkevan Liisankadun kaupunkikuvassa. Varuskunta-alueella on yhteensä neljä suomalaiskaudella rakennettua kaksikerroksista tiili- ja puurunkoista rakennusta. Niistä verstaas-asuinrakennus ja Sairaalamäellä sijaitseva sairaalahenkilökunnan asuintalorakennus ovat hahmoltaan ja tyylipiirteiltään yhteneväiset.

Lisätutkimusten tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

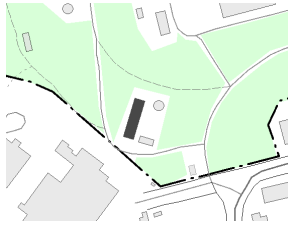
Kuva: Rakennuksen julkisivut ovat symmetriset ja vahva horisontaalisuus syntyy kerroksittain vaihtuvasta pintamateriaalista ja vaakalistoista.

Kuva: Julkisivukuva vuodelta 1907. LKRA.

69 Ammusvarasto (63), Upseeritie 1

Tunnus	405-5-61-1
VTJ-PRT	101490576J
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläisen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Asuinrakennus (oppilasasuntola)
Tilavuus	1 720 m ³ Kokonaisala 391 m ²
Perustus	Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/krs	Tiilimuuri ristilimitys, välipohjissa tiiliholvit /1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, yksi palomuurikoroke, saumapelti musta
Pohjaratkaisu	Alun perin ollut viisi kantavaa väliseinää ja keskiosassa kulkeva sydänseinä, joista muodostui päätyhuoneet, kaksi kapeahkoa läpitalon käytävää ja niiden väliin neljä huonetta; nykyään rakennuksessa on useampia väliseiniä ja koko talon pituudelta sydänseinä sekä viisi sisäänkäyntiä.

Kuvaus Punatiilinen ammusvarasto, joka korjattiin 1990-luvun lopussa opiskelija-asunnoiksi LOAS:in toimesta. Jo vuonna 1959 oli toiminut viiden huoneiston asuinrakennuksena. Useita sisäänkäyntejä, joiden suojaksi on asennettu pienet peltiset lipat. Todennäköisesti alkuperäiset kaksi ovea sijaitsivat kapeiden käytävien kohdilla (nyt ikkunat). Nykyiset ulko-ovet ovat 1900-luvun keskivaiheilta. Kuusiruutuisissa ikkunoissa puiteväri on vaihtunut ruskeasta valkoiseksi. Osassa ikkunoista on toinen yläruuduista tehty puitteeseen saranoituna tuuletusruutuna (fortuska). Ulkoportaatt on valettu betonista ja varustettu metalliputkikaitein. Pihapiirissä on 1990-luvun lopulla valmistunut ulkorakennus, ja vanha maakellari.

Erityistä Alueen ainoa ammusvarastoksi rakennettu venäläiskauden tiilirakennus sijaitsee hieman muista erillään, kasarmialueen lounaiskulmalla, alaportin lähellä. Näköetäisyydellä on tehdasalue ja sen pääportti. Toinen tiilikoristelultaan samankaltainen varastorakennus on alueen pohjoisosassa.

Lisäselvityksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuuotosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Ammusvaraston ikkunoiden yläpuolista otsikkoa korostaa lakikiviaihe. Rästäslinjassa on hammaslistaa ja nurkissa liseenit.

Kuva: Pitkä, kapearunkoinen rakennus sijoitettiin sen alkuperäisen käyttötarkoituksen vuoksi etäälle varuskunnan muista rakennuksista ja piha-alueista.

73 Kellari

Tunnus	405-5-61-1
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Kellari
Perustus	Kivi ja betoni
Runko/kr	Kivi pystyrakenteet, betoni vaakarakenteet (holvikatto)
Julkisivut	Betoni (näkyviltä osin)
Katto	Maapeite

Kuvaus Maakellari sijaitsee entisen ammusvaraston pihapiirissä. Ovi on uusittu ja sen yläpuolelle on lisätty lippa. Kellarin ulkoseinä on valettu betonista ja maapenkan sivut vahvistettu luonnonkivillä.

Erityistä Rakuunamäellä on säilynyt kolme maakellaria, joista kaksi on maakatteista ja yhdessä on harjakatto.

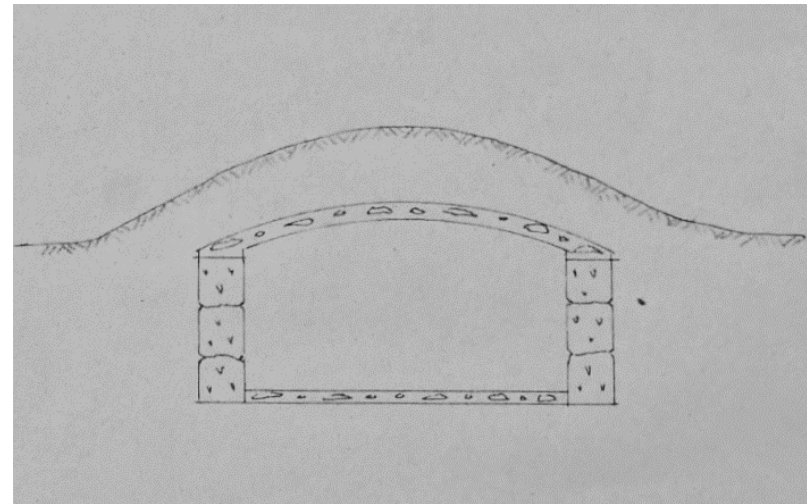
Lisäselvityksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Maakellarin maakumpu näkyy kuvassa vasemmalla.

Kuva: Maakellari

Kuva: Maakellari nro 73, leikkauspiirustus. / Lappeenrannan kasarmihoitoalue 30.7.1959. PHRAKL:n piirustusarkisto.

Varuskunta-alueen portit

Aliupseerien asuinrakennusten välissä on varuskunta-alueen vanha **Pääportti**, josta alkaa alueen halki, upseerikerhon suuntaan, kulkeva Mannerheiminkatu. Nykyään ajoneuvoliikenne portin kautta on estetty.

Pääportti käsittää neljä korkeaa ja jykevää pilaria, jotka on rapattu ja katettu pellillä. Kahteen on upotettu Suomen leijona -aiheinen metallilaatta. Reunimmaisissa pilareissa on korkea syvennys (puhelin). Kulkuesteiksi asennetut puomit ja aita on maalattu sinivalkoraidallisiksi.

Ajoneuvoliikenne Rakuunamäelle kulkee kahta reittiä, joko Kasarmikadun eteläpäässä olevan **Alaportin** kautta tai saman kadun pohjoispäästä, jossa ei ole porttia.

Alaportti on samankaltainen kuin Pääportti, mutta pilareita on vain kaksi. Niiden vieressä on sinivalkoiseksi maalattu vartiokatos.

Näiden lisäksi on varuskunta-alueella ollut seuraavan nimisiä portteja:¹¹ Kaupunginportti, Leiriportti, Upseeriportti, Saunaportti ja Esikuntaportti.

Kuva: Pääportilta alkavaa Mannerheiminkatua reunustavat lehmukset.

Kuva: Pääportti, Lappeenrannan kirkko ja Nikolain vallit.

Kuva: Alaportti ja vartiokatos. / Kuva Elmer Häyrynen 2017.

3.3 Osa-alue 2: Harjoitusalue

Ajankohta 1890–1893 (suomalaiskausi)

Rakennukset nro 27

Asemakaava akm 405–2204, lv 13.11.2000, AL

Kaavasuoja sr-2: nro 27

Muu suojele oyk lv. 28.5.2014, sr-2: nro 27

Ajankohta 1914–1917 (venäläiskausi)

Rakennukset nro 17

Asemakaava akm 405–2120, lv 13.11.2000, K-4

Kaavasuoja sr-1: nro 17

Muu suojele oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 17

Ajankohta 1920-luku (itsenäistymisen jälkeinen aika)

Rakennukset nro 16

Asemakaava akm 405–2120, lv 13.11.2000, K-4

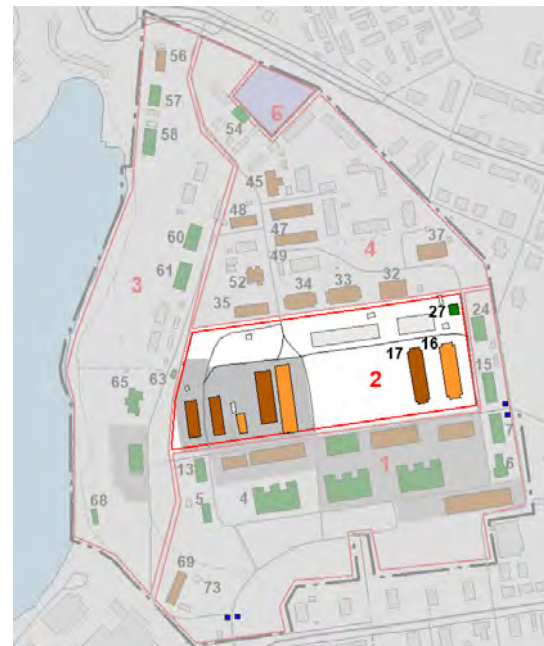
Kaavasuoja sr-1: nro 16

Muu suojele oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 16

Kuvaus (historia¹² ja luonne)

Osa-alue käsittää entisen rakuunakasarmien toiminnan kannalta keskeisen alueen harjoituskenttineen ja talli- ja varastorakennuksineen. Perussommitelma palautuu suomalaiskaudelle, mutta venäläiskaudella toteutettu täydennysrakentaminen uudisti rakennetun ympäristön ja täytti aiemmat tallienväliset ratsastuspihat.

Ylängöllä sijaitsevan alueen keskipisteenä on entinen keskus- eli harjoituskenttä, nykyinen Adolf Ehrnroothin aukio, joka alun perin oli puurakennusten ympäröimä. Pohjoisessa oli suuri maneesi, lännessä ja idässä pitkät tallirakennukset sekä etelässä artelli eli keittiö- ja ruokalarakennus. Näistä on jäljellä enää viimeksi sotilaskotina toiminut artelli Mannerheiminkadun varrella (osa-alueella 1). Aukion itä- ja länsipuolella sijainneet puutallit korvautuivat nykyisillä tiilirunkoisilla 1910–20-luvuilla. Pohjoisreunalla sijainneen maneesin paikalla on 2010-luvun uudisrakennus tiilisin julkisivuin.

INVENTOINTIKOhteet

16 Toimistorakennus

17 Toimistorakennus

27 Asuinrakennus

Kuva alhaalla: Aukion keskeltä itään avautuu näkymä, jossa länsireunan tiilirakennuksen keskikohdan sakarapääty ja takana näkyvän kirkon torni jäävät samalle näkymälinjalle. Tallirakennus ja Lappeenrannan kirkko, joka alun perin suunniteltiin ortodoksisiksi sotilaskirkoksi, on rakennettu 1910-luvulla.

Keskusaukio on nykyään alkuperäistä suurempi, koska sen laidalla olevat tiilirakennukset ovat hieman kauempana toisistaan kuin alkuperäiset puutallit. Itäreunalla olevat tiilitallit on saneerattu toimistotiloiksi (16, 17). Aukion länsipuolella sijaitsevat tiilirakennukset ja rapattu lämpökeskus ovat edelleen puolustusvoimien (Maasotakoulu ja Rakennuslaitos) käytössä.

Osa-alueella on säilynyt kasarmialueelle luonteenomaista geometrisuutta ja rakennuksista muodostuvia pitkiä linjoja. Keskuskentän ympärille istutetut uudet puurivit ja puretun maneesin paikalle rakennettu pitkä uudisrakennus ovat palauttaneet aukiolle sen entistä tilallista luonnetta. Kentän länsipuoli, jossa tiilirakennusten etäisyydet ja koko vaihtelevat, edustaa venäläiskaudella toteutettua tiivistä rakentamista.

Keskusaukiolla, sen luoteisosassa, on pyramidinmuotoinen Rakuunakivi. Uudenmaan rakuunarykmentti pystytti sen, rykmentin komentajan Adolf Ehrnroothin luvalla, talvi- ja jatkosodassa kaatuneiden ratsuväkeen kuuluneiden sankarivainajien muistoksi. Muistomerkkiä kiertävä hevosenkenkäketju lisättiin myöhemmin, muistitiedon mukaan 1960-luvun alussa.

Kasarmialueelle istutettiin¹³ puurivejä 1930-luvulla. Nähtävästi näihin aikoihin on tehty myös kivetyn ajopainanteet, joita on eteläisen puistokadun varrella, osittain nurmeltuneena. Puurivejä istutettiin lisää 1950-luvulla, ja uusimmat on perustettu tämän vuosituhannen puolella aukion pohjois- ja itäreunalle. Ennen hiekkakenttänä ollut aukio on istutettu reunoiltaan ja keskusalueeltaan nurmelle. Itäpuolta käytetään pysäköintialueena. Aukion poikki kulkevat reitit sekä kulkuväylät pohjois- ja itäreunalla ovat hiekkapintaisia. Asfalttipäällysteisiä ovat etelässä ja lännessä kulkevat kadut. Rakennutuissa kortteleissa ulkotiloja jäsentävät nurmialueet, joita on erityisesti rakennusten ympärillä.

Kuva: Adolf Ehrnroothin aukio on kulmistaan avoin. Varsinaiset ajoväylät sivuavat aukiota etelässä ja lännessä. Aukion reunoilla on eri-ikäisiä lehmusrivejä. Rakuunakivi näkyy kuvassa keskellä.

Historialliset merkitykset

- *Rakuunarykmentin kasarmialue on ainoa tyyppiään Suomessa. Aluerakenne oli väljä, koska harjoituskenttiä ja -pihoja sijoitettiin talli-, huolto- ja varastorakennusten väleihin:* Nykyinen keskusaukio oli varuskunta-alueen laajin harjoituskenttä, nk. maneesikenttä; muut isot välipihat pienenivät venäläiskaudelle toteutetussa täydennysrakentamisessa.
- *Kasarmirakentamisen historia, tiilirakentaminen:* Osa-alueella edustettuna 1910- ja 20-lukujen tiiliarkkitehtuuri.

Ympäristölliset merkitykset

- *Kaupunginosan keskipiste:* Keskusaukio on Rakuunamäen suurin avoin tila ja selkeä keskipiste.
- *Varuskunta-alueen luonne:* Pääasiassa varuskunnan toiminnan aikana rakennettujen ja arkkitehtuuriltaan hyvin säilyneiden rakennusten ympäröimä aukio.
- *Rakennetun ympäristön luonne:* Osa-alueella näkymiä hallitsee etenkin venäläiskauden puhtaaksimuurattu tiiliarkkitehtuuri.
- *Tilanjakajat, jatkuvuus:* lehtipuurivit ja Mannerheiminkadun reunan kivetty kokoojaoja, aukion hiekkapainnoite.

16 Talli, Mannerheiminkatu 5

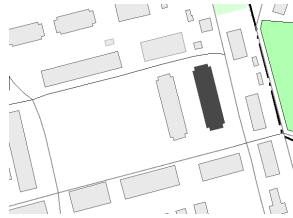
Tunnus 405-5-65-2
VTJ-PRT 1027730334
Ajoitus 1928¹⁴
Suunnittelu (Sotaministeriön majoitus- ja kasarmi-toimisto tai Yleisten rakennusten ylihallitus)

Nykykäyttö Toimistorakennus
Tilavuus 8 177 m³ **Kokonaisala** 1 892 m²
Perustus Betoni, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr Tiilimuuri ristilimitys, välipohjat teräsbetonia ja puuta / 1 1/2
Julkisivut Punatiili puhtaaksimurattu
Katto Harjakatto, konesaumattu pelti
Pohjaratkaisu Alun perin keskellä läpikuljettava eteinen, sen toisella puolella tallit ja toisella varastotilat, päädyissä matalat eteistilat.

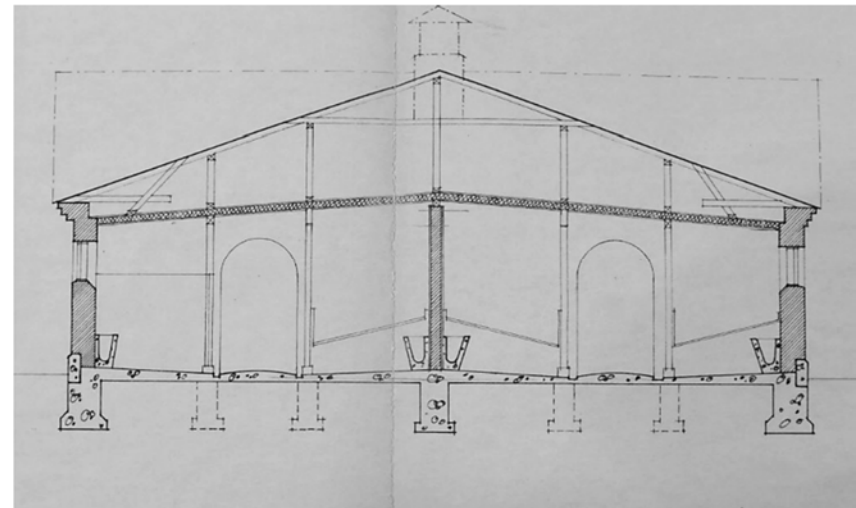
Kuvaus Itsenäistymisen jälkeen keskusaukion reunoille rakennettiin kaksi pitkää tallirakennusta, joista 1920-luvun lopulla rakennettu nro 16 on nuorempi, ja se on myös nuorin koko Rakuunamäen punatiilistä rakennuksista. Tallirakennusten julkisivuja yhdistävät räystääslinjan korokemuuraus, jyrkät poikkipäädyt, katon lunetti-ikkunat ja sisäänkäyntejä reunustavat harkotukset. Ainoastaan tallissa nro 16 on matalat päätyosat venäläiskauden tiilitallien tapaan. Rakennuksessa on ollut talli, karanteenitalli ja käsittelytila, lantala sekä paja. Ennen viime sotia talli oli HRR:n käytössä.¹⁵ Rakennus on toiminut myös varastona. Rakennus myytiin yksityisille vuoden 2007 paikkeilla, ja on 2010-luvulla korjattu toimistorakennukseksi (viimeisen luvanvaraisen korjauksen valmistumispäivä 2011).¹⁶ Rakennuksen ulko-ovien tyyli on uudistunut (ennen pystypaneeli, nyt tummat metallirunkoiset lasiovet). Osa ovista on muutettu tummasävyisiksi ikkunoiksi. Pikkuikkunat on uusittu alkuperäisten kaltaisina. Keskikäytävä on nykyäänkin aulatilana, tallipuolella on säilynyt näkyvissä pilareita. Edellinen laajempi peruskorjaus (ja ilmanvaihto) oli tehty 1968–69.

Erityistä Itsenäistymisen jälkeen rakennettujen tiilirakennusten nro 16 ja 19 klassistinen tyyli erottaa ne venäläiskauden vastaavista koristeellisimmista punatiilirakennuksista, toisaalta yhdistävinä tekijöinä on tiiliseinien lisäksi jyrkähkö harjakatto ja suorakaiteen muotoinen pohja. Rakennus rajautuu Väino Valveen katuun.

Lisätutkimusten tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille. Dokumentoidaan sisätilat.

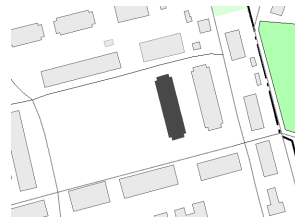
Kuva: Pitkä ristipäätyinen tiilirakennus, jonka katolla on pienet lunetti-ikkunat. Tallin tieltä on purettu aliupseerien käyttöön tarkoitettu ulkorakennus ja puutalli, jälkimmäinen sijaisi hieman lähempänä tallia nro 17.

Kuva: Tallirakennuksen leikkauskuva vuodelta 1968 / Arkkitehtitoimisto Pekka Rajala. PHRAKL:n arkisto.

17 Talli (23), Mannerheiminkatu 7

Tunnus	405-5-65-1
VTJ-PRT	1027730323
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Toimistorakennus
Tilavuus	8 177 m ³ Kokonaisala 1 938 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Tiilimuuri ristilimitys, välipohjat puuta / 1 1/2
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, saumapelti tummanharmaa
Pohjaratkaisu	Alun perin keskellä läpikuljettava eteinen, sen molemmin puolin tiilipilaririvin (+seinä) erottamat tallit, joissa keskikäytävää reunustava puupylvässarja, päädyissä eteiset.

Kuvaus Entinen tallirakennus on rakennettu venäläiskaudella suunnilleen entisen puutallin paikalle, keskuskentän itäpuolelle. Samankokoinen ja -tyylinen tiilitalli sijaitsee aukion länsipuolella (nro 20). Talli nro 17 toimi ennen viime sotia HRR:n tallina ja myöhemmin varastona.¹⁷ Rakennus myytiin yksityisille vuonna 2007, ja nykyään koko rakennus on toimistotiloina. Käyttötarkoituksen muutuskorjaukset tehtiin noin 2008 ja 2011 (LVI). Rakennuksen ulko-ovien tyyli on uudistunut (nykyään tummat metallirunkoiset lasiovet; yhdet vanhat puuovet säilytetty). Osa päätyulokkeiden ovista on muutettu tummasävyisiksi ikkunoiksi. Pikkuikkunat on uusittu alkuperäisten kaltaisina. Avoräystään alta näkyvät puiset katonkannattajat, joissa on koristeena loveukset. Katonlapeelta on poistettu pienet lunetti-ikkunat. Edellinen peruskorjaus oli tehty 1987.

Erityistä Kohde on 1910-luvulla eli venäläiskaudella rakennettuja tiilitalleja (joista yksi purettu). Rakennusten pitkissä julkisivuissa vuorottelevat liseenit ja alapuolisella koristemuurauksella somistetut pikkuikkunat. Koristeleikatut katonkannattajat ovat säilyneet vain kahdessa suurimmassa tallissa. Rinnakkain sijaitsevien rakennusten nro 16 ja 17 pitkät harjakattoiset rakennusmassat muodostavat tilallisen jatkumon keskusaukiota ennen ympäröineille puutalleille.

Lisätutkimusten tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille. Dokumentoidaan sisätilat.

Kuva: Venäläiskauden tallirakennusten julkisivuja leimaa struktuuri, joka syntyy kapeista liseeneistä ja pienistä vaakaikkunoista, joiden alaosassa on koristeellinen muuraus.

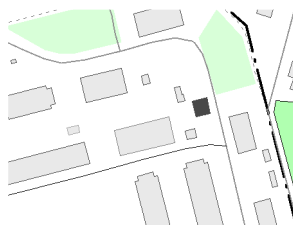
Kuva: Sisätilat on uudistettu, mutta puupilareita ja yläpohjan puurakenteita on hyödynnetty sisutuksessa.

Kuva Ristipäädyn harjalla on sakara, räystäään alla puiset profiloidut katonkannattajat.

27 Kauramakasiini (30, 13), Väinö Valveen katu 12

Tunnus	405-5-67-3
VTJ-PRT	101490584T
Ajoitus	1890–91
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Asuinrakennus "Villa Rosa"
Perustus	Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Puu, hirsi, puiset kattorakenteet, kattotuolit/ 1 1/2
Julkisivut	Pystylomalaudoitus, följärit
Katto	Harjakatto, pulpettikattoinen poikkipääty, saumapelti
Pohjaratkaisu	Alun perin 2-kerroksinen päätyovellinen makasiini, jossa keskikäytävän molemmin puolin kolme laaria (4,15 x 4,15 m); nykyään neljä huoneistoa.

Korjaus Ratsuväkirykmentille tärkeä kauramakasiini sijoitettiin keskuskenttää rajaavien tallirakennusten lähelle. Vaakalaudoitetun makasiinin varastohuoneet olivat noin 4,5 metriä korkeat. Vuonna 1948 makasiinista tehtiin asuinrakennus. Rakennus myytiin 1990-luvun lopulla yksityisille, jotka korjasivat sen asuin- ja toimistorakennukseksi 2000. Edellinen peruskorjaus oli 1980. Talon ulkoasussa on säilynyt 1940-luvulla tehty aukotus ja ikkunatyyppi (keski- ja kolmijakoiset ikkunat).

Erityistä Kauramakasiini on ratsuväkivaruskunnalle tyypillinen tarverakennus. Hirsirunko on 1890-luvulta. Ulkoasu ei enää ilmennä rakennuksen alkuperäistä käyttötarkoitusta.

Lisätutkimusten **tarve** Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Kadun puoleinen sisäänkäynti on tehty 1948.

Kuva: Makasiini sai uuden käyttötarkoituksen myötä jälleenrakennuskauden asuinrakennukselle tyypillisen ulkoasun, johon on myöhemmin tehty pieniä muutoksia, kuten lasikuisti, parveke ja pulpettikattoinen poikkipääty.

Kuva: Kauramakasiini.
/ Hafre-magasin för 200 000 kilo = 4300 hl. Julkisivupiirustus, KA.

3.4 Osa-alue 3: Asuinalue

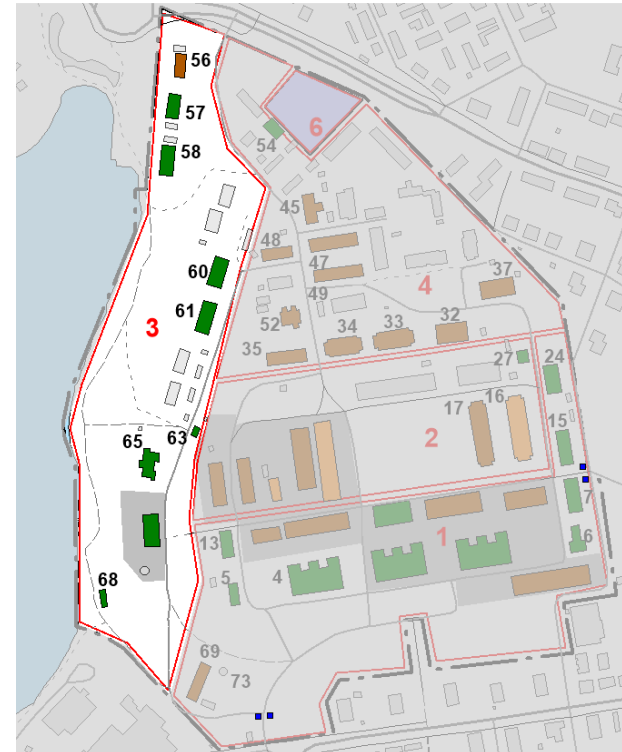
Ajankohta 1890–1893 (suomalaiskausi)
Rakennukset nro 57, 58, 60, 61, 63, 65 ja 68
Kaava ak 405-2097, lv 10.10.1998, AL
Suojelu sr-1: nro 57, 58, 60, 61, 63 ja 65
 sr-2: nro 68 ja /s (Upseeritie)
Muu suojelu oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 57, 58, 60, 61, 63, 65
 sr-2: nro 68

Ajankohta 1914–1917 (venäläiskausi)
Rakennukset nro 56
Kaava akm 405-2208, lv 7.4.2004, AL
Suojelu sr-2: nro 56
Muu suojelu oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 56

Kuvaus (historia¹⁸ ja luonne)

Suomalaisen rakuunarykmentin kasarmialueella päällystön asunnot sijoitettiin muusta rakennuskannasta hieman erilleen, etenkin riittävän etäälle hevostalleista. Asuinalue perustettiin järvimaiseman äärelle, Saimaaseen viettävän rinteeseen välitasanteelle. Komentajan residenssi sijoitettiin alueen eteläosaan, johon alun perin oli suunniteltu kerhorakennusta. Suunnitelmat muutettiin tasanteen kapeuden takia. Upseerikerholle, johon tuli myös asunnot adjutantille ja kassanhoitajalle, löytyi uusi paikka komentajan asunnon eteläpuolelta, pääportilta alkavan itä-länsisuuntaisen kulkuväylän länsipäähän. Hieman pohjoisemmaksi sijoitettiin rakennuspariksi upseeriston asuntorakennukset. Paloturvallisuuden takaamiseksi pesutupa-sauna -rakennus rakennettiin alas rantaan, samoin leipomorakennus. Venäläiskaudella 1910-luvulla alueen pohjoispäähän rakennettiin tiilestä toinen leipomo. Tämän vuosituhannen alkuvuosina rakennetut asunto-osaketilat piharakennuksineen on sijoitettu vanhojen rakennusparien väleihin. Rakuunarykmentin kasarmialueen asemakaava on säilynyt lisärakentamisesta huolimatta.

Rannan suunnassa kulkee kaksi kulkuväylää. Asuinrakennukset sijoittuvat rinteeseen välitasanteelle, ylärinteen ja rakennusten välissä kulkevan asfaltoidun Upseeritien varteen. Kookkaiden asuinrakennusten pääsisäänkäynnit ovat tien puolella, verannat tai parvekkeet järven puoleisella sivulla. Etupihojen ja tien välissä on pensasaitaa.

INVENTOINTIKOhteet

56 Asuinrakennus
 57 Asuinrakennus
 58 Asuinrakennus
 60 Asuinrakennus
 61 Asuinrakennus
 63 Asuinrakennus
 65 Asuinrakennus
 68 Asuinrakennus

Tonttien pihatiet ovat päällystämättömiä. Talojen välittömät piha-alueet ovat hoidettuja nurmipihoja. Tien yläpuolisessa rinteessä vaihtelee lehti- ja havupuumetsikkö. Puusto on harvempaa upseerikerhon edessä rinteessä, puuportaiden ympärillä. Ylärinteessä on kivetty avo-oja, joka jatkuu alas rantaan upseerikerhon ja entisen komentajan asuinrakennuksen välistä.

Rantapuistoa ja Upseeritien ympäristöä on kunnostettu 1998 valmistuneen maisemasuunnitelman pohjalta. Jyrkän rantarinteeseen puustoa on varovasti harvennettu näkymien saamiseksi, mutta pengerryksiä ja rantaportaita ei ole ennallistettu. Upseeritien yläpuolinen rinne on säilytetty metsäisenä, ja se muodostaa yhtenäisen maisemallisen taustan rakennuksille ja silhuetin Rakuunamäelle järven suunnasta katsottuna.

Historialliset merkitykset

- *Rakuunarykmentin kasarmialue on ainoa tyyppiään Suomessa:* Päälystön asuinrakennukset talousrakennuksineen on sijoitettu alueen maasto-olosuhteisiin hyödyntämällä rantaterasseja.
- *Kasarmirakentamisen historia, puu- ja tiilirakentaminen:* Osa-alueella on edustettuna erityisesti suomalaiskauden eli 1890-luvun puu- ja tiilirakentaminen (päälystön asuinrakennukset, isot talousrakennukset ja upseerikerho) sekä vähemmässä määrin venäläiskauden eli 1910-luvun tiilirakentaminen (talousrakennus). Upseeritien puurakennuksissa alkuperäinen tyyli sekä perinteisen puurakentamisen jälki.

Ympäristölliset merkitykset

- *Rantapuisto:* päälystön asuinalueeseen liittynyt puutarha-alue, joka välillä rehevöityi kasvillisuudeltaan kulttuurivaikutteiseksi metsiköksi, mutta jota on kunnostettu varovasti kaupunkilaisten virkistysalueeksi.
- *Aluerakenne, tilanjakajat, jatkuvuus:* Alueen kulkuväylät, Upseeritie, rantatie ja portaikot, sekä vanhat rakennusparit.
- *Alueen luonne:* Upseeritien kaupunkikuvaa hallitsevat 1880-luvun lopulla suunnitellut päälystön asuinrakennukset. Uudisrakennukset ovat pelkistettyjä jäljitelmiä rakennuksista nro 60 ja 61. Rantarinteen käyttö yleisenä virkistysalueena mahdollistaa alkuperäisen aluerakenteen ja vanhan kasvillisuuden vaalimisen (rantapuutarhat).

Kuva: Kivetty avo-oja.

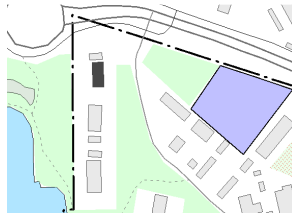
Kuva: Rantapolku.

Kuva: Upseeriston asuinrakennukset Upseeritien varrella.

56 Leipomo, Kasarmikatu 24

Tunnus	405-5-81-2
VTJ-PRT	1014999929
Ajoitus	1910-luku
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Asuinrakennus
Tilavuus	1 220 m ³ Kokonaisala 436 m ²
Perustus	Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Tiilimuuri ristilimitys, betoni ja puu vaakarakenteet / 1 1/2
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, konesaumattu pelti
Pohjaratkaisu	Alun perin jaettu kantavin väliseinän neljään erisuuruiseen huoneeseen.

Kuva: Etualalla on entinen venäläiskauden leipomo, seuraavina Rakuunarykmentin leipomo ja sauna. Rakennuksessa nro 56 on leveä harjakaton räystäslinjaa korostava korokemuuraus ja nurkkaliseenit. Ikkuna-aukon yläreuna on kaareva.

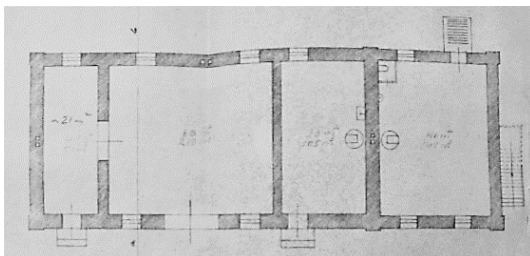
Kuvaus Venäläiskaudella leipomoksi rakennettu tiilirakennus toimi ennen viime sotia sikalana, myöhemmin korjaamo- ja varastorakennuksena. Rakennus on saneerattu kolmen huoneiston asuinrakennukseksi. Viimeisin luvanvarainen muutokorjaus valmistui 2007. Molemmille katon lappeille on avattu viisi kaarikattoista ikkunaa ja etufasadiin yksi pystyikkuna. Uusissa ikkunoissa ja ovissa on tumma väritys. Edellinen peruskorjaus oli 1959. Rakennuksen pohjoispäädyn eteen on rakennettu autotalli ja -katos. Entisen leipomon ja kahden viereisen tiilirakennuksen julkisivumuutokset on tehty ikkunoiden ja ovien väri- ja materiaalivalintojen osalta pitkälti tyyliin.

Erityistä Muodoltaan samankaltaiset, tiilestä muuratut, talousrakennukset muodostavat oman rakennuskokonaisuutensa hieman erilleen varuskunnan muista rakennuksista. Kaikissa on yksilöllinen tiilikoristelu. Rakuunamäen erityispiirteisiin kuuluvat kahden-kolmen samankaltaisen rakennuksen muodostamat osakokonaisuudet. Leipomorakennus muistuttaa rakennusta nro 12.

Lisäselvityksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuuotosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

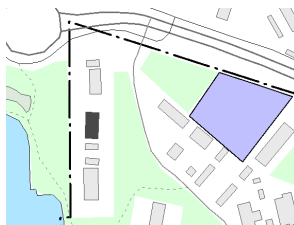
Kuva: Asuinrakennuksiksi saneeratut tiiliset talousrakennukset sijaitsevat jyrkän rinteen alapuolelle, rannan tuntumassa. Rakennus nro 56 on kuvassa taka-alalla.

Kuva: Leipomon pohjakaava vuonna 1959. / Pohjapiirustus. PHRAKL:n arkisto.

57 Leipomo (18, 55), Kasarmikatu 22

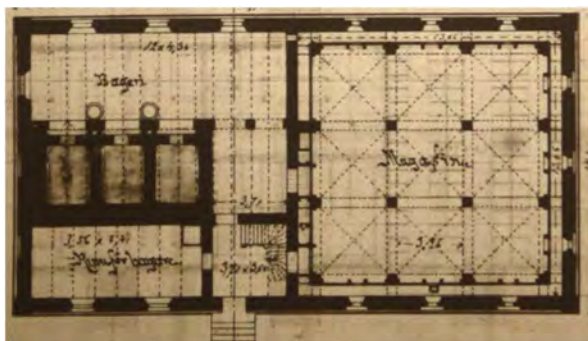
Tunnus	405-5-81-3
VTJ-PRT	101499994B
Ajoitus	1890
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Asuinrakennus (paritalo)
Tilavuus	2 400 m ³ Kokonaisala 758 m ²
Perustus	Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Tiilimuuri ristilimitys, välipohjat tiiliholvattu, osittain puuta /2
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimurattu
Katto	Aumakatto, konesaumattu pelti maalaamaton
Pohjaratkaisu	Alun perin kantava väliseinä keskiakselilla, molemmissa isoissa huoneissa pilarit.

Kuvaus Rakuunarykmentin leipomorakennus toimi ennen viime sotia pesulana ja myöhemmin ylimenokaluston varastona. Rakennus on nyttemmin saneerattu kahden huoneiston asuinrakennukseksi. Viimeisin luvanvarainen muutostyö valmistui 2011. Uusissa ikkunoissa ja ovissa on tumma väritys. Edellinen peruskorjaus tehtiin 1959.

Erityistä Kokonaishahmoltaan samankaltaiset, tiilestä muuratut, talousrakennukset muodostavat oman rakennuskokonaisuutensa hieman erilleen varuskunnan muista rakennuksista. Kaikissa on yksilöllinen tiilikoristelu. Rakuunamäen erityispiirteisiin kuuluvat kahden-kolmen samankaltaisen rakennuksen muodostamat osakokonaisuudet.

Lisäselvityksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille. Tarkistetaan sisätilat holvien osalta.

Kuva: Leipomossa oli kolme leivinuunia. Puolet rakennuksesta oli varastotilaa, jonne avautuvat ikkunat olivat kapeita. Leipomossa ilmeisesti kappaholvi, makasiinissa muunlainen pilarien varaan tehty holvi.

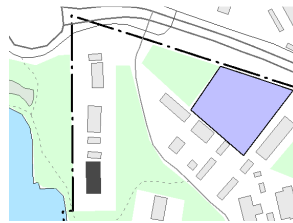
Kuva: Rakennuksen sisäänkäynti on ylärinteen puoleisella sivulla. Päättyyn on rakennettu pihakatos.

Kuva: Varuskunnan vanhimman leipomorakennuksen julkisivujen tiilikoristelussa on samoja aiheita kuin sotilaskasarmeissa. Räystään alla on lokerofriisi ja ikkunoiden yläosassa on U-volyyminen kehys. Keskistä seinäalaa rajaa koholla oleva seinäpinta ikkunan ja sokkelin välissä sekä nurkkaliseenit.
/ Julkisivupiirustus, PHRAKL:n arkisto.

58 Sauna ja pesutupa (20, 57), Kasarmikatu 20

Tunnus	405-5-81-4
VTJ-PRT	101499995C
Ajoitus	1890
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Asuinrakennus (rivitalo)
Tilavuus	2 492 m ³ Kokonaisala 674 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Tiilimuuri ristilimitys, välipohjissa kappaholvit/1 + parvi
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	aumakatto, pelti
Pohjaratkaisu	Alun perin toinen pääty sauna- ja pukeutumistiloja, toisessa päädyssä pienempiä pesutuvan käyttöön liittyviä huoneita.

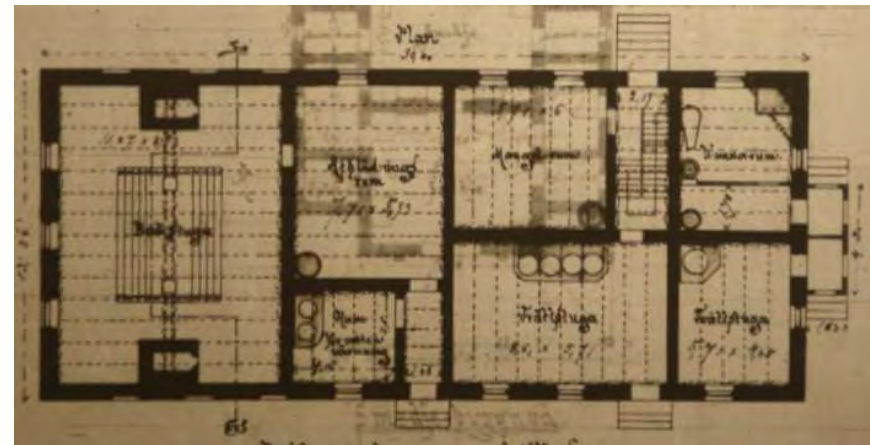
Kuvaus Rakuunarykmentin sauna-pesutuparakennus toimi myöhemmin varastona. Asunto-osakeyhtiön omistukseen siirtynyt tiilirakennus saneerattiin 2005–06 neljän huoneiston asuinrakennukseksi (Arkkitehtuuritoimisto Riitta ja Kari Ojala). Ullakkotilojen muuttaminen asuin- ja parvituloiksi näkyy ulkoasussa, räystäään alapuolelle, lokerofriisiin avattuina vaaka-ikkunoina. Ikkunat ja ulko-ovet on uusittu, ikkunoissa karmi- ja puitejako alkuperäisiä yksinkertaisempina. Länsiseinän kolmen ikkunan kohdalle on puhkaistu sisäänkäynti, samoin eteläpäädyn keskimmäisen ikkunan paikalle.

Erityistä Kokonaishahmoltaan samankaltaiset, tiilestä muuratut, talousrakennukset muodostavat oman rakennuskokonaisuutensa hieman erilleen varuskunnan muista rakennuksista. Kaikissa on yksilöllinen tiilikoristelu. Rakuunamäen erityispiirteisiin kuuluvat kahden-kolmen samankaltaisen rakennuksen muodostamat osakokonaisuudet.

Lisäselvityksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille. Tarkistetaan sisätilat holvien osalta.

Kuva: Asuntokäytössä olevaan entiseen saunarakennukseen on lisätty ikkunoita sekä räystäään alapuolelle että puhkaisemalla ikkunoiksi entiset saunan valeikkunat.

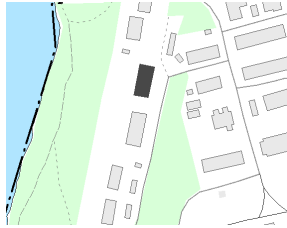

Kuva: Sauna- ja pesutuvassa on ollut kappaholvit. / Pohjapiirustus, KA.

Kuva vasemmalla: Ullakkokerros oli alun perin varustettu puuluukuin. / julkisivukuva, KA.

60 Upseerien asuinrakennus (4, 58), Upseeritie 12

Tunnus	405-5-70-4
VTJ-PRT	1014905911
Ajoitus	1893
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Asuinrakennus (pienkerrostalo)
Tilavuus	4 465 m ³ Kokonaisala 1 059 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Puiset pysty- ja vaakarakenteet, hirsi ja tiilimuuri ristilimitys /(1)+2
Julkisivut	Vaaka- ja pystylaudoitus, puhtaaksimuurattu punatiili
Katto	Auma, jonka molemmissa päissä harjakattoinen poikkipääty, konesaumattu pelti, musta
Pohjaratkaisu	Polveileva, osin huoneistojen läpi kulkeva keskikäytävä, huoneistot ovat symmetrisesti pääporrashuoneeseen nähden, sivuporras-huoneet pääfasadin laidoille tehdyissä ulokeissa.

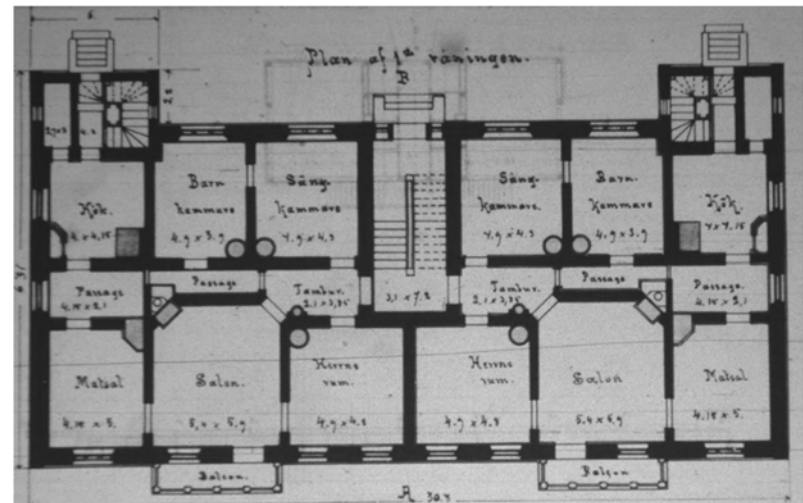
Kuva: Kaksikerroksen talon ulkoasua luonnehtii vaakalinjaisuus, joka syntyy kerroksittain vaihtuvasta julkisivumateriaalista – lohkokivi, tiili ja lauta – ja vyöhykkeisyyttä korostavista leveistä kerroslistoista. Yläkerroksen koristeaiheet ikkunakehyksissä ja päätykolmioissa ovat samanlaisia kuin alueen kahdessa aliupseeritalossa.

Kuvaus Upseerien asuinrakennuksessa oli alun perin neljä 5h+k asuntoa, myöhemmin, 1960-luvulla, talossa oli kuusi kaksiota ja kaksi kolmiota. Asunto-osakeyhtiön omistukseen siirtynyt talo saneerattiin 2002–03 (Arkkitehtuuritoimisto Riitta ja Kari Ojala oy). Huoneistoja tehtiin 10 ja niistä neljä oli 2h+kt ja loput kuusi 2h+kk. Ulkoseinärakenne säilyi ennallaan, lisäeristys tehtiin sisäpuolelle. Puiset ristikkokaiteiset parvekkeet uusittiin. Ristikarmilliset ikkunat ovat sisään-ulosaukeavat. Puurunkoiset lasiaukolliset ovet ovat vanhat, mutta eivät alkuperäistä tyyliä. Talossa on 1960 tehty LV- ja sähkötöitä. Katto on varustettu myöhemmin räystäskouruin ja syöksytorvin.

Erityistä Rantavyöhykkeen aluerakenne pohjaa kasarmialueen ensimmäiseen rakennusvaiheeseen. Tältä ajalta ovat tyyllisesti hyvin säilyneet upseerien asuinrakennukset ja upseerien leivin- ja pesutupa, joista muodostuu arkkitehtuuriltaan yhtenäinen rakennuspari Upseeritien varteen. Kaksikerroksiset aumakattoiset tiili- ja puurakennukset ovat olleet mallina rantavyöhykkeen myöhemmälle kasarmitoimintaan liittymättömälle asuntorakentamiselle, jota on pyritty toteuttamaan vanhan rakennustavan hengessä.

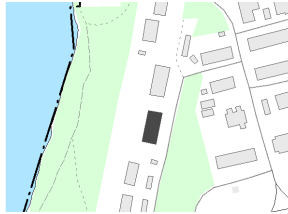
Lisäselvityksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva oikealla: Pääpiirteiltään pohjakaava on säilynyt ennallaan, mutta keskikäytävän perimmäisiä eteistiloja on otettu WC- ja keittiötiloiksi, yksittäisiä väliseiniä on purettu, samoin uunit. / Pohjapiirustus 1 krs, KA.

61 Upseerien asuinrakennus (3, 59), Upseeritie 10

Tunnus 405-5-70-3
VTJ-PRT 1014905900
Ajoitus 1893
Suunnittelu S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö Asuinrakennus (pienkerrostalo)
Tilavuus 4 667 m³ **Kokonaisala** 1 170 m²
Perustus Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/krs Puiset pysty- ja vaakarakenteet, hirsi ja tiilimuuri ristilimitys /(1) +2

Julkisivut Vaaka- ja pystylauditus, puhtaaksimuurattu punatiili
Katto Aumakatto konesaumattu pelti, musta
Pohjaratkaisu Alun perin polveileva, osin huoneistojen läpi kulkeva keskikäytävä, päätyjen nurkkiin sijoitetut sivuporrashuoneet, huoneistot ovat epäsymmetriset keskikäytävän eri puolilla.

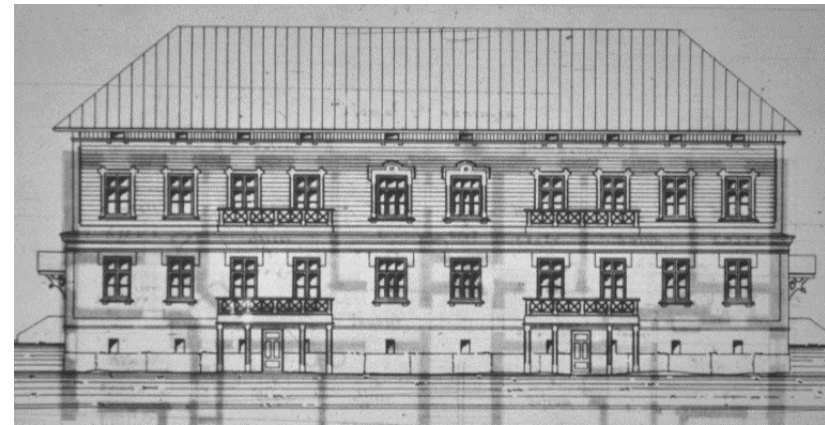
Kuvaus Alkuperäisen suunnitelman mukaan asuinrakennus oli tarkoitettu adjutantin, eläinlääkäriin, ratsumestarin ja neljän nuoremman upseerin käyttöön. Talossa oli kolme 5h+k asuntoa sekä keittiö ja kuusi huonetta nuoremmille upseereille. Myöhemmin, 1960-luvulla, talossa oli yksiöitä, kaksiota ja kolmiota sekä 4h+k huoneistoja kaksi kutakin lajia. Asunto-osakeyhtiön omistuksessa olevan talon viimeisin luvanvarainen korjaustyö valmistui 1996. Vuonna 1960 oli tehty LV- ja sähköremonttia. Talon järvenpuoleisella seinällä olevat puiset parvekkeet on uusittu, mutta kaiteissa käytettiin vaakalauditusta ristikon sijaan. Ristikarmilliset ikkunat ovat sisään-ulosaukeavat. Puurunkoiset lasiaukolliset ovet ovat vanhat, mutta eivät alkuperäistä tyyliä (peiliovet). Sisäänkäyntien suojana ei ole alkuperäisiin piirustuksiin merkittyjä sveitsiläistyyliä katoksia. Ulkoportaat ovat kiveä. Katto on varustettu myöhemmin räystäskouruin ja syöksytorvin.

Erityistä Rantavyöhykkeen aluerakenne pohjaa kasarmialueen ensimmäiseen rakennusvaiheeseen. Tältä ajalta ovat tyyllisesti hyvin säilyneet upseerien asuinrakennukset ja upseerien leivin- ja pesutupa, joista muodostuu arkkitehtuuriltaan yhtenäinen rakennuspari Upseeritien varteen. Kaksikerroksiset aumakattoiset tiili- ja puurakennukset ovat olleet mallina rantavyöhykkeen myöhemmälle kasarmitoimintaan liittymättömälle asuntorakentamiselle, jota on pyritty toteuttamaan vanhan rakennustavan hengessä.

Lisäselvityksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

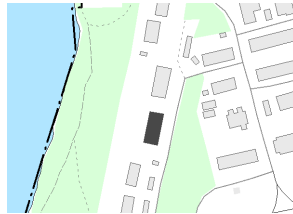
Kuva: Upseeritaloissa rakennusmateriaalit ja tyylipiirteet ovat pitkälti samat, mutta eroja on muodonannossa ja julkisivujen sommittelussa.

Kuva: Julkisivuja elävöittivät ikkunoiden koristeelliset vuorilaudat. Kun suorakaiteen muotoisessa rakennuksessa oli suurilla ikkunoilla ja näyttäville otsikkolaudoilla korostettu rakennuksen keskikohtaa, sijoitettiin viereisessä upseeritalossa vastaava koristelu rakennuksen kulmille.

63 Leipomo ja pesutupa (5a, 68), Upseeritie 3

Tunnus	405-5-74-1
VTJ-PRT	1014999885
Ajoitus	1893
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Asuinrakennus
Tilavuus	439 m ³ Kokonaisala 146 m ²
Perustus	Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Tiilimuuri ristilimitys / 2
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto

Pohjaratkaisu Alun perin kaksihuoneinen pohja, eteistilassa portaat yläkertaan.

Kuvaus Upseerien leivin- ja pesutuvaksi rakennettu tiilirakennus on nykyään ainoa Upseeritien rakennuksista, joka sijaitsee ylärinteen puolella. Upseeritalojen kohdalla rinteessä sijainneet halkovajat on purettu. Leivin- ja pesutupa on kunnostettu asutokäyttöön. Viimeinen luvanvarainen korjaustyö on tehty 2000.

Erityistä Upseerien asuintalojen alkuperäinen talousrakennus täydentää hyvin säilynyttä kokonaisuutta. Muut Upseeritien tonteilla olleet vanhat ulkorakennukset on purettu. Tiilinen leivin- ja pesutuparakennus on ainoa alueen tiilirakennuksista, jossa on käytetty pyörökaarta julkisivun koristelussa.

Lisäselvityksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuuotosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Alkuperäisistä piirustuksista päätellen on alakerran ikkunoissa ollut T-karmi ja ullakkokerroksen ikkunoissa puuluukut. Ullakkoa lienee käytetty pyykin kuivatukseen. Rakennuksen välipohjaan on piirretty kappaholvit. Huoneessa on kaksi leivinuunia ja pata.

Kuva: Julkisivu-, leikkaus- ja pohjapiirustukset / Leipomo ja pesutupa. KA

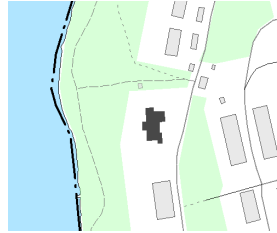
Kuva: Rakennukseen on vaihdettu alakerran ikkunat ja ulko-ovi sekä korvattu yläkerran puuluukut ikkunoilla. Samaa ruutukuviollista parioviyyppiä on käytetty muissakin alueen asuinrakennuksissa.

Kuva: Upseeritien itäpuolella, rinteessä, on enää jäljellä entinen leipomo.

65 Rykmentin komentajan asunto (1, 60), Upseeritie 4

Tunnus	405-5-62-2
VTJ-PRT	101490579M
Ajoitus	1890
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Asuinrakennus
Rak. kerrosala	598 m ² Huoneala yht. 196 m ²
Perustus	Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/krs	Puu pysty- ja vaakarakenteissa, hirs /1
Julkisivut	Pysty-vaaka-pysty -laudoitus
Katto	Auma- ja harjakatto, saumapelti
Pohjaratkaisu	Monimuotoinen, 8 h, eteinen, keittiö ja palvelijan huone, huoneita liitti yhtenäiseksi tilasarjaksi samalla linjalla olevat kaksoisovet.

Kuvaus Rykmentinkomentajan talo pystytettiin järvimaiseman äärelle kauppias Reichardtin huvilan naapuriin. Pihapiirissä on jäänteitä puutarharakenteista ja -kasveista. Alkuperäisiin piirustuksiin ei ole merkitty eteläpäädyn harjakattoista vinkkelä eikä pohjois- eli keittiösiiven aumakattoista kylkiäistä. Ne on kuitenkin tehty täysin vanhaan tyyliin ja samoilla materiaaleilla (lohkoviperustus, lautavuoraus, listat, vanhat peiliovet). Pohjoispäädyssä näkyy korjausten tuomaa kerroksellisuutta. Siellä sisäänkäynnin paikkaa on vaihdettu ja tehty kooltaan muista poikkeava ikkuna sekä rakennettu pulpettikattainen veranta. Muuten rakennus on säilynyt tyyllisesti, ja julkisivuissa on säilynyt paljon vanhaa, kuten ikkunat, osa ovista, verhoustapa ja kivisokkeli. Viimeisin luvanvarainen korjaustyö valmistui 2002. Edellinen peruskorjaus oli 1960. Pihapiiristä on purettu vanha ulkorakennus.

Erityistä Komentajan asuinrakennus oli varuskunnan arvokkain asuinrakennus. Kookas, yksikerroksinen asuinrakennus erottuu asutokasarmien tyyliin rakennetuista kaksikerroksista upseerien ja aliupseerien asuinrakennuksista. Komentajantalo, upseeritalot ja upseerikerho muodostavat rakennuskokonaisuuden, joka edustaa hienosti 1800-luvun lopun puukäsityötaitoja ja arkkitehtuuria.

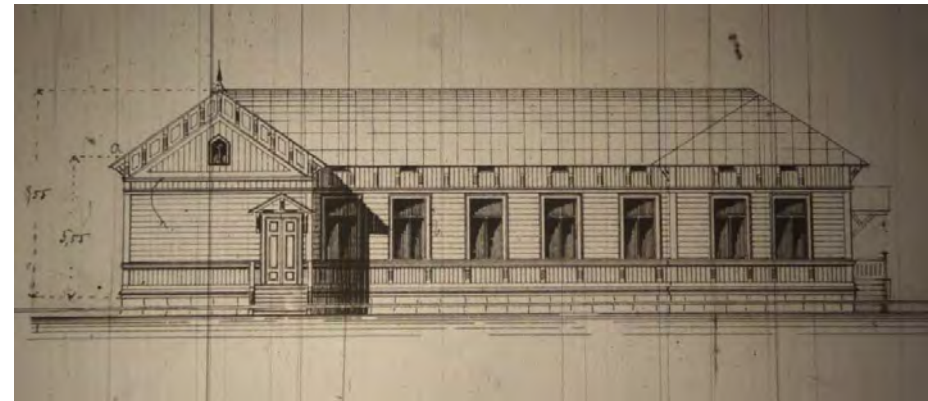

Lisäselvityksen tarve

Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuu-
tosten ja lupahakemusten
tullessa vireille. Sisätilojen
inventointi ja dokumentointi
tehdään ennen laajempia tila-
ja käyttötarkoitussaneerauksia.

Kuva: Julkisivujen väritystapa, jossa seinäpinnan listat, koristeet ja ikkunoiden karmit maalataan seinän pääväriä tummemmalla värillä, sävy sävyyn, oli tyypillinen 1800-luvun lopun uusrenessanssityylisille puurakennuksille.

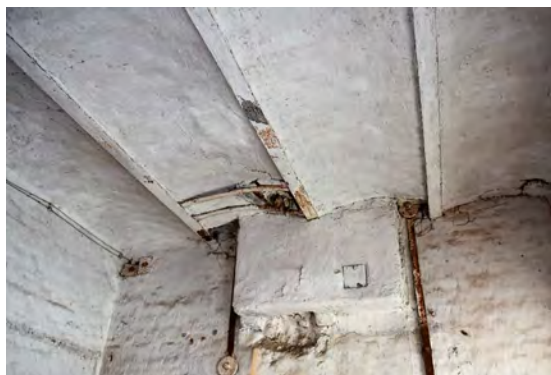
Kuva: Komentajan asunnon virkapuolen sisäänkäynti oli poikkisiiven päädyssä, joka oli koristeltu listoin rajatulla päätykolmiolla ja lokerofriisillä. /Julkisivupiirustus, KA.

68 Pumppuhuone (43, 62)

Tunnus	405-4547-1-6
VTJ-PRT	-
Ajoitus	oletettavasti 1892, laajennettu ~1910-l
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Tyhjillään
Perustus	Graniittikvaaderi, betoni lautamuottivalu
Runko/kr	Tiilimuuri risti- ja vuorolimitys /1 ½, puiset kattorakenteet
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, suoraprofiilipelti

Kuvaus Kasarmialueelle rakennettua vedenjakelujärjestelmää¹⁹ kuvailtiin tekniikaltaan edistyselliseksi. Tiilinen pumppuhuone, jossa oli Worthingtonin höyrypumppu sekä puurunkoinen koneenhoitajan asunto, rakennettiin rannalle 1892. Johtotorvi nosti veden rautaiseen vesisäiliöön, joka oli miehistökasarmin (nro 4) ullakolla. Pumppuhuone on ulkoasun perusteella rakennettu vaihteittain. Vanhin osa on perustettu kivijalalle ja uudempi betonille (mahdollisesti laajennusvaiheessa kattomuoto muuttunut aumakatosta harjakatoksi). Vanhalla puolella välipohjassa on rautakiskojen varaan tehdyt kappaholvit. Rakennuksen osat eroavat toisistaan myös tiilien värisävyn, aukkojen muodon ja korokemuurausten osalta. Pohjoispäästä on purettu pois osa, ehkä puurunkoinen asuinhuone, ja nykyinen tiiliseinä on ollut väliseinänä. Käyttämättömälle rakennukselle on tehty ilkivaltaa. Syksyllä 2017 alkoivat rakennuksen korjaustyöt. Korjaushankkeen vetäjänä on loppuvuodesta 2016 perustettu Rakuunamäen Pumppuhuone ry. Yhdistyksen tavoitteena on pelastaa rakennus yhteisölliseen käyttöön ja aktivoimaan Rakuunamäen ranta-alueen ulkoliikuntaa.²⁰ Rakennuksessa sisätiloissa säilynyt koneistus ja uunit on tarkoitus säilyttää.

Kuva: Vanhan puolen kappaholvikatto.

Kuva: Entinen pumppuhuone sijaitsee rannan tuntumassa. Sen vieressä on tenniskenttä ja ylempänä välitasanteella Upseerikerho.

Erityistä Rakennuksessa ulkoasu ilmentää vaihteittaista rakentamista. Entinen pumppuhuone on muisto kasarmin ensimmäisestä, heti 1890-luvun alussa, rakennetusta vedenjakelujärjestelmästä.

Lisäselvityksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Vanha puoli kunnostustöiden kohteena marraskuussa 2017.

3.5 Osa-alue 4: Varastoalue

Ajankohta 1890–1893 (suomalaiskausi)

Sijainti Kasarmikatu

Rakennukset nro 54

Kaava akm 405–2089, lv 13.5.1998, AL

Suojelu sr-1: nro 54

Muu suojelu oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 54

Ajankohta 1914–1917 (venäläiskausi)

Sijainti Upseeritie ja Kasarmikatu

Rakennukset nro 32–35, 37, 45, 47–49

Kaava akm 405–2204, lv 9.1.2007, A, AL, KLT, KT-2, LPA

Suojelu sr-1: nro 32–35, 37, 45

sr-2: nro 47–49

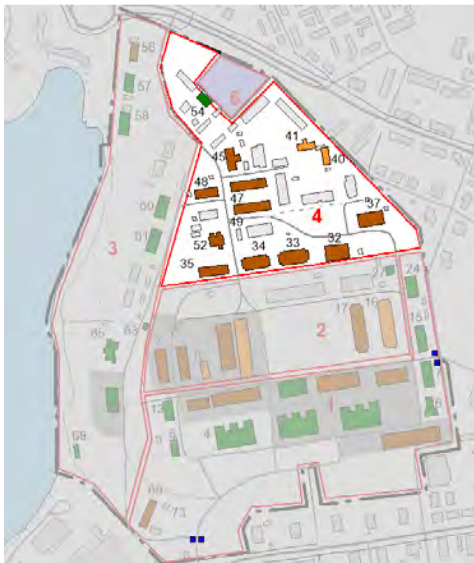
Muu suojelu oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 32–35, 37, 45, 47–49

Ajankohta 1940-luku (itsenäistymisen jälkeinen aika)

Rakennukset nro:t 40–41

Asemakaava akm 405–2204, lv 9.1.2007, AK

Kaavasuojelu -

INVENTOINTIKOhteet

32 Asuinrakennus

33 Eksote

34 Eksote

35 Asuinrakennus

37 Toimisto- ja
laitosrakennus

40 Päiväkot (leipomo)

41 Päiväkot

45 Asuinrakennus

47 Autotalli

48 Asuinrakennus

49 Autotalli

52 Asuinrakennus

Kuvaus (historia ja luonne)

Osa-alue käsittää alun perin Rakuunarykmentille rakennetun, pääasiassa puurakennuksista muodostuvan, varasto- ja heinälatoalueen, jossa oli myös tallirakennuksia, sepän kengityspaja ja vaakahuone. 1890-luvun puurakennukset korvautuivat 1910-luvulla Venäläisen insinöörikunnan suunnittelemilla tiilirakennuksilla. Alueen käyttötarkoitus säilyi suunnilleen samana, mutta uudet rakennukset sijoitettiin aikaisempaa tiiviimmin. Kulkureitti keskustalta rinnettä alas sepän pajan ohi pohjoiseen muotoutui venäläiskaudella. Osa-alueen sisälle jää myös omana alueenaan tarkasteltu entinen ortodoksihautausmaa.

Vanha varastoalue sijoittuu maastollisesti alemmaksi kuin keskusaukiota ympäröivät tallipihat ja sotilaskasarmien alue. Lisäksi osa-alueen länsiosassa maasto viettää länteen ja luoteeseen. Maastoa on leikattu ja terassoitu. Lakialueen reunalla sijaitsevat tiilirakennukset toimivat tilanjakajina. Ratsumestarinkadun varrella on vanhojen ja uusien rakennusten sisään jäävä puistoaukio. Vanhat tiilirakennukset keskittyvät rinnettä nousevan, vaahterapuiden reunustaman, Kasarmikadun varrelle.

Alueella säilyneet vanhat tiilirakennukset ovat kaikki yksityisessä omistuksessa ja peruskorjattu asunnoiksi, toimitiloiksi tai autotalleiksi, puinen päiväkot on kaupungin omistuksessa. Suurin osa Rakuunamäen uudisrakennuksista sijoittuu osa-alueelle. Täydennysrakentamisessa on otettu huomioon varuskunnan aluerakenteelle ominaiset geometriset sommitelmat, suorat linjat ja rakennusten rajaamat aukiot. Uudisrakennukset, rivitalot ja kerrostalot, ovat selkeästi vanhasta varuskunnan aikaisesta rakennuskannasta erottuva moderni rakennuskerrostuma. Samaan aikaan korjausrakentaminen on uudistanut muita osa-alueita enemmän juuri vanhan varastoalueen ilmettä. Lämpimien maavärien ja luonnon materiaalien - poltetun savitiilen ja puun - rinnalle on tuotu mustaa lasipintaa ja terästä.

Historialliset merkitykset:

- *Kasarmirakentamisen historia, tiilirakentaminen:* Varuskunnan aikaisesta rakentamisesta on edustettuna venäläiskauden tiilirakentaminen, varasto- ja tallirakennukset.

Ympäristölliset merkitykset:

- *Aluerakenne, tilanjakajat, jatkuvuus:* Kasarmikatu, jäljellä olevat tiilirakennusparit (rauhottavat muutoin monimuotoista ympäristöä). Lakialueen reunalla sijaitsevat tallirakennukset jakavat tilaa ja muodostavat pohjoisen suuntaan selkeän yhtenäisen rakennetun reunan.

Kuva: Rakuunamäen erityispiirteisiin kuuluvat kahden-kolmen samankaltaisen rakennuksen muodostamat osakokonaisuudet.

Kuva: Lakialueen reunalla sijaitsevat tallirakennukset jakavat tilaa ja muodostavat pohjoisen suuntaan selkeän yhtenäisen rakennetun reunan.

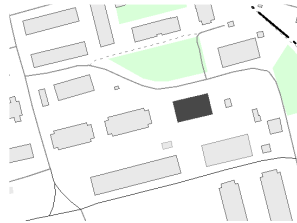
Kuva: Kasarmikadun varrella on 1910-luvulla rakennettuja talleja, varastohuoneita ja kellari.

Kuva: Alueen koillislaidalla on kaksi 1949–50 rakennettu puurakennusta, toinen on ollut koko ajan päiväkotina, toinen, leipomo, 1990-luvun puolivälistä (kuvassa).

32 Varastohuone (37), Ratsumestarinkatu 9

Tunnus	405-5-67-1
VTJ-PRT	101066537V
Ajoitus	1910-luku
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Asuinrakennus
Tilavuus	3 600 m ³ Kokonaisala 680 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/krs	Tiilimuuri ristilimitys, puinen välipohja / 2
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, saumapelti musta, lunetti-ikkunat
Pohjaratkaisu	Alun perin avoin pohjakaava ja pilariparit.

Kuvaus Venäläiskauden varastorakennus (ei lämmitettäviä tiloja) toimi ennen viime sotia HRR:n kuormastovarastona. Vuonna 1937 rakennus otettiin väliaikaiseksi autosuojaksi, jota varten tehtiin tilamuutoksia. Asunto-osakeyhtiön omistukseen siirtynyt tiilirakennus on saneerattu kolmen huoneiston asuinrakennukseksi. Viimeisin luvanvarainen muutostyö valmistui 2009. Pohjoisseinän isoihin oviaukkoihin vaihdettiin tummasävyiset metallirunkoiset lasiovet. Samanlaiset ovet tulivat molempiin päätyihin. Eteläisivulle avattiin sisäänkäynnit kolmen ikkunan paikalle. Tummasävyisiä ovat myös kaikki uudet ikkunat. Vastaavanlaisilla materiaalivalinnoilla on uudistettu myös varasto nro 35 ja tallit 33–34. Uusi vesikate tehtiin sinkitystä pellistä.

Erityistä Kohde on yksi venäläiskaudella uudelleen rakennetun talli- ja varastoalueen tiilirunkoisista varastorakennuksista. Rakennuksessa käytettyä koristeellista liseenimallia löytyy kuudesta muusta kasarmialueen tiilirakennuksesta, jotka ovat keskenään hieman erikokoisia. Mittasuhteiltaan samanlainen, syvärunkoinen tiilirakennus, on kohdetta vastapäätä sijaitseva rakennus nro 37. Rakennuksen ulkoasu on muuttunut, kun isoihin oviaukkoihin tuli pinnat tummasta lasista ja teräksestä. Värit noudattaa alueen uudisrakennusten värimaailmaa.

Lisätutkimusten tarve: Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

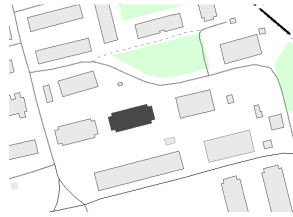
Kuva: Kahdessa varastorakennuksessa on syvä runko ja loiva katto, jonka kulmissa räystääs kääntyy kissanpenkiksi. Rakennuksen peltikate on uusittu, mutta puolipyöreät ullakkoikkunat on säilytetty. Asuntokäyttö on tuonut paljon lasipintaa tiilen rinnalle.

Kuva: Kuvassa olevat kaksi tiilirakennusta kuuluivat neljän varastohuoneen ryhmään. Purettujen rakennusten paikalla on nurmikenttää ja paikoitusalue.

33 Talli (26), Ratsumestarinkatu 3, Kasarmikatu 11

Tunnus	405-5-67-9
VTJ-PRT	1032895299, 103382750D
Ajoitus	1910-luku
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Terveys- ja sosiaalihuolto
Tilavuus	3 170 m ³ Kokonaisala 770 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Tiilimuuri ristilimitys, puinen välipohja/ 1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, pulpettikatto, konesaumattu pelti musta
Pohjaratkaisu	Alun perin sisäänkäynnit päädyissä, muu avointa tilaa, tiheä pystyrakenne (betonipilarit ja sivuilla puupylväsparit); nykyinen pohjakaava perustuu kaksoiskäytäväratkaisuun.

Kuvaus Venäläiskauden tallirakennus oli ennen viime sotia KkEsk ja URR:n käytössä. Rakuunamäellä toimi ajanjakson 1941–43 3. hevossairaala, jossa hoidettiin sodassa olleita hevosia. Hevossairaalan käytössä olivat tallirakennukset nro 33 ja 34. Myöhemmin rakennusta käytettiin varastona (tykkivaja). Toimitilarakennukseksi tiilirakennus saneerattiin kokonaisvaltaisesti 2013 (Arkkitehtistudio Vuorinen oy). Tehtiin uusi vesikate pellistä ja asennettiin räystäskourut ja syöksytorvet. Ikkunat uusittiin alkuperäisen kaltaisina. Katonlapeelta oli jo edellisissä remonteissa poistettu pienet lunetti-ikkunat. Ovien määrää pienennettiin, ja jäljelle jääneet uusittiin metallirunkoisina. Tontille tehtiin istutukset ja perustettiin pysäköintialueet. Edellinen peruskorjaus oli 1960–61.

Erityistä Entisen tallirakennuksen alkuperäistä käyttötarkoitusta ilmentävä hahmo ja ikkuna-aukotus on säilytetty; myös jälkeempään avatut oviaukot. Uudenlainen käyttötarkoitus on muokannut eteläistä julkisivua, jossa yhteen aukkoon ja päätyulokkeisiin on tehty uusi teräsrunkoinen lasiovi ja loppuihin vanhoista oviaukoista seinä tummasta lasista ja maalatusta teräksestä. Väritys noudattaa alueen uudisrakennusten värimaailmaa.

Lisätutkimusten tarve: Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Rakennuksen pohjoisseinällä on säilynyt alkuperäinen aukotus.

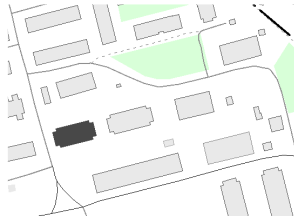

Kuva: Tallien ainoat sisäänkäynnit sijaitsivat ennen päätyjen matalissa ulokkeissa. / Kuva Hei Hoplaa! -sivustolta.

<http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/heihoplaa/index.html>

34 Talli (27), Ratsumestarinkatu 5, Kasarmikatu 9

Tunnus	405-5-67-8
VTJ-PRT	103289531B, 103382764V
Ajoitus	1910-luku
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Terveys- ja sosiaalihuolto
Tilavuus	3 060 m ³ Kokonaisala 822 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/ks	Tiilimuuri ristilimitys, puinen välipohja/ 1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, pulpettikatto, konesaumattu pelti, musta
Pohjaratkaisu	Alun perin sisäänkäynnit päädyissä, muu avointa tilaa, tiheä pystyrakenne (betonipilarit ja sivuilla puupylväsparit); nykyinen pohjakaava perustuu kahteen keskiosassa kulkevaan tilallisesti vaihtelevaan käytävälinjaan, mahdollisesti säilytetty osa vanhoista pystyrakenteista.

Kuvaus Venäläiskauden tallirakennus oli ennen viime sotia KkEsk ja URR:n käytössä. Rakuunamäellä toimi 1941–43 3.hevossairaala, jossa hoidettiin sodassa olleita hevosia. Hevossairaalan käytössä olivat tallirakennukset nro 34 ja 33. Myöhemmin rakennusta käytettiin varastona (tykkivaja). Toimitilarakennukseksi tiilirakennus saneerattiin kokonaisvaltaisesti 2013–15 (Arkkitehtistudio Vuorinen oy). Tehtiin uusi vesikate pellistä ja asennettiin räystäskourut ja syöksytorvet. Ikkunat uusittiin alkuperäisen kaltaisina. Ovien määrää pienennettiin, ja jäljelle jääneet uusittiin metallirunkoisina. Katonlappeelta oli jo edellisissä remonteissa poistettu pienet lunetti-ikkunat. Tontille tuli istutuksia ja pysäköintialueet. Sisätiloissa on säilytetty alkuperäistä kantavaa pystyrakennetta (puupilareita) katkelmina laajemmissa aula- ja käytävätiloissa (ei alkuperäisessä funktiossa). Edellinen peruskorjaus oli 1960–61. **Erityistä** Entisen tallirakennuksen alkuperäistä käyttötarkoitusta ilmentävä hahmo ja pohjoisfasadin ikkuna-aukotus on säilytetty; myös jälkeenpäin avatut eteläfasadin oviaukot. Uudenlainen käyttötarkoitus on muokannut erityisesti eteläistä julkisivua, jossa yhteen aukkoon ja päätyulokeisiin on tehty uusi teräsrunkoinen lasiovi ja loppuihin pitkän sivun oviaukoista seinä tummasta lasista ja maalatusta teräksestä. Väritys noudattaa alueen uudisrakennusten värimaailmaa.

Lisätutkimusten tarve: Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

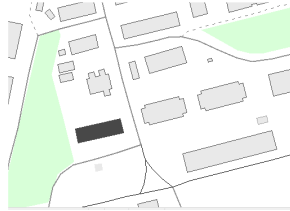
Kuva: Vanha tallirakennus ennen nykyistä käyttötarkoitusta varten tehtyä saneerausta. Alun pitäen sisäänkäynnit olivat päätyeteisissä ja pitkillä sivuilla oli vain pienet ikkunat (yksi jäljellä). Isot halliovet on puhkottu jälkeenpäin. / Kuva 2013, Jukka Siiskonen, Willimiehen jäljillä -blogi.

Kuva: Tallirakennuksen julkisivut saivat 2010-luvun peruskorjauksessa uutta ilmettä, kun julkisivuihin asennettiin terästä ja lasia, värimaailmana jyrkkeni punaruskean rinnalle tulleen mustan myötä.

35 Varastohuone (44), Kasarmikatu 10

Tunnus	405-5-69-6
VTJ-PRT	100981771F
Ajoitus	1910-luku
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Asuinrakennus (rivitalo)
Tilavuus	2200 m ³ Kokonaisala 501 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Tiilimuuri ristilimitys, välipohja puu ja betoni/1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, konesaumattu pelti maalaamaton, yksi palomuurikoroke.

Pohjaratkaisu Alun perin avoin pohjaratkaisu, yksi väliseinä, keskellä pilarit.

Kuvaus Venäläiskauden varastohuone (ei lämmitettävä) toimi ennen viime sotia URRn tallina. Tiilirakennus saneerattiin vuosina 2014–15 neljän huoneiston asuinrakennukseksi (Arkkitehtisuunnittelu Petri Kemppinen oy), samalla rakennettiin pihalle talousrakennus ja piha-alueen muurit. Eteläsivun alkuperäisten oviaukkojen kohdalle tehtiin kapeat ikkunat ja entisten pienten ikkunaparien kohdalle sijoitettiin tummalasiset sisäänkäynnit. Uudet päätyikkunat tehtiin enemmän alkuperäisen tyylin mukaisesti. Pohjoissivulla säilytettiin entiset ikkuna-aukot neljää oveksi laajennettua lukuun ottamatta. Kaikki ikkunat uusittiin, ja uusi vesikate tehtiin sinkitystä teräspellistä. Edellinen peruskorjaus oli 1959.

Erityistä Rakennus on yksi venäläiskaudella uudelleen rakennetun talli- ja varastoalueen tiilirunkoisista varstorakennuksista. Rakennuksessa käytettyä koristeellista liseenimallia löytyy kuudesta muusta kasarmialueen tiilirakennuksesta, jotka ovat keskenään hieman erikokoisia. Rakennus 35 kuuluu ryhmän kapearunkoisimpiin. Viime saneerauksen yhteydessä rakennuksen julkisivuaukotus uudistettiin. Uusiin isoihin aukkoihin tuli pinnat tummasta lasista ja teräksestä. Väritys noudattaa alueen uudisrakennusten värimaailmaa.

Lisätutkimusten tarve: Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

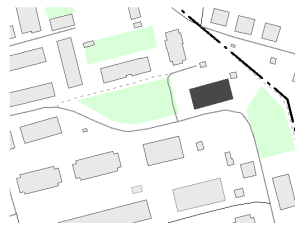
Kuva: Rakennus ennen peruskorjausta. / Google Street View 2009.

Kuva: Rakennus vuonna 2011.

37 Varastohuone (36), Ratsumestarinkatu 10

Tunnus 405-5-71-1
VTJ-PRT 101490602C
Ajoitus 1910-luku (1912)
Suunnittelu Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö Toimisto- ja asuinrakennus
Tilavuus 2 850 m³ **Kokonaisala** 907 m²
Perustus Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr Tiilimuuri vuoro- ja ristilimitys /1 ½
Julkisivut Punatiili peittomaalattu
Katto Harjakatto, palapelti harmaa

Pohjaratkaisu Alun perin avoin pohjakaava, keskellä kattoa tukevat pilarit.

Kuvaus Venäläiskauden varastorakennus toimi ennen viime sotia HRR:n puusepänverstaana ja kengityspajana. Vuonna 2008–09 varastorakennus korjattiin päiväkot-, asunto- ja toimistokäyttöä varten (RA Seppo Kempainen). Päiväkotitoiminta on päättynyt. Toimistotiloja on edelleen ala- ja yläkerroksessa, lisäksi yläkerrassa on kaksi yksiötä. Edellinen laajempi korjaus oli tehty 1960, jolloin rakennuksesta tehtiin aliupseerikerho (PLM:n rakennustoimisto, arkkitehti Osmo Lappo). Myöhemmin talo siirtyi toimiupseerikerhon käyttöön. Rakennuksen ulkoasu on muuttunut. Pienten pystyikkunaparien tilalla on nykyiset vaakaikkunat. Eteläseinän isot oviaukot on yhtä lukuun ottamatta muutettu ikkunoiksi, samoin itäpäädyn oven paikalla on ikkuna. Katonlappeelta on poistettu pienet lunetti-ikkunat. Punatiilirakennus on maalattu valkoiseksi, yksityiskohdat ovat harmaasävyiset.

Erityistä Venäläiskaudella ratsuväkivaruskunnan varasto- ja heinälatoalueen puurakennukset purettiin ja korvattiin tiilisillä varasto- ja tallirakennuksilla. Varastorakennus nro 37 on toinen keskuskentän koillispuolella sijainneista syvärunkoisista varastohuoneista. Samanlainen liseenikoristelu löytyy kuudesta muusta kasarmialueen tiilirakennuksesta, jotka ovat keskenään hieman erikokoisia.

Lisätutkimusten tarve: Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Syvärunkoinen varastorakennus on uuden käyttötarkoituksen myötä saanut vaalean väriyksen ja isot ikkunat.

Kuva: Yhdessä rakennuksen suurista oviaukoista on pääsisäänkäynti, kolme muuta on pienennetty ikkunoiksi. Päätyovet on tehty ikkunaparin paikalle. Leveät ikkunat, kattovalokuvut sekä sisäänkäynnin katos ja tuulikaappi ovat 1960-luvun suunnittelua.

40–41 Varuskunnan lastentarha ja leipomo

Kasarmikatu 19

Tunnus 405-5-71-11

VTJ-PRT 40: 101499980W, 41: 101499979V

Ajoitus 1949

Suunnittelu Lappeenrannan kasarminhoitopiiri

Nykykäyttö Päiväkot

Tilavuus 40: 1990 m³ **Kokonaisala** 40: 650 m² (41: ei vastaavia tietoja)

Perustus Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)

Runko/kr Puurakenteinen (ei hirttä) / 1

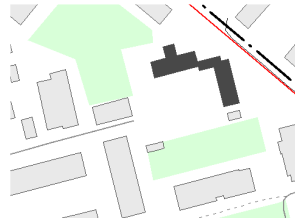
Julkisivut Pysty lomalauta

Katto Harjakatto, konesaumattu pelti (ennen betonitiili)

Kuvaus Örebron päiväkotina tunnetut kaksi puutaloa rakennettiin 1949 kasarmialueen koilliskulmalle, jossa rakuunoiden aikaan oli heinälatoja. Lappeenrannan varuskunnassa toteutettiin sosiaalisten olojen parannushankkeita viime sotien jälkeen. Erityisen aktiivisesti uusien hankkeiden parissa toimi silloinen Kenttätörykmentti 3:n komentaja Bror Kraemer. Hänen aloitteestaan perustettiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lappeenrannan varuskunnan osasto, rakennettiin lastentarha ja perustettiin leipomo ja sen myymälä, jonka tuotolla ylläpidettiin lastentarhaa. Myymälä toimi pääportin vieressä sijaitsevan puurakennuksen alakerrassa. Puurunkoiset rakennukset 40 ja 41 sijaitsivat aidatulla piha-alueella kulmittain, ja niitä yhdistää samaan tyyliin tehty nivelosa. Aluksi vuoden seimenä ja sen jälkeen leipomona toiminut puutalo nro 40 saneerattiin päiväkotikäyttöön 1990-luvulla. Samassa yhteydessä on yhdistetty puutalot harjakattoisella nivelosalla. Sitä ennen oli lastentarha/päiväkotina toimineen rakennuksen nro 41 taakse tehty pieni siipi. Tämän vuosituhannen puolella päiväkodissa on korjattu perustuksissa ja lattioissa olleita kosteusvaurioita, lisäksi ilmastointi, valaistus ja sähköt on uusittu. Rakennuksessa 41 on ikkunoiden alapuolelta vaihdettu vuorilaudat lämpöremontin yhteydessä. Betonitiilikatteet on vaihdettu peltiin. Rakennusten julkisivuissa on säilynyt paljon vanhaa: puupaneloidut ulko-ovet ja pienet aumakattoiset lipat, sisään-ulosaukeavat ikkunat, pitkälti myös ikkunoiden vuorilaudat, osa lomalaudoituksesta, avoräystäät ja lohkokivijalka.

Erityistä Viime sotien jälkeen rakennetut puurakennukset muistuttavat 1940-luvulla rakennettujen parakkikasarmien asuinrakennuksia. Koristelemattomat, yksikerroksiset, harjakattoiset puutalot muodostavat pienen pihamiljöön uusien tiiliseinäisten kerrostalojen keskelle, kasarmialueen laidalle.

Lisätutkimusten tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

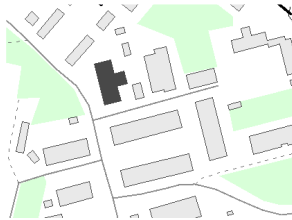
Kuva: "Lappeenrannan varuskunnan lastentarha". /Mannerheimin Lastensuojeluliiton valokuvakokoelma

Kuva: Kuvassa on päiväkotirakennukset vuonna 2017. Aita on uusittu 2010-luvulla.

45 Hevostalli (28), Kasarmikatu 21

Tunnus	405-5-71-7
VTJ-PRT	101490606H
Ajoitus	1910-luku
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Asuinrakennus
Tilavuus	2030 m ³ Kokonaisala 597 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/krs	Tiilimuuri ristilimitys, välipohjat puuta, alapohja betonilaatta / 1 (parvi)
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, palomuurikorokkeet, konesaumattu pelti harmaa, lunetti-ikkunat ja koristeellinen tiilipiippu
Pohjaratkaisu	Alun perin talliosan päissä on neliömäiset huoneet, joissa pylväsparit. Keskiosassa jyrkät tiiliseinät jakavat tiloja pienempiin huoneisiin. Nykyään huonetiloja on järjestelty myös keveillä väliseinillä.

Kuva: Rakennuksessa on pitkä yksikerroksinen ja harjakattoinen talliosa, jonka molemmissa päädyissä on pulpettikattoinen eteishuone. Tallin muoto ja alkuperäinen ikkunamalli on sama kuin alueen muissa tallirakennuksissa. Keskiosaan liittyy entinen hoitosiipi, jossa on alkujaankin ollut isot ikkunat ja hammaslista räystäään alapuolella. Sen tiilikoristelu on samanlaista kuin erikoisrakennuksissa, kuten leipomossa ja ammusvarastossa. Rakennuksessa on säilynyt koristeellinen tiilipiippu.

Kuvaus Venäläiskauden tiilirakennus toimi ennen viime sotia sairastallina. Se poikkesi muista 1910-luvun tallirakennuksista T-pohjamuodollaan, joka johtui hoitotilojen sijoittamisesta tallin yhteyteen rakennettuun keskisiipeen. Pitkässä talliosassa oli samanlaiset pienet ikkunat kuin muissa talleissa, mutta hoitosiivessä ikkunakoko oli suurempi. Asunto-osakeyhtiön omistukseen siirtynyt rakennus peruskorjattiin kolmen huoneiston asuinrakennukseksi 2000-luvun vaihteessa (Arkkitehtitoimisto Riitta ja Kari Ojala). Tällöin tehtiin laajennuksena parvikerros. Sisäänkäyntien suojaksi tehtiin kaarevat peltipäät. Rakennuksen talliosan ikkunat on jossakin vaiheessa suurennettu nykyisiin mittoihin. Hoitosiiven ikkunat on uusittu ilmeisesti alkuperäisen kaltaisella karmi- ja puitejaolla. Betonitiilikate on vaihtunut saumapeltiin. Edellinen peruskorjaus oli tehty 1980-luvun puolivälissä. Tontille rakennettiin autokatos ja piharakennus 2000-luvulla.

Erityistä Entinen T-volyyminen tiilitalli eroaa muista tallirakennuksista muotonsa puolesta. Vaikka rakennus on kerralla rakennettu, on sen talliosassa ja hoitosiivessä erilainen tiilikoristelu, joka ilmentää venäläisten tapaa rakentaa kasarmeja tyyppipiirustuksilla. Sairastalli rakennettiin yhdistämällä kahden eri rakennustyyppin piirustuksia. Mäen rinteessä sijaitsevan tiilirakennuksen pitkä sivu avautuu Kasarmikadulle, joka on Rakuunamäen pohjoinen sisään tuloväylä. Kohde sijaitsee tiilirakennusten ryhmässä.

Lisätutkimusten **tarve** Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Vanhat pariovet.

Kuva: Uudet, isot ikkunat.

47 Varastorakennus (42), Kasarmikatu 15–17

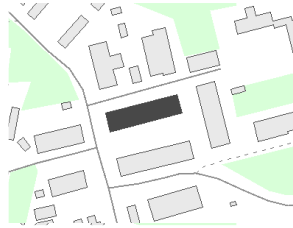
Tunnus 405-5-71-13
VTJ-PRT 101499982Y
Ajoitus 1910-luku
Suunnittelu Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö Autotalli
Tilavuus 1 940 m³ Kokonaisala 648 m²
Perustus Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/krs Tiilimuuri ristilimitys, puinen välipohja/ 1
Julkisivut Punatiili puhtaaksimuurattu

Katto Harjakatto, palomuurikoroke, konesaumattu pelti tummanharmaa
Pohjaratkaisu Oletettavasti alun perin avoin tila, joissa yksi muurattu väliseinä.

Kuvaus Venäläiskauden varastorakennus (ei lämmitettävä) on korjattu autotalliksi (lämmittämätön) noin 2004. Edellinen peruskorjaus oli 1960–61.

Erityistä Kapearunkoiset tiilirakennukset nro 47 ja 49 muodostavat ulkoasultaan yhtenäisen rakennusparin. Samanlainen rakennuspari, mutta syvemmällä rungolla, on säilynyt ylempänä mäellä, Mannerheiminkadun länsipäässä.

Lisätutkimusten tarve: Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Ainakin 1920-luvun puolivälistä lähtien on rakennuksen toisella pitkällä sivulla ollut nykyinen määrä isoja halliovia. Vanhoissa oviaukoissa on uudet puupintaiset ovet.

49 Varastorakennus (41), Kasarmikatu 15–17

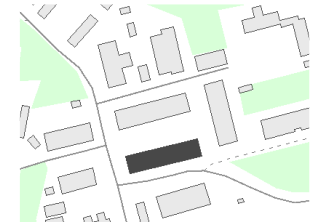
Tunnus 405-5-71-13
VTJ-PRT 1014999830
Ajoitus 1910-luku
Suunnittelu Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö Autotalli
Tilavuus 1 940 m³ Kokonaisala 648 m²
Perustus Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/krs Tiilimuuri ristilimitys, puinen välipohja/ 1
Julkisivut Punatiili puhtaaksimuurattu

Katto Harjakatto, palomuurikoroke, konesaumattu pelti tummanharmaa
Pohjaratkaisu Oletettavasti alun perin avoin tila, joissa yksi muurattu väliseinä.

Kuvaus Venäläiskauden varastorakennus (ei lämmitettävä) on korjattu autotalliksi noin 2009. Edellinen peruskorjaus oli 1960–61.

Erityistä Kapearunkoiset tiilirakennukset nro 47 ja 49 muodostavat ulkoasultaan yhtenäisen rakennusparin. Molemmista niissä on ovien määrää ja kokoa mahdollisesti muutettu alkuperäisestä.

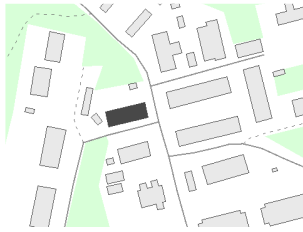
Lisätutkimusten tarve: Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Venäläiskauden varastorakennusten pitkiä julkisivuja rytmittävät ikkunaparit ja liseenit. Ikkunat ovat kapeita ja kuusiruutuisia. Niissä on kalterit.

48 Varastorakennus (43), Kasarmikatu 16

Tunnus	405-5-70-7
VTJ-PRT	1014905955
Ajoitus	1910-luku
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Asuinrakennus
Tilavuus	2000 m ³ Kokonaisala 458 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Tiilimuuri ristilimitys, puinen välipohja/ 1 + parvi
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, palomuurikoroke, konesaumattu pelti, musta
Pohjaratkaisu	Alun perin kaksi huonetta, välissä kantava tiiliseinä ja ehkä muutama tukipylväs; nykyään tilat väliseinän molemmin puolin jaettu useammaksi huoneeksi.

Kuva: Entisen varastohuoneen ikkunoiden yläpuolella on tukimuuraus ja alapuolella tiilireliefi. Hammaslista kulkee räystäään alla ja liseenit on sijoitettu nurkkiin ja keskiakselille.

Kuva: Asutuskäyttö näkyy rakennuksen pihaympäristössä. Viereen on rakennettu puurunkoinen piharakennus.

Kuvaus Venäläiskauden varastorakennus (ei lämmitettävä) perusparannettiin kahden huoneiston asuinrakennukseksi 2003–04 (Arkkitehtuurisuunnittelu Petri Kempainen Ky). Uusittiin ikkunat (alumiini/puu), osa suurennettuihin aukkoihin, ulko-ovet ja vesikate sekä vesikattorakenteet. Osa sisäänkäynneistä sijoitettiin vanhoihin oviaukkoihin, mutta myös aivan uusiin paikkoihin sekä ikkunoiden paikalle. Sisäänkäyntien suojaksi asennettiin teräsrunkoiset lasilipat. Katonlappeiden vanhat lunetti-ikkunat korvattiin uusilla ja tehtiin saman verran uusia lisää. Sisätilojen laajennus toteutettiin toiselle puolikkaalle tehdyllä parvella.

Erityistä Kohde on yksi venäläiskaudella uudelleen rakennetun talli- ja varastoalueen tiilirunkoisista varastorakennuksista. Se rajaa Upseeritielle avautuu näkymää ja on muodostamassa pientä tiilirakennusten tiivistymää Kasarmikadun ja Upseeritien risteykseen. Rakennus muistuttaa kooltaan ja tiilikoristelultaan ammusvarastoa (nro 69), mutta pienet vaakaikkunat ovat samanlaiset kuin tallirakennuksissa.

Lisätutkimusten tarve: Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

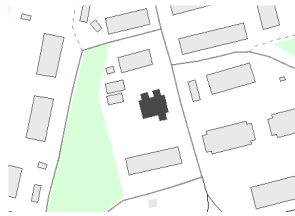
52 Juureskellari (51), Kasarmikatu 12

Tunnus	405-5-69-5
VTJ-PRT	103118257C
Ajoitus	1910-luku
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Asuinrakennus (toimistorakennus)
Tilavuus	1 900 m ³ Kokonaisala 486 m ²
Perustus	Betoni, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Tiilimuuri ristilimitys, betonista välipohja (kappaholvi) (keskipylväs, vinotuet)/(1) + 1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimurattu
Katto	Harjakatto, konesaumattu pelti
Pohjaratkaisu	(Kolme pääosasta ulkonevaa eteiskäytävää)

Kuvaus Venäläiskauden kellarirakennus sijaitsee luoteeseen viettävässä rinteessä. Päätyseinää tukevat jyrkät yläosastaan kaarevat tiiliset vinotuet. Räystäslautojen alapäässä on leikkauskoristelua. Rakennuksen saneeraus asuin- ja toimistorakennukseksi alkoi 2000-luvun puolivälin paikkeilla. Osa korjauksista on saatettu loppuun 2016, ulkoasun osalta korjaustyöt ovat käynnissä. Kiviperustusta on vahvistettu betonilla. Uusissa ikkunoissa vanha ruutujako on alkuperäistä jäljittelevä. Oviaukkoihin on vaihdettu mustat lasipintaiset ovet (edelliset olivat ruutupaneloidut).

Eriyistä Kellarirakennus erottuu muista Rakuunamäen tiilirakennuksista erikoisen muotonsa ja rungon ulkopuolisten vinotukien puolesta. Lahden Hennalan varuskunta-alueella on säilynyt pohjaratkaisultaan samankaltainen kellari, mutta hieman eri tavalla massoiteltuna.

Lisätutkimusten tarve: Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

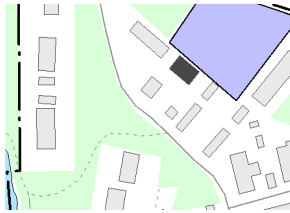
Kuva: Kellari jää vierestä kulkevan Kasarmikadun alapuolelle. Päätyseinässä tiiliset vinotuet.

Kuva: Rakennuksessa on kolme kookasta eteiskäytävää, joihin on vaihdettu modernit tummasävyiset lasiovet.

54 Kengityspaja (21, 52), Kasarmikatu 29

Tunnus 405-5-72-1
VTJ-PRT 1014999841
Ajoitus 1890
Suunnittelu S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö Asuinrakennus
Tilavuus 780 m³ **Kokonaisala** 294 m²
Perustus Betoni, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr Tiilimuuri ristilimitys, välipohjat teräsbetonia, puuta /1 ½
Julkisivut Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto Säterikaton tyylinen, mutta korkeassa keskiosassa on auman sijaan harjakatto, peltikate harmaan musta

Pohjaratkaisu Alun perin korkea osa jaettu väliseinällä kahdeksi huoneeksi, sivuilla matalissa kylkiäisissä kolme huonetta, avonaiset päätykatokset kiertyivät nurkan yli sivuseinille; myöhemmin laajennettu koko katoksen osalta sisätiloiksi ja muutettu vanhassa osassa väliseinien paikkoja.

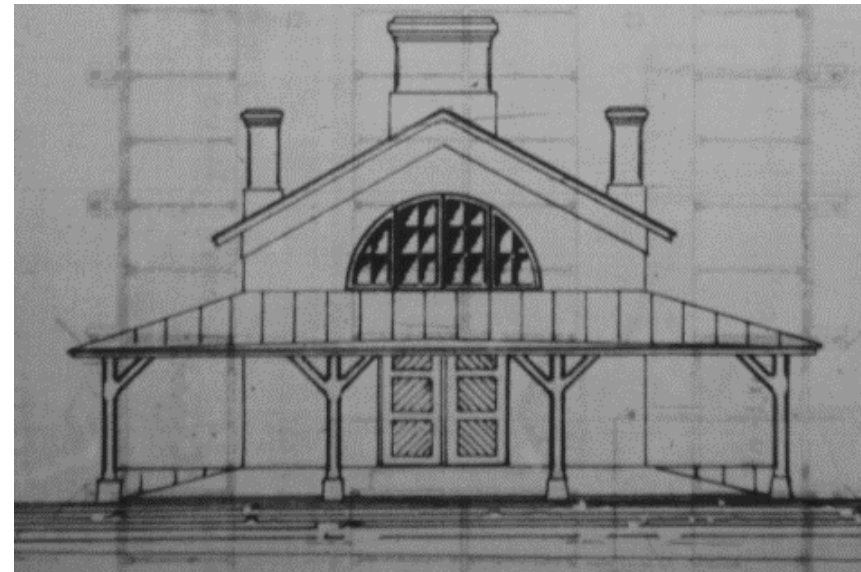
Kuvaus Entinen pajarakenus korjattu rakennuksessa tapahtuneen tulipalon jälkeen osaksi muuttaen jo 1896; matalampien sivuosien seinäpinnoissa näkyy eriaikaista tiiliseinää. Rakennus oli välillä PLM:n rakennustoimiston varastona. Myyty 1990-luvun lopulla yksityisille, jotka korjasivat sen vuosikymmenen loppuun mennessä asutokäyttöön. Uusivat ikkunat ja muuttivat rakennuksen kaksikerroksiseksi keskiosan osalta. Edellinen peruskorjaus oli 1959. Rakennuksen ja kadun väliin jäävä autokatos ja luoteispuolella sijaitseva punatiilinen kaksikerroksinen rivitalo rakennettiin 2000-luvun alussa kasarmien korjauspajan paikalle.

Erityistä Entinen varuskunnan kengityspaja, joka on mahdollisesti tehty vieressä sijaitsevan Pallon ortodoksisen hautausmaan kappeliksi rakennetusta tiilirakennuksesta. Rakuunamäellä ei ole toista samanmuotoista rakennusta. Rakennuksen erikoisuutena on päädyn suuri pyörökaari-ikkuna.

Lisätutkimusten tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

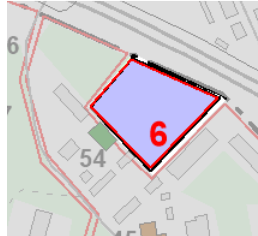
Kuva: Korjauspajan omintakeinen kokonaishahmo on säilynyt, yksityiskohdissa näkyy korjausten tuomaa kerroksellisuutta.

Kuva: Alun perin päädyissä oli avokatokset. / Julkisivupiirustus. KA

3.6 Osa-alue 6: Pallon ortodoksinen hautausmaa

Ajankohta	(1741-) 1787–1890
Rakennukset	yksittäisiä hautamuistomerkkejä 1800-luvulta; ei rakennuksia
Asemakaava	akm 405-2362, lv 9.4.2009, EH
Kaavasuojelu	-
Muu suojelu	oyk lv. 28.5.2014, EH/s

Kuvaus (historia ja luonne)

Varuskunta-alueen pohjoispuolisella rinteellä sijainnut ortodoksinen hautausmaa on ollut käytössä 1700-luvulta vuoteen 1890. Sitä on tietävästi käytetty jo 1741 Lappeenrannan taistelun jälkeen, mutta virallisesti se vihittiin käyttöön vasta 1787. Viimeinen hautus toimitettiin 1901.²¹ Hautausmaalla on säilynyt muutamia hautamuistomerkkejä 1800-luvulta. Uusin muistomerkki, puusto veistetty valkoinen ortodoksiristi, on vuodelta 2015. Se pystytettiin Huhtiniemestä²² vuonna 2006 löydettyjen ja Pallon hautausmaalle haudattujen yhdentoista, tuntemattomaksi jääneen vainajan muistoksi.

Hautausmaan rajautuu Taipalsaarentielle laskeutuvaan jyrkkään rinteeseen ja asuntotontteihin. Niistä etelässä sijaitsevilla on kaksi asutokäyttöön uudistettua entistä Suomen sotaväen aikaista tiilirakennusta ja idässä uusi asuntokerrostalo. Hautausmaa-alueita ovat supistaneet Taipalsaarentietä varten tehdyt maastoleikkaukset. Hautausmaan ja asuntotonttien rajalla on puinen pystysäleitä. Portin paikalla on jäljellä vaatimattomat betonipylväät. Nurmipintaisen alueen halki kulkee kapea hiekkakäytävä. Puusto on harvaa ja lehtipuuvältaista. Vaahtera on valtapuulaji, lisäksi on koivuja ja mäntyjä sekä hautapaikkojen ympärille istutettuja muita puu- ja pensaslajikkeita.

Erityistä Pallon ortodoksinen hautausmaa on historiallisen ajan kiinteä muinaisjäänös. Alue on ollut hautausmaakäytössä 1700- ja 1800-luvuilla. Muinaismuistolaki rauhoittaa ”...muinaiset hautapaikat, jotka eivät ole seurakunnan hoidossa olevalla hautausmaalla.” Hautapaikkojen osalta suojelun ohjeellisenä ikärajana on pidetty vähintään noin sataa vuotta hautaustapahtumasta.²³ Havaintoja ihmisluista on tehty hautausmaata laajemmalla alueella, ja on todennäköistä, että hautoja on myös mm. hautausmaan luoteispuolisessa rinteessä (Muinaisjäänösrekisteri, Pallon hautausmaa, 15.6.2017).

Kuva: Hautausmaan keskiosa ja käytävä. Aluetta hoidetaan nykyään puistona, ja sillä on merkitystä yhtenä varuskunta-alueen vanhimmista puistomaisista viheralueista.

Kuva: Lounaissivun puuaita. Vanha tiilipaja on saatettu tehdä entisestä kappelista.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

4.1 Muutosherkkyys

Herkkyyssasteet

1 Rakennetun ympäristön edustavuuden näkökulma

H = Herkkä ulkoasullisille muutoksille: keskeinen avainrakennus tai osa yhtenäistä rakennuskokonaisuutta.

V = Vähäisiä muutoksia kestävä: yksittäinen rakennustyyppi.

M = Muutoksia kestävä: arkkitehtuuri ei ilmennä erityisesti kasarmirakentamista

2 Rakennushistoriallinen näkökulma

H = Herkkä ulkoasullisille muutoksille: ulkoasussa säilynyt paljon vanhaa, jolloin suojelulle on potentiaalia.

1. vaiheen rakennusten kohdalla vaalittava erityisesti muotokieltä (massoittelu) julkisivujen tyyli- ja muotoilun ohella.

2. vaiheen rakennuksissa vaalittava erityisesti julkisivujen tyyli- ja muotoilun (tiilikoristelu).

V = Kestää vähäisiä muutoksia: kasarmien aikaiseen käyttöön ja korjaustapoihin (ikkunat, ovet, aukotus) liittyvät muutokset palautettavissa vanhan mallin mukaisiksi.

M = Muutoksia kestävä: arkkitehtuuri ei ilmennä erityisesti kasarmirakentamista tai ulkoasussa on jo korjausten tuomaa kerroksellisuutta, joka heikentää alkuperäisen käyttötarkoituksen tunnistettavuutta.

3 Alueidenkäytön näkökulma

H = Herkkä muutoksille: alue ei historiallisen aluerakenteensa kannalta kestä tiivistämistä tai maisematilan muutosta.

1. vaiheen asemakaava tai 2. vaiheen jo tiivis, yhtenäinen rakennusryhmä.

Esimerkkinä 1. vaiheesta vanha ratsastus/harjoitus/muu piha-alue (rakuunarykmentin kasarmialueen erityispiirteenä väljät ratsastuspihat).

V = Kestää vähäisiä muutoksia: toimenpiteet sovitettava alueen luonteeseen, esimerkiksi purettujen rakennusten tyhjilleen jääneet rakennuspaikat.

M = Muutoksia kestävä: rakentaminen ei saa rajoittaa olemassa olevien vanhojen rakennusten käyttöä myös muuhun kuin asumiseen.

nro	Alkup. käyttö	1 RY	2 RH	3 AK	Julki- sivu	rak. vuosi	Suun- nittelu	Yksittäinen (Rakuunamäellä)	Yleinen (Rakuunamäellä)
4	Kasarmi	H	H	H	tiili	1890	YRYH	suuri koko	yksi kolmesta
5	Kanslia	V	V	H	puu	1890	YRYH	käyttötarkoitus	-
6	Päävartio	H	V	H	puu	1891	YRYH	käyttötarkoitus	-
7	Klubi, asuinrakennus	H	H	H	puu	1893	YRYH	-	rakennuspari
13	Varusvarasto	V	H	H	puu	1890	YRYH	puinen varasto	-
15	Asuinrakennus	H	H	H	puu	1890	YRYH	-	rakennuspari
16	Talli	H	V	H	tiili	1928	PH	-	toinen 20-luvun talleista
17	Talli	H	V	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
24	Verstas- asuinrakennus	H	V	H	tiili, puu	1890	YRYH	-	yksi vastaavan tyylinen Sairaalanmäellä
27	Kauramakasiini	M	M	V	puu	1890	YRYH	käyttötarkoitus	-
32	Varastohuone	M	V	V	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
33	Talli	H	V	V	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
34	Talli	H	V	V	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
35	Varastohuone	H	V	V	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
37	Varastohuone	H	V	V	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
40	Leipomo, päiväkot	V	M	M	puu	1949	PH	-	rakennuspari
41	Päiväkot	V	M	M	puu	1949	PH	käyttötarkoitus	rakennuspari
45	Sairastalli	V	V	V	tiili	1910-l	ven.	muoto	ven. tiilityyli
47	Varastohuone	H	H	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
48	Varastohuone	H	V	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
49	Varastohuone	H	H	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
52	Juureskellari	V	V	H	tiili	1910-l	ven.	muoto	ven. tiilityyli
54	Paja	V	V	V	tiili	1890	YRYH	muoto	-
56	Leipomo	H	V	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
57	Leipomo	H	V	H	tiili	1890	YRYH	-	toinen leipomoista
58	Sauna- ja pesutupa	V	V	H	tiili	1890	YRYH	käyttötarkoitus	-
60	Upseerien asuinrakennus	H	H	H	tiili, puu	1893	YRYH	-	rakennuspari
61	Upseerien asuinrakennus	H	H	H	tiili, puu	1893	YRYH	-	rakennuspari
63	Leivin- ja pesutupa	V	V	H	tiili	1893	YRYH	pieni koko	-
65	Komentajan asuinrakennus	H	H	H	puu	1890	YRYH	käyttötarkoitus	-
68	Pumppuhuone	V	V	V	tiili	1892	YRYH	käyttötarkoitus	-
69	Ammusvarasto	H	H	V	tiili	1910-l	ven.	käyttötarkoitus	ven. tiilityyli
73	Maakellari	M	M	V	kivi	1910-l	ven.	-	toinen maakattoisista

4.2 Selvitys- ja suojelutarve

Taulukko sisältää tiedot rakennusinventoinnin laajuudesta ja lisäselvitysten tarpeesta.

Lisäksi on tehty tulkinta siitä, miltä osin inventointi antaa perusteita olemassa oleviin oikeusvaikutteisiin suojelutavoitteisiin ja mitä lisäselvityksiä tarvitaan suojelun tavoitteiden tarkempaan määrittelyyn.

no	Alkup. käyttö	Selvitystilanne syksy 2017	Jatkossa	AK-merkintä	Inventointi antaa perusteita suojella	Erityispiirteitä
4	Kasarmi	Päivitys/täydennysinventointi; käytiin sisätiloissa	Tinv (RHS nro 2 jälkeen)	sr-1	ulkoasu, RHS (rak. nro 2) tarkentaa sisätilojen osalta	Kolmen sotilaskasarmien kokonaisuus; holvit ja rautapylväät
5	Kanslia	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistoseelvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu	
6	Päävartio	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistoseelvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu	T-volyymi
7	Klubi, asuinrakennus	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistoseelvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu	
13	Varusvarasto	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistoseelvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu	
15	Asuinrakennus	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistoseelvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu	
16	Talli	Päivitys/täydennysinventointi; käytiin sisätiloissa	Npinv	sr-1	ulkoasu	Vanhat kantavat pystyrakenteet
17	Talli	Päivitys/täydennysinventointi; käytiin sisätiloissa	Npinv	sr-1	ulkoasu	Vanhat kantavat pystyrakenteet
24	Verstas-asuinrakennus	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistoseelvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu	
27	Kauramakasiini	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistoseelvitys	Npinv	sr-2	ulkoasu	
32	Varastohuone	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistoseelvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu; materiaalivehikset muuttaneet yhden julkisivun ilmettä	
33	Talli	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistoseelvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu; materiaalivehikset muuttaneet yhden julkisivun ilmettä	
34	Talli	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistoseelvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu; materiaalivehikset muuttaneet yhden julkisivun ilmettä	
35	Varastohuone	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistoseelvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu; materiaalivehikset muuttaneet yhden julkisivun ilmettä	

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi, Lappeenrannan kaupunki

37	Varastohuone	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu; julkisivumuutoksia	Julkisivumuutokset liittyneet varuskuntatoimintaan
40	Leipomo, päiväkot	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	-	ei erityisiä perusteita; ulkoasussa säilynyt vanhaa	Muutokset liittyneet päivä- kotitoimintaan /nívelosa
41	Päiväkot	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	-	ei erityisiä perusteita; ulkoasussa säilynyt vanhaa	kuten ed.
45	Sairastalli	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu	T-volyymi, osien tyylit
47	Varastohuone	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-2	ulkoasu	
48	Varastohuone	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-2	ulkoasu	
49	Varastohuone	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-2	ulkoasu	
52	Juureskellari	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu; materiaalivehdoisia	Monimuotoinen volyymi
54	Paja	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu, julkisivumuutoksia	Harvinainen muoto
56	Leipomo	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-2	ulkoasu; materiaalivehdoisia	
57	Leipomo	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Tinv	sr-1	ulkoasu	Holvikatot (nykytilanne?)
58	Sauna- ja pesutupa	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Tinv	sr-1	ulkoasu	Kappaholvit (nykytilanne?)
60	Upseerien asuinrakennus	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu	
61	Upseerien asuinrakennus	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu	
63	Leivin- ja pesutupa	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu	
65	Komentajan asuinrakennus	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-1	ulkoasu	
68	Pumppuhuone	Päivitys/täydennysinventointi; käytiin sisätiloissa	Tinv (kunnostuksen jälkeen)	sr-2	ulkoasu	Kappaholvit, koneistus
69	Ammusvarasto	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr-2	ulkoasu	
73	Maakellari	Päivitys/täydennysinventointi; sisätilojen osalta arkistosiselvitys	Npinv	sr/k	kellarin kivirakenne	

Selvitystarveluokitus

Normaali päivitysinventointi (Npinv) = Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Täydennysinventointi (Tinv) = Perusinventoinnin yhteydessä tehty arkistoseelvitys tai käynnissä olleet korjaustyöt toivat esille sisätilojen täydennysinventointitarpeen.

Rakennushistoriaselvitys (RHS) = Rakennushistoriaselvitys antaa yksityiskohtaiset tiedot päätöksenteon tueksi niille, jotka vastaavat rakennuksen suojelutarpeen arvioinnista sekä suojelun turvaamisesta ja toteuttamisesta. Lisäksi selvitys toimii tarpeellisenä taustaselvityksenä suunniteltaessa korjauksia ja tilojen uudiskäyttöä.

5 LÄHTEET

ARKISTOT

Kansallisarkisto KA

Rakennushallituksen II arkisto

Maanpuolustuslaitoksen rakennukset: Lappeenranta, rakuunarykmentti
piirustuksia, esittelyplanssit ja asemapiirroksia

VeSA linnoitus- ja rakennuspiirustukset

Lappeenrannan linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto

Suomen sotaväelle ehdotetun leiripaikan kartta 1883 ja 1891.

Piirustuskokoelmat, Venäläiset rakennuspiirustukset

Riihimäki 10. suomenmaalainen tarkka-ampujarykmentti

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto

Senaatin kartasto: Lappeenranta XV 46, 1893.

Lappeenrannan kartta 1894.

Etelä-Karjalan museo EKM

Valokuvakokoelma: Ilmakuvia 1920–30-luvulta.

Lappeenrannan kaupunki LKRA

Rakennusvalvonnan lupa-arkisto: asiakirjat, piirustukset.

Puolustushallinnon Rakennuslaitos PHRAKL

Piirustusarkisto (Hamina)

Lappeenrannan kasarminhoitoalue: Rakennukset nro:t 10, 11, 12.

KIRJALLISET LÄHTEET

Ahola, Teija 2013: *Välskärien talon rakennushistoriaselvitys*. Painamaton raportti 5.4.2013. Selvitystyö Ahola. Mikkeli: Mikkelin Ammattikorkeakouluyhtymä.

Byman, Eeva & Ruokonen, Ria 1998: *Rakuunamäki, Lappeenranta*.

Maisemasuunnitelma. Selostus. Painamaton raportti 18.3.1998. Maisema-
arkkitehdit Byman & Ruokonen oy. Lappeenrannan kaupunki, Tekninen keskus,
kaavoitusosasto C2:1998.

Halila, Sirpa 1996: *Venäläinen rationaalisuus. 1910-luvun kasarmiarkkitehtuuri
sotilaallisena käytäntönä*. Helsinki: SKS Suomen Historiallinen Seura.

Immonen, Olli 1992: *Lappeenrannan varuskuntahistoria*. Lappeenranta: Karjalan
kirjapaino. Saatavilla osoitteessa

<http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/Lappeenrannan_varuskunta/varuskuntahistoria.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Heinilä, Harri 2002: *Lappeenrannan Varuskunnan Upseerikerho 1951–2001*.

[Lappeenranta]: Lappeenrannan Upseerikerho ry.

Toivanen, Pekka 1989. Lappeenrannan varuskunta. - *Lappeenrannan kaupungin
historia 1817–1966*. [Lappeenranta]:[Lappeenrannan kaupunki]

Leskinen, Ilpo 18.6.2017: Rakuunamäki katsoo tulevaisuuteen – kasarmit,
sotilaskoti, ruokala ja varastot etsivät uutta käyttöä itselleen. *Etelä-Saimaa*.

WWW-SIVUSTOT

Haminan varuskunta-alue. Rakennushistoriaselvitys. Painamaton raportti 11.4.2005.

Arkkitehti Leena Suomela. Jaakko Pöyry Infra / CMC Terasto Oy.

<[https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3127-](https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3127-2005_Po%CC%88ryry_Haminan_varuskunta_RHS_web.pdf)

[2005_Po%CC%88ryry_Haminan_varuskunta_RHS_web.pdf](https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3127-2005_Po%CC%88ryry_Haminan_varuskunta_RHS_web.pdf)> (viitattu 31.10.2017)

Hei Hoplaa! Etelä-Karjalan museon verkkonäyttely.

<<http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/heihoplaa/index.html>>
(viitattu 31.10.2017)

Hennalan varuskunta-alue. Kulttuuriympäristöselvitys. Arkkitehtitoimisto Livady Oy.
Helsinki: Senaatti-kiinteistöt ja Lahden kaupunki.

<https://www.lahti.fi/PalvelutSite/AluehankkeetSite/Documents/Hennala_kulttuuri_2015_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Hämeenlinnan Linnan kasarmit. Rakennushistoriaselvitys. Painamaton raportti

16.9.2005. Arkkitehti Eeva Kyläkoski. Jaakko Pöyry Infra. Maa ja vesi.

<[https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3688-](https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3688-2005_Poyry_Hameenlinna_linnan_kasarmit.pdf)

[2005_Poyry_Hameenlinna_linnan_kasarmit.pdf](https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3688-2005_Poyry_Hameenlinna_linnan_kasarmit.pdf)> (viitattu 31.10.2017)

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi, Lappeenrannan kaupunki

Kaartin kasarmin punatiilirakennukset. Suppea rakennushistoriaselvitys. Riikka Koivula, Niina Svartström, Olli Helasvuo. Arkkitehdit Mustonen oy. Helsinki: Senaatti-kiinteistöt. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/6627-2017_Mustonen_Hki_Kaartin_kasarmin_punatiilirakennukset.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Kaartin lasaretin kortteli 1827–2007. Rakennushistoria selvitys. Painamaton raportti 4.12.2005. Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3133-2007_Schalin_Hki_Kaartin_lasaretti_RHS_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Kasarmialueet: Kaartin kasarmi, Linnan kasarmit, Suomen kasarmit, Kouvolaan kasarmialue, Kuopion kasarmialue, Hennalan kasarmit, Lappeenrannan linnoitus- ja varuskuntakaupunki, Mikkelin tarkka-ampujakasarmit, Oulun tarkka-ampujakasarmit, Dragsvikin kasarmit, Riihimäen kasarmialue, Vaasan tarkka-ampujakasarmit. *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY.* Museovirasto. <http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx> (viitattu 31.10.2017)

Lahden Hennalan varuskunta-alue. Selvitys Hennalan kasarmin rakennuskulttuurista. Painamaton raportti. Toiminimi Lauri Putkonen. Ramboll. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3158-2012_Ramboll_Putkonen_Lahti_Hennala_RHS_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Lappeenrannan rakuunat. Koonnut Liisa Nordman. Kansalaismuisti -hanke. <<http://www.helsinki.fi/kansalaismuisti/lappeenranta/rakuunat.htm>> (viitattu 31.10.2017)

Lappeenrannan upseerikerho. *Kerhon historia.* <<http://www.lappeenrannanupseerikerho.fi/kerhon-historia/>> (viitattu 31.10.2017)

Makkonen, Päivi 2012: *Historiallisen rakennuksen korjausrakentaminen: Cace Lappeenrannan Rakuunamäen sotilaskoti.* Opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu, Rakennusalan työnjohdon koulutusohjelma, Talonrakennus. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012112115898>> (viitattu 31.10.2017)

Sebastian Gripenberg. Arkkitehtuurimuseo, arkkitehtiesittely. <<http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16210923>> (viitattu 31.10.2017)

Suomen kasarmit Häme-wikissä. <http://www.hamewiki.fi/wiki/Suomen_kasarmit> (viitattu 31.10.2017)

Suomen kasarmit. Kulttuuriympäristö- ja rakennushistoriaselvitys. Raportti 20.12.2013. Arkkitehtitoimisto ark-byroo. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3162-2013_ark-byroo_Ha%CC%88meenlinna_Suomen_kasarmit_KHS_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Vanhat painetut kartat. Maanmittauslaitos. Peruskartta 1:20 000, 3134 07, 1951. Peruskartta 1:20 000, 3134 07, 1983. <<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>> (viitattu 31.10.2017)

Willimiehen jäljillä -blogi. 2013/03: Venäläiskauden rakennuksia: <<http://willimiehenjaljilla.blogspot.fi/2013/03/varuskunta-venalaiskauden-rakennuksia.html>> (viitattu 31.10.2017)

REKISTERIT

Etelä-Karjalan maakuntamuseon KIOSKI-inventointitietokanta
Rakuunamäki -aluekohde, kohde- ja rakennuskortit

Rakennus- ja huoneistorekisteri. Lappeenrannan kaupunki, VTJ

SUULLISET TIEDONANNOT

Ilkka Kemppe, majuri, Lappeenrannan upseerikerho ry:n pj.
Anssi Laakso, everstiluutnantti evp.
Eila Kylliäinen, PHRAKL, Kouvola
Mikael Kälviäinen, PHRAKL, Lappeenranta
Ritva Sateila, PHRAKL, Hamina
Seppo Torri, majuri evp,

6 VIITTEET

¹ Vain keskeisimmät toimijat luetteloitu sivulla. Niiden lisäksi Lappeenrannan varuskuntaan kuului viime sotien jälkeen mm. PM:n rakennuskonttori (vuodesta 1965 rakennustoimisto), Korjauskeskus, Moottoriajoneuvotoimisto ja Vaatetuskorjaamo. Immonen 1992, 328.

² Immonen 1992, 194.

³ Haila 1996, 22–23.

⁴ Haila 1996, 31–35

⁵ Arkkitehtuurimuseo, arkkitehtiesittely: Sebastian Gripenberg.
<http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16210923>

⁶ Immonen 1992, 179–180, 191, 201–208, 214–218.

⁷ Toivanen 1989, 578.

⁸ Toivanen 1989, 578.

⁹ Toivanen 1989, 578.

¹⁰ Toivanen 1989, 578.

¹¹ Toivanen 1989, 576.

¹² Immonen 1992, 179–180, 191, 209, 214–218.

¹³ Byman & Ruokonen, 1998, 5.

¹⁴ Immonen 1992, 288–289. KIOSKI-inventointikortti.

¹⁵ Immonen 1992, 289.

¹⁶ Willimiehenjaljilla -blogi 2013/03: 3. Hevossairaala.

¹⁷ Immonen 1992, 295; Toivanen 1989, 578 .

¹⁸ Immonen 1992, 179–180, 191, 197–201, 208.

¹⁹ Planssi Rakuunamäen rakennuksista ja vesijohtojärjestelmästä, KA; Immonen 1992, 184.

²⁰ <https://www.facebook.com/rakuunamaenpumppuhuone.fi/>

²¹ Saarela 2016.

²² Huhtiniemen alueella tehdyissä arkeologissa tutkimuksissa löytyi vähintään 11 vainajan joukkohauta 1800-luvulta (Muinaisjäännösrekisteri 15.6.2017). Kyseessä on saattanut olla Leirin kenttäsairaalan sotilashautausmaa.

²³ Niukkanen 2009, 71.

LAPPEENRANNAN RAKUUNAMÄEN RAKENNUSINVENTOINTI 2017

RAPORTTI 17.11.2017, muutos 1.12.2017
Tilaaaja

Selvitystyö Ahola, FM Teija Ahola
Senaatti-kiinteistöt

Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Tilaaja

Senaatti-kiinteistöt

Tekijä

Selvitystyö Ahola

FM Teija Ahola

Ajankohta

2017

Valokuvat

Teija Ahola, ellei toisin mainita

Kannen kuva

Rakennus nro 11 Mannerheiminkadulla

Kuva s. 2

Osasuurennos esittelyplanssista:

Asemapiirros (1889). KA

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

HANKKEEN PERUSTIEDOT

Tilaja	Senaatti-kiinteistöt, yhteyshenkilöinä kiinteistökehityspäälliköt Minna Aarnio ja Otto Virenius
Tekijä	FM Teija Ahola, Selvitystyö Ahola, Mikkeli
Ajankohta	2017
Tarkoitus	Asemakaavamuutoksen perusselvitys, joka sisältää esityksen rakennushistoriallisen selvityksen tarvitsevista rakennuksista
Alue	Lappeenrannan Rakuunamäen varuskunta-alue
Kohteet	Senaatti-kiinteistöjen omistuksessa olevat rakennukset (19)
Sijainti	Lappeenrannan 5. kaupunginosa kortteli 57 (Väinö Valveen katu 1) kortteli 58 (Mannerheiminkatu, Väinö Valveen katu) kortteli 60 (Upseeritie) kortteli 63 (Kasarmikatu) kortteli 64 (Mannerheiminkatu) Sairaalanmäki
Aineistot	Inventointiraportti 17.11.2017 Inventointilomakkeet Etelä-Karjalan maakuntamuseon KIOSKI-inventointitietokannassa: Rakuunamäki Valokuvat (jpg.), arkisto-DVD
Käyttöoikeudet	Valokuvien käyttö tilaajan omissa julkaisuissa ja raporteissa. Kuvaaja ilmoitettava: Teija Ahola, Selvitystyö Ahola 2017.

Kuva: Tarkastelualue merkitty vihreällä, inventoidut rakennukset ympyrällä.

Kuva: Mannerheiminkatu alkaa pääportilta ja päättyy Upseeritien portaisiin.

Sisällys

1	JOHDANTO.....	5
1.1	MENETELMÄT JA SISÄLTÖ	5
1.2	KAAVAT JA SUOJELUTILANNE	6
2	KASARMIALUE.....	8
2.1	Perustiedot	8
2.2	Sijoituspaikka	9
2.3	Rakennusvaiheet	12
2.4	Rakennuskanta ja rakenteet 2017	15
3	KOHDEKUVAUKSET OSA-ALUEITTAIN	25
3.1	Osa-aluejako	25
3.2	Osa-alue 1: Kasarmialue	26
3.3	Osa-alue 2: Harjoitusalue	40
3.4	Osa-alue 3: Asuinalue	47
3.5	Osa-alue 5: Sairaalanmäki	53
4	JOHTOPÄÄTÖKSET	58
4.1	Muutosherkkyys	58
4.2	Selvitys- ja suojelutarve	59
5	Lähteet.....	61
6	Viitteet	63

1 JOHDANTO

Rakennusinventointi tehtiin Lappeenrannan Rakuunamäen vanhan varuskunta-alueen ja Sairaalanmäen rakennuksista asemakaavamuutoksen perusselvitykseksi.

Rakuunamäki on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY 2009) kaupunkikuvallisesti arvokkaana, kasarmitoimintaa varten rakennettuna kokonaisuutena. Yleis- ja asemakaavoissa on Rakuunamäen aluetta ja rakennuksia koskevia suojelumääräyksiä. Maakuntakaavassa on alueen kulttuuriympäristöarvoja koskevia suunnittelumääräyksiä.

Rakuunamäki siirtyi kaupalla Suomen valtiolta Lappeenrannan kaupungille 1996. Inventoidut rakennukset omistaa valtion kiinteistöyhtiö Senaatti-kiinteistöt. Se on vuokrannut rakennukset puolustusvoimien logistiikkalaitokselle, joka on luovuttanut rakennukset Maasotakoulun käyttöön. Alueella on myös Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toimitiloja. Rakuunamäen ydinalue ja varuskuntasairaalan alue vapautuvat piakkoin uuteen käyttöön, koska puolustusvoimat keskittää Lappeenrannan toimintojaan Leirikentän alueelle.

Vanhan varuskunta-alueen pohjoisosaan on rakennettu kerros- ja rivitaloasutusta 2000-luvulla. Yksittäisiä rakennuksia on kunnostettu opiskelija-asunnoiksi. Rakuunamäellä on myös eri alojen yritysten toimipisteitä. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri (Eksote) avasi syksyllä 2013 Lasten ja nuorten talon Adolf Ehrnroothin aukion laidan uudisrakennukseen.

1.1 MENETELMÄT JA SISÄLTÖ

Käsitelmäärittely

Rakennusinventointi on systemaattinen ja vakiintunein menetelmin tehty kartoitus, jonka tavoitteena on maantieteellisesti rajatulta alueelta, ennalta sovitulla tai järjestelmällisellä tavalla valikoitujen rakennusten paikantaminen, dokumentaatio, ominaispiirteiden määrittely, arviointi ja luettelointi. Kaikki inventoinnit sisältävät samat työvaiheet, mutta tulosten käyttötarkoituksesta riippuen inventoinnit voivat vaihdella sisällöllisesti, esitystavaltaan ja tiedon määrältään.

Rakennushistoriaselvitys antaa yksityiskohtaiset tiedot päätöksenteon tueksi niille, jotka vastaavat rakennuksen suojelutarpeen arvioinnista sekä suojelun turvaamisesta ja toteuttamisesta. Selvitys antaa tietoa korjausrakentamisen tai yksityiskohtaisen kaavoituksen tarpeisiin. Rakennushistoriaselvitys on hyödyllinen myös silloin, kun suojelutavoitteita halutaan täsmentää tai tarkistaa.

Rakennusinventointi tehtiin 15:stä Rakuunamäellä ja 4:stä Sairaalanmäellä sijaitsevasta, ennalta sovitusta, rakennuksesta, ja se oli luonteeltaan aikaisempia inventointeja päivittävä ja täydentävä totaali-inventointi. Inventointiraportissa esitellään Rakuunamäen varuskunta-alue, sen kehitysprosessit ja rakennustyytit, sijoitetaan inventoidut rakennukset kartalle ja osaksi laajempaa rakennettua kokonaisuutta. Jokaisesta rakennuksesta tehtiin myös kohdekuvaus, johon sisältyy rakennuksen arvopiirteiden määrittely ja lisätutkimustarpeen arviointi.

Arkistotutkimus tehtiin pääosin toukokuussa ja maastotyöt kesän ja syksyn 2017 aikana. Viimeisinä dokumentoitiin rakennukset 2, 10, 11, 12 ja 79, jotka vapautuivat puolustusvoimilta kesän ja syksyn aikana. Tietosisällöltään perustasoa olevassa rakennusinventoinnissa keskityttiin rakennusten ulkoarkkitehtuuriin, erityispiirteisiin ja rakennushistorialliseen säilyneisyyteen. Sisätilan osalta tarkasteltiin alkuperäisen pohjakaavaratkaisun säilyneisyyttä sekä yleispiirteisesti tilojen luonnetta muutosten jälkeen.

Tiedot rakennusten ennen 1990-lukua tehdyistä peruskorjauksista ovat Puolustushallinnon rakennuslaitoksen kiinteistökorteista tai aikaisemmista inventoinneista. Korjaushistoriaa täydennettiin uusimmista rakennusluvista, kirjallisuuslähteistä ja haastatteluilla sekä paikan päällä tehdyillä havainnoilla. Rakennuksista ilmoitetut tilavuudet ja pinta-alat ovat suuntaa-antavia, koska ne ovat rakennus- ja huoneistorekisteristä. Edelleen puolustushallinnon käytössä (ml. Maasotakoulu) olevien rakennusten (1, 3, 8, 9, 19, 20, 22, 23, 26, 78) tietoja ei salassapitomääräysten vuoksi saanut inventoinnin käyttöön eikä rakennusten sisätiloja ollut mahdollista valokuvata.

Tämän inventoinnin pohjalta päivitettiin ja täydennettiin Etelä-Karjalan maakuntamuseon ylläpitämän rakennus-inventointitietokannan (KIOSKI) aikaisempia inventointitietoja.

1.2 KAAVAT JA SUOJELUTILANNE

Rakuunamäki on suomalaisen kasarmiarkkitehtuurin merkittävä edustaja. Alue on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009).

RKY-aluekokonaisuus: *Lappeenrannan linnoitus- ja varuskuntakaupunki muodostuu eri aikoina rakennetuista perustetuista puolustus- ja varuskuntatoimintaan liittyvistä rakennuksista ja linnoitteista. Yksi osakokonaisuuksista on Rakuunamäen kasarmialue, johon liittyy myös erillinen sairaalanmäki. Rakuunamäen ranta-alueilla toimi Lappeenrannan linnoituksen Saimaan laivasto. Laivaston rakennusten viereiselle mäelle perustettiin 1889 Suomen rakuunarykmentti, jonka punatiiliset, kolmikerroksiset kasarmit rakennettiin 1889–1893 alun perin kansallisen asevelvollisen ratsuväen käyttöön (arkkitehdit S. Gripenberg, J. Ahrenberg). Suomen rakuunarykmentti lakkautettiin 1901 ja rakennukset luovutettiin venäläisille joukoille, joille rakennettiin myös uusia kasarmeja 1910-luvulla. Rakuunamäen kasarmialue on säilynyt pääosin alkuperäisessä muodossaan. Rantatien varrella on ryhmä kaksikerroksisia, osin tiili-, osin puurakenteisia upseeriston asuinrakennuksia sekä upseerikerho. Tallit ja kalustovajat muodostavat oman laajan kokonaisuutensa. Sairaalanmäen punatiilisen sotilassairaalan toiminta alkoi 1893 ja se on maamme vanhin yhtäjaksoisesti toiminut sotilassairaala. Rakennuksia, joiden sotilaskäyttö päättyi 1990-luvulla, on Lappeenrannan kaupunki kunnostanut asuin- ja toimitilakäyttöön. Nykyään Rakuunamäellä on sotilas- ja siviilitoimintoja rinnakkain.*

RAKUUNAMÄEN OYK:N sr-MÄÄRÄYKSET

sr-1 Suojeltava rakennus

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. MRL 57§:n nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivun, vesikaton tai sisätilojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa. Merkittävistä korjaus- tai muutostöistä on pyydettävä museoviranomaisten lausunto.

Korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti ja historiallisesti arvokas luonne ja ominaispiirteet säilyvät. Erityisesti julkisivukorjauksissa tulee käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja.

Maakuntakaava

Maakuntavaltuusto on hyväksynyt Etelä-Karjalan maakuntakaavan 9.6.2010 ja ympäristöministeriö vahvisti sen 21.12.2011.

Rakuunamäki on osoitettu aluemerkinällä ma/kv valtakunnallisesti merkittävänä kulttuurihistoriallisena ympäristönä.

Yleiskaavat

Rakuunamäen osayleiskaava 2011 sai lainvoiman 28.5.2014 (KHO 15.4.2014). Kaavassa kaikki vanhat tiili- ja puurakennukset on suojeltu (sr-1 tai sr-2). Adolf Ehrnroothin aukio on osoitettu aukiona, jonka historiallinen luonne on säilytettävä (/s). Alueen länsiosassa kulkeva Upseeritie on osoitettu katuna, jonka alkuperäinen luonne on säilytettävä (/s). Viheralueet on osoitettu joko lähivirkistysalueiksi tai puistoksi. Hautausmaan käyttötarkoituksmerkintään liittyy muinaismuistolakiin perustuva suojelumääräys (/sm).

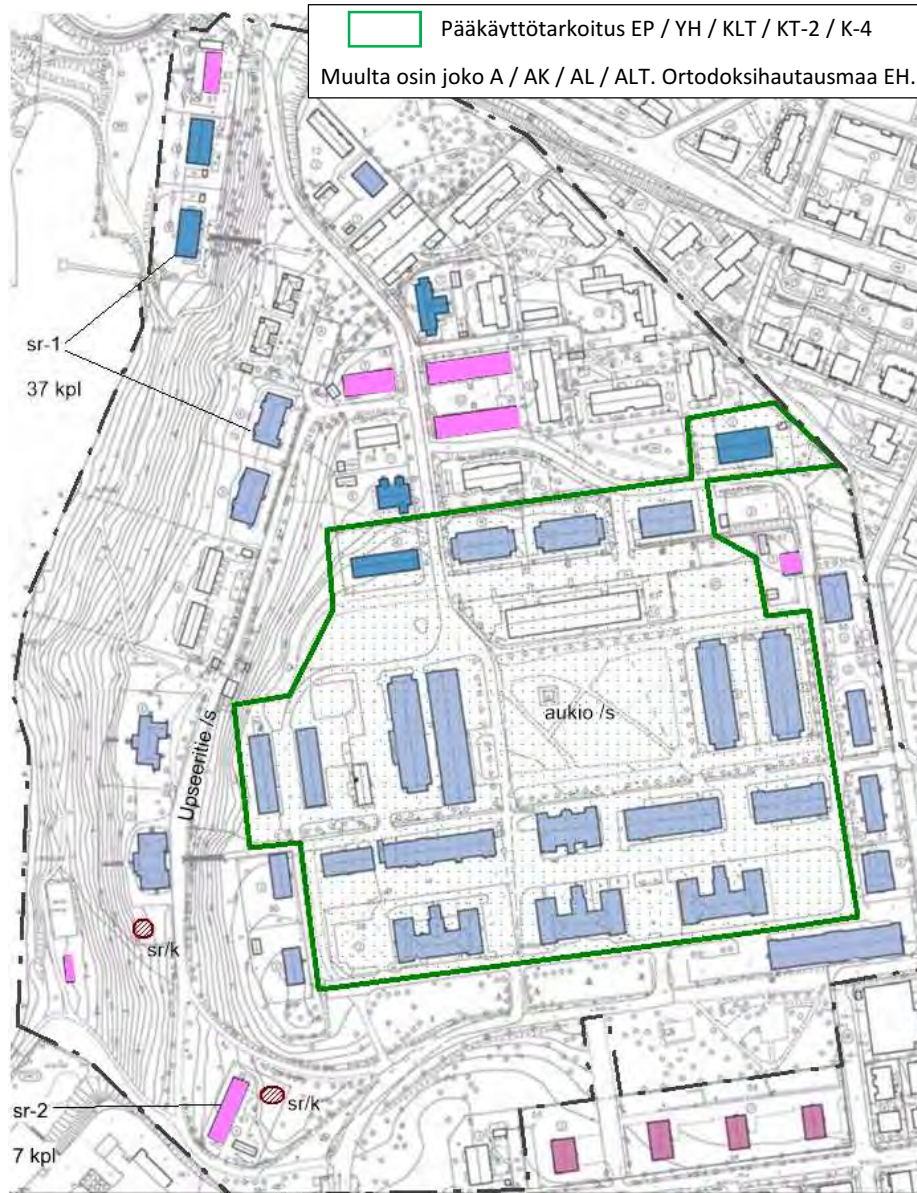
Sairaalanmäkeä koskee 12.6.2017 osittain voimaan tullut Lappeenrannan keskustaajaman osayleiskaava 2030. Kaavassa on suojeltu (sr-1) sairaala, sairaalahenkilökunnan asuinrakennus ja kellari. Kaikki kolme Sairaalanmäellä sijaitsevaa vanhaa rakennusta jäävät valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä osoittavan aluerajauksen (ma-vk) sisään.

sr-2 Suojeltava rakennus.

Rakennustaiteellisesti, historiallisesti tai kaupunkikuvallisesti arvokas rakennus. MRL 57§:n nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa ilman ympäristö- ja rakennuslautakunnan lupaa. Purkuluvasta on pyydettävä museoviranomaisten lausunto. Purkuluvan saa myöntää vain, jos rakennuksen purkamiseen on pakottava syy.

Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Erityisesti julkisivukorjauksissa tulee käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja.

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Kuva: Asemakaavoilla suojellut rakennukset (OAS 20.4.2016)
Täydennetty merkinnöillä sr-2, sr/k ja /s.

Asemakaavat

Rakuunamäen alueella on voimassa asemakaavoja eri aikakausilta, ja ne kaikki on laadittu ennen voimassa olevaa osayleiskaavaa. Vuonna 2017 vireille laitetun asemakaavatyön tavoitteena on päivittää Rakuunamäen asemakaava vastaamaan Rakuunamäen osayleiskaavaa sekä jo toteutunutta tilannetta.

Asemakaavat on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 30.3.1998 (K2089), 30.3.1998 (K2092), 24.8.1998 (K2097) ja 25.9.2000 (K2120). Rakuunamäeltä on suojeltu kaikki ennen vuotta 1940 rakennetut rakennukset: sr-1 (37 kpl), sr-2 (7 kpl), sr/k (2 kpl) ja /s (Adolf Ehrnroothin aukio ja Upseeritie). Eri kaavojen suojelumerkintöjen määräykset poikkeavat hieman toisistaan.

Asemakaavamuutosten perusselvityksenä on käytetty 1990-luvulla tehtyä paikallista rakennusinventointia sekä valtakunnallista RKY-inventointia.

Kuva: Sairaalanmäellä ei ole oikeusvaikutteista asemakaavaa. Ainoa asemakaava on vuodelta 1892! / Ote ajantasa-aseamakaavasta 2017. Lappeenrannan karttapalvelu.

2 KASARMIALUE

2.1 Perustiedot

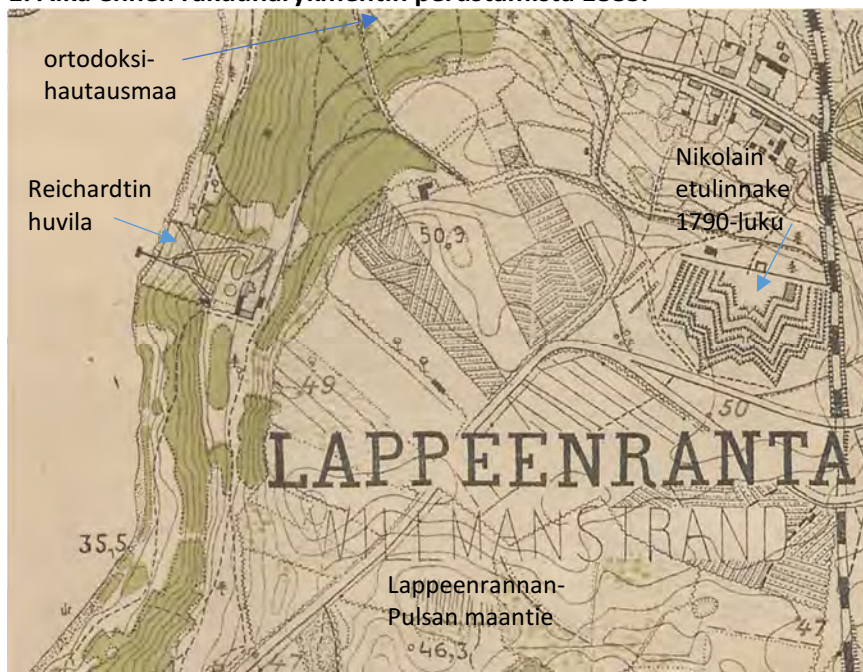
Kiinteistöt 405-457-1-6, 501-1-4, 5-62-1
Omistus Suomen valtio, Senaatti-kiinteistöt
Kohdetyyppi Ratsuväkivaruskunta (rakuunakasarmi)
Nimike Lappeenrannan varuskunta (Maasotakoulu)
Toimijoita¹
(osa) Suomen rakuunarykmentti 1889–1901
Suomenmaalainen rakuunarykmentti 1901–1917
Tykistövaruskunta 1918-1920, Tykistökoulu 1918
Ratsuväkiprikaati 1921–1944
- Hämeen ratsurykmentti HRR 1921–1944
- Uudenmaan rakuunarykmentti URR 1921–1947
Ratsuväkiprikaatin soittokunta per. 1921 >
Rakuunasoittokunta 1990–
Uudenmaan rakuunapataljoona 1957–1989
Kenttätykistörykmentti 3 1944–, Karjalan tykistörykmentti
1957–1980
Aliupseerikoulutusta 1945 > Päälystöopisto 1974–,
Maanpuolustusopisto 1993–, Maasotakoulu 2001–
(siirtymässä Leirin alueelle)
Rakuunaeskadroona eli Lippueskadroona 1990–2016.

Kuva: Rakuunamäen kasarmialue ennen vuotta 1924. / Kuvaotteet: Etelä-Karjalan museon valokuvakokoelma.

2.2 Sijoituspaikka

1. Aika ennen rakuunarykmentin perustamista 1883.

Kuva: Maaliskuun 17. päivänä 1889 julkaistiin asetus Lappeenrantaan sijoitettavasta ja Suomen rakuunarykmentti -nimisestä ratsuväkiosastosta sekä sen varustamisesta hevosin. Lappeenrannan kaupunki luovutti maan maksutta ratsuväelle, mutta säilytti itsellään luovutetun alueen kalastusoikeuden, sai korvauksen menetyistä metsästä ja säilytti omistusoikeuden Reichardtille vuokrattuun huvilapalstaan. Valituksi tulleen sijoituspaikan hyvinä puolina pidettiin kuivaa maaperää, Saimaan rannan läheisyyttä, rautatieyhteyttä ja vesiyhteyttä sisämaahan. Erittäin tärkeänä pidettiin myös ratsuväen rintamaharjoituksiin sopivan kentän olemassaoloa lähellä sijaitsevalla leirialueella. / Suomen sotaväelle ehdotetun leiripaikan kartta 1, 1883, KA

2. Suunnitelma rakuunarykmentin kasarmialueesta 1891.

Kuva: Rakuunarykmentin kasarmialueeksi luovutettu alue sijaitsi kaupungin länsipuolella, vuonna 1885 valmistuneen radan takana. Kasarmin pääryhmä suunniteltiin rakennettavaksi selänteeseen lakitasanteelle. Maa-alueella oli peltoja ja niittyjä, mutta ei mainittavaa asutusta. Ortodoksisen hautausmaan historia alkaa 1740-luvun alusta, mutta virallisesti se vihittiin käyttöön vasta 1787. Rannassa oli ainakin jo 1883 huvila, jonka oli rakennuttanut viipurilainen kauppias Reichardt. Hän lunasti vuokratontin kaupungilta 1898. Nikolain etulinna oli rakennettu 1790-luvulla. Lappeenrannasta Pulsaan ja edelleen rannikolle ja sisämaahan Mikkeliin haarautuva maantie esiintyy jo 1700-luvun kartoissa. Muut kulkuväylät olivat kärryiteitä ja rantapolkuja. / Suomen sotaväelle suunniteltu kasarmialue, korjattu kartta 1891. KA 4-8, MTM_Lappeenranta

3. Rakuunamäki 1. rakennusjakson lopulla 1893

Kuva: Senaatin vahvistaman rakennussuunnitelman mukainen kasarmialue oli pääosin valmis vuoden 1893 lopulla. Pääurakoitsijoina olivat Anders Wiklund (1890–92) ja H. E. Lohman (1892–93). Suunnitelmasta poikettiin alueen pohjoisosassa, heinälatopihan luona, jonne latoja tuli vähemmän ja rakennettu sommitelma jäi epäsymmetriseksi. Vanhan maantien linjaus on siirretty kasarmialueen ulkopuolelle, etelämmäksi. Keskimmäisen sotilaskasarmin ja varuskuntasairaalan välillä on suora tieyhteys. Rantaan viettävät rinteet ovat metsäisiä. Reichardtin huvilatontti on merkitty karttaan istutetuksi puutarha-alueeksi. Rakuunamäen lounaispuolelle, järven rantaan, perustettiin 1893 venäläisten joukkojen leiri. /Senaatin kartasto, [Lappeenranta] XV 46, 1893. KA

4. Rakuunamäen varuskunta-alue 1951

Kuva: Viime vuosisadan alkupuolella Rakuunamäellä toteutettiin laajimmat armeijan suorittamat uudistustyöt. Suomalaisten viranomaisten rakennustyöt kasarmialueella loppuivat rakuunarykmentin lakkautuessa. Venäjän insinöörihallinto siirtyi rakennustöiden johtoon 29.1.1902, jolloin kasarmialue rakennuksineen siirrettiin venäläisille ratsuväkijoukoille. Aluksi kunnostettiin silloisen 55. rakuunarykmentin entisiä rakennuksia. Lisärakennussuunnitelmien laadinta alkoi 1907, mutta rakentaminen painottui 1910-luvulle. Vuoteen 1918 mennessä oli rakennettu ainakin 27 uudisrakennusta, joiden tieltä puretuksi tulleet rakennukset olivat puurakenteisia. Nikolain etulinna-alueen tasanteella sijaitseva Lappeenrannan luterilainen kirkko suunniteltiin alun perin ortodoksiseksi sotilaskirkoksi. Kirkko oli keskeneräinen, kun se maamme itsenäistymisen jälkeen jäi valtion omaisuudeksi. Puukujia on istutettu vanhan pääportin ja Upseerikerhon välisen kadun varteen ja keskustan länsireunalle. Hautaukset Pallon ortodoksihautausmaalle loppuivat 1900-luvun vaihteessa, ja tierakentaminen on leikannut aluetta pienemmäksi. Keskusta on laajentunut Rakuunamäen eteläpuolelle. / Peruskartta 1:20 000, 3134 07, 1951, kartoitus 1949. MML

6. Rakuunamäki vuonna 2017

11

2.3 Rakennusvaiheet

Kuva: Inventointikohteet ympyröity. / Rakuunamäen kartta, planssi, ei vl. KA.

Luetteloissa on korostettuina inventoidut rakennukset.

Rakennussuunnitelma 1890 / Suomen Rakuunarykmentti

- 1 Komentajan asuinrakennus
- 2 Ed. ulkorakennus
- 3 Upseerien asuinrakennus
- 4 Upseerien asuinrakennus
- 5 Ulkorakennus
- 5a Upseerien leivin- ja pesutupa
- 6 Upseerikerho ja upseeriasunto**
- 7 Kanslia ja kirjurien asunnot
- 8 Nro:n 6 ja 7 ulkorakennus
- 9, 10 ja 11 Sotilas- eli rakuunakasarmi**
- 12 Päävartio, putka
- 13 Artelli eli ruokala-keittiö**
- 14 Verstas, alipäällystön/miehistön asuinrakennus
- 15 Perheellisten alipäällystön/miehistön asuinrakennus
- 16 Perheellisten alipäällystön/miehistön asuinrakennus ja klubi
- 17 Nro:n 8, 14 - 16 ulkorakennus
- 18 Leipomorakennus
- 19 Varusvarasto
- 20 Sauna ja pesutupa
- 21 Sepän paja
- 22-27 Hevostallit eskadroonille
- 28 Trumpetistien hevostalli
- 29 24:n hevosen sairastalli
- 29a 8:n hevosen sairastalli
- 30 Kauramakasiini
- 31 Heinälato 6 kpl
- 31a Vaakarakenus
- 32-33 Vaunuvaja
- 34-35 Halkovarasto-ulkohuone
- 36 Maneesi
- 37 Maneesi (ei rakennettu)
- 38 Sairaalarakennus**
- 39 Sairaalahenkilökunnan asuin- ja talousrakennus**
- 40 Ruumishuone
- 41 Sairaalan ulkorakennus**
- 42 Liiteri ja ulkohuone
- 43 Pumppuhuone ja konehoitajan asunto
- 44 Palokalustovaja

Kuva: Inventointikohteet ympyröity. / Kartta ja luettelo, 1918. KA

Rakennuskanta 1918, venäläiskauden jälkeen

1 - 6 Kasarmirakennuksia (1-3, 5, 6)

7 Vanha sotilaskeittiö

8 Uusi sotilaskeittiö

9 Päävahti

10, 11 Aliupseerien asuntoja

12 Työverstaas

13 Kauramakasiini

14 Klosetti

15 - 19 Vanhoja puisia hevostalleja

20 Väliaikainen hevostalli

21, 22 Sairastalleja

23 - 28 Uusia talleja (25)

29 Sokkeli tallia varten

30 Maneesi

31 - 44 Varastohuoneita (31, 32, 33)

45 Palokalusto

46 - 50 Heinävajaja

51 Kellari

52 Kengityspaja

53 Korjauspaja

54 Hiilivaja

55, 56 Leipomoita

57 Sauna

58, 59 Upseerien asuntoja

60 Rykmentin päällikön asunto

61 Upseeriklubi

62 Pumpuhuone

63 Ruutikellari

64 Likakasti

65 Kanslia

66, 67 Halkovaja

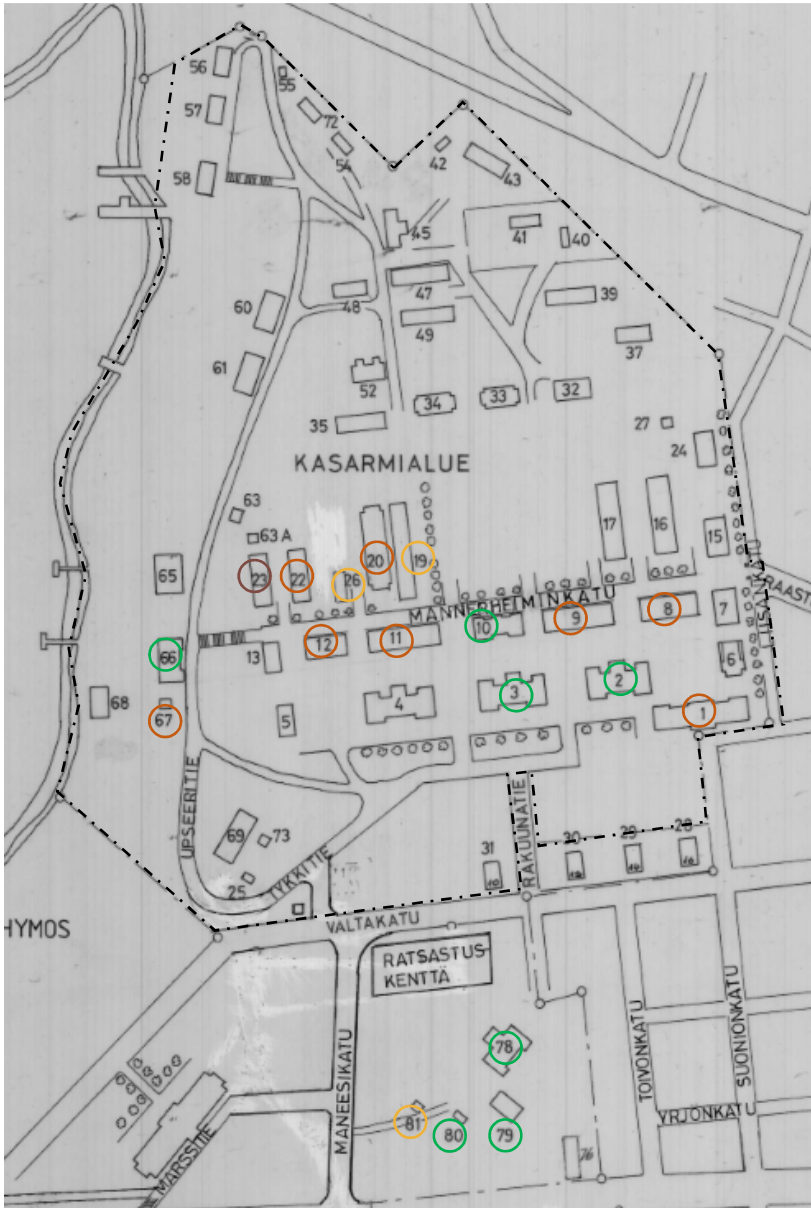
68 Upseerien leipomo ja pesutupa

Suomen armeijan lakkauttamisen jälkeen rakuunoiden kasarmialue rakennuksineen luovutettiin venäläisten joukkojen käyttöön.

Uudet sotilasrakennukset sijoitettiin lisärakennuksina vanhoille alueille; uudet tallit täyttivät aiemmat tallienväliset ratsastuspihat, ja kasarmialueen pohjoisosan väljyys katosi uusien varastojen ja tallien jälkeen.

Olli Immosen tutkimuksen (1992) mukaan venäläisjoukoille tehty uudet rakennukset rakennettiin Rakuunamäelle ajanjaksolla 1914–17. Immonen perustaa ajoituksen Lappeenrannan varuskunnan rakennustoimistossa olleeseen piirustus- ja asiakirja-aineistoon, joskin toteaa, että jo vuodelta 1910 oli säilynyt joitakin uusien rakennusten suunnitelmapiirustuksia. Lappeenrannan majoituslautakunnan lausuntojen mukaan oli osa kasarmeista ollut valmiina jo vuonna 1915. Vuonna 1917 valtuusto totesi sotilasrakennushankkeet jo rauhan aikana päätetyiksi.

Näiden lisäksi Sairaalanmäellä sijaitsivat rakennukset: **sairaala, henkilökunnan asuin- ja talousrakennus, ruumishuone ja ulkorakennus.**

Kuva: Inventointikohteet ympyröity. / Piirros, Senaatti-kiinteistöt

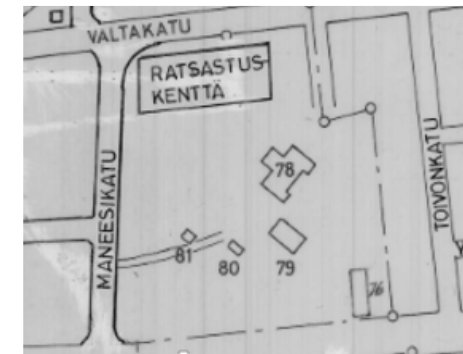
Käytössä oleva rakennusnumerointi

- 1** Maasotakoulu
- 2 (Kasarmi)** tyhjiillään
- 3** Maasotakoulun esikunta
- 4 Toimistorakennus
- 5 Asuinrakennus
- 6 Asuinrakennus
- 7 Opiskelija-asuntosäätiö
- 8 Puolustushallinnon rakennuslaitos PHRAKL**
- 9** Maasotakoulu
- 10 (Sotilaskoti)** tyhjiillään
- 11 (Ruokala)** tyhjiillään
- 12 (Tutkimusos.)** tyhjiillään
- 13 Asuinrakennus
- 15 Opiskelija-asuntosäätiö
- 16 Toimistorakennus
- 17 Toimistorakennus
- 19 Puolustushallinto**
- 20** Maasotakoulu
- 22 Puolustushallinto PVJJK**
- 23** Maasotakoulu
- 24 Asuinrakennus
- 26 (Lämpökeskus)** tyhjiillään
- 27 Asuinpienitalo
- 32 Asuin- ja työtilat
- 33 Eksote
- 34 Eksote
- 35 Asuinrakennus
- 37 Asuin- ja päiväkotirakennus
- 40 - 41 (Lastentarha) toimisto-asuinrakennus
- 45 Asuinrakennus
- 47 Autotalli
- 48 Asuinrakennus
- 49 Autotalli

- 52 Asuin- ja toimistorakennus
- 54 Asuinrakennus
- 56 - 58 Asuinrakennuksia
- 60 - 61 Asuinkeuhkotalo
- 63 Asuinrakennus
- 65 Asuinrakennus
- 66 Upseerikerho**
- 67 Kellari**
- 68 (Pumppaamo) tyhjiillään
- 69 Opiskelija-asuntosäätiö
- 73 Kellari

Purettu: 25, 39, 42, 43, 55 ja 72

Valtakadun keuhkotalot nro:t 28 - 31 ovat armeijan henkilökunnalle rakennettuja asuinkerkeuhkotaloja 1950-luvulta.

- 78 Terveysasema, SOTLK**
- 79 Päiväkoti (yks.)**
- 80 Ulkorakennus**
- 81 Kellari**

2.4 Rakennuskanta ja rakenteet 2017

Tarkastelualue

Inventointialue /Senaatti-kiinteistöt (rakennukset)

Rakennukset

- Suomalaiskaudelta 1889 - 1901, Suomen rakuunarykmentti
- Venäläiskaudelta 1902 - 1917, Suomenmaalainen rakuunarykmentti
- Itsenäistymisen jälkeen, aikavälillä 1917 - 1960
- Vuoden 1960 jälkeen, pääasiassa 2000-2017

Rakennelmat

- Portti
- Portaati
- Kivetty painanne tai avo-oja
- Muistomerkki
- Masto

Viheralue

- Erityyppisiä viheralueita; luonnonvaraisia metsiä, hoidettuja nurmipihoja, villiintyneitä puutarhoja, rantapuustoa

Puurivi

- Istutettu ennen 1940-lukua

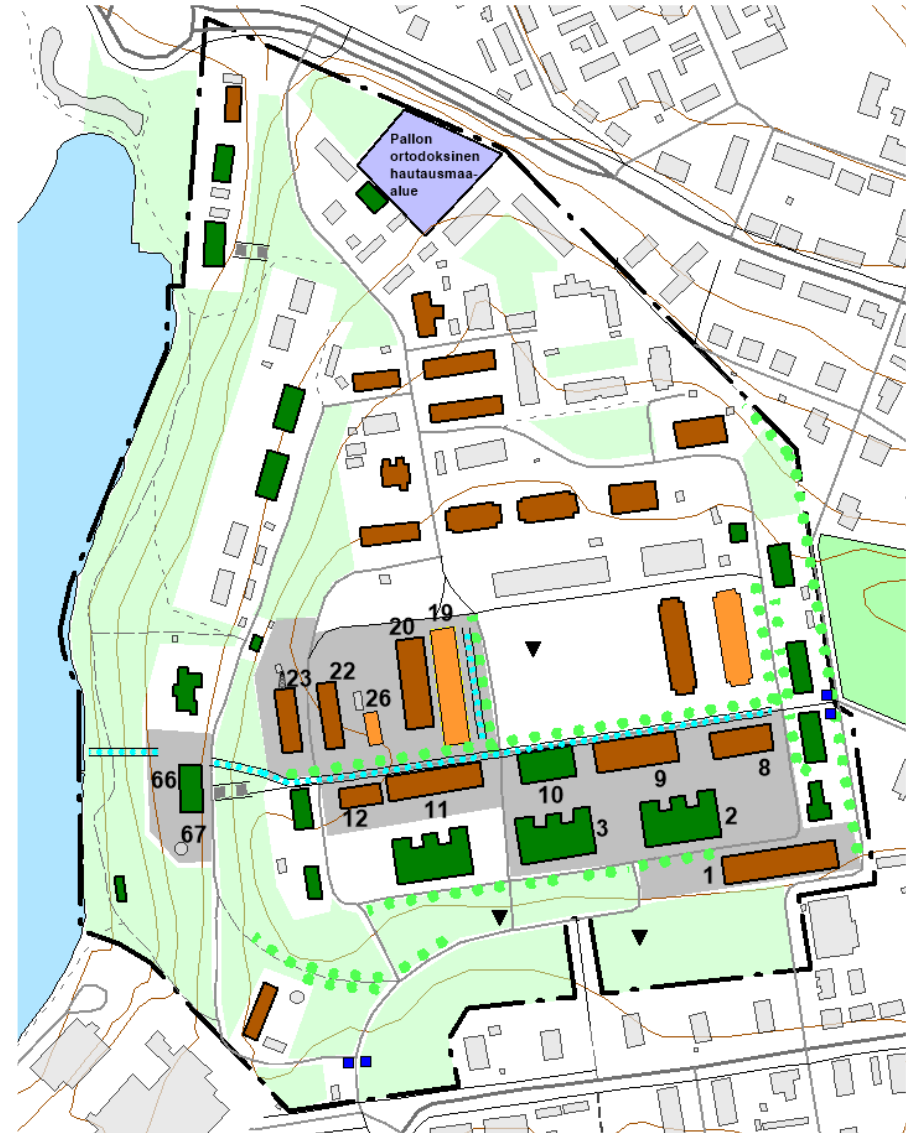
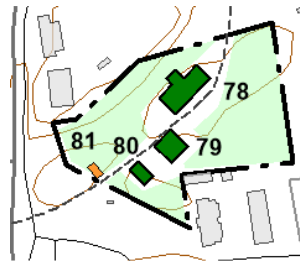
Hautausmaa-alue

Puisto

Kasarmialueen ulkopuolella

Vuonna 2017 inventoidut rakennukset ovat suurimmaksi osaksi venäläiskaudella, 1910-luvulla, rakennettuja punatiilirakennuksia. Niiden lisäksi inventoitiin yksi tiilirakennus 1920-luvulta, puurakennus 1890-luvulta ja rapattu lämpökeskus 1950-luvulta.

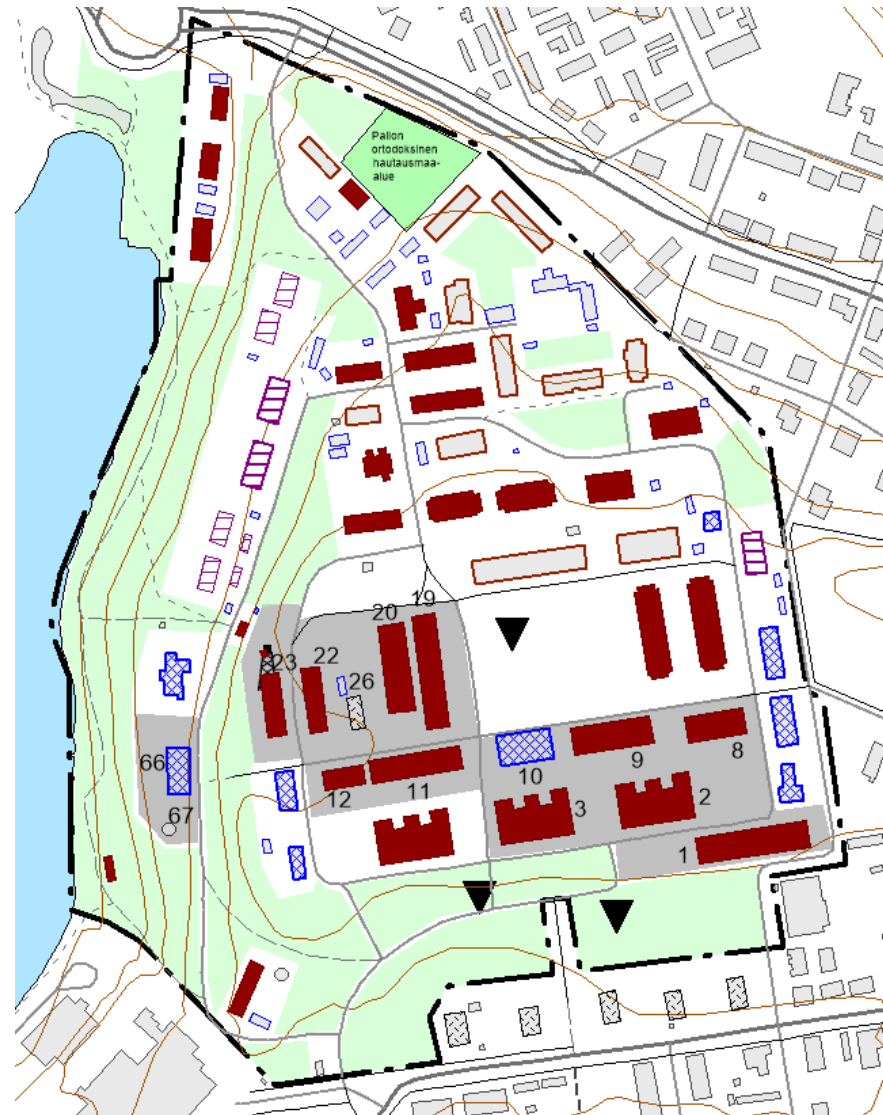
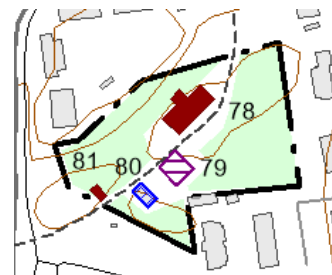
Julkisivumateriaalit

- Puu / kasarmivaihe
- Puu / uudet
- Tiili / kasarmivaihe
- Tiili / uudet
- Puu ja tiili / kasarmivaihe
- Puu ja tiili / uudet
- Rappaus / ei ajoitettu

Muut merkinnät

- Muistomerkki
- Masto
- Viheralue
- Hautausmaa

Inventointialue

Inventoidut rakennukset sijaitsevat alueella, joka on säilyttänyt hyvin alkuperäisen kasarmimaisen luonteensa. Punatiilirakennukset hallitsevat suurten sotilaskasarmien ja keskusaukion ympäristöä. Tiilirakennusten keskelle jäävä puinen ruokalarakennus on keskeinen osa 1890-luvun sommitelmaa. Puinen upseerikerhorakennus on osa upseeristolle suunniteltua asuinalueita puistomaisessa rantarinteessä. Sairaalanmäen rakennuksissa on sekä tiilestä muurattuja että puurunkoisia.

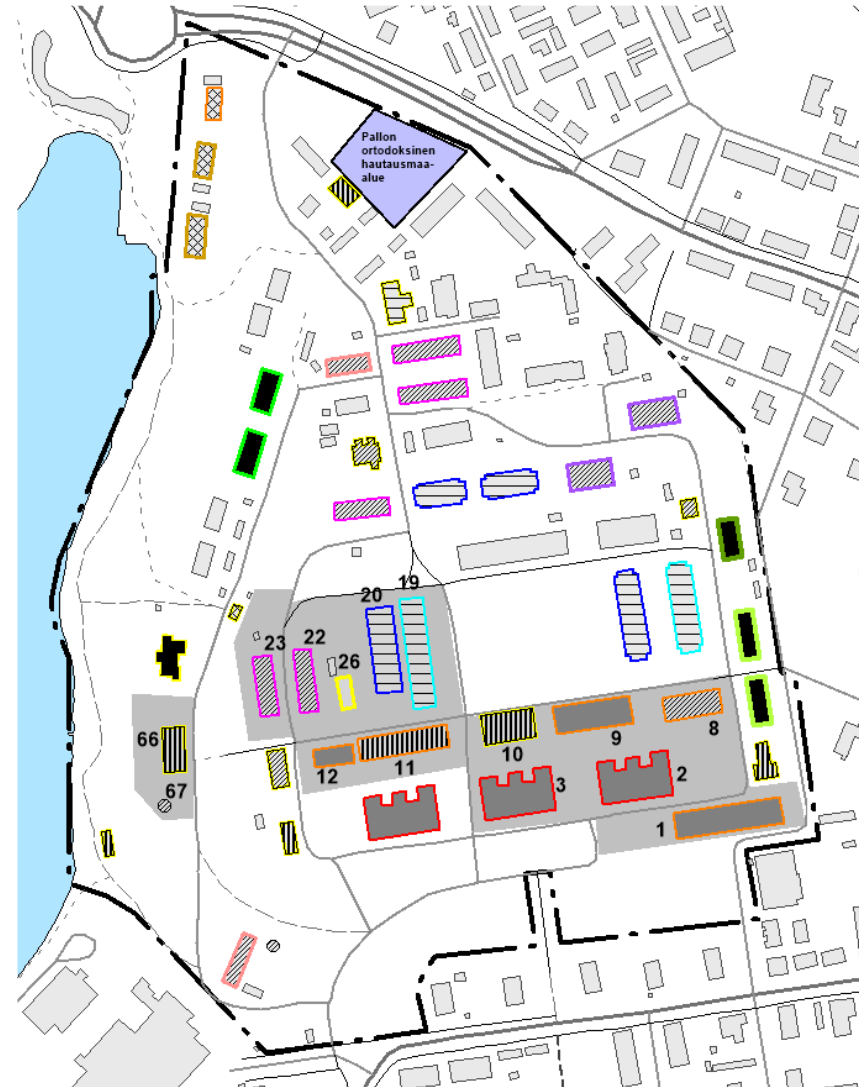
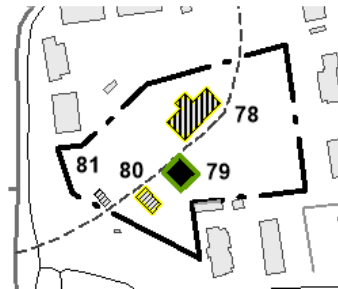
Alkuperäinen käyttötarkoitus

- Vartio, klubi, kanslia, ruokala
- Miehistökasarnit
- Päälystön ja aliupseeriston asunnot
- Talousrakennukset
- Hevostallit
- Varastot, kellarit

Yleisyys

- Kasarnit, 3 samanlaista, tiili
- Kasarnit, ruokala, leipomo, tyyliltään yhtenäiset, tiili
- Tallit, 4 tyyliltään yhtenäistä, tiili
- Tallit, 2 tyyliltään yhtenäistä, tiili
- Varastot, 5 tyyliltään yhtenäistä, tiili
- Varastot, 2 samanlaista, tiili
- Varastot, yhtenäisiä tyylipiirteitä (2), tiili
- Asuinrakennukset, 2 samanlaista, puu
- Asuinrakennukset, 2 tyyliltään yhtenäistä, puu ja tiili
- Asuin-talous/verstasrakennus, 2 tyyliltään yhtenäistä, puu ja tiili
- Talousrakennukset, 2 muodoltaan yhtenäistä, tiili
tiilikoristelu ks. 1890-l kolme kasarmiä
- Yksilölliset (14) hahmoltaan ja/tai tyyliltään, puu tai tiili

Inventointialue

Inventointialueella sijaitsevat 1910-luvun kasarmirakennukset ovat julkisivukoristelultaan ikäryhmänsä rikkaimmat. Kaikissa venäläiskauden tiilirakennuksissa on käytetty samoja tiilikoristemuotoja ja -aiheita, mutta erilaisina yhdistelminä. Venäläisille kasarmialueille oli tyypillistä yhtenäinen monimuotoisuus, joka perustui variaation mahdollisuuteen tiukan normiston asettamissa rajoissa. Näistä lähtökohdista syntyivät pienet eroavaisuudet venäläisten Suomeen perustamien tai täydennysrakentamien kasarmien välille, esimerkkeinä Lahden Hennala, Hämeenlinnan Suomen kasarnit tai Riihimäen kasarni.

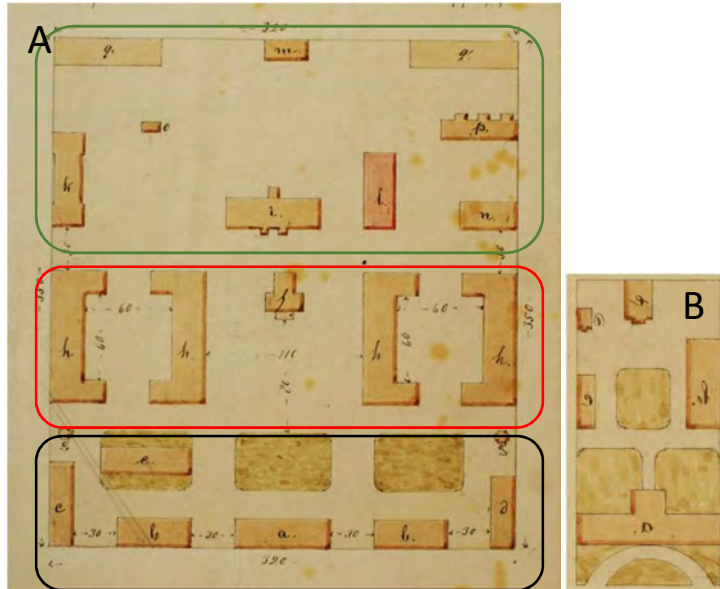
TIETOTAULU: PAVILJONKIJÄRJESTELMÄ²

Paviljonkijärjestelmä oli suunniteltu tartuntatautien leviämisen estämiseksi. Tätä Krimin sodan jälkeen Englannissa kehitettyä järjestelmää sovellettiin kasarmeihin ja sairaaloihin 1800-luvun jälkipuoliskolla. Keskeistä oli majoitustilojen väljyys sekä toimintojen ja majoitustilojen eriyttäminen; ruokalot ja muut vastaavat toiminnot tuli sijoittaa omiin rakennuksiinsa.

Suomessa paviljonkiperiaatetta pidettiin ainakin 1890-luvun puolivälissä parhaana mahdollisena hygieenisesti. Koska se vaati paljon tilaa, sen katsottiin vähentävän niitä terveydellisiä haittoja, joita suuren väkimäärän kasautuminen aiheutti. Pidettiin myös edullisena, että järjestelmän sotilaallinen perusyksikkö eli komppania asui ja toimi muuten mahdollisimman itsenäisenä ja erillisenä osastona. Suomeen 1800-luvulla rakennetuista kasarmialueista useimmat edustivat tätä rakennustapaa.

Suomen sotaväen tarkka-ampujapataljoonien kasarmialueiden toteuttamista varten laadittiin rakennusten malliryhmytykset viiteen kokonaisuuteen: A pääryhmä, B sairaala, C verstaas, D maneesi ja E maaliinammuntatalo. Malleissa rakennukset sijaitsivat paviljonkijärjestelmän mukaisesti toisistaan erillään. Malliryhmytysten tarkoituksena oli antaa yleiskuva kasarmikokonaisuudesta ja esittää kasarmialueen vaatima pienin mahdollinen pinta-ala. Myös ainoan **ratsuväkikasarmien** rakennukset sijoitettiin geometriseen sommitelmaan, suoriin riveihin tai neliöpihojen ympärille, mutta tilavammin, kuin malliryhmytyksissä, ja maasto-olosuhteet huomioiden. Olli Immonen kirjoittaa (1992), että Lappeenrannan rakuunakasarmien asemakaava on ratkaistu sotilaiden majoitustilojen, erillisten talousrakennusten ja tallirakennusten rajaamien kolmen ratsastuspihan osalta samoin kuin saksalaisten rakennuttaman Tilsitin kasarmialueella, jota esiteltiin Deutsches Bauhandbuchin ratsuväkikasarmeja varten laaditussa julkaisussa 1884.

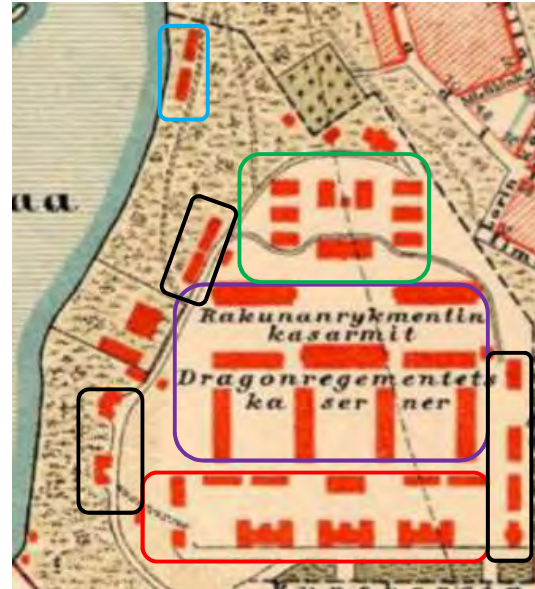
Kuva: Malliryhmät A (pääryhmä) ja B (sairaala), 1879. A. Boman. KA

A: **Keskellä** isot sotilaskasarmit ja vartio, **alareunassa** upseeriasunnot, ja **yläreunassa** artelli ja talousrakennukset.

B: Alareunassa sairaala, oikeassa reunassa asuin- ja talousrakennus, lisäksi ruumiskellari ja ulkorakennuksia.

Kuva: Lappeenrannan kartta, 1894. KA.

Alareunassa sotilaskasarmit, artelli ja kanslia

Reunoilla upseerien ja aliupseerien asunnot ja talousrakennukset, klubi ja vartio

Keskellä aukio ja sitä reunustavat tallit ja maneesi

Yläreunassa heinäladot ja talleja, **rännassa** leipomo ja sauna-pesutupa

Lappeenrannan ratsuväen kasarmialue oli Suomessa kokonaan uusi rakennuskoostuma. Sen suunnittelijoina olivat arkkitehti S. Gripenberg ja muu avustava suunnittelijakunta yleisten rakennusten ylihallituksessa vuosina 1889–90.

Alueen erityispiirteitä

- 2-kerroksiset tiiliset sotilaskasarmit
- Alueen väljyys, iso keskusaukio, ratsastuspihat ja leveät kulkuväylät
- Maaston huomioon ottaminen aluerakenteessa.

Pikkukuvassa sairaala ja talousrakennus kulmittain, muut rakennukset reunoilla.

TIETOTAULU: Suomalaisten ja venäläisten kasarmiarkkitehtuurista

Vuoden 1878 asevelvollisuuslain nojalla Suomen autonomiseen suuriruhtinaskuntaan perustettiin oma armeija, joka käsitti kahdeksan tarkka-ampujapataljoonaa ja yhden rakuunarykmentin. Tarkka-ampujapataljoonia varten rakennettiin 1880-luvun alkupuolella seitsemän puukasarmialuetta, 1890-luvulla yksi kivikasarmialue sekä vuonna 1893 valmistunut **kivi- ja puurakennuksia** käsittänyt Lappeenrannan ratsuväkikasarmi. Rakennustyytit olivat molemmissa pitkälti samat, mutta ratsuväkeä varten sotilaskasarmirakennukset rakennettiin tiilestä, samoin sairaala, ja lisäksi upseeriston asuinrakennuksia oli myös tiili-puurunkoisina. **Rakuunavaruskunta erosi puukasarmialueista** myös arkkitehtuurityylin osalta. Molemmissa suunnittelu tapahtui Yleisten rakennusten ylihallituksessa, mutta eri arkkitehdin johtamana. Puukasarmien suunnittelusta vastasi pääasiassa arkkitehti August Boman, kun taas ylitirehtööri (1887–1904) S. Gripenberg laati Lappeenrannan kasarmialueen rakennusten luonnokset, jotka arkkitehti Jac. Ahrenberg viimeisteli tai piirsi puhtaaksi. Bomanin suunnittelemat puurakennukset olivat tyyliltään klassistisia. Gripenbergin suunnitelmissa vaikuttaa 1800-luvun lopulla suosittu uusrenessanssi.

Rakuunamäellä kaikki venäläiskaudelta säilyneet rakennukset ovat **tiilirakennuksia** ja valmistuneet arviolta 1914–1917. Uudet rakennukset täydensivät ja tiivistivät vanhaa rakuunoiden kasarmialuetta. Samaan aikaan venäläiset rakensivat kasarmirakennuksia ainakin yhdeksälle muulle varuskunta-alueelle Suomessa, ja perustivat viisi kokonaan uutta kasarmialuetta.³ Eri alueiden kasarmeista tuli toistensa näköisiä, koska venäläistä kasarmirakentamista määrittivät normit, mallipiirustukset ja sama rakennustekniikka. Tarkemmin katsottuna kasarmien rakennuksissa ja rakennuskokonaisuuksissa on eroja. Paikalliset rakennuskomissioiden saivat soveltaa rakennustensa malleina joko päärakennuskomission laatimia tyyppipiirustuksia, muilla kasarmialueilla jo toteutettujen kasarmien suunnitelmia tai omia piirustusversioitaan.⁴ Malleja ei kopioitu pikkutarkasti, jolloin niin pohjakaavojen kuin julkisivujen kohdalla **syntyi paikallista variaatiota**.

Kuva: Tiilikasarmi 1910-luvulta, Suomen kasarmi, Hämeenlinna. /Kuva (osa) Hämeenlinnan kaupungin historiallisen museon arkisto

Kuva: Tiilikasarmi vuodelta 1913, Hennalan kasarmi, Lahti. / Kuva (osa), RHS, Lauri Putkonen 2012. Ramboll.

Kuva: Tiilikasarmi 1914-17, nro 1 Rakuunamäki.

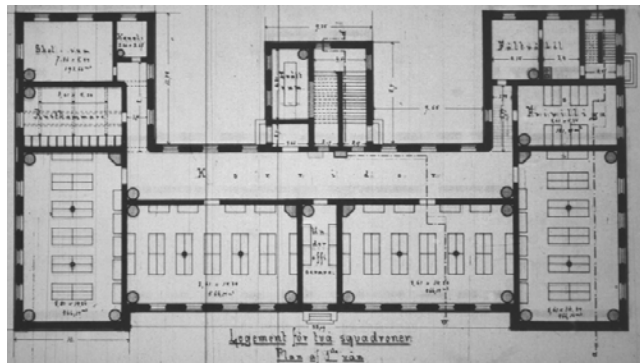
Rakuunoille 1880-luvun lopulla suunniteltujen kasarmirakennusten arkkitehtuuri nojaa rakennusmassan **veistokselliseen ryhmittelyyn**. Rakennusten pohjat ovat monimuotoisia; isoissa sotilaskasarmeissa, sairaalassa ja upseerikerhossa lähtökohtana on U-tai H-muoto, johon liittyy keskisiipi. Porrashuoneet muodostavat selvästi rungosta ulkonevia osia tai ovat siipien päissä. Huonetilojen funktio vaikuttaa rakennuksen muotoon esimerkiksi päävartiorakennuksessa, johon liittyy putkasiipi. Ruokalarakennus on saanut vahvan H-volyymin keskussalista ja sitä reunustavista porrashuone-keittiö -päädyistä.

Venäläisten 1910-luvulla rakennuttamat kasarmirakennukset ovat pääasiassa harjakattoisia ja pohjaltaan suorakaiteen muotoisia. Poikkeuksen tekee kellarirakennus, johon liittyy kolme siipimäistä uloketta. Kasarmien ja ruokalan julkisivuja rytmittävät matalat sivu- tai keskisaliitit. Pitkien tallien ja varastojen päädyissä on matalat ulkonevat tiiliset eteisosat.

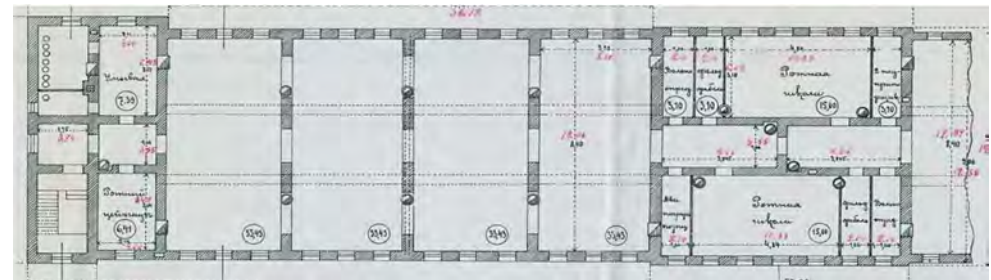

Suomen sotaväen 1890-luvun sotilaskasarmien pohjaratkaisut nojautuvat sivukäytävään, josta kuljettiin erikokoisiin tupiin ja upseerien huoneisiin. Porrashuoneet olivat siivissä.

Kuva: / Lappeenranta, Rakuunamäki, Rakuunarykmentille suunniteltujen sotilaskasarmien pohjaratkaisu. Rakennushallitus, kasarmipiirustukset. KA

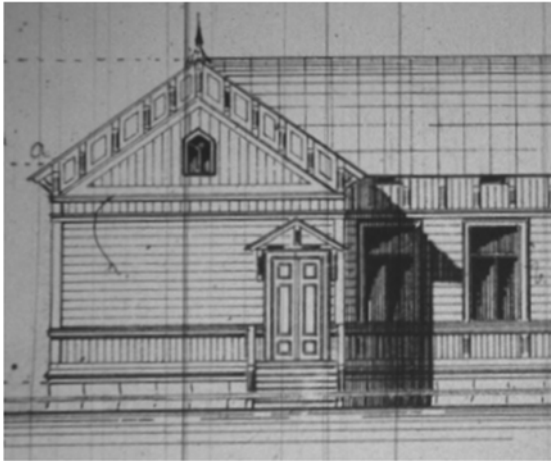
Venäläinen erikoisuus kasarmirakentamisessa oli läpikuljettaviin huoneriveihin perustuva pohjakaavatyyppe. Muissa maissa käytettiin käytävämalleja.

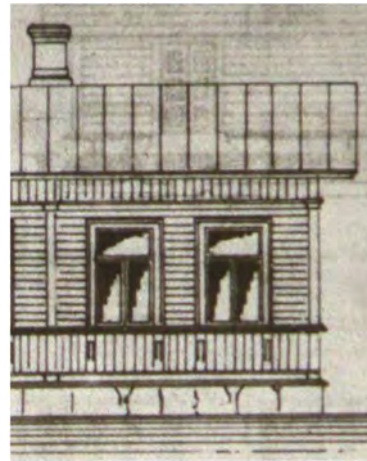
Kuva: Riihimäki, 10. suomenmaalaisen tarkka-ampujarykmentin kasarmirakennus (puolikas) nro 18. KA. Rakuunamäellä olevien venäläisten rakennusten piirustukset eivät ole niiden nykykäytön vuoksi saatavilla.

Suomalaiskauden puurakennukset 1890-luvulta

Julkisivun vuorilaudoitus noudattaa samaa järjestelmää useimmissa kasarmialueen puurakennuksissa. Ikkunan alareunan korkeudella kulkevan rintalistan alapuolella on pystypaneeli, sen yläpuolella vaakalaudoitus ja ylimpänä räystäään alla jälleen pystylaudoitus, jota on kasetoitu listoin tai haukkaikkunoin; räystäään alta voi löytyä myös profiloituja katonkannattajia. Julkisivuja rytmittävät nurkkalaudat tai -pilasterit sekä lähinnä poikkipäätyjen kohdille sijoitetut pystylistat. Ikkunoiden sivuvuorilautojen alapuolella on jalkalistaan ulottuvia profiloituja pystylistoja. Siiven tai risaliitin päätyyn on listoilla ja laudoituksella muodostettu klassistinen päätykolmio tai katon räystäslinjan mukainen ”friisi”. Rakennusten sokkeli on tehty säännöllisistä graniittilohkokivistä (saumaus).

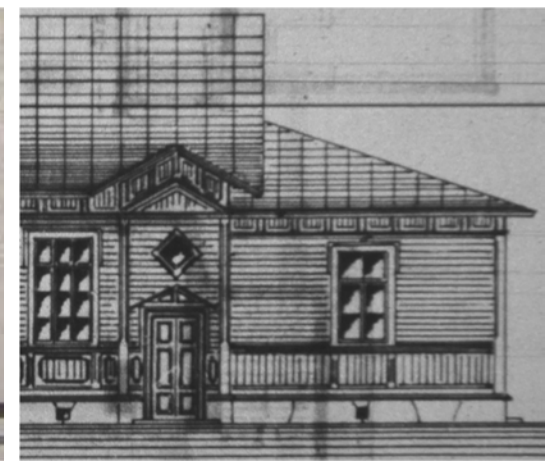
Komentajan asuinrakennus nro 65.

Kansliarakennus nro 5.

Upseerikerhorakennus nro 66.

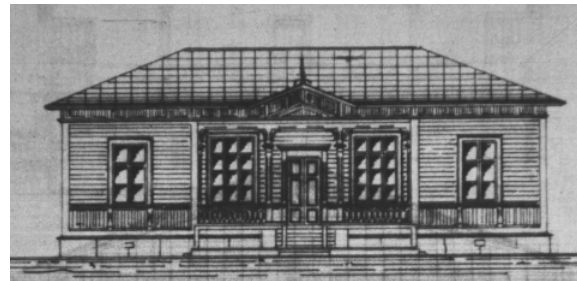

Artellirakennus nro 10.

Puurakennusten ikkunat ovat alun perin olleet kaksipuitteisia sisään-ulosaukeavia puuikkunoita, joissa T-karmi tai ristikarmi on jaettu välipeenoin kuuteen ruutuun. Muutamissa rakennuksissa – ruokalassa ja päävartiossa – on ollut yksittäisiä suuria 12-ruutuisia ikkunoita. Räystäään alapuoliset haukkaikkunat ovat pääsääntöisesti pieniä ja suorakaiteen muotoisia. Koristeellisimpien rakennusten päätykolmioissa on kiilaharjaisia ullakkoikkunoita. Ulko-ovina on erilaisilla peilijaoilla olevia puuovia. Sisäänkäyntien yhteydessä on yleensä ulkoportaikko ja sadesuojana harjakattoinen katos, jota kannatteleva koristeellinen puuristikkorakenne kiinnittyy seinään vinotuin. Upseerien asuinrakennukset on varustettu ristikkokaiteisilla parvekkeilla.

Päävartio, August Boman.

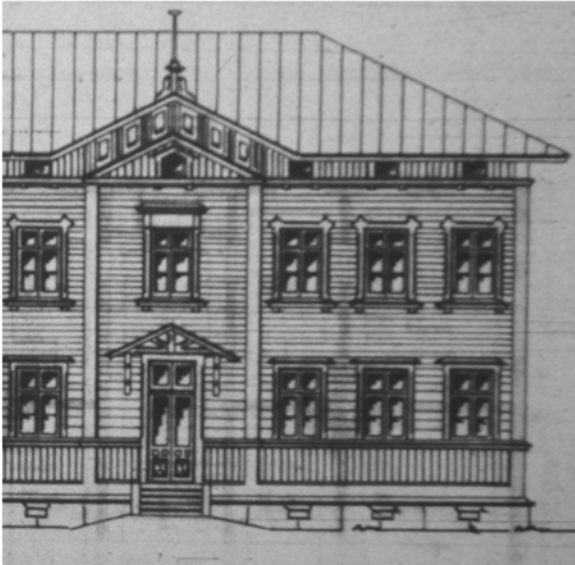

Päävartio, S. Gripenberg.

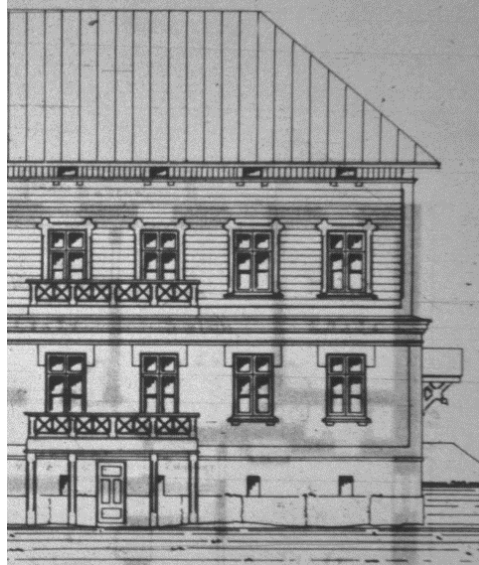
Yleisten rakennusten ylläpidossa laadittiin Lappeenrantaan perustettavaa ratsuväkikasarmia varten uudet kasarmirakennusten piirustukset. Pohjakaavoissa näkyy kuitenkin kasarmisuunnittelun jatkumo, ja yksittäisissä rakennuksissa on melko suoraan käytetty mallina 1880-luvun puukasarmien tyyppi- ja piirustuksia (August Boman). Esimerkkinä Rakuunamäen päävartiorakennus, jonka pohjakaava ja julkisivujäsentely ovat samanlaiset kuin vanhemmassa tyyppissä (putkasiipi pidempi), mutta tyyli on muutettu uusrenessanssin henkiseksi arvokkaan klassismin sijaan.

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

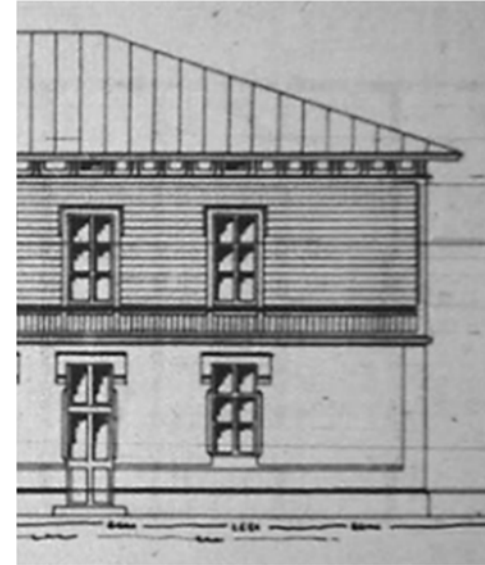
Rakuunarykmentin kasarmialue eroaa tarkka-ampujapataljoonia varten rakennetuista puukasarmeista siinä, että asuinrakennuksissa on myös kaksikerroksisia. Sotilaskasarmien ja asuinrakennusten kaksikerroksinen rakennustapa säästi kasarmialueella tilaa rakuunoille tärkeille ratsupihoille. Upseereita varten rakennettujen talojen ensimmäinen kerros on tiiltä ja toinen puurunkoinen. Aliupseerien asuinrakennukset ovat kokonaan puurunkoisia. Yhdistelmärakennukset, joissa on ollut verstaita tai taloustiloja asuinhuoneistojen lisäksi, ovat puu- ja tiilirunkoisia.

Asuinrakennus nro 7.

Puu- ja tiilirunkoinen upseerien asuinrakennus nro 3.

Puu- ja tiilirunkoinen verstaas-asuinrakennus nro 24.

Suomalaiskauden tiilirakennukset

Lappeenrannan ratsuväen kasarmialueelle rakennettiin kokonaan punatiilestä kolme suurta 2–3-kerroksista sotilaskasarmia (2–4), leipomo (57), sauna- ja pesutuparakennus (58), upseerien leivin- ja pesutupa (63), paja (52) ja pumppuhuone (68) sekä lisäksi sairaala omalle mälleen. Rakennusten julkisivut on puhtaaksimuurattuja. Kolmessa rakennuksessa on harjakatto ja kuudessa aumakatto. Yleisten rakennusten ylihallituksen ylitirehtöörin (1887-1904) S. Gripenbergin suunnittelemissa rakennuksissa huomio kiinnittyy enemmän rakennusosien ryhmittelyyn kuin pintakoristeluun. Julkisivuissa käytetyt tiilikoristeet ovat matalia, mutta korostavat rakennuksen muotokieltä. Gripenberg oli viehätynyt 1800-luvun lopun kertaustyyleistä erityisesti uusrenessanssiin, mutta hän kuitenkin toteutti tyyliä omintakeisen rationalistisesti. Hän suosi selkeitä ja taloudellisia pohjakaavoja sekä linjakasta yksinkertaista arkkitehtuuria.⁵ Sotilaskasarmien julkisivujen aiheistoon kuuluu mm. matalia liseeneitä, lokerofriisi ja hammaslistat, räystäään korokemuuraus ja konsolit, alimman kerroksen ikkunoiden tasolla oleva muurattu koroke, ikkunoissa U-volyymiset kehykset (ikkuna-aukot suorakaiteen muotoiset). Kaikki 1890-luvulla rakennetut (ehkä kellareita lukuun ottamatta) kasarmien punatiilirakennukset ovat säilyneet.

Rakuunakasarmi nro 4.

Leivin- ja pesutupa nro 63.

Sauna- ja pesutupa nro 58.

Leipomo nro 57.

Rakuunakasarmi nro 3.

Venäläiskauden tiilityyli sekä muutamat Suomen itsenäistymisen jälkeen rakennetut tiilirakennukset

Merkittävimmät venäläisten 1910-luvulla toteuttamista rakennushankkeista Rakuunamäellä olivat kolmen vanhan rakuunakasarmin täydennykseksi rakennetut kaksi uutta kaksikerroksista kasarmirakennusta (nro 1 ja 9). Lisäksi rakennettiin muun muassa uusi ruokala (11) ja leipomo (56). Useimmat uudisrakennukset olivat talleja ja varastoja. Rakennukset ovat punatiilipintaisia ja harjakattoisia. Julkisivujen arkkitehtuuri nojaa enemmänkin julkisivujen koristeluun, kuin rakennusmassan veistokselliseen ryhmittelyyn. Tiilijulkisivujen koristeellisuus kuvasti alueen sisäistä hierarkiaa. Goottilaiseen traditioon perustuvassa tiilityylissä on hammaslistoja räystäiden ja ikkunoiden alapuolella, sakarapäätyjä ja erilaisia liseeneitä, joista vaikuttavimmat jyrkeviä hammaslistaan päättyviä kaksoisliseeneitä rakennusten kulmissa. Ikkuna-aukot ovat yläreunastaan suoria tai kaarevia ja yläpuolista muurattua kaarta koristi lakikiven omainen koriste. Varastorakennusten päädyissä on myös käytetty klassismin aiheisiin kuuluvaa ”kissanpenkki” -koristetta. Alueella on myös kaksi Suomen itsenäistymisen jälkeen rakennettua tiilirakennusta, joiden julkisivukoristelussa on palattu klassismiin.

Ruokalarakennus nro 11.

Ammusvarasto nro 69.

Varastorakennus nro 49.

Tallirakennus nro 17.

1920-luvun tallirakennus nro 19.

1910-luvun tallirakennus nro 20.

3 KOHDEKUVAUKSET OSA-ALUEITTAIN

3.1 Osa-aluejako

1. vaihe (vihreä)

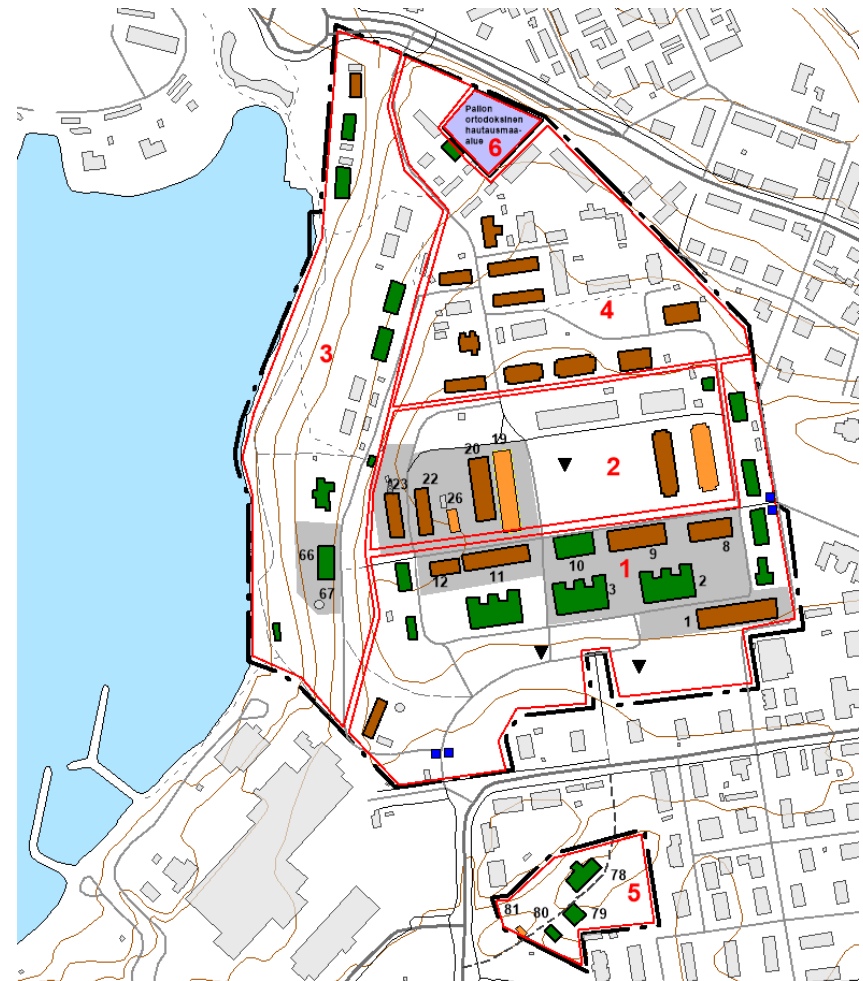
Rakennuttaja Suomen suuriruhtinaskunta, Suomen sotaväki
Ajankohta 1890–1893 (myös Sairaalanmäki)
Suunnittelu 1889, vahv. 28.1.1890.
 Yleisten rakennusten ylihallitus YRYH, allekirjoittajana ylijohdaja Sebastian Grinpenberg ja arkkitehti Johan Jacob Ahrenberg, työnvalvojana arkkitehti John Lybeck.
 – Lappeenrannan ratsuväki- eli rakuunakasarmi oli ainoa laatuaan
 – Muut suomalaisen sotaväen kasarmit (puukasarmit) rakennettiin August Bomanin laatimien tyyppipiirustuksien mukaan 1880-luvulla, paitsi Uudenmaan pataljoonan tiilikasarmit ja myöhemmät lisärakennukset.

2. vaihe (ruskea)

Rakennuttaja Venäjän valtio, sotilasrakennuskomitea
Ajankohta 1914–1917
Suunnittelu 1910-luku
 Venäläinen Insinöörikomennuskunta, mallipiirustusten pohjalta

3. vaihe (oranssi)

Rakennuttaja Suomen valtio,
Ajankohta 1918 jälkeen, 1920-luku
Suunnittelu 1918–19 Sotaministeriön intendenttiosaston majoitustoimisto (majoitus- ja kasarmitoimisto) ja YRYH
 1919–22 Sotaministeriön insinööriosasto ja (YRYH -1925)
 1922–27 Puolustusministeriön Insinööriosaston rakennustoimisto (1926 otti kokonaan vastuun suunnittelusta ja ylläpidosta)
 1927–40 Puolustusministeriön Teknillisen osaston rakennustoimisto
 Myöhempi rakennustoiminta
 1941–1994 Puolustusministeriön rakennusosasto
 1994– Puolustushallinnon rakennuslaitos

Kuva: Vanha varuskunta-alue on jaettu kuuteen osa-alueeseen: 1 Kasarmialue, 2 Harjoitusalue, 3 Asuntoalue, 4 Varastoalue, 5 Sairaalanmäki ja 6 Pallon hautausmaa. Jako perustuu 1890-luvun alun aluesuunnitelmaan sekä rakennetun ympäristön nykytilaan, jäljellä oleviin vanhoihin rakennuksiin sekä kaupunkikuvallisiin tekijöihin (mm. aukiot, puistot, näkymät).

3.2 Osa-alue 1: Kasarmialue

Ajankohta 1890–1893 (suomalaiskaudella)

Rakennukset nro 2, 3 ja 10
 Asemakaava akm 405-2120, lv 13.11.2000, EP
 Kaavasuoja sr-1: nro 2, 3 ja 10
 Muu suojelu oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 2, 3, 10

Ajankohta 1914–1917 (venäläiskaudella)

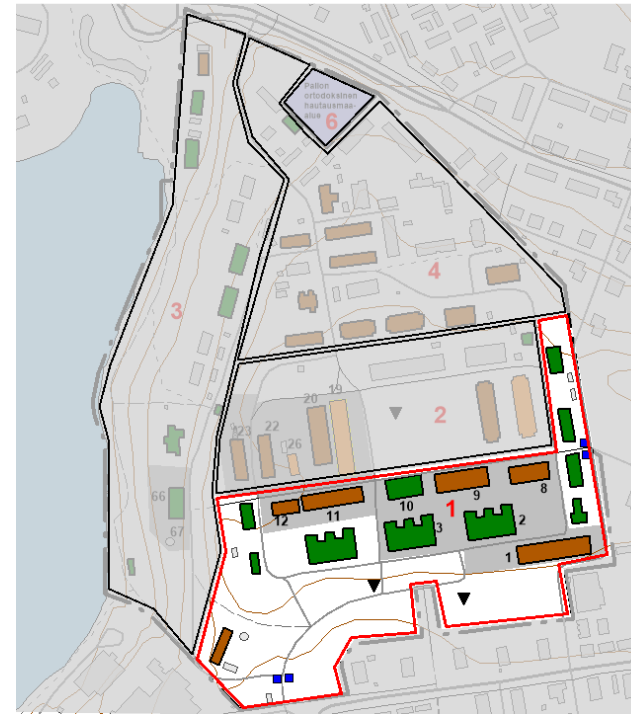
Rakennukset nro 1, 8, 9, 11 ja 12
 Asemakaava 1) akm 405-2120, lv 13.11.2000, EP
 2) ak 405-2029, lv 13.5.1998, AL
 Kaavasuoja 1) sr-1: nro 8, 9, 11 ja 12
 2) sr-1: nro 1
 Muu suojelu oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 8, 9, 11 ja 12

Kuvaus (historia⁶ ja luonne)

Osa-alueella sijaitsevat sotilaskasarmit ja artelli eli keittiö- ja ruokalarakennus kuuluivat kasarmialueen ensimmäisiin 1890-luvun alussa rakennettaviin rakennuksiin. Venäläiskaudella aluetta tiivistettiin ja puiset ulkorakennukset saivat väistyä Mannerheiminkadun varrelle pystytettyjen tiilirakennusten tieltä. Päävartiorakennus, aliupseerien asuinrakennukset ja ulkorakennukset sijaitsevat kasarmialueen itäisellä eli kaupunkikeskustan puoleiselle reunalla. Kanslia ja varusvarasto ovat saaneet paikan sotilaskasarmien länsipuolelta.

Inventoinnin aikaan oli puolustushallinnon (ml. maasotakoulu) käytössä edelleen yksi suomalaiskauden sotilaskasarmi (3) ja kaksi venäläiskaudella rakennettua kasarmirakennusta (8, 9). Tyhjiillään oli yksi vanhoista suomalaiskauden sotilaskasarmeista (2) ja sotilaskoti (10) sekä venäläiskaudella rakennetut ruokala (11) ja kasarmirakennus (12).

Kasarmialueen rakennukset on sijoitettu geometriseen sommitelmaan, neliöpihojen ympärille tai suoriin riveihin. Osa-alueella on säilynyt koko alueen kannalta tärkein sommitelma alkuperäisessä muodossaan. Se käsittää riviin rakennetut kolme samanlaista 2–3-kerroksista sotilaskasarmia, niiden päissä olevat pienet aukiot sekä keskimmäisen sotilaskasarmien ja keskusaukion välillä sijaitsevan puisen ruokalarakennuksen (sotilaskoti).

INVENTOINTIKOhteet

- 1 Maasotakoulu
- 2 (Kasarmi) tyhjiillään
- 3 Maasotakoulu
- 8 PHRAKL toimisto
- 9 Maasotakoulu
- 10 (Sotilaskoti) tyhjiillään
- 11 (Ruokala) tyhjiillään
- 12 (Toimisto) tyhjiillään

Ruokalan kanssa samalla NW–SE -linjalla sijaitti ennen myös suuri maneesi aukion pohjoisreunalla sekä suora kulkureitti Sairaalanmäelle. Venäläiskaudella ei pitäydtyt yhtä tiukasti symmetrisissä sommitelmissa, vaan arvostettiin tiivistä rakentamista. Kasarmipihaan uudistaminen tapahtui kuitenkin vanhan asemakaavan pohjalta, ja uudet tiilirakennukset, isointa kasarmirakennusta (1) lukuun ottamatta, rakennettiin yhteen riviin Mannerheiminkadun varteen.

Keskusaukiota sivuva Mannerheiminkatu, joka alkaa Pääportilta ja päättyy upseerikerhon portaikkoon, muodostaa keskeisen poikittaisakselin. Katua reunustava lehmusrivi on alueen vanhin, kaupunkikuvallinen viheraihe.

Rakuunamäen rakennukset ovat nimensä mukaisesti mäellä, mutta kookkaiden tiilikasarmien vaikutus ympäröivässä kaupunkimaisemassa jää vaatimattomaksi. Etelässä niiden ja Valtakadun (maantien uusi linjaus 1893) välissä on alkuperäiseen

suunnitelmaan sisältynyt istutettu viheralue (Vilho Nenosen puisto) sekä neljä pistetaloa, nk. Tinnan talot, jotka valmistuivat 1950-luvulla armeijan henkilökunnan käyttöön. Suora tieyhteys keskimmäisen sotilaskasarmien luota Sairaalanmäelle on katkaistu ja ns. Leiriportti pylväineen on siirretty alaportiksi (Upseeriportti) Tykkitielle, joka perustuu vanhaan maantiehen. Ainoastaan pitkä venäläiskauden tiilikasarmi (1) erottuu jo kaukaa Soinionkadun pääterakennuksena.

Kasarmirakennusten piha-alueet ja ympäröivät kadut on asfaltoitu. Kasarmikatu kanslian ja varushuoneen edustalla on hiekkapintainen. Sotilaskasarmien itäpäässä sijaitsevaa hiekkapintaista päävartiokenttää reunustaa kapea nurmialue. Se, samoin kuin ryhmän länsipäässä oleva asfaltoitu aukio toimivat nykyään pysäköintialueina. Ulkotiloja, kuten aukioita ja sisäpihoja, jäsentävät selkeärajaiset nurmialueet, joita on myös kapeina kaistaleina rakennusten ympärillä. Lehmus- ja vaahterarivistöt sekä -kujanteet ovat nykyiselle kasarmialueelle tunnusomaisia. Alueen eteläosassa sijaitsevan Vilho Nenosen puistossa on vaahteroiden lisäksi jalokuusia, poppeleita ja hopeapajuja. Pensasistutuksia on ollut niukasti näihin päivään saakka, mutta nyt rakennusten yksityiskäytön myötä runsastunut pihakasvillisuus alkaa vaikuttaa alueen yleisilmeeseen. Viheralueita on kunnostettu 1998 valmistuneen maisemasuunnitelman pohjalta.

Kuva: 1890-luvulla rakennetut sotilaskasarmit muodostavat eheän kokonaisuuden kasarmialueen eteläreunalle, alaportilta nousevan sisääntuloväylän varteen.

Historialliset merkitykset

- *Rakuunarykmentin kasarmialue on ainoa tyyppiään Suomessa:* Arvokkainta suomalaiskaudelta periytyvä aluerakenne ja rakennukset.
- *Kasarmirakentamisen historia, tiilirakentaminen:* Tiiliarkkitehtuurin yhtenäisyys aikavaiheittain (1890-luku, 1910-luku). Julkisivujen kohtuullinen autenttisuus (osaan tehty ikkuna- ja ovimuutoksia).
- *Kasarmirakentamisen historia, puurakentaminen:* Artellin käyttötarkoitusta ilmentävä muoto ja julkisivujen alkuperäiset tyylipiirteet.

Ympäristölliset merkitykset

- *Sommitelma suomalaiskaudelta eli 1890-luvulta:* Kolme sotilaskasarmia ja artellirakennus, pienet kenttäpihat ja kulkuyhteys Sairaalanmäelle.
- *Alueen julkisivu:* Sotilaskasarmien vaikuttava, yhtenäinen, julkisivu Väinö Valveen kadulle.
- *Keskusaukiota rajaava julkisivu:* Mannerheiminkatua reunustavat 1910-luvun tiilikasarmirakennukset.
- *Tilanjakajat, jatkuvuus:* Mannerheiminkadun ja Väinö Valveen kadun puurivit sekä sotilaskasarmien ja Valtakadun välinen vihervyöhyke (puisto).
- *Varuskunta-alueen luonne:* Pihatilojen avaruus ja selkeäpiirteisyys (geometrinen jäsentely, ei pensaskasvillisuutta).

Kuva: 1910-luvun tiilirakennusten julkisivu avautuu keskusaukion suuntaan.

Nro = käytössä oleva, Alkuperäinen käyttö (Nro = muu vanha), Osoite

1 Kasarmi, Väinö Valveen katu 1

Tunnus	405-501-1-4
VTJ-PRT	101066538w
Ajoitus	1914–1917 (1915)
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Rak. kerrosala	1 562 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri risti- ja vuorolimitys / 2
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimurattu
Katto	Harjakatto ristipäädellä, konesaumattu pelti harmaa, neljä palomuurikoroketta
Pohjaratkaisu	Nykyään keskikäytävä, sisäänkäynnit ja porrashuoneet päädyissä; alun perin keskiosassa pienet huoneet, sen molemmin puolin isot majoitussalit väliseinillä, joissa keskellä oveton kulkuaukko, päädyissä portaikot, pesutuvat, käymälät ja toimistot.

Kuvaus Entisen sotilaskasarmin (mm. HRR, tykistö, Maasotakoulu) kohdalla isoin ulkoasullinen muutos on ollut ikkunoiden uusiminen nykyisiin karmi- ja puutejaoltaan alkuperäisistä poikkeaviin (jaoton ja vaakatuuletusikkuna). Lisäksi päätyjen ulko-ovet on vaihdettu metallirunkoisiin lasioviin. Rakennuksen peruskorjaus valmistui vuoden 1955 lopulla.⁷ Sisätilojen kunnostuksia on tehty vuosina 1983–86. Käyttötarkoituksien muutosten jälkeen rakennuksen sisätilat edustavat laitosmaista interiööriä 1900-luvun jälkipuoliskolta (1950–1989). Kiviseinät on maalattu, käytävälattiat mosaiikkibetonilaattoja, katot levytetty, pylväät rytmittävät keskikäytävää, johon tulee luonnonvaloa väliseinien yläikkunoista.

Erityistä Sotilaskasarmirakennus on suurin 1910-luvulla eli venäläiskaudella rakennetuista samantyyppisistä tiilikasarmeista Rakuunamäellä. Tiilikasarmit edustavat aikakauden venäläistä sotilaskasarmisuunnittelua, jota luonnehditaan insinöörirationalismiksi. Rakennuksen alkuperäinen ulkoasu on säilynyt lukuun ottamatta vanhoihin aukkoihin vaihdettuja ikkunoita ja ovia. Pitkä kaksikerroksinen rakennus muodostaa reunaa päävartiokentälle ja näkymäpäänteen lähestyessä Rakuunamäkeä Helsingintien risteyksestä Suonionkatua pitkin. Paikalla ei ole ollut vanhempaa kasarmirakennusta.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn

arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

Kuva: Seinien reliefikoristelu on matalaa. Katon räystäslinjan yläpuolelle kohoavat sakaramuurit pohjaavat goottilaiseen traditioon. Sivurisaliitit osoittavat porrashuoneiden sijainnin, keskiosan risaliitti pienemmän huonejaon.

Kuva: Tiheä ikkuna-aukotos luonnehtii pitkiä sivuja. Ikkunat ovat samankokoisia molemmissa kerroksissa.

2 Kasarmi (11), Väinö Valveen katu 6

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607865
Ajoitus	1892
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Tyhjillään
Rak. kerrosala	1 244 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys, rautapylväät ja rautapalkit (kiskot), puiset kattotuolit / 2-3
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Aumakatto, saumapelti musta
Pohjaratkaisu	Sivukäytävä ja isot majoitustuvat, pienemmät huoneet siipien päissä, pääportaikko keskisakarassa.

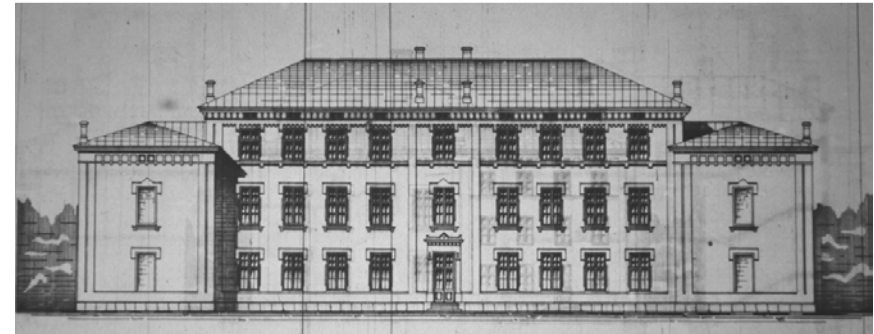
Kuvaus Entisen rakuuna- eli sotilaskasarmin (HRR) kohdalla isoin ulkoasullinen muutos on ollut ikkunoiden uusiminen nykyisiin karmi- ja puitejaoltaan alkuperäisistä poikkeaviin (vaakasuuntainen jako) sekä eteläsivulla olleen alkuperäisen pääsisäänkäynnin poistaminen ja korvaaminen ikkunalla. Pohjoissivun keskisakaran päähän eli porrashuoneen viereen rakennettiin jo 1910-luvun puolella pieni tiilinen lisäosa, johon tuli latriinit (käymälät). Rakennus peruskorjattiin 1950-luvun loppupuolella, jolloin mm. ullakolle saatiin lisätiloja; ikkunat lienevät samalta ajalta. Tilamuutokset I- ja II-kerroksessa ovat vähäisiä; käytävät ja isot tuvat ovat säilyneet tilajaoilta. Kappaholvit ovat näkyvissä käytävissä ja niissä huoneissa, joissa katto ei ole laskettu (rautapylväiden kannatteleman vaakapalkin verran).

Erityistä Kohde on yksi kolmesta samanlaisesta suomalaiskauden kasarmirakennuksesta 1890-luvun alusta. Volyymiltaan U-muotoiset, keskisakaralla varustetut, sotilaskasarmit ovat ehein säilynyt osakokonaisuus alkuperäisestä kompositiosta. Välipohjien rakenteena on muurattu kappaholvi. Kasarmi nro 2 on säilynyt kohtuullisen hyvin pohjakaavan osalta.

Lisätutkimuksen tarve Esitetään tehtäväksi **rakennushistoriaselvitys**, joka sisältää rakennuksen alkuperäisen pohjaratkaisun ja tilaohjelman kuvauksen, tilojen erityispiirteiden luonnehdinnan sekä yhteenvedon keskeisistä julkisivuihin ja sisätiloihin tehdystä muutostyöstä (ajankohta ja vaikutus). Täydentäminen on ajankohtaista kasarmin nro 3 toiminnan päättyttyä, jolloin kaikkia kolmea sotilaskasarmirakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista. Yhdestä tehty rakennushistoriaselvitys taustoittaa lähtökohtia ja rakennusten arvoja myös kahden muun samanlaisen sotilaskasarmin osalta.

Kuva: Kolme sotilaskasarmia sijaitsevat vierekkäin suorassa linjassa alueen eteläreunalla. Kasarmi nro 2 on kuvassa etualalla. Kasarmirakennuksia vastapäätä on vanha ruokala (sotilaskoti) ja venäläiskauden tiilirakennuksia.

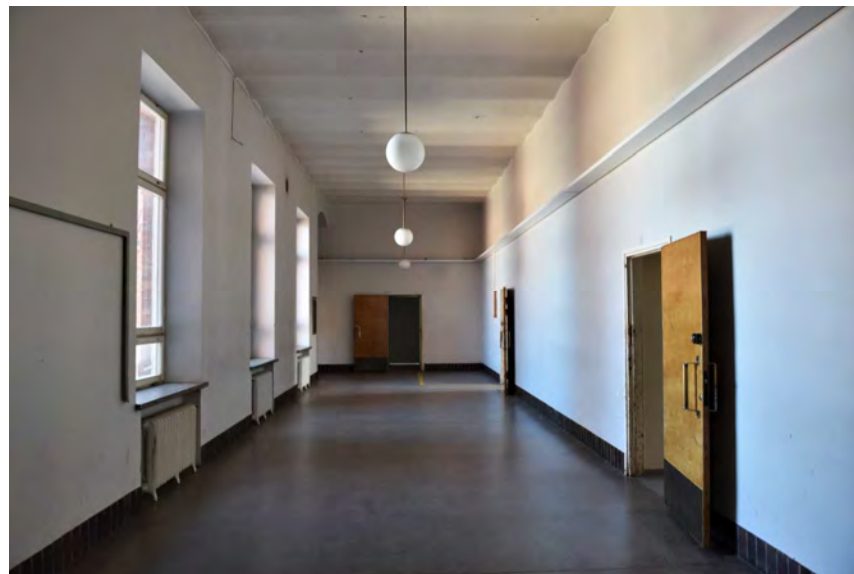

Kuva: S. Gripenberg ehdotti alueen keskeisimpiin rakennuksiin vesikatemateriaaliksi galvanointua peltiä ja halvempiin pärettä. /Sotilaskasarmin julkisivupiirustus. KA

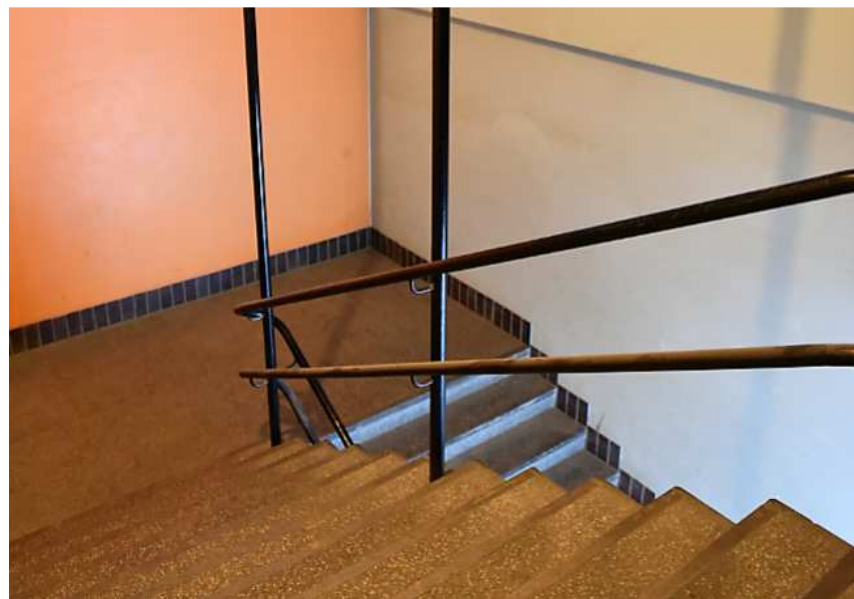
Kuvat sisätiloista: Rapatut kiviseinät ja katot on maalattu valkoisiksi tai vaaleiksi, porrashuoneista yksi seinä on voimakkaan värinen. Porrashuoneiden ja käytävien lattiat ovat mosaiikkibetonia, samoin portaat ja ikkunapenkit. Huoneissa on sinisävyisiä vinyylilaattoja. Lattialistat on tehty ruskeista klinskereistä tai puusta. Sisä-ovet ovat lakattuja viilupintaisia laakaovia, vesilämpöpatterit ovat pylväsradiaattoreita.

Kuva: Entinen majoitustupa, jossa näkyvissä katon kappaholvit. Rautapylväs ja vaakapalkki.

Kuva: Sivukäytävä, josta kulku siipiin ja majoitustupiin.

Kuva: Porrashuone.

3 Kasarmi (10), Väinö Valveen katu 4

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607745
Ajoitus	1891
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Tilavuus	14 510 m ³ Kokonaisala 3 250 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys / 2-3
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Aumakatto, saumapelti musta
Pohjaratkaisu	Alun perin sivukäytävä ja isot 27–28 vuodepaikan majoitustuvat ja pienemmät huoneet siipien päissä, pääportaikko keskisakarassa

Kuvaus Entisen sotilaskasarmin (URR, HRR) pohjoissivun keskisakaran päähän eli porrashuoneen viereen rakennettiin jo 1910-luvun puolella pieni tiilinen lisäosa, johon tuli latriinit (käymälät). Kasarmin peruskorjaus oli 1950-luvun loppupuolella. Maasotakoulun hallintorakennukseksi rakennus saneerattiin 2002–03 (arkkitehti Osmo Syrjänen). Vuonna 2005 rakennettiin kolme metallirunkoista sadekatosta sisäänkäyntien suojaksi siipien pohjoispäätyihin ja keskisakaran itäisivun sisänurkkaan. Nykyiset ikkunat ovat alkuperäisten kaltaiset. Sisällä isot majoitustuvat on jaettu väliseinien pienemmiksi huoneiksi ja itäsiipeen on tehty keskikäytävä. Kummankin sivusakaran pohjoispäähän tehtiin kierreportaikko ja uusi sisäänkäynti.

Erityistä Kohde on yksi kolmesta samanlaisesta suomalaiskauden kasarmi-rakennuksesta 1890-luvun alusta. Volyymiltaan U-muotoiset, keskisakaralla varustetut, sotilaskasarmit ovat ehein säilynyt osakokonaisuus alkuperäisestä kompositiosta.

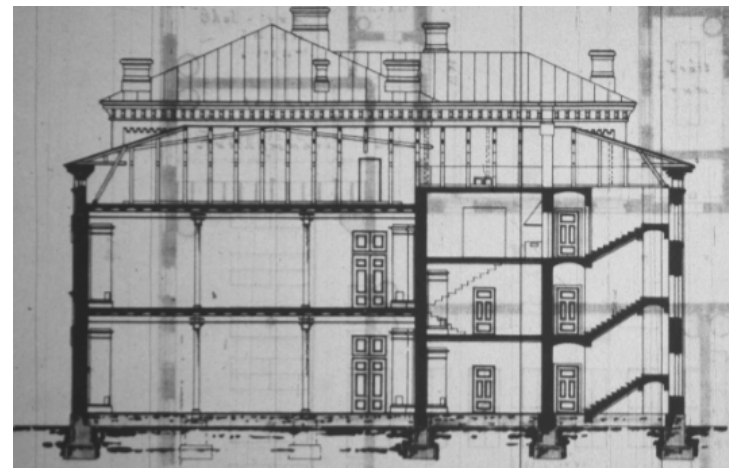
Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää yhteenvedolla keskeisistä julkisivuihin ja sisätiloihin tehdyistä muutokorjauksista (ajankohta ja vaikutus). Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali ja itse rakennus vapautuvat rajoitteista. Ks. nro 2.

Kuva: Ikkunoissa on suoraviivainen U-volyyminen otsikko, ristikarmi ja neljään ruutuun jaetut puitteet. Siivissä on myös valeikkunoita. /Sotilaskasarmin julkisivupiirustus. KA

Kuva Sotilaskasarmeissa julkisivujen koristelu on hillittyä ja klassismiin pohjautuvaa. Vaakasuuntaisia aiheita ovat räystään alapuolinen leveä hammasfriisi ja kolmannen kerroksen ikkunoiden alareunan tasolla kulkeva hammaslista. Pystysuuntaisia aiheita ovat profiloituneet kaksoisliseenit. Ikkunoiden kehykset ovat muodoltaan yksinkertaiset. Runsain koristelu on keskitetty pääoven kehykseen. Keskiosan seinään on kiinnitetty eskadroonien tunnuksia.

Kuva Sotilaskasarmissa erikorkuisten osien porrasteinen aumakatto on keskeinen ulkoasullinen piirre. Sisätiloissa välipohjia tukevat rautapylväät ja palkit. /Sotilaskasarmin julkisivupiirustus. KA

8 Varastohuone (31), Mannerheiminkatu 6

Tunnus	405-501-1-4
VTJ-PRT	101066536U
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Tilavuus	3 680 m ³ Rak. kerrosala 865 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys / 1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, saumapelti harmaa, lunetti-ikkunat lappeilla, kaksi palomuurikoroketta
Pohjaratkaisu	Nykyään keskikäytävä; oletettavasti alun perin avoin, keskellä rakennusta pilaririvit, kaksi väliseinää (palomuurit)

Kuva: Puolustushallinnon rakennuslaitoksen käytössä oleva entinen varastorakennus sijaitsee vanhan pääportin luona ja on yksi Mannerheiminkatua reunustavista venäläiskauden tiilirakennuksista. Rakennuksessa on toiminut HRR:n ruokala ja varuskunnan parturi.

Kuva: Rakennuksen päädyissä on goottilaishenkiset sakaramuurit ja räystään alla kulkee hammaslista. Rakennuksen sisäänkäynnit on muutettu kadun puoleiselta sivulta pysäköintialueena olevan päävartiokentän puoleiselle sivulle, entisiin ikkunaukkoihin.

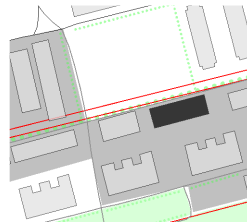
Kuvaus Entisen varastohuoneen julkisivuissa on runsaampi tiilikoristelu kuin muiden samanaikaisten tiilirunkoisten varastojen. Rakennuksen päädyissä ja sivuseinillä on käytetty räystäslinjan yläpuolelle nousevia sakaroita. Varastohuoneen ulkoasulliset muutokset rajoittuvat sisäänkäynteihin. Vanhan valokuvan perusteella talon kaksi sisäänkäyntiä sijaitsivat ennen Mannerheiminkadun puoleisella pitkällä sivulla ja symmetrisesti toiseksi reunimmaisten ikkunoiden paikalla. Nykyiset sisäänkäynnit sijaitsevat epäsymmetrisesti talon päävartiokentän puoleisella sivulla ja ovat moderneja paneeliovia (noin 60-luvulta). Ikkunat ovat vanhat, sisään-ulosaukeavat. Käyttötarkoituksimuutosten jälkeen rakennuksen sisätilat edustavat toimistointeriööriä 1900-luvun jälkipuoliskolta (1950–1989).

Erityistä Yksikerroksinen varastorakennus erottuu tiilikoristelultaan muista 1910-luvun punatiilisistä varastoista. Pitkä rakennus muodostaa reunaa päävartiokentälle ja keskusaukion eteläpuolella kulkevalle Mannerheiminkadulle.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

9 Kasarmi (5), Mannerheiminkatu 8

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	101160780Y
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Tilavuus	9 540 m ³ Kokonaisala 2 370 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys/ 2
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, saumapelti harmaa, kaksi palomuurikoroketta
Pohjaratkaisu	Alun perin keskiosassa majoitussalit väliseinillä, joiden keskellä oli oveton kulkuaukko, sivuilla portaikot ja päädyissä kanslia, päällystön huoneet ja käymälät.

Kuvaus Entisen sotilaskasarmin (URR, HRR) ikkunat on uusittu vanhaan tyyliin, mutta ei aivan alkuperäisen kaltaisella karmi- ja puutejaolla. Ulko-ovet on uusittu, ja katolle tehty pulpettikattoisia vaakaikkunoita. Aikaisemman inventoinnin mukaan rakennuksessa suoritettiin peruskorjaus 1956–57. Maanpuolustusopiston oppilasasunnoksi kasarmi korjattiin 1996–97.

Erityistä Kookas tiilirakennus on toinen 1910-luvulla eli venäläiskaudella rakennetuista samantyyllisistä kaksikerroksisista sotilaskasarmirakennuksista Rakuunamäen pääalueella. Pitkä rakennus muodostaa reunaa keskusaukion eteläpuolella kulkevalle Mannerheiminkadulle. Aikaisemmin samoilla kohdin oli puurunkoinen halkovarasto-ulkohuonerakennus.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

Kuva: Asuntolana toimiva sotilaskasarmi (välillä aliupseerikoulu AUK) on yksi Mannerheiminkatua reunustavista venäläiskauden tiilirakennuksista. Mörssäri-tykistörykmentille rakennetun kasarmin pohjoisfasadi aukeaa keskusaukiolle.

Kuva: Pitkillä sivuilla on kaksi seinälinjasta ulkonevaa risaliittia, jotka osoittavat portaikkojen paikan. Syvärunkoisen rakennuksen päädyissä on goottilaishenkiset sakaramuurit ja räystään alla kulkee hammasfriisi. Ikkunat ovat samankokoisia molemmissa kerroksissa, mutta koristelultaan erilaisia.

10 Keittiö ja ruokala (13), Mannerheiminkatu 10

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	101160777V
Ajoitus	1890
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Tyhjillään (viimeksi sotilaskotina)
Rak. kerrosala	1 280 m ²
Perustus	Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr	Hirsi, lyhytnurkka / (1)+1
Julkisivut	Pysty-vaaka-pysty -ponttilaudoitus, peittomaalattu, ruskeat värisävyt, seinää tummemmat vuorilaudat

Katto Harjakatto, aumakattoiset päätysiivet, saumapelti maalaamaton
Pohjaratkaisu Keskellä sali, jossa pylväsrivit, päätysiivissä keittiöt ja eteiset.

Kuvaus Vuonna 1895 artellin salia laajennettiin sen pohjoisseinän keskiakselille rakennetulla kulmikkaalla ulkonemalla, johon liittyi harjakattoinen kuisti. Salissa pidettiin jumalanpalveluksia ja laajennus tehtiin alttaria ja sakaristoa varten. Sotilaskodiksi ruokala muutettiin 1922. Muutostyön suunnitteli arkkitehti S. Maconi.⁸ Rakennuksen tilavaan kellarikerrokseen rakennettiin tilat kappelille 1960. Korjausten yhteydessä rakennukseen on tehty muutoksia. Alkuperäiset sisäänkäynnit suoraan saliin ja päätysiipien keittiöihin, yhtä sivuovea lukuun ottamatta, on suljettu, myös Mannerheiminkadun puolelta. Nykyinen sisäänkäynti saliin tapahtuu eteläisivulle rakennetun (n. 1952) tasakattoisen umpikuisti kautta. Itäsiivessä ikkunoiden määrää on vähennetty ja kokoa suurennettu. Pohjois- ja eteläisivulla on ikkunoita, joissa on aikaisempaa yksinkertaisempi karmi- ja puitejako (vaakajako, yläpuitteet terveysikkunoita). Viimeisimmät korjaustyöt on tehty 2012, jolloin uusittiin peltikate ja ulkoväritys, vaurioituneilta osin julkisivulaudoitusta ja jalkalista. Ikkunat - karmeineen tai pelkkien ulkopuiteiden osalta - uusittiin, ja maalattiin niiden sisä-osat sekä vaihdettiin puiset pääulko-ovet alumiinirakenteisiksi.⁹ Maan vanhimman toiminnassa olleen sotilaskotirakennuksen ovet sulkeutuivat toukokuun alussa 2017. Lappeenrannan sotilaskotiyhdistys on tyhjentänyt rakennuksen irtaimistosta, jota on siirretty moneen paikkaan, eniten Haminaan.¹⁰

Erityistä Ruokalarakennuksella on pääalueen komposition kannalta keskeinen sijainti keskusaution ja eheänä ryhmänä säilyneen kolmen sotilaskasarmirakennuksen välissä. Rakuunarykmentin artellirakennus eroaa etenkin massoittelemisen puolesta sitä vanhempien puukasarmien ruokala-keittiö -rakennuksista. Tilat on periaatteessa järjestetty samalla tavalla, mutta rakuunakasarmien artellissa tilojen käyttötarkoitus vaikutti muodonantoon, jolloin tuloksena oli monimuotoisuutta suorakaideratkaisun sijaan.

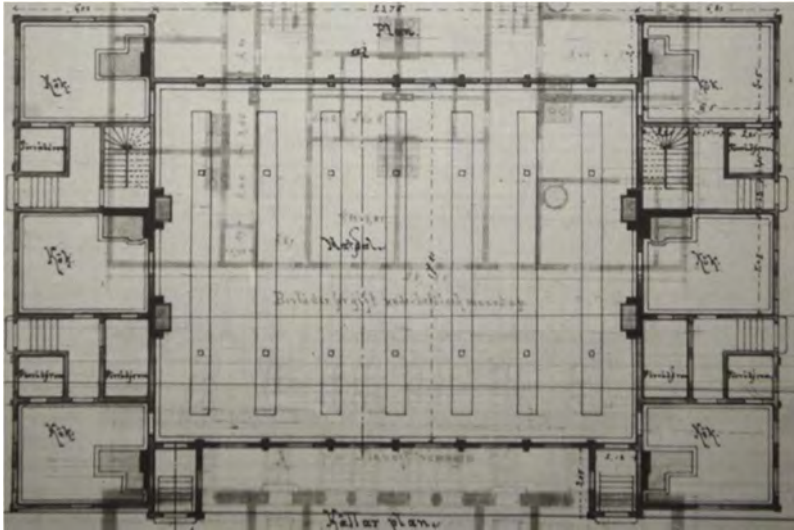

Kuva: Puurakennus ja sitä vastapäätä olevat kolme sotilaskasarmia kuuluvat samaan suomalaiskaudella toteutettuun kompositioon. Puurakennus näkyy myös keskusaution suuntaan. Rakennuksen nykyinen pääsisäänkäynti poikkeaa rakennuksen vanhasta tyylistä.

Kuva: Rakennuksen eteläfasadi ja itäpääty vanhassa, rakennuspiirustusten mukaisessa asussaan. / Kuva julkaisusta Immonen, 1992, 206.

Lisätutkimuksen tarve Esitetään tehtäväksi **rakennushistoriaselvitystä** sisätilojen suojelutavoitteiden määrittämiseksi ja korjaussuunnittelun tausta-aineistoksi. Vuoden 2012 peruskorjauksesta on tehty opinnäytetyö (Makkonen).

Kuva: Rakennuksessa on edelleen suuri sali ja siellä kaksi pylväsriviä tilajakajina. Pintoja on uudistettu ja sisätilan tyyli pelkistynyt alkuperäisestä. Artellin jakaminen keskussaliin ja kahteen keittiöpäättyyn oli käytetty ratkaisu myös 1880-luvulla perustetuissa kasarmeissa, mutta kuitenkin hieman erilaisella pohjakaavalla (mm. Suomen kasarmeilla) / Artellin pohjapiirustus. KA

Kuva: Alun perin katon puuristikkorakenne jäi osittain esille ja antoi luonnetta sali-interiöörille. /Artellin leikkauspiirustus 1889. KA

Kuva: Rakennuksen länsisiivestä on poistettu kaksi sisäänkäyntiä ja ikkunat yhtenäistetty kooltaan, mutta muulta osin tyyli on entisenlainen. Rakennuksen erikoisuutena on lohkokivijalan yläosassa näkyvä punatiilikkeros.

Kuva: Rakennuksen itäpäädyssä ikkunoiden määrä on aikaisempaa pienempi ja ikkunat alkuperäisiä suuremmat. Kahdesta sisäänkäynnistä on jäljellä toinen.

Kuva: Sotilaskoti toukokuussa 2017.

Kuva: Entinen sotilaskoti lokakuussa 2017.

Kuva: Salin näyttämö.

Kuva: Kellarikerros.

11 Uusi ruokala (8), Mannerheiminkatu 12

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607876
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Tyhjillään
Rak. kerrosala	1 035 m ² Tilavuus 6 310 m ³
Perustus	Betoni, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys, välipohjissa betoni ja puu- ja teräspalkit / (2) + 1 + (1)
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, konesaumattu pelti musta
Pohjaratkaisu	Edelleen keskiosa avoin, yksi rautapylväsriivi, päädyissä pienet huoneet (nykyään keittiö-, pesu- ja varastotiloja), laajennettu

Kuvaus Rakennuksen julkisivujen alkuperäinen symmetria on heikentynyt muutoksissa. Risaliitit sijaitsivat ennen sivuseinien reunoilla, mutta rakennusta on kahteen otteeseen laajennettu länsipäädystä, ensimmäinen osa tiilimuurirakenteella (1930-luvun tietämillä) ja toinen betoni-puurakenteisena 1984 (asennettu koneellinen ilmanvaihto). Kolmas laajennus käsitti katoksella varustetun lastaussillan. Kummankin risaliitin kadunpuoleisella sivulla ikkunaryhmä on epäsymmetrinen, koska alun perin hieman erillään olevan ikkunan paikalla oli ovi. Eteläisellä sivulla symmetriaa rikkovat ovet, jotka on tehty jälkeempään itäisen risaliitin kahteen ikkuna-aukkoon. Ikkunoiden puitejako muutettiin alkuperäisestä nykyiselle (jaoton ja vaakatuuletusikkuna) peruskorjauksen yhteydessä 1962, nähtävästi myös pääsisäänkäynnin metallirunkoiset lasiovet ovat tältä ajalta. Rakennus toimi Maasotakoulun ruokalana (aiemmin URR:n) vuoden 2017 kevääseen saakka. Rakennuksessa on kaksi kellarikerrosta varasto-, käsittelytiloineen. Ruokasalissa kiiltomaalatut rautapylväät kannattelevat suoria teräsbetonipalkkeja, lattia on tehty isoista mosaiikkibetonilaatoista ja kiviseinät on maalattu. Keittiötiloissa seinät on kauttaaltaan kaakeloitu.

Erityistä Pitkä, matala ruokalarakennus on yksi 1910-luvulla rakennetuista samantyyppisistä tiilirakennuksista. Julkisivujen tiilikoristelu on runsaampaa kuin muissa pääalueen venäläisissä tiilirakennuksissa. Vain ruokalarakennuksessa on välikaton tukirakenteena rautapylväät. Rakennus muodostaa reunaa keskusaution eteläpuolella kulkevalle Mannerheiminkadulle. Aikaisemmin samoilla kohdilla oli puurunkoinen ulkorakennus.

Lisätutkimuksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus ja riittävyys kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

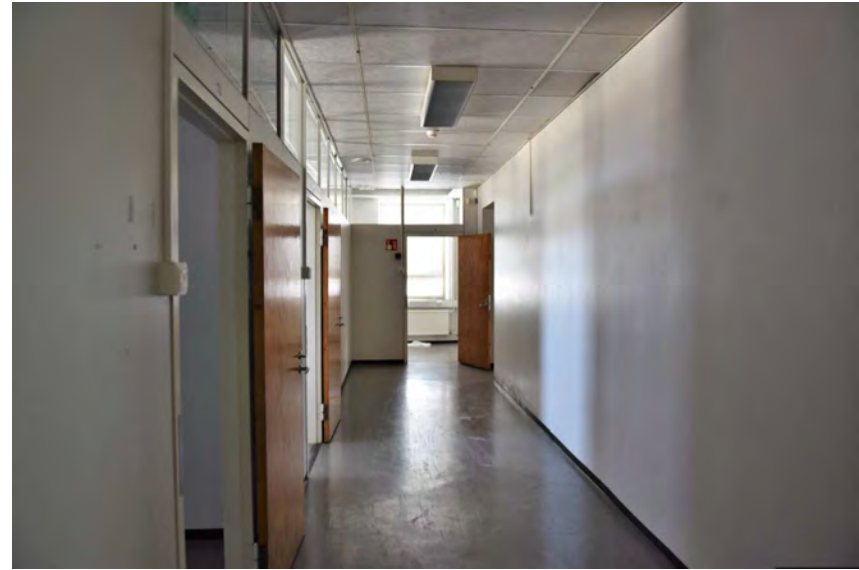
Kuva: Varuskunnan ruokalaksi rakennettu tiilirakennus on yksi Mannerheiminkatua reunustavista venäläiskauden tiilirakennuksista.

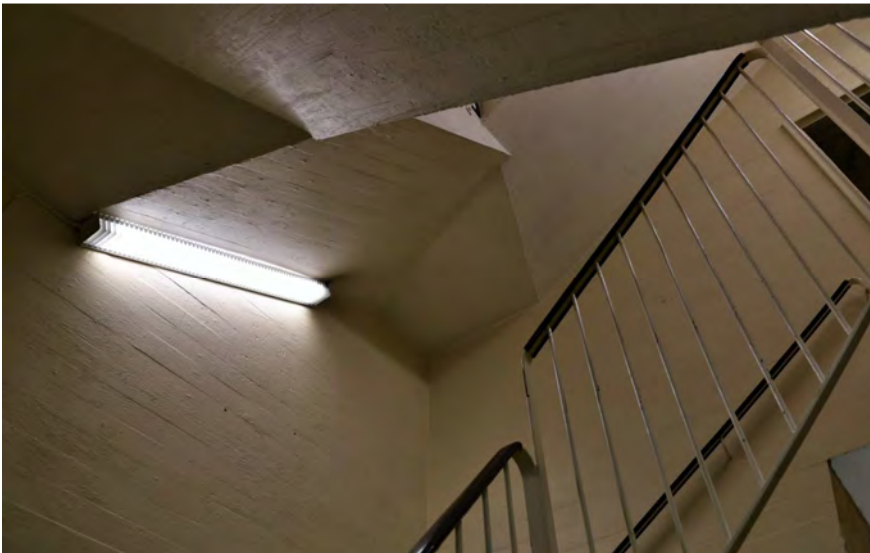
Kuva: Pitkillä sivuilla on kaksi seinälinjasta ulkonevaa risaliittia, jotka osoittavat keittiöiden paikat. Syvärunkoisen rakennuksen päädyissä ja pääsisäänkäynnin portaalissa on gootilaishenkiset sakaramuurit (ainoat peililaiheilla koristemuurauksella varustetut) ja räystäään alla kulkee hammaslista.

Kuva: Ruokalan (nro 11) suuri sali. Rautapylväsriivi ja palkit.

Kuva: Esikuntana toimineen kasarmirakennuksen (nro 12) keskikäytävä.

Kuva: Ruokalan (nro 11) kellariportaikko.

Kuva: Työhuone.
Rakennus nro 12.

12 Kasarmi (6), Mannerheiminkatu 14

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	101160779X
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Tyhjillään
Rak. kerrosala	604 m ²
Perustus	Betoni, kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys, alapohja betoni / (1) +1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, saumapelti musta
Pohjaratkaisu	Alunperin sydänseinä; nykyään keskikäytävä

Kuvaus Entisen kasarmirakennuksen kohdalla isoin ulkoasullinen muutos on ollut ikkunoiden uusiminen 1960-luvulla nykyisiin karmi- ja puitejaoltaan alkuperäisistä poikkeaviin (jaoton ja vaakatuuletus-ikkuna), myös ulko-ovi on vaihdettu metallirunkoiseen lasioveen. Jo vuonna 1937 on sydänseinäisen rakennuksen tiloja käytetty työhuoneina¹¹, ja vuoden 1985 karttapiirustuksen mukaan rakennus oli esikunnan käytössä ja sen uudistettu tilaratkaisu perustui keskikäytäväjärjestelmään. Tutkimusosasto muutti tiloihin 2002. Sähköt on uusittu 2004. Muutosten jälkeen sisätilat edustavat toimistointeriööriä 1900-luvun jälkipuoliskolta (1950–1989, 2002): laattalattiat (Finnflex) muovilistoin, maalatut kivi- ja levyseinät, levytetyt ja alaslasketut katot, puu- ja levypintaisia laakaovia, paneeliradiaattorit ja loisteputket.

Erityistä Pitkänomainen, matala rakennus on yksi 1910-luvulla rakennetuista samantyyppisistä tiilirakennuksista Rakuunamäellä. Sen ulkoasu on muita pelkistetympi; ei sakaramuureja. Rakennus muodostaa reunaa keskusaukion eteläpuolella kulkevalle Mannerheiminkadulle.

Lisätutkimuksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Viimeksi työhuoneikäytössä toiminut pienehkö kasarmirakennus on yksi Mannerheiminkatua reunustavista venäläiskauden tiilirakennuksista. Rakennus oli pitkään varuskunnan esikunnan käytössä. Ennen viime sotia siinä oli ase-paja ja puhelin-keskus.

Kuva: Rakennuksen räystäään alla kulkee hammaslista. Ainoa sisäänkäynti on säilynyt kadunpuoleisella sivulla. Katolta on saatettu poistaa pienet lunetti-ikkunat.

3.3 Osa-alue 2: Harjoitusalue

Ajankohta 1914–1917 venäläiskausi ja itsenäistymisen jälkeinen aika
Rakennukset nro 19, 20, 22, 23 ja 26
Asemakaava akm 405–2120, lv 13.11.2000, EP
Kaavasuojele sr-1: nro 19, 20, 22, 23
Muu suojele oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 19, 20, 22, 23

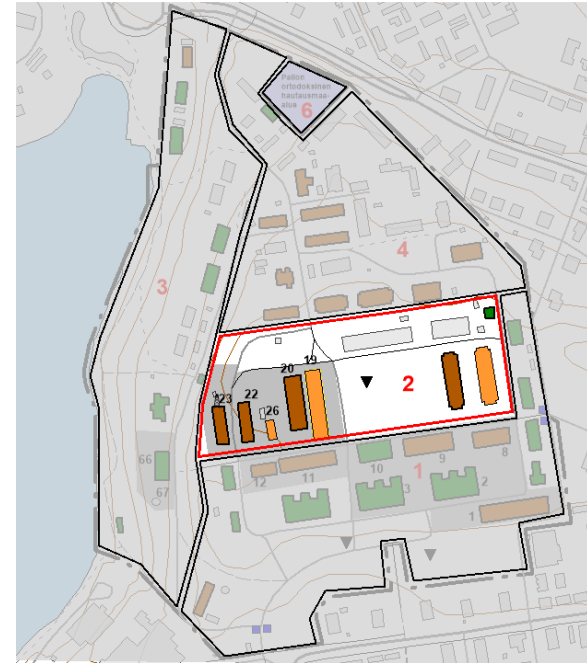
Kuvaus (historia¹² ja luonne)

Osa-alue käsittää entisen rakuunakasarmien toiminnan kannalta keskeisen alueen harjoituskenttineen ja talli- ja varistorakennuksineen. Perussommitelma palautuu suomalaiskaudelle, mutta venäläiskaudella toteutettu täydennysrakentaminen uudisti rakennetun ympäristön ja täytti aiemmat tallienväliset ratsastuspihat.

Ylängöllä sijaitsevan alueen keskipisteenä on entinen keskus- eli harjoituskenttä, nykyinen Adolf Ehrnroothin aukio, joka alun perin oli puurakennusten ympäröimä. Pohjoisessa oli suuri maneesi, lännessä ja idässä pitkät tallirakennukset sekä etelässä artelli eli keittiö- ja ruokalarakennus. Näistä on jäljellä enää viimeksi sotilaskotina toiminut artelli Mannerheiminkadun varrella (osa-alueella 1). Aukion itä- ja länsipuolella sijainneet puutallit korvautuivat nykyisillä tiilirunkoisilla 1910–20-luvuilla. Pohjoisreunalla sijainneen maneesin paikalla on 2010-luvun uudisrakennus tiilisin julkisivuin.

Inventoinnin aikaan oli puolustushallinnon (ml. maasotakoulu) käytössä edelleen aukion länsipuolella sijaitsevat tiilirakennukset ja rapattu lämpökeskus. Tiilirakennuksista yksi talli (20) ja kaksi varastoa (22, 23) ovat venäläiskaudelta ja toinen talleista (19) ja lämpökeskus (26) Suomen itsenäistymisen jälkeiseltä ajalta. Keskusaukio on nykyään alkuperäistä suurempi, koska sen laidalla olevat tiilirakennukset ovat hieman kauempana toisistaan kuin alkuperäiset puutallit.

Osa-alueella on säilynyt kasarmialueelle luonteenomaista geometrisuutta ja rakennuksista muodostuvia pitkiä linjoja. Keskuskentän ympärille istutetut uudet puurivit ja puretun maneesin paikalle rakennettu pitkä uudisrakennus ovat palauttaneet aukiolle sen entistä tilallista luonnetta. Kentän länsipuoli, jossa tiilirakennusten etäisyydet ja koko vaihtelevat, edustaa venäläiskaudella toteutettua tiivistä rakentamista.

INVENTOINTIKOhteet

19 Puolustushallinto
 20 Puolustushallinto
 22 Puolustushallinto
 23 Puolustushallinto
 26 Puolustushallinto

Kuva: Aukion keskeltä itään avautuu näkymä, jossa länsireunan tiilirakennuksen keskikohdan sakarapääty ja takana näkyvän kirkon torni jäävät samalle näkymälinjalle. Tallirakennus ja kirkko, joka alun perin oli suunniteltu ortodoksiseksi sotilaskirkoksi, on rakennettu 1910-luvulla.

Keskusaukion luoteisosassa on pyramidinmuotoinen Rakuunakivi. Uudenmaan rakuunarykmentti pystytti sen talvi- ja jatkosodassa kaatuneiden ratsuväkeen kuuluneiden sankarivainajien muistoksi. Muistomerkkiä kiertävä hevosenkenkäketju lisättiin myöhemmin, muistitiedon mukaan 1960-luvun alussa.

Kasarmialueelle istutettiin¹³ puurivejä 1930-luvulla. Nähtävästi näihin aikoihin on tehty myös kivetyn ojapainanteet, joita on eteläisen puistokadun varrella, osittain nurmeltuneena. Puurivejä istutettiin lisää 1950-luvulla, ja uusimmat on perustettu tämän vuosituhannen puolella aukion pohjois- ja itäreunalle. Ennen hiekkakenttänä ollut aukio on istutettu reunoiltaan ja keskusalueeltaan nurmelle. Itäpuolta käytetään pysäköintialueena. Aukion poikki kulkevat reitit sekä kulkuväylät pohjois- ja itäreunalla ovat hiekkapintaisia. Asfalttipäällysteisiä ovat etelässä ja lännessä kulkevat kadut. Rakennutuissa kortteleissa ulkotiloja jäsentävät nurmialueet, joita on erityisesti rakennusten ympärillä.

Historialliset merkitykset

- *Rakuunarykmentin kasarmialue on ainoa tyyppiään Suomessa. Alerakenne oli väljä, koska harjoituskenttiä ja -pihoja sijoitettiin talli-, huolto- ja varastorakennusten väleihin:* Nykyinen keskusaukio oli varuskunta-alueen laajin harjoituskenttä, nk. maneesikenttä; muut isot välipihat pienenivät venäläiskaudelle toteutetussa täydennysrakentamisessa.
- *Kasarmirakentamisen historia, tiilirakentaminen:* Osa-alueella edustettuna 1910- ja 20-lukujen tiiliarkkitehtuuri.

Ympäristölliset merkitykset

- *Kaupunginosan keskipiste:* Keskusaukio on Rakuunamäen suurin avoin tila ja selkeä keskipiste.
- *Varuskunta-alueen luonne:* Pääasiassa varuskunnan toiminnan aikana rakennettujen ja arkkitehtuuriltaan hyvin säilyneiden rakennusten ympäröimä aukio.
- *Rakennetun ympäristön luonne:* Osa-alueella näkymiä hallitsee etenkin venäläiskauden puhtaaksimuurattu tiiliarkkitehtuuri.
- *Tilanjakajat, jatkuvuus:* lehtipuurivit ja Mannerheiminkadun reunan kivetty kokoojaoja, aukion hiekkapinnoite.

Kuva: Adolf Ehrnroothin aukio on kulmistaan avoin. Varsinaiset ajoväylät sivuavat aukiota etelässä ja lännessä. Aukion reunoilla on eri-ikäisiä lehmusrivejä. Rakuunakivi näkyy kuvassa keskellä.

Kuva: Etualalla näkyy kivetty ojapainanne. Muutoksesta keskuskentän koossa kertoo artelli, joka alun perin sijaitsi aukion keskiakselilla, mutta jää nykyään sen länsipuolelle.

19 Talli (keskusvarasto) Mannerheiminkatu 9

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607810
Ajoitus	1924 ¹⁴
Suunnittelu	(YRYH tai sotaministeriön insinöörios.)
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Rak. kerrosala	1 615 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Punatiilimuuri ristilimitys /1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimurattu
Katto	Harjakatto, kolme ristipäätä, saumattu palapelti mustanharmaa
Pohjaratkaisu	Alun perin keskellä läpikuljettava eteinen ja sen molemmilla sivuilla sydänseinällä (tiiliseinä ja -pilarit) muodostetut kaksi tallia, joissa puiset pylväsparit käytävän molemmin puolin.

Kuvaus Itsenäistymisen jälkeen keskusaukion reunoille rakennettiin kaksi pitkää tallirakennusta, joista 1924 valmistunut nro 19 on vanhempi. Tallirakennusten julkisivuja yhdistävät klassistiset aiheet: räystäslinjan korokemuuraus, jyrkät poikkipäädyt, katon lunetti-ikkunat ja sisäänkäyntejä reunustavat harkotukset. Tyyli erottaa nämä 1920-luvun tallit venäläisten 1910-luvun talleista. Yhdistäviä tekijöitä ovat punatiiliseinien lisäksi harjakatto ja suorakaiteen muotoinen pohja. Aukion länsilaidalla sijaitseva talli toimi ennen viime sotia 4. /URR:n tallina, jossa olivat myös esikunnan hevoset. Rakennus peruskorjattiin 1957 saunaksi ja varusvarastoksi.¹⁵ Sisäänkäyntien ilme on yksinkertaistunut: oviaukkoa on kavennettu, ovi vaihdettu modernimpaan ja iso puoliympyrän muotoinen kamanaiikkuna korvattu suorakaiteen muotoisella ikkunalla. Ikkunat ovat vanhat kaksinkertaiset, sisään-ulosaukeavat.

Erityistä Kasarmialueen pisimpiin rakennuksiin lukeutuva entinen tallirakennus rajaa keskusaukiota ja sen länsipuolella kulkevaa Ratsuväen raittia. Aikaisemmin näillä kohdin sijaitsi suuri puurunkoinen hevostalli. Rakennus on toinen maamme itsenäistymisen jälkeen alueelle rakennetuista tiilirakennuksista, joiden klassistinen tyyli erottaa ne venäläiskauden punatiilirakennuksista.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKL:n arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

Kuva: Adolf Ehrnroothin aukio rajautuu lännessä itsenäisyyden alussa rakennettuun tiilirakennukseen, jonka edustalla on vanhoja lehmuksia.

Kuva: Pitkän tiilirakennuksen räystäslinjassa on profiilimuuraus, nurkat on korostettu harkotuksella ja katolla on lunetti-ikkunoita. Pitkän kattolinjan katkaisevat jyrkkäharjaiset poikkipäädyt, joista keskimmäisen kohdalla, molemmilla pitkillä sivuilla, on harkotusten reunustama sisäänkäynti.

20 Talli (25), Mannerheiminkatu 11

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607821
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Rak. kerrosala	1 332 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys/ 1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, ristipääty, saumapelti mustaharmaa
Pohjaratkaisu	Alun perin keskellä läpikuljettava eteinen, oletettavasti sen molemmin puolin tiilipilaririvin (+seinä) erottamat tallit, joissa keskikäytävää reunustava (puu)pylvässarja, päädyissä eteiset.

Kuvaus Venäläiskaudella rakennettu tallirakennus sijaitsee vanhassa tallipihassa, aukion reunalla sijaitsevan rakennuksen nro 19 takana. Samankokoinen ja -tyylinen tiilitalli sijaitsee aukion itäpuolella (nro 17). Alueella on myös kaksi muuta tiilireliefeiltään samanlaista tallirakennusta, mutta ne ovat pienempiä ja ilman keskiosan sisäänkäyntiä. Talli nro 20 toimi ennen viime sotia 2./ URR:n tallina ja myöhemmin muonavarastona.¹⁶ Rakennuksen eteläpäädyssä on Adolf Ehrnroothin kabinetti. Ulko-ovien tyyli on uudistunut (pystypaneeli). Ikkunoiden alkuperäinen neliruutuinen puitejako on toteutettu nykyisissä jaottomissa ikkunoissa ulkopokaan kiinnitetyllä puuristikolla. Avoräystään alta näkyvät puiset katonkannattajat, joissa on koristeena loveukset.

Erityistä Kohde on 1910-luvulla eli venäläiskaudella rakennettuja tiilitalleja (joista yksi purettu), joiden pitkissä julkisivuissa vuorottelevat liseenit ja alapuolisella koristemuurauksella somistetut pikkuikkunat. Koristeleikatut katonkannattajat ovat säilyneet vain kahdessa suurimmassa tallissa. Rinnakkain sijaitsevien rakennusten nro 20 ja 19 pitkät harjakattoiset rakennusmassat muodostavat tilallisen jatkumon keskusaukiota ennen ympäröineille puutalleille.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

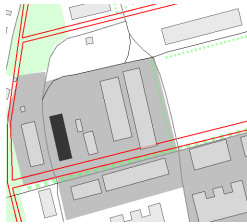
Kuva: Tallirakennus sijaitsee keskusaukion länsipuolella sijaitsevan tiilirakennusryhmän keskellä, pääty Mannerheiminkadun suuntaan.

Kuva: Venäläiskauden tallirakennusten julkisivuja leimaa struktuuri, joka syntyy kapeista liseeneistä ja pienistä vaakaikkunoista, joiden alaosassa on koristeellinen muuraus. Ristipäädyn harjalla on sakara. Räystäään alla on puiset profiloidut katonkannattajat.

22 Varasto (32), Mannerheiminkatu 15

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607843
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Rak. kerrosala	608 m ²
Perustus	Betoni, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys, puiset katto-rakenteet / 1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimurattu
Katto	Harjakatto, saumapelti, yksi palomuurikoroke
Pohjaratkaisu	Oletettavasti alun perin avoin tila, joissa keskellä yksi pilaririvi ja yksi murattu väliseinä.

Kuvaus Tiilirunkoisesta varastorakennuksesta on muutettu ulko-ovien ulkoasu (pystypaneeli). Aikaisempien pikkuruutuisten pystykkunoiden sijaan on jaottomia ikkunoita. Rakuunamäen alueella on säilynyt seitsemän samanlaisilla tyylipiirteillä varustettua venäläiskauden tiilirunkoista varastorakennusta.

Erityistä Rakennus on toinen kahdesta samanlaisesta tiilirunkoisesta varastorakennuksesta, jotka sijaitsevat venäläiskaudella täydennysrakennetussa tallipihassa, keskusaukion länsipuolella. Rakennuksissa käytettyä koristeellista nurkkaliseenimallia löytyy viidestä muustakin varastona toimineesta tiilirakennuksesta, jotka ovat keskenään hieman erikokoisia.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

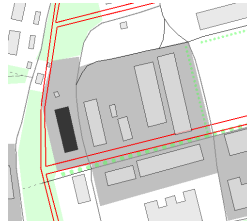
Kuva: Varastot nro 22 ja 23 ovat kooltaan ja tyylipiirteiltään samanlaiset. Niiden vierestä kulkeva kivetty ojpainanne jatkuu rinnettä alas aina rantaan saakka.

Kuva: Varastohuone 22.

23 Varasto (33), Mannerheiminkatu 17

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607854
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Rak. kerrosala	612 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys / 1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu,
Katto	Harjakatto, yksi palomuurikoroke, saumapelti, mustan harmaa
Pohjaratkaisu	Oletettavasti alun perin avoin tila, joissa keskellä yksi pilaririvi ja yksi muurattu väliseinä.

Kuvaus Entisestä varastorakennuksesta on muutettu ulko-ovien ulkoasu (pystypaneeli). Pienissä kuusiruutuisissa pystyikkunoissa on kalterit.

Erityistä Rakennus on toinen kahdesta samanlaisesta tiilirunkoisesta varastorakennuksesta, jotka sijaitsevat venäläiskaudella täydennysrakennetussa tallipihassa, keskusaukion länsipuolella. Rakennuksissa käytettyä koristeellista nurkkaliseenimallia löytyy viidestä muustakin varastona toimineesta tiilirakennuksesta, jotka ovat keskenään hieman erikokoisia.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

Kuva: Venäläiskauden varastorakennusten julkisivuja leimaa struktuuri, joka syntyy tiiliseinäpintaa jakavista jyrkeistä liseeneistä ja erityisen vahvasti nurkkia korostavista kaksoisliseeneistä. Toisella pitkällä sivulla on useita ovia, toisella vain pystyikkunoita, pareittain liseenien välissä. Räystään aluset on laudoitettu umpeen.

Kuva: Vanhat kuusiruutuiset ikkunat ja rautakalterit.

26 Lämpökeskus, Mannerheiminkatu 13

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607832
Ajoitus	1950-luku (1957?)
Suunnittelu	Oletettavasti Puolustusministeriön Rakennusosasto
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Rak. kerrosala	228 m ²
Perustus	Betoni
Julkisivut	Rappaus, peiterimalauditus
Katto	Harjakatto, pelti

Kuvaus Lämpökeskusrakennuksessa tuotettiin myös höyryä ruokalarakennuksessa toimivan keittiön tarpeisiin. Ruokala on kadun eteläpuolella. Rakuunamäki on nykyään kaukolämmössä. Lämpökeskuksen kohdilla sijaitsi alun perin suomalaiskauden suuri puinen tallirakennus.

Erityistä -

Lisätutkimuksen tarve Inventoinnin täydentäminen rakennuksen suunnittelija-, rakennusaika- ja rakennetiedoilla on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKL:n arkistomateriaali ja itse rakennus vapautuu rajoitteista.

Kuva: Lämpökeskusrakennus on sovitettu vanhojen tiilisten talli- ja varastorakennusten arkkitehtuuriin kokonaishahmon mittasuhteiden (pituus ja loiva kattokulma) puolesta. Muutoin tämän 1950-luvun rakennuksen ulkoasu poikkeaa vanhemmasta rakennuskannasta.

Kuva: Lämpökeskuksen takapihaa sekä rakennusten 22 ja 23 vieressä sijaitseva tiilimuuntamo ja masto.

3.4 Osa-alue 3: Asuinalue

Ajankohta	1890–1893 suomalaiskausi
Sijainti	Upseeritie
Rakennukset	nro 66 ja 67
Kaava	ak 405-2097, lv 10.10.1998, AL
Suojelu	sr-1 nro 66, sr-2 nro 67 ja /s (Upseeritie)
Muu suojelu	oyk lv. 28.5.2014, sr-1 nro 66, sr-2 nro 67

Kuvaus (historia¹⁷ ja luonne)

Suomalaisen rakuunarykmentin kasarmialueella päällystön asunnot sijoitettiin muusta rakennuskannasta hieman erilleen, etenkin riittävän etäälle hevostalleista. Asuinalue perustettiin järvimaiseman äärelle, Saimaaseen viettävän rinteeseen välitasanteelle. Komentajan residenssi sijoitettiin alueen eteläosaan, johon alun perin oli suunniteltu kerhorakennusta. Suunnitelmat muutettiin tasanteen kapeuden takia. Upseerikerholle, johon tuli myös asunnot adjutantille ja kassanhoitajalle, löytyi uusi paikka komentajan asunnon eteläpuolelta, pääportilta alkavan itä-länsisuuntaisen kulkuväylän länsipäähän. Hieman pohjoisemmaksi sijoitettiin rakennuspariksi upseeriston asuntorakennukset. Paloturvallisuuden takaamiseksi pesutupa-sauna -rakennus rakennettiin alas rantaan, samoin leipomorakennus. Venäläiskaudella 1910-luvulla alueen pohjoispäähän rakennettiin tiilestä toinen leipomo. Tämän vuosituhannen alkuvuosina rakennetut asunto-osaketilat piharakennuksineen on sijoitettu vanhojen rakennusparien väleihin. Rakuunarykmentin kasarmialueen asemakaava on säilynyt lisärakentamisesta huolimatta.

Alueen rakennuksista upseerikerho (66) ja sen kellari (67) olivat inventoinnin aikaan Senaatti-kiinteistöjen omistuksessa. Upseerikerhossa on Lappeenrannan Upseerikerho ry:n ylläpitämä kaikille avoin lounas- ja tilausravintola sekä kabinettitiloja. Klubirakennuksen eteläpää oli ennen viime sotia Hämeen ratsurykmentin ja pohjoispää Uudenmaan rakuunarykmentin käytössä. Sotien jälkeen, kun HRR:n tilalle tuli Kenttätukirykmentti, alettiin eteläpäää kutsua Tykistöpääksi ja pohjoispäää Rakuunapääksi.

Rannan suunnassa kulkee kaksi kulkuväylää. Asuinrakennukset sijoittuvat rinteeseen välitasanteelle, ylärinteen ja rakennusten välissä kulkevan asfaltoidun Upseeritien varteen. Kookkaiden asuinrakennusten pääsisäänkäynnit ovat tien puolella, verannat tai parvekkeet järven puoleisella sivulla. Upseerikerho rajautuu suoraan tiehen. Tonttien etupihojen ja tien välissä on pensasaitaa.

INVENTOINTIKOhteet

66 Upseerikerho
67 Kellari

Tonttien pihatiet ovat päällystämättömiä. Talojen välittömät piha-alueet ovat hoidettuja nurmipihoja. Tien yläpuolisessa rinteessä vaihtelee lehti- ja havupuumetsikkö. Puusto on harvempaa upseerikerhon edessä rinteessä, puuportaiden ympärillä. Ylärinteessä on kivetty avo-oja, joka jatkuu alas rantaan upseerikerhon ja entisen komentajan asuinrakennuksen välistä.

Rantapuistoa ja Upseerikerhon ympäristöä on kunnostettu 1998 valmistuneen maisemasuunnitelman pohjalta. Upseerikerhorakennusta kiertää takapihan kautta kulkeva ajettava pihatie. Piha-alueita on elvytetty suosimalla paikalta löytyneitä kasvilajeja. Talon kohdalla jyrkän rantarinteeseen puustoa on varovasti harvennettu näkymien saamiseksi, mutta pengerryksiä ja rantaportaita ei ole ennallistettu. Upseeritien yläpuolinen rinne on säilytetty metsäisenä, ja se muodostaa yhtenäisen maisemallisen taustan rakennuksille ja silhuetin Rakuunamäelle järven suunnasta katsottuna.

Historialliset merkitykset

- *Rakuunarykmentin kasarmialue on ainoa tyyppiään Suomessa:* Päälystön asuinrakennukset talousrakennuksineen on sijoitettu alueen maasto-olosuhteisiin hyödyntämällä rantaterasseja.
- *Kasarmirakentamisen historia, puu- ja tiilirakentaminen:* Osa-alueella on edustettuna erityisesti suomalaiskauden eli 1890-luvun puu- ja tiilirakentaminen (päälystön asuinrakennukset, isot talousrakennukset ja upseerikerho) sekä vähemmässä määrin venäläiskauden eli 1910-luvun tiilirakentaminen (talousrakennus). Upseerikerhorakennuksessa on säilynyt alkuperäinen tyyli sekä perinteisen puurakentamisen jälki.

Ympäristölliset merkitykset

- *Rantapuisto:* päälystön asuinalueeseen liittynyt puutarha-aluetta, joka välillä rehevöityi kasvillisuudeltaan kulttuurivaikutteiseksi metsiköksi, mutta jota on kunnostettu varovasti kaupunkilaisten virkistysalueeksi.
- *Aluerakenne, tilanjakajat, jatkuvuus:* Alueen kulkuväylät, Upseeritie, rantatie ja portaikot, sekä vanhat rakennusparit.
- *Alueen luonne:* Upseeritien kaupunkikuvaa hallitsevat 1880-luvun lopulla suunnitellut päälystön asuinrakennukset. Uudisrakennukset ovat pelkistettyjä jäljitelmiä rakennuksista nro 60 ja 61. Rantarinteen käyttö yleisenä virkistysalueena mahdollistaa alkuperäisen aluerakenteen ja vanhan kasvillisuuden vaalimisen (rantapuutarhat).

Kuva: Kivetty avo-oja.

Kuva: Upseerikerhorakennus kuvattuna rantapolulta.

Kuva: Rantapolku.

66 Upseerikerho, Upseeritie 2

Tunnus	405-5-62-1
VTJ-PRT	101490578L
Ajoitus	1890–91
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Upseerikerho (lounas- ja tilaus ravintola), kerhotilat
Rak. kerrosala	1 130 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi saumattu, betoniportaati ja -terassi
Runko / krs	Hirsi /(1)+ 2
Julkisivut	Pysty-vaaka-pysty -lauditus, peittomaalattu, ruskeat värisävyt, vuorilaudat seinää tummemmat
Katto	Aumakatto, keskiosa päätyosia matalampi, saumapelti
Pohjaratkaisu	Kokenut muutoksia: Nykyään sisäänkäynnit päädyissä, porrashuoneet päädyissä, keskellä korkea sali ja soittokunnan lehteri, päätyjen keskiosassa eteiset tai hallit, joiden molemmin puolin huoneet.

Kuvaus Upseerikerho avattiin huhtikuun 3. päivänä 1891. Ulkovuoraus tehtiin keväällä 1892. Ensimmäisiä sisätilamuutoksia oli 1895 tehty väliseinän purku biljardipöydän tieltä. Vuonna 1932 aloitetuissa korjauksissa rakennus sai vesikeskuslämmityksen, jota varten rakennuksen alle rakennettiin kattilahuone (puu, hiili, koksi) ja kellaritiloja.¹⁸ Pääfasadin paraatiovet poistettiin ja sisäänkäynnit muutettiin talon päihin, jotta tuolloin taloa käyttäneet kerhot, Uudenmaan rakuunat ja Hämeen ratsujääkärit, saivat omat sisäänkäynnit. Samassa yhteydessä keittiö siirtyi entisen eteisaulan tiloihin ja emännän asunto yläkertaan.¹⁹ Sotien jälkeen pommituksissa vaurioitunutta rakennusta korjailtiin pikkuhiljaa. Vaiheittainen korjaaminen näkyy materiaalien eri-ikäisyytenä ja jäljellä on myös paljon vanhaa, kuten peiliovia, profiililistoja, paneelikattoja ja lautalattioita, myös 30-luku erottuu omana kerroksenaan. Alakerrassa on tiloja avarrettu huonetilojen väliseiniin tehdyillä aukoilla, etenkin nykyisten hallien luona. Yläkerran pohjoispäädyssä on uusia väliseiniä, ja molempiin kerroksiin on tehty myös WC:et. Vuonna 1951 perustettu Lappeenrannan upseerikerho ry otti tuolloin toiminnan haltuunsa ja poistuneista joukko-osastoista huolimatta on pitänyt rakennuksen kunnossa. Rakennuksen liittyä kaukolämpöön rakennettiin kellarikerrokseen talkootyönä saunatilat takka- ja pukuhuoneineen. Samassa yhteydessä, vuonna 1974, kerhon terassi suureni nykyiseen kokoonsa. Viime vuosien työt ovat olleet lähinnä kunnostus- ja pintaremontteja. Yhdeksänkymmentäluvun puolivälissä vaalea kerhorakennus maalattiin alkuperäisen väriseksi. Muutama vuosi aikaisemmin peruskorjattiin kaksi

yläkerran huonetta. IV-remonttia on tehty tällä vuosituhannella, samoin uusi peltikatto. Tykistöään baaritilat uusittiin 2006. Kerhon sisätiloissa on paljon sotilaselämään liittyvää irtaimistoa. Ratsuväkiprikaatin ajoilta on mm. soikeita puupöytiä, divaaneja ja tuoleja.

Erityistä Rakuunamäen upseerikerho on vanhan kasarmialueen halki itä-länsisuunnassa kulkevan puistokadun pääterakennus, joka sijaitsee osana puistomaista upseeriston asuinalueella. Rakennuksen ulkoasu on säilynyt tyyllisesti, vaikka sisäänkäyntien ja terassin osalta on tehty muutoksia. Rakennuksen muodonanto mukailee isojen rakuunakasarmien massoitteita. Upseerikerhon suuri juhlasali sisutuksineen ja soittolehteri muodostavat eheimpänä säilyneen tilakokonaisuuden (lukuun ottamatta 30-luvulla oviaukkoihin tehtyjä muutoksia). Muissakin tiloissa on vanhaa kiinteää sisutusta, mutta enemmän myös ajallista kerroksellisuutta. Suomessa on tiettävästi enää vain kaksi upseerikerhoyhdistyksen ylläpitämää perinteistä upseerikerhoa. Niistä toinen on Lappeenrannan Rakuunamäellä ja toinen Raaseporin Dragsvikissa (tiilikasarmi). Vain Lappeenrannassa kerhotoiminta on jatkunut alkuperäisessä upseerikerhorakennuksessa. Kaksikerroksinen puurunkoinen rakennus poikkeaa arkkitehtuuriltaan muista 1800-luvulla rakennettujen varuskuntien upseerikerhoista. **Lisätutkimustarve:** Esitetään tehtäväksi rakennushistoriaselvitystä suojelutavoitteiden määrittämiseksi ja korjaussuunnittelun tausta-aineistoksi. Julkaisut: Lappeenrannan varuskunnan upseerikerho 1951–2001 ja Lappeenrannan varuskunnan upseerikerho 100 vuotta. Lappeenrannan Upseerikerho ry teetti rakennuksen kuntoarvion keväällä 2017, konsulttina Insinööritoimisto Granlund.

Kuva: Upseerikerho sijaitsee vanhalla rantaterassilla, mäen länsisyrjällä kulkevan Upseeritien eteläpäässä. Ympäristö on lehtipuuvaltainen.

Kuva: Upseerikerho on U-volyyminen rakennus, jossa päätysiivet ovat keskiosaa korkeammat. Paraatiovi sijaitsi ennen keskiakselilla, nykyiset sisäänkäynnit ovat päädyissä ja takafasadissa (terassilta). Kuvan oton jälkeen keskiosan ja tien välisen nurmikaistan tilalle on tehty kenttäkiveystä ja Upseeritie päällystetty.

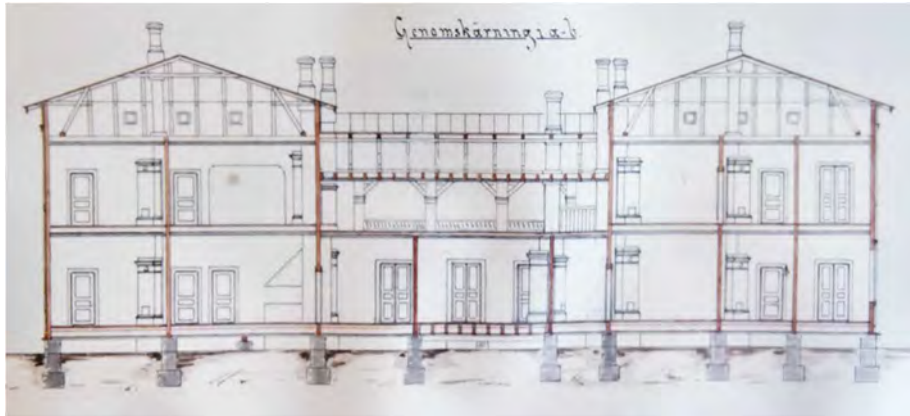

Kuva: Rakennuksen vuoraustapa, listoitus ja ikkunamalli palautuvat 1800-luvun lopulla suosittuun uusrenessanssiin. Alkuperäinen kerhon avoterassi oli nykyistä pienempi. Terassin alapuolelle on sauna.

Kuva: Vanhassa kuvassa paraatisisäänkäynti ja pohjoissiiven sivuovi ovat alkuperäisellä paikallaan. Nykyään keskiosan oikeanpuoleisimman ikkunan kohdalla on sivuovi ja siiven oven paikalla on ikkuna. Siivestä on myös laudoitettu umpeen oven vasemmalla puolella ollut ikkuna-akseli. Rakennuksen katto on ollut alusta alkaen peltinen. / Kuva julkaisusta: Immonen 1992, Varuskuntahistoria.

Kerhon historiikissa²⁰ kerrotaan sisätilamuutoksista. ”Alun pitäen ns. paraatiovi ja eteisaula sijaitsivat Upseeritien puolella keskellä julkisivua. Eteisalusta päästiin suoraan juhlasaliin, jonka pitkältä sivulta avautuvat suuret ikkunat avoimen terassin yli Saimaan Sunisen selälle. Eteisaulan yläpuolella oli ikkunat soittokunnan lehterille. Salin pohjoisesta ovesta päästiin biljardisaliin ja lukusaliin. Vastaavasti eteläisestä ovesta päästiin ruokasaliin ja kabinettiin. Alakerran eteläpäässä, nykyisen baarin paikalla, oli keittiö ja osin nykyisissä eteistiloissa oli emännän ja kerhoneidin asunnot, joihin päästiin päädyn toisesta ovesta. Rakennuksen kummankin päädyn yläkerrassa oli erikokoisia majoitushuoneita pokamiesupseereille ja kerhopalvelijoille kaikkiaan 11 kappaletta. Niihin päästiin rakennuksen päätyjen yläkerran sisäänkäynneistä, joista pohjoisempi oli Upseeritien puolella. Alun perin Rakuunapään yläkertaan oli suunniteltu mm. kaksi kaksihuoneista asuntoa esikuntaupseereille.”

Kuva: Rakennuksen kaikki pystyuunit on purettu. / Upseerikerhon leikkauskuva, 1889. Seinätaulu Upseerikerhossa.

Kuva: Juhlasali on kuvattu soittokunnan lehteriltä. Viime sodissa vaurioita kärsineen ja kunnoltaan rapistuneen juhlasalin peruskorjaus valmistui 1956. Tämän jälkeen on tehty lähinnä ylläpitokorjauksia.

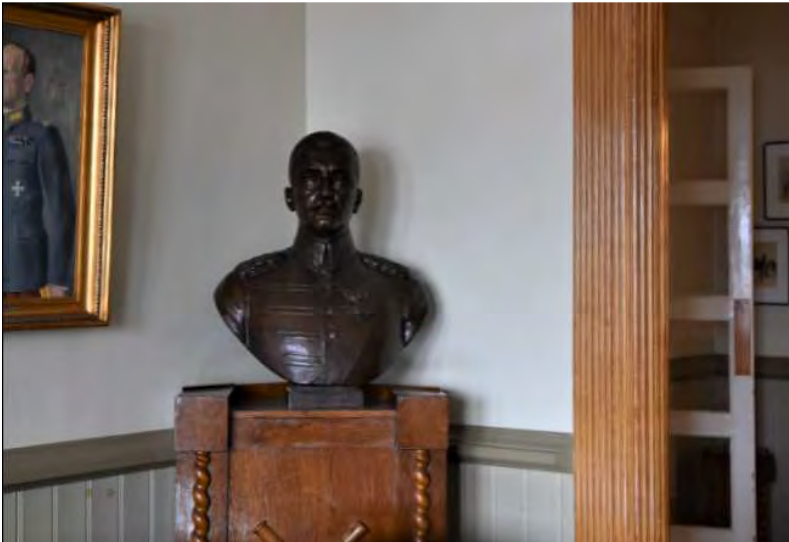
Kuva: Tykistöpään veteraanisali ja baari. Tiloja on avarrettu väliseiniin tehdyin aukoin.

Kuva: Tykistöpään sisäänkäynti on 1930-luvulta. Paikalla oli alun perin kaksi ovea, joista toinen johti keittiötiloihin ja toinen yläkerran porrashuoneeseen.

Kuva: Etenkin yläkerran huoneissa on eri-ikäisiä materiaaleja. Vaakunasalissa on vanha maalattu lautalattia, muut pinnat - paneelikatto ja levyseinät - ovat uudempia.

Kuva: Rakuunapäässä Marskin kabinetin aulan puoleinen väliseinä on 30-luvulta, samoin eteisen lasiovet ja nähtävästi myös väliseinän oviaukon lakattu puukehys. Rintapaneeli on talon alkuperäistä tyyliä.

67 Kellari

Tunnus	405-5-62-1
VTJ-PRT	-
Ajoitus	arvio 1890-l; laajennettu
Nykykäyttö	Tyhjillään
Perustus	Kivi
Runko	Kivi, valettu betoni (laajennus)
Julkisivut	Luonnonkivi ja betoni
Katto	Maapenkka
Erityistä -	

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen rakenteen ja korjaushistorian sekä käyttöhistorian osalta.

Kuva: Upseerikerhon käytössä ollut maakellari.

3.5 Osa-alue 5: Sairaalanmäki

Ajankohta 1890–1893 suomalaiskausi
Rakennukset nro 78, 79, 80 ja 81
Asemakaava ”Keisarin kaava” 19.8.1892
Kaavasuojele -
Muu suojele Oyk 12.6.2017; sr-1 nro 78, 79 ja 81

Kuvaus (historia²¹ ja luonne)

Sairaalanmäen punatiilisen sotilassairaalan toiminta alkoi viimeistään 1893 ja se on maamme vanhin yhtäjaksoisesti toiminut sotilassairaala. Sairaala, sairaalahenkilökunnan asuin- ja talousrakennus, ruumishuone ja tarpeen mukaan rakennettavat ulkokuoneet ja heinäladot sekä palokoppi kuuluivat kasarmialueen ensimmäisiin rakennettaviin rakennuksiin. Sairaalanmäelle valmistui vuoden 1890 lopulla asuin- ja talousrakennus, ruumishuone ja ulkokuone, itse sairaalarakennus seuraavana vuonna.

Puolustushallinnon käytössä on edelleen sairaalarakennus (78), jossa toimii Sotilaslääketieteen toimipiste (terveysasema). Sivurakennus (79) eli entinen välskärin ja muun sairaalahenkilökunnan asuinrakennus, myöhempi poliklinikka, on vuokrattu yksityiselle päiväkodille (Steinerpäiväkotitontutupa). Päiväkodin aidatun leikkipihan sisään jää alkuperäinen puinen ulkorakennus (80, vaja, halkovaja). Tiiliseinäinen maakellari (81) sijaitsee nykyisen pihatien varrella.

Kulkutautivaaran takia sairaala rakennettiin muusta kasarmialueesta erilleen. Se sijaitsee omalla mäellään Rakuunamäen varuskunta-alueen ulkopuolella, linnuntietä noin 210 m kasarmin portista etelään. Valittu rakennuspaikka sijaitsi Suomen sotaväen leiripaikan vieressä leirisairaalan alueella. Suomen sotaväen kasarmialueilla (tarkk'ampujapataljoonat) sovellettiin niitä varten suunniteltuja rakennusten malliryhmiä (komplekseja). Sairaaloimintaan liittyvät rakennukset oli suunniteltu sijoitettavaksi geometriseen sommitelmaan, joka oli pohjamuodoltaan suorakaide. Mallia ei varsinaisesti noudatettu Lappeenrannan Sairaalanmäellä, mutta täälläkin ryhmässä merkitykseltään tärkeintä rakennusta eli sairaalan päärakennusta korostettiin sen eteen sijoitetulla aukiolla. Lisäksi päärakennus ja välskärin asuinrakennus sijoitettiin kulmittain mallin mukaisesti.

Sairaala-alue on supistunut sen itä- ja kaakkoisosissa tapahtuneen kerrostalorakentamisen myötä. Uusimmat kerrostalot on rakennettu korttelin koilliskulmalle. Mäen laella sijaitsevat sairaalatontin rakennukset jäivät tiheään

reunapuuston taakse piiloon. Tontin halki kulkee asfaltoitu kulkuväylä Valtakadulta Maneesikadulle; vanha yhteys (Rakuunapolku) Valtakadun yli kasarmialueelle ei ole enää käytössä. Muut piha-alueet ovat hiekka- ja nurmipintaisia.

Historialliset merkitykset:

- *Toiminnan jatkuvuus:* Rakuunarykmentille rakennettu sairaalarakennus on maamme vanhin yhtäjaksoisesti toiminut sotilassairaala.
- *Kasarmirakentamisen historia, puu- ja tiilirakentaminen:* Sairaalanmäen rakennusten julkisivujen autenttisuus ja rakentamisen ajallinen yhtenäisyys (1890–93, 1900)

Ympäristölliset merkitykset:

- *Alueen luonne:* Kasarmin pääalueen ulkopuolella säilynyt sairaalapiha-alue ja sen osittain säilynyt suora kulkureitti Rakuunamäelle. Pihapiiriin luoteissivun luonnonvarainen vaahterametsä ja männiköt.

Kuva: Sairaalanmäen alkuperäisistä rakennuksista on jäljellä varsinainen sairaala, asuin- ja talousrakennus ja vajarakennus. Näiden lisäksi on säilynyt varhaisessa vaiheessa rakennettu kellari. Pihan koilliskulmalla sijainneet ruumishuoneet ja muut ulkorakennukset on purettu. / Maastokartan kanssa asemoidussa vanhassa asemapiirroksessa näkyvät suunnitellut puistokäytävät. Vihreällä on merkitty pihapiiriin nykyiset yhtenäiset viheralueet, katkoviivalla kulkuväylä ja punaisella viivarajauksella osa-alue. / Asemapiirros, esittelyplanssi, ei vl. KA.

78 Sairaalarakennus (38), Valtakatu 11

Tunnus 405-457-1-6

VTJ-PRT 101160776U

Ajoitus 1890-91

Suunnittelu S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg

Nykykäyttö Puolustushallinnon käytössä;
terveysasema

Rak. kerrosala 916 m²

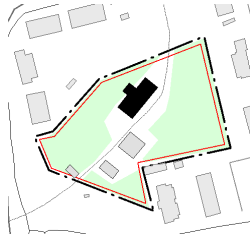
Perustus Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)

Runko / krs Tiilimuuri ristilimitys / (1) + 2

Julkisivut Punatiili puhtaaksimuurattu

Katto Aumakatto, saumattu pelti, musta

Pohjaratkaisu Alun perin sivukäytävä, isot salit päätysiivissä, porrashuone ja käymälät keskisiivissä

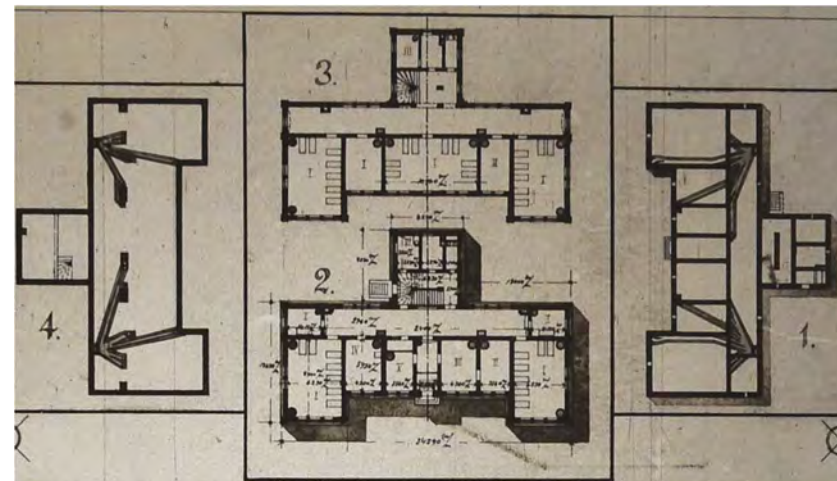

Kuva: Kaksikerroksinen tiilirakennus valmistui 40 vuodepaikan sairaalaksi vuonna 1891. U-volyyminen hahmo ja tiilikoristelu yhdistävät sairaalan rakuunakasarmien rakennustapaan, mutta vain sairaalassa on käytetty 2-3 ikkunan ryhmitystä.

Kuvaus Sairaala suunniteltiin²² kahden kerroksen korkuiseksi kivitalloksi ja konstruointiin pääosin sotilaskasarmien tapaan. Sisäseinät helpomman puhtaanapidon vuoksi rapattiin ja maalattiin öljymaalilla, eteisten ja käytävien asfaltoidut lattiat maalattiin öljymaalilla ja lakattiin. Paremman ilmanvaihdon saamiseksi sairaalaan tehtiin kaksi poistoilman imuhormia, joita lämmitettiin rautakamiinalla. Lattiat oli kasarmeissa ja sairaalassa suunniteltu kuperiksi, eikä täyteenä käytetty sammalta, vaan ainoastaan asfalttia ja puhdasta soraa. Osassa tiloista (käytävä mm.) on holvattu sisäkatto. Sairaalaan vedettiin vesijohto 1894. Peruskorjaus on tehty 1986–87 (suunnittelija arkkitehti Osmo Lappo).

Erityistä Rakuunarykmentille rakennettu sairaalarakennus on maamme vanhin yhtäjaksoisesti toiminut sotilassairaala. Se on harvoja säilyneitä 1880–90-luvun tiilestä tehtyjä kasarmisairaalarakennuksia. Pohjamuoto ja tilaratkaisut ovat aikakauden kasarmisairaaloille tyypilliset (vrt. Helsingin Kaartin varuskuntasairaala 1884, E. Lagerspetz). Erityispiirteinä on kaksois- ja kolmoisikkunat, joilla on maksimoitu luonnonvalon saanti sisätiloihin. Sairaalanmäellä säilynyt rakennusryhmä muodostaa poikkeuksellisen eheän kokonaisuuden, joka sisältää samaan aikaan rakennetun sairaalan, sairaalahenkilökunnan asuinrakennuksen ja puurunkoisen ulkorakennuksen sekä hieman myöhemmin tehdyn kellarin.

Lisätutkimusten tarve: Esitetään tehtäväksi **rakennushistoriaselvitystä** suojelutavoitteiden määrittämiseksi ja korjaussuunnittelun tausta-aineistoksi. Ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali ja itse rakennus vapautuu rajoitteista.

Kuva: Sairaalan tilaratkaisuna oli valoisa sivukäytävä ja keskisiipeen sijoitettu porrashuone. Pohjapiirustus Rakuunamäen esittelyplanssi, ei vl. KA.

79 Sairaalahenkilökunnan asuin- ja talousrakennus (39),

Valtakatu 11

Tunnus 405-457-1-6

VTJ-PRT 101160778W

Ajoitus 1890

Suunnittelu S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg

Nykykäyttö Yksityinen päiväkot

Rak. kerrosala 570 m²

Perustus Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)

Runko / krs Puu (hirsi) ja tiilimuuri ristilimitys / 2

Julkisivut Punatiili puhtaaksimurattu,
puuosa lautavuorattu (pysty-vaaka-pysty)

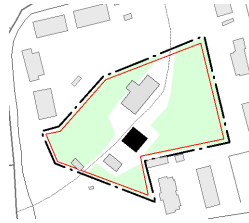
Katto Aumakatto, saumattu pelti musta

Pohjaratkaisu Keskikäytäväperiaate

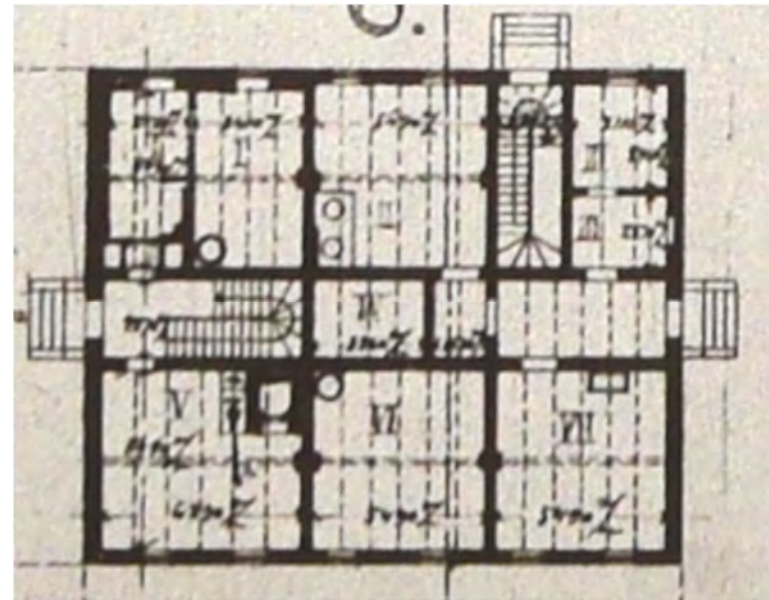
Kuvaus Entinen sairaalahenkilökunnan (väliskärit, sairaalapalvelijat, päällysmiehet) asuin- ja talousrakennus oli välillä poliklinikkana. Nykyään rakennuksen yläkerros on Steiner-päiväkotina (alakerrasta iso huone juhlasalina). Alakerrassa on ollut myös hammaslääkäri, röntgen ja koulutustiloja. Rakennuksessa on vanhat kaksinkertaiset sisään-ulosaukeavat puuikkunat, vain yksittäisin puitteita on uusittu. Sisätiloissa on vanhoja peiliovia, profiloituja ovi- ja lattialistoja (myös uudempiä), maalattuja paneelikattoja ja kapeahkoja kourukattolistoja. Lattioita on päällystetty matoilla ja vinyylilaatoilla sekä alakerrassa maalatulla kivimassalla (asfaltti). Alakerran huoneissa on näkyvissä muuratut kappaholvit, rautapylväät ja palkit. Rakennusta on korjattu laajemmin viimeksi 1970-luvun lopulla. Tältä ajalta on oletettavasti rakennuksen nykyinen ilmanvaihtoputkisto ja osa lämpöpattereista. Huonetiloja on yhdistetty isoin kulkuaukoin.

Erityistä Varuskunta-alueella on yhteensä neljä suomalaiskaudella rakennettua kaksikerroksista tiili- ja puurunkoista rakennusta. Näistä Sairaalanmäen sairaalahenkilökunnan asuin-talousrakennus ja Rakuunamäen versta-asuinrakennus nro 24 muistuttavat eniten toisiaan, vaikka ovat erikokoiset. Molemmissa yhtäläisyydet ulottuvat myös pohjakaavaan, joka perustuu periaatteessa keskikäytävään, mutta Sairaalanmäen rakennuksessa käytävä ei ole avoin läpi rakennuksen ja Rakuunamäellä rakennuksen läpi kulkee kaksi käytävää.

Lisätutkimusten tarve: Esitetään tehtäväksi **rakennushistoriaselvitystä** suojelutavoitteiden määrittämiseksi ja korjaussuunnittelun tausta-aineistoksi.

Kuva: Asuinrakennuksessa on kuusiruutuiset ristikarmi-ikkunat, lasiaukolliset puuovet ja kiviportaati. Päädyistä on muurattu umpeen yksi ikkuna.

Kuva: Rakennuksen tiilisessä alakerrassa oli pääasiassa työtiloja, puisessa yläkerroksessa olivat sairaalan henkilökunnan asunnot. / Pohja 1 krs. KA.

Kuva: Yläkerran keskikäytävä. Vanhat peiliovet.

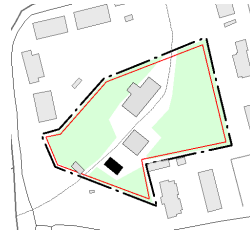
Kuva: Yläkerran kulmahuone: vanhat sisään-ulosaukeavat ikkunat, maalattu paneelikatto, laattalattia ja paneelipatterit.

Kuva: Alakerran keittiö: vinyylilaatat ja puiset lattialistat, kappaholvikatto, rautapylväs ja palkki sekä mosaiikkibetoninen ikkunapenkki ja valurautapatteri.

80 Varasto (41)

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	-
Ajoitus	1890
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Varasto
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko	Puu
Julkisivut	Rimalaudoitus
Katto	Harjakatto, betonitiili

Kuvaus Sairaalan vaja-ulkohuonerakennus on merkitty alkuperäiseen asemapiirrokseen. Rakennus on viimeinen suomalaiskaudelta säilynyt puurunkoinen ulkorakennus (käymälävinkkeliä ei ole jäljellä). Ulkorakennuksissa oli tyypillisesti yhtenäinen pysty- tai vaakalautavuoraus, jyrävä kivisokkeli ja vinopaneeliovet (jaettu ruutuihin). Kiilaharjaista ikkunamallia on käytetty vaihtelevasti. Vajarakennuksen pieni huone on päiväkodin ulkovarastona, iso puoli terveysaseman varastona. Ainakin osassa rakennusta on maapohja.

Erityistä Puurunkoinen vaja kuuluu todennäköisesti Sairaalanmäen alkuperäiseen rakennuskantaan. Rakennus on säästynyt suuremmilta muutoksilta (käymälät purettu).

Lisätutkimusten tarve: Inventointia on syytä täydentää rakennuksen rakenteen ja käyttöhistorian osalta. Täydentäminen on ajankohtaista sairaalarakennuksen nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKL:n arkistomateriaali vapautuu rajoitteista.

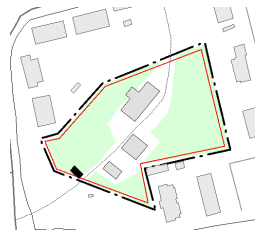
Kuva: Rakennuksessa on entisen Rakuunamäen varuskunta-alueen ainoa betonitiilikatto. Kiilaikkuna on suljettu levyllä.

Planssi, ei vl. KA.

81 Kellari

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	-
Ajoitus	1900-luvun ap
Suunnittelu	epävarma tieto: Sebastian Gripenberg
Nykykäyttö	Tyhjillään
Perustus	-
Runko	Tiilimuuri ristilimitys (näkyviltä osin)
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, pelti

Kuvaus Sairaalan kellarirakennus sijaitsee piha-alueen lounaisreunalla. Sitä ei ole merkitty alkuperäiseen asemapiirrokseen. Aikaisempien inventointien mukaan kellari olisi rakennettu 1900 arkkitehti S. Gripenbergin suunnitelmien mukaan (ei lähdetietoa). Ulkoasun perusteella kellari palautuu noin 1920-luvun rakennukseksi.

Erityistä Tiilinen kellarirakennus kuuluu Sairaalanmäen pihapiiriin. Rakuunamäen varuskunta-alueella säilyneistä kolmesta kellarista ainoa, jossa ei ole maakattoa.

Lisätutkimusten tarve: Inventointia on syytä täydentää rakennuksen rakenteen ja käyttöhistorian osalta. Täydentäminen on ajankohtaista sairaalarakennuksen nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKL:n arkistomateriaali vapautuu rajoitteista.

Kuva: Kellarirakennuksesta on uusittu vesikate ja ulko-ovi.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

4.1 Muutosherkkyys

nro	Alkup. käyttö	1 RY	2 RH	3 AK	Julki- sivu	rak. vuosi	Suun- nittelu	Yksittäinen (Rakuunamäellä)	Yleinen (Rakuunamäellä)
1	kasarmi	H	V	V	tiili	1910-l	ven.	suuri koko	ven. tiilittyli
2	kasarmi	H	H	H	tiili	1892	YRYH	-	kolmen ryhmä
3	kasarmi	H	H	H	tiili	1891	YRYH	-	kolmen ryhmä
8	varasto	H	H	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilittyli
9	kasarmi	H	V	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilittyli
10	ruokala	H	V	H	puu	1890	YRYH	muoto	ven. tiilittyli
11	ruokala	H	V	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilittyli
12	kasarmi	H	V	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilittyli
19	talli	H	V	H	tiili	1924	PH	suuri koko	yksi vastaavan tyylinen
20	talli	H	H	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilittyli
22	varasto	H	V	V	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilittyli
23	varasto	H	V	V	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilittyli
26	lämpökeskus	M	M	M	tiili	1950-l	PH	-	ajalleen tyypillinen tyyli
66	upseerikerho	H	H	H	puu	1890	YRYH	käyttötarkoitus	-
67	kellari	M	M	H	rap- paus	~1910-l	ven.?	-	-
78	sairaala	H	H	H	tiili	1893	YRYH	käyttötarkoitus	-
79	sairaalahenkilö- kunnan asuin- ja talousrakennus	H	H	H	tiili, puu	1893	YRYH	-	yksi vastaavan tyylinen versta-asuinrakennus
80	liiteri	V	V	H	puu	1893	YRYH	viimeinen puisista ulkorakennuksista	-
81	kellari	V	H	H	tiili	~1920-l	PH	ainoa tyyppiään (katto)	-

Herkkyysasteet

1 Rakennetun ympäristön edustavuuden näkökulma

H = Herkkä ulkoasullisille muutoksille: keskeinen avainrakennus tai osa yhtenäistä rakennuskokonaisuutta.

V = Vähäisiä muutoksia kestävä: yksittäinen rakennustyyppi.

M = Muutoksia kestävä: arkkitehtuuri eri ilmennä erityisesti kasarmirakentamista

2 Rakennushistoriallinen näkökulma

H = Herkkä ulkoasullisille muutoksille: ulkoasussa säilynyt paljon vanhaa, jolloin suojelulle on potentiaalia.

1. vaiheen rakennusten kohdalla vaalittava erityisesti muotokieltä (massoittelu) julkisivujen tyylipiirteiden ohella.
2. vaiheen rakennuksissa vaalittava erityisesti julkisivujen tyylipiirteitä (tiilikoristelu).

V = Kestää vähäisiä muutoksia: kasarmien aikaiseen käyttöön ja korjaustapoihin (ikkunat, ovet, aukotus) liittyvät muutokset palautettavissa vanhan mallin mukaisiksi.

M = Muutoksia kestävä: arkkitehtuuri ei ilmennä erityisesti kasarmirakentamista tai ulkoasussa on jo korjausten tuomaa kerroksellisuutta, joka heikentää alkuperäisen käyttötarkoituksen tunnistettavuutta.

3 Alueidenkäytön näkökulma

H = Herkkä muutoksille: alue ei historiallisen aluerakenteen kannalta kestä tiivistämistä tai maisematilan muutosta.

1. vaiheen asemakaava tai 2. vaiheen jo tiivis, yhtenäinen rakennusryhmä.

Esimerkkinä 1. vaiheesta vanha ratsastus/harjoitus/muu piha-alue (rakuunarykmentin kasarmialueen erityispiirteenä väljät ratsastuspihat).

V = Kestää vähäisiä muutoksia: toimenpiteet sovitettava alueen luonteeseen, esimerkiksi purettujen rakennusten tyhjilleen jääneet rakennuspaikat.

M = Muutoksia kestävä: rakentaminen ei saa rajoittaa olemassa olevien vanhojen rakennusten mahdollisuutta käyttää myös muuhun kuin asumiseen.

4.2 Selvitys- ja suojelutarve

Taulukko sisältää tiedot rakennusinventoinnin laajuudesta ja lisäselvitystarpeesta.

Lisäksi on tehty tulkinta siitä, miltä osin inventointi antaa perusteita olemassa oleviin oikeusvaikutteisiin suojelutavoitteisiin ja mitä lisäselvityksiä tarvitaan suojelun tavoitteiden tarkempaan määrittelyyn, myös sisätilojen osalta.

no	Alkup. käyttö	Selvitystilanne syksy 2017	Lisäselvitys- tarve	AK- merkintä	Inventointi antaa perusteita suojella:	1 RY	2 RH	3 AK
1	kasarmi	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; täyd.inventointi tarkentaa pohjakaavan säilyneisyyttä	H	V	V
2	kasarmi	PHRAKLn asiakirjat käyttörajoitettu; Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	RHS	sr-1	ulkoasu; RHS tarkentaa sisätilojen osalta	H	H	H
3	kasarmi	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	sis. ed.	sr-1	kuten ed.	H	H	H
8	varasto	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu	H	H	H
9	kasarmi	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; täyd.inventointi tarkentaa pohjakaavan säilyneisyyttä	H	V	H
10	ruokala	Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	RHS	sr-1	ulkoasu ja sisällä sali pylväineen, RHS tarkentaa sisätilojen osalta	H	V	H
11	ruokala	Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	Npinv	sr-1	ulkoasu; sisällä salin rautapylväät	H	V	H
12	kasarmi	Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	Npinv	sr-1	ulkoasu	H	V	H
19	talli	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; (keskikäytävä, tukipilarit)	H	V	H
20	talli	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; (keskikäytävä, tukipilarit)	H	H	H
22	varasto	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; (tukipilarit)	H	V	V
23	varasto	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; (tukipilarit)	H	V	V
26	lämpökeskus	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Npinv	-	-	M	M	M
66	upseerikerho	Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	RHS	sr-1	ulkoasu; juhlasali; RHS tarkentaa sisätilojen osalta	H	H	H
67	kellari	Inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr/k		M	M	H
78	sairaala	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	RHS	-	ulkoasu; RHS tarkentaa sisätilojen osalta	H	H	H
79	sairaalan asuin- ja talousrakennus	PHRAKLn asiakirjat käyttörajoitettu; Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	Tinv	-	ulkoasu; keskikäytävä portaikkoineen, kappaholvit; täyd.inventointi tarkentaa sisätilojen osalta	H	H	H
80	liiteri	inventoitu ulkopuoli	Npinv	-	ulkoasu	V	V	H
81	kellari	Inventoitu ulkopuoli	Npinv	-	ulkoasu	V	H	H

Selvitystarveluokitus

Täydennysinventointi (Tinv.) = Kun rakennus vapautuu tutkittavaksi, tulee inventointia täydentää Puolustushallinnon rakennuslaitoksen arkistoasiakirjojen tiedoilla sekä kuvaamalla rakennuksen sisätilat.

Normaali päivitysinventointi (Npinv) = Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Rakennushistoriaselvitys (RHS) = Rakennushistoriaselvitys antaa yksityiskohtaiset tiedot päätöksenteon tueksi niille, jotka vastaavat rakennuksen suojelutarpeen arvioinnista sekä suojelun turvaamisesta ja toteuttamisesta. Lisäksi selvitys toimii tarpeellisena taustaselvityksenä suunniteltaessa korjauksia ja tilojen uudiskäyttöä.

Sisältyy edelliseen (sis.ed.) = Sotilaskasarmi nro 3 on samanlainen kuin kasarmirakennukset nro 2 (ja 4). Yhdestä sotilaskasarmista tehty rakennushistoriallinen selvitys riittää antamaan lähtötietoja myös kahden muun kasarmirakennuksen suojeluarvoja vaaliviin korjauksiin. Kasarmi nro 2 on paras kohde, koska rakennus on tyhjillään eikä sitä ole saneerattu pitkään aikaan.

Selvitystilanne -sarakkeen käsitteet

PH STIV Käyttörajoitettu = Rakennus on edelleen puolustushallinnon tai Maasotakoulun käytössä ja turvallisuusluokitus estää rakennuksen sisätilojen ja arkistoasiakirjojen inventoinnin/tutkimisen. Nykyisen toiminnan päättymisen jälkeen aineisto vapautuvat käyttöön. Toiminta päättyy oletettavasti vuonna 2018.

PHRAKLn asiakirjat käyttörajoitettu = Turvallisuusluokitus estää Puolustushallinnon rakennuslaitoksen hallussa olevien piirustusten ym. rakennusta koskevien asiakirjojen luovuttamisen tutkimuksen käyttöön.

Inventoitu ulkopuoli = Rakennuksen ulkopuolen nykytilan kartoitus tehtiin paikan päällä, lisäksi rakennus ja ulkotiloja valokuvattiin. Täydennettiin havainnoilla ja arkistotutkimuksella aikaisempia inventointitietoja.

Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat = Ulkoasun osalta kuten edellä, ja sen lisäksi rakennuksen keskeisiä sisätiloja valokuvattiin. Laadittiin yleispiirteinen kuvaus pohjakaavamuutoksista ja pintamateriaaleista.

5 Lähteet

ARKISTOT

Kansallisarkisto KA

Rakennushallituksen II arkisto

Maanpuolustuslaitoksen rakennukset: Lappeenranta, rakuunarykmentti piirustuksia, esittelyplanssit ja asemapiirroksia

VeSA linnoitus- ja rakennuspiirustukset

Lappeenrannan linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto

Suomen sotaväelle ehdotetun leiripaikan kartta 1883 ja 1891.

Piirustuskokoelmat, Venäläiset rakennuspiirustukset

Riihimäki 10. suomenmaalainen tarkka-ampujarykmentti

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto

Senaatin kartasto: Lappeenranta XV 46, 1893.

Lappeenrannan kartta 1894.

Etelä-Karjalan museo EKM

Valokuvakokoelma: Ilmakuvia 1920-luvulta.

Lappeenrannan kaupunki LKRA

Rakennusvalvonnan lupa-arkisto: asiakirjat, piirustukset.

Puolustushallinnon Rakennuslaitos PHRAKL

Piirustusarkisto (Hamina)

Lappeenrannan kasarminhoitoalue: Rakennukset nro:t 10, 11, 12.

KIRJALLISET LÄHTEET

Ahola, Teija 2013: *Välskärien talon rakennushistoriaselvitys*. Painamaton raportti 5.4.2013. Selvitystyö Ahola. Mikkeli: Mikkelin Ammattikorkeakouluyhtymä.

Byman, Eeva & Ruokonen, Ria 1998: *Rakuunamäki, Lappeenranta*.

Maisemasuunnitelma. Selostus. Painamaton raportti 18.3.1998. Maisema-arkkitehdit Byman & Ruokonen oy. Lappeenrannan kaupunki, Tekninen keskus, kaavoitusosasto C2:1998.

Halila, Sirpa 1996: *Venäläinen rationaalisuus. 1910-luvun kasarmiarkkitehtuuri sotilaallisena käytäntönä*. Helsinki: SKS Suomen Historiallinen Seura.

Immonen, Olli 1992: *Lappeenrannan varuskuntahistoria*. Lappeenranta: Karjalan kirjapaino. Saatavilla osoitteessa <http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/Lappeenrannan_varuskunta/varuskuntahistoria.pdf> (viitattu 31.10.2017)>

Heinilä, Harri 2002: *Lappeenrannan Varuskunnan Upseerikerho 1951–2001*. [Lappeenranta]: Lappeenrannan Upseerikerho ry.

Toivanen, Pekka 1989. Lappeenrannan varuskunta. - *Lappeenrannan kaupungin historia 1817–1966*. [Lappeenranta]:[Lappeenrannan kaupunki]

Leskinen, Ilpo 18.6.2017: Rakuunamäki katsoo tulevaisuuteen – kasarmit, sotilaskoti, ruokala ja varastot etsivät uutta käyttöä itselleen. *Etelä-Saimaa*.

WWW-sivustot

Haminan varuskunta-alue. Rakennushistoriaselvitys. Painamaton raportti 11.4.2005. Arkkitehti Leena Suomela. Jaakko Pöyry Infra / CMC Terasto Oy. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3127-2005_Po%CC%88yry_Haminan_varuskunta_RHS_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Hei Hoplaa! Etelä-Karjalan museon verkkonäyttely. <<http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/heihoplaa/index.html>> (viitattu 31.10.2017)

Hennalan varuskunta-alue. Kulttuuriympäristöselvitys. Arkkitehtitoimisto Livady Oy. Helsinki: Senaatti-kiinteistöt ja Lahden kaupunki. <https://www.lahti.fi/PalvelutSite/AluehankkeetSite/Documents/Hennala_kulttuuri_2015_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Hämeenlinnan Linnan kasarmit. Rakennushistoriaselvitys. Painamaton raportti 16.9.2005. Arkkitehti Eeva Kyläkoski. Jaakko Pöyry Infra. Maa ja vesi. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3688-2005_Poyry_Hameenlinna_linnan_kasarmit.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Kaartin kasarmin punatiilirakennukset. Suppea rakennushistoriaselvitys. Riikka Koivula, Niina Svartström, Olli Helasvuo. Arkkitehdit Mustonen oy. Helsinki: Senaatti-kiinteistöt. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/6627-2017_Mustonen_Hki_Kaartin_kasarmin_punatiilirakennukset.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Kaartin lasaretin kortteli 1827–2007. Rakennushistoria selvitys. Painamaton raportti 4.12.2005. Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3133-2007_Schalin_Hki_Kaartin_lasaretti_RHS_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Kasarmialueet: Kaartin kasarmi, Linnan kasarmit, Suomen kasarmit, Kouvola kasarmialue, Kuopion kasarmialue, Hennalan kasarmit, Lappeenrannan linnoitus- ja varuskuntakaupunki, Mikkelin tarkka-ampujakasarmit, Oulun tarkka-ampujakasarmit, Dragsvikin kasarmit, Riihimäen kasarmialue, Vaasan tarkka-ampujakasarmit. *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY.* Museovirasto. <http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx> (viitattu 31.10.2017)

Lahden Hennalan varuskunta-alue. Selvitys Hennalan kasarmin rakennuskulttuurista. Painamaton raportti. Toiminimi Lauri Putkonen. Ramboll. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3158-2012_Ramboll_Putkonen_Lahti_Hennala_RHS_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Lappeenrannan rakuunat. Koonnut Liisa Nordman. Kansalaismuisti -hanke. <<http://www.helsinki.fi/kansalaismuisti/lappeenranta/rakuunat.htm>> (viitattu 31.10.2017)

Lappeenrannan upseerikerho. *Kerhon historia.* <<http://www.lappeenrannanupseerikerho.fi/kerhon-historia/>> (viitattu 31.10.2017)

Makkonen, Päivi 2012: *Historiallisen rakennuksen korjausrakentaminen: Cace Lappeenrannan Rakuunamäen sotilaskoti.* Opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu, Rakennusalan työnjohdon koulutusohjelma, Talonrakennus. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012112115898>> (viitattu 31.10.2017)

Sebastian Gripenberg. Arkkitehtuurimuseo, arkkitehtiesittely. <<http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16210923>> (viitattu 31.10.2017)

Suomen kasarmit Häme-wikissä. <http://www.hamewiki.fi/wiki/Suomen_kasarmit> (viitattu 31.10.2017)

Suomen kasarmit. Kulttuuriympäristö- ja rakennushistoriaselvitys. Raportti 20.12.2013. Arkkitehtitoimisto ark-byroo. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3162-2013_ark-byroo_Ha%CC%88meenlinna_Suomen_kasarmit_KHS_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Vanhat painetut kartat. Maanmittauslaitos. Peruskartta 1:20 000, 3134 07, 1951. Peruskartta 1:20 000, 3134 07, 1983. <<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>> (viitattu 31.10.2017)

Willimiehen jäljillä -blogi. 2013/03: Venäläiskauden rakennuksia: <<http://willimiehenjaljilla.blogspot.fi/2013/03/varuskunta-venalaiskauden-rakennuksia.html>> (viitattu 31.10.2017)

REKISTERIT

Etelä-Karjalan maakuntamuseon KIOSKI-inventointitietokanta
Rakuunamäki -aluekohde, kohde- ja rakennuskortit

Rakennus- ja huoneistorekisteri. Lappeenrannan kaupunki, VTJ

SUULLISET TIEDONANNOT

Ilkka Kemppi, majuri, Lappeenrannan upseerikerho ry:n pj.
Antti Laakso, everstiluutnantti evp.
Eila Kylliäinen, PHRAKL, Kouvola
Mikael Kälviäinen, PHRAKL, Lappeenranta
Ritva Sateila, PHRAKL, Hamina

6 Viitteet

¹ Vain keskeisimmät toimijat luetteloitu sivulla. Niiden lisäksi Lappeenrannan varuskuntaan kuului viime sotien jälkeen mm. PM:n rakennuskonttori (vuodesta 1965 rakennustoimisto), Korjauskeskus, Moottoriajoneuvotoimisto ja Vaatetuskorjaamo. Immonen 1992, 328.

² Immonen 1992, 194.

³ Haila 1996, 22–23.

⁴ Haila 1996, 31–35

⁵ Arkkitehtuurimuseo, arkkitehtiesittely: Sebastian Gripenberg.
<http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16210923>

⁶ Immonen 1992, 179–180, 191, 201–208, 214–218.

⁷ Immonen 1992, 291.

⁸ Mervi Kansonen kirjoittaa sotilaskodista 100-vuotishistoriaa. Yle
<https://yle.fi/uutiset/3-9638867>.

⁹ Makkonen, 2012.

¹⁰ Leskinen 2017. Rakuunamäki katsoo tulevaisuuteen...

¹¹ Pohjapiirustus nro 12, 1937, Lappeenrannan kasarminhoitoalue. PHRL

¹² Immonen 1992, 179–180, 191, 209, 214–218.

¹³ Byman & Ruokonen, 1998, 5.

¹⁴ Immonen 1992, 288.

¹⁵ Rakennusta ei ole merkitty vuonna 1918 laadittuun kasarmialueen inventointikarttaan, Willimiehenjaljilla -blogi 2013/03: 3. Hevossairaala.? KIOSKI-inventointi: Rakuunamäki.

¹⁶ Immonen 1992, 295; Toivanen 1989, 578 .

¹⁷ Immonen 1992, 179–180, 191, 197–201, 208.

¹⁸ Lappeenrannan upseerikerho,
<http://www.lappeenrannanupseerikerho.fi/kerhon-historia/>

¹⁹ Heinilä 2002,

²⁰ Lappeenrannan upseerikerho,
<http://www.lappeenrannanupseerikerho.fi/kerhon-historia/>

²¹ Immonen 1992, 179–180, 191, 212–213.

²² Immonen 1992, 182.